JOHANNIS NICOLAI

Antiq. Prof. & Contubern. Tubing. Rectoris

TRACTATUS

DE

SIGLIS VETERUM

OMNIBUS

ELEGANTIORIS LITERATURÆ AMATORIBUS UTILISSIMUS,

In quo continentur,

QUÆ AD INTERPRETATIONEM NUMISMATUM, INSCRIPTIONUM, JURIS ET FERE OMNIUM ARTIUM REQUIRUNTUR,

Cujus

SUBSIDIO FACILE LITERÆ EXPLICARI POSSUNT.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud ABRAHAMUM DE SWART,

MDCCIII.

VIRIS MUNERUM,

DOCTRINÆ,

CONSILIORUM SPLENDORE,

FAMA,

UTILITATE CONSPICUIS

QUOTQUOT VEL AD CLAVUM

REIPUBLICÆ

WIRTTENBERG.

SEDENT

VEL

SACRA MODERANTUR,

VEL

ECCLESIÆ REDITUI

VEL

THEMIDI SACRA FACIUNT

HOC OBSERVANTIÆ SUÆ SPECIMEN
CUM VOTO OMNIGENÆ
PROSPERITATIS

DAT, DICAT, CONSECRAT
VIRTUTUM VESTRARUM
ADMIRATOR

AUTOR.

DEDICATIO.

Audet jam ſub tutela & patrocinio Veſtro Viri munerum, doctrinae, conſiliorum ſplendore, fama, utilitate conſpicui in publicam prodire lucem tractatus utiliſsimus de SIGLIS Veterum hactenus deſideratus, cui Veſtra ſplendida nomina praefigere, non erubeſco. Vos enim eſtis, qui mihi ad hunc elaborandum omnibus ſubſidiis praeſto fuiſtis, ut auxilio Dei ad finem perducere potuerim. Quare & Vobis, quod Veſtrum eſt, ite-

rum humillime offero ad animi grati ſignificationem dandam, precibus obnixis rogitans, ut ſerena fronte accipiatur, & tunc Veſtra fultus authoritate vigebit, florebit & omnibus gratus erit. Accipite tenue quidem hoc & levidenſe opus, verum ſolo dantis amore aeſtimandum, qui Vobis ut notiſſimus, ita ſemper eſſe gratiſsimus ſolet. Id ſi ardentiſsimis meis precibus impetravero, non habebo quicquam, ut de Veſtra erga me voluntate propenſa dubitem; ſed po-

tius mihi dicendum: Obruerint citius ſcelerata oblivia Solem, quam Veſter ex meo corde recedat honos. Valete Viri munerum, doctrinae, conſiliorum, ſplendore, fama, utilitate conſpicui & favere pergite Clienti veſtro. Dabam Tubingae die 4. Mart. 1703.

AD LECTOREM BENEVOLUM.

Siglarum notitiam omnibus Eruditis maxime necessariam esse, qui veterum monumenta explicare, numismatum impressiones intelligere laborant, nemo facile negabit, nisi elegantioris eruditionis sit osor & contemtor. Harum enim notitia eò melius in rem inquirere potest & genuinum sensum eruere; Quare in subsidium studiosorum laborem hunc, suasu summorum virorum in me suscepi, susceptum elaboravi & nunc Tibi Benevole Lector publice sisto, spe firma nixus, fore, ut inde literatus orbis magnum commodum hauriat. Haut ignoro, me omnes Siglas, quæ in orbe reperiuntur, non annotasse; interim tamen ordinem & methodum ostendi,

ſtendi, quomodo hæ, ſi quæ in itinere occurrant, ſint ſupplendæ. Hoc tamen ſcio, me plurimas, quarum auxilio cæteræ facile intelligi poterunt, enucleaſſe. Ex his itaque judicabis Lector curioſe, meum conatum & amorem erga eos, qui elegantiora ſtudia amore proſequi affectant. Accipe igitur benevole has Siglas, lege ac relege & reperies laborem meum non fruſtraneum fuiſſe. Vale in Domino, cui Te omneſque fautores commendo.

VIRO

VIRO CLARISSIMO
Prisca virtute & Doctrina Praecellenti

D^o. JOANNI NICOLAI.

Professori Honorario in inclyta Studiorum Universitate Tubingensi, & Contubernii ibidem Rectori

Amico & Fautori aestimatissimo

S. P. D.

JOANNES ULRICUS PREGIZER D.

Serenissi. Wirtenbergiae Ducis Consiliarius & Dicasterii Aulici Assessor.

UTi verissimum est quod proverbii loco dudum invaluit:
Moribus antiquis stat res Romana Virisque.

Ita tunc optime cum republica literaria agitur, si principia illius & fundamenta ab antiquitate, tanquam firmissima basi petuntur, & stabiliuntur. Habent equidem literarum Studia, omnesque scientiae & artes, uti aliae res humanae, cum primo ortu sua incrementa & progressus, quibus ad summum culmen hodie pervenisse videntur: in ipsa tamen perfectione sua non ita remotae sunt, aut separari possunt à radice illa & velut matre sua, quin subinde hanc respiciant, & primum sanguinem & vitalem succum ab illa hauriant, quamcunque aetatem ferant. Et manet sane in omnibus, etiam si religionem, & fidem respicimus, veneranda antiquitas. Melius equidem Germania hodie secreta literarum intelligit quam Taciti aevo, certans de principatu harundem cum aliis Europae Provinciis: si quid tamen solide in his proficere, & dignum luce in populos & gentes mittere cupit, Latium vetus accedit, & priscos Quirites consulit, & ab ipsa Augusti aetate robur doctrinae mutuatur. Ipsa autem illa rerum Domina & Caput olim Mundi Romae leges suas & nativam literarum elegantiam a Graecia petit: & Sapientiam Graecia ex Ægypto haurit, & in Persis aliquid, quod ingenium suum superet, invenit. Omnes autem denique ad Chaldaeos & Hebraeos recurrunt & ex hoc primaevo fonte literarum, & quicquid hic divinae ac humanae notitiae tradi potest, rivos deducunt.

** Et

Et hæc sunt illa Initiorum Sacra, quibus qui imbutus non est, haud bene nomen in literis profitetur, & illotis manibus disciplinarum arcana & Studia tractat, imo conspurcat. Hærendum equidem unice in principiis non est, sed semper plus ultra tendendum, & ridetur merito qui inventis frugibus glandibus vesci vellet: debetur itaque & noviter inventis suum pretium, quorum constat usus: & dandum est interdum aliquid genio Seculi, qui sæpe mutatur, quandoque etiam, & licet raro, in melius. At, quia

Nil sine prudenti fecit ratione vetustas

nihil etiam hujus ignorandum est penitus: & blandiuntur multa sæpe sub specie novitatis, quæ plerisque fere magis arridet, cum antiqua magis sint, si recte inquiras. Fallunt etiam haud pauci imagine quadam & larva superficiariæ cujusdam & incrustatæ doctrinæ, quæ tantum a solida differt, quantum distant æra lupinis. Quisquis igitur prodesse literas docendo aliis cupit, & ad veræ doctrinæ ac genuinæ prudentiæ habitum adspirat, antiquitatis reseret thesauros, & prima cum mediis ac novissimis scite conjungat, & dextrè invicem discernat. Quod dum singulari industria facis, amicissime Nicolai, *gratulor crescenti tuis studiis rei literariæ, cui promovendæ tot præclaros ingenii fœtus hactenus edis, inter quos libellus hic de SIGLIS Veterum suo merito recensendus, dignus antiquitatis calculo & elogio præsentis ævi, cui facem præfert ad illustrandam multarum rerum scitu necessariarum & utilium notitiam. Gratulor etiam Tibi collatam nuper gratia Serenissimi Principis EBERHARDI LUDOVICI Wirtenbergiæ Ducis, in antiqua Studiorum Universitate Tubingensi Professionem Honorariam, cui priscum illud FELICITER acclamo. Addat DEUS muneri huic perpetuitatem. Perstet immortale, & Cedro par, EBERHARDI Barbati opus, inclyta Musarum sedes, cui sub ipsa Fundationis initia primus Rector Joannes Nauclerus Wirtenbergiæ Solon, fons, & origo Scholæ, antiquitatis studia insecutis Ordinationibus Academicis inter disciplinam & rationes studiorum sæpius firmata & inculcata, intulit: restauravit eadem e propinquo dictator literarum Joannes Reuchlinus vir trium linguarum peritissimus: observavit Germaniæ Præceptor Philippus Melanchthon, ipse cum Joachimo Camerario incomparabile Academiæ Tubingensis decus: continuarunt eadem post alios, quibus silentium meum non obest, viros Celeberrimos Nicodemus Frischlinus & Martinus Crusius; commendavit tantopere alter Nauclerus Thomas Lansius: propagarunt feliciter Rauscherus & Caldenbachius, qui lampada Rösslero & Newio successoribus tradiderunt. Hos inter incedens, doctissime Nicolai,*

colai, fac paria his; & esto Tubingæ, quod fuit quondam Professor Humanitatis Flayderus, Sal Musarum Danieli Heinsio dictus: Infer tecum Contubernio Bursæ, primæ Universitatis post ipsam fundationem accessioni, & augmento, (unde tot nobilissima ingenia & ipse Illustris Christophorus Forstnerus quoque prodierunt) pro flagrantissima olim Realium & Nominalium Secta Studia elegantiora, ut per te quoque hæc spiritum & sanguinem recipiant, in spem pristini vigoris. Ita cum Musis tuis Vale & perenna. Scribebam Stutgardiæ die Januarii Anno Salutis MDCCII.

VIRO CLARISSIMO ET DOCTISSIMO

Dº. JOHANNI NICOLAI.

Professori in Academia Tubingensi Honorario
& Contubernii Ducalis Rectori,
Amico suo,

S. P. D.

JOH. PHILIPPUS DATT.

Seren. Wurtemberg. Duc. Consiliarius.

FUit illa quondam, literis iterum renascentibus, priorum temporum infelicitas, ut magni etiam homines, cum vel arti Criticæ, vel prisci ævi antiquitatibus indagandis, ex seculi genio, se totos addicerent, vano & inutili labore, hoc unum agerent, ut nihil agerent; & Latine dicentes, ne quidem intelligeret Numa Senex, nisi divinantis Egeriæ consuleret vaticinia. Cui enim bono, inter istos homines, superbo & tristi supercilio, disquisitum: *quis meretriciis Titulis color? ubi sacrum urinarium, quo Patres conscripti vesicam exonerarent? quot fibulis staret vestis? quot gradibus Tutelæ conscenderent?* (a) vel quod Scriptor quidam recentior (b) de antiquitate *Fæsularum urbis asseruit*, an *in ea Spiritus Sancti Missam audiverit L. Catilina?* Qualia quidem scire Reipublicæ literariæ tam parum interest, quàm otiosas solvi quæstiones, de quibus Chærephontem

(a) Barclaj. in Euphorm. part. 1.
(b) apud Forstner. in præfat.

ad libr. 1. annal. Taciti.
(c) in Nubib. act. 1. Scen. 2.

tem in *Ariſtophanis* (c) Comœdia interrogabat Socrates: *quot pedes ſaltaret pulex? & an ore, an ventre ſonum culices ederent?* Succeſſit huic malo crudelior peſtis, quod antiquitatis, ſive ſacræ, ſive forenſis, omne ſtudium, cujus tamen, ſi ſobrie tractetur, per omnem eruditionem ſe diffundit utilitas, velut *Vere Sacro* prognatum eſſet, finibus omnium fere Academiarum, ætate noſtra, expulimus. Quis enim non hodie ad Scientiarum, quæ practicæ vocantur, ſacra, manibus velut illotis accedit? Quis inter eos, qui Juri operam navant, de Fori Romani Hiſtoria, vel aliis Juriſprudentiæ noſtræ fontibus, aut adminiculis, eſt ſollicitus? Tu ergo rectius, Vir Doctiſſime, quod in altioris uſum ſcientiæ, priſcos mores, & quicquid in antiquitate, Hebræa, Græca, Romana, pulchrum & in Sacra, aut profana, reconditum eſt, velut a veterno iterum excitas. Debet hanc Tibi gloriam Tubinga noſtra, quæ, cum Viris in omnium Scientiarum genere Doctiſſimis floreat, ad illum literariæ gloriæ cumulum, hanc etiam, per cultiſſima opuſcula Tua, reparatæ antiquitatis lauream addit. Debet Tibi, Germania noſtra, profundiſſimæ hoc in ſtudio, Doctrinæ, de SIGLIS, librum, multiplici ſuaviorum literarum mixtura plenum, quem prono favore Reſpublica literaria ſuſcipiet; cui, ut collatam Tibi ex merito *Profeſſoris Honorarii* Dignitatem, Deus T. O. M. fauſtam & ſalutarem eſſe jubeat, ex animo precor! Ita vale, & ut ſoles, me amare perge. Scribebam Stutgardiæ 4. Januar. 1702.

AB

VIRO EXCELLENTISSIMO,

D^N. JOHANNI NICOLAI

Antiquitatis Literar. Inquiſitori Laborioſiſſimo, in Academiâ Tubing. Contubernii Rectori, edenti librum

DE

SIGLIS VETERUM.

APPLAUDIT

Michaël Müller SS. Theol. D. Prof. Controv. & Academiæ Tubingenſis Cancellarius.

CUm fama Tui Nominis ex editis in Belgio Tractatibus, juſtiſque libris orbi literario feliciter ſe inſinuaret, ad noſtram quoque Würtembergiam & Illuſtres illius Literarum Præſides ea tranſiit, ex quibus Stuttgardiæ aliquot ante menſes, ibi tunc negotiorum quorundam causâ hærens, & ſpecimina illa mentis eruditæ perluſtrans percepi equidem brevi Te eò venturum eſſe, ſed ob maturatum ad Academica officia iter, non licuit mihi tunc affatum tuum & colloquium eruditum expectare. Cum verò poſtea ita gratus acceptuſque fueris Academiæ Eberhardinæ Dominis Commiſſariis Ducalibus, ut non dubitaverint, Recturæ Officio in Antiquiſſimo Studioſorum Contubernio TE præficere, ſufficiens mihi exinde ſubnata eſt occaſio Tecum & ſæpius colloquendi, & ſtudia illa in Antiquitate literaria in TE deprehenſa approbandi, quin &, ut in conſcribendo hoc ipſo de *Siglis Veterum* commentario ſtrenuè pergeres, amanter cohortandi; ut nempè ad alias egregias Tuas meditationes, auſuſque præteritis majores, non ſine famæ laudatiſſimæ incremento vel tandem progredi detur. Perluſtravi hunc ipſum de *Siglis* Veterum tractatum, fateor uno eodemque in conſpectu, tantam Siglarum copiam diverſarum Nationum Linguarum, Collegiorum, Artificum, militum &c. me nunquam legiſſe; Sparſas

in libris diverſas per occaſiones Siglas deprehendimus, inſcriptis Græcorum, Hebræorum, Romanorum, Ægyptiorum &c. Tua verò inſuperabilis diligentia unâ quaſi tabulâ omnes nobis proponit, pulcherrimâ œconomia diſtributas & ex optimis, iiſque rarioribus authoribus collectas, ut nempe & in Legibus Rom. Interpretandis, & in veteri militiâ cognoſcendâ, variiſque Lapidibus explicandis, quin & rerum ponderibus & menſuris eruendis offendicula hiſtoriæ, illius Studioſis ſine laborioſa inquiſitione è medio tollerentur. Labor certè Laudatiſſimus; cujus Te nunquam pœnitebit, ſi aliorum eodem in ſtudio paria Tecum facientium, ençomia, tantô labore coëmpta ſuo tempore intelliges. Interea & ego Tibi ex animo gratulor, de partu ingenii & induſtriæ æternitati deſtinato. Si porrò ſedulæ apis ingenium exprimes, quod per hanc æſtatem apud nos cœpiſti, varii generis mella ex tuâ ſedulitate poſteritas colliget. Sic vale, Vir Optime, & quod facis, mihi porrò favere perge. Exarabam Tub. die 3 Dec. A. C. 1701.

AD CLARISSIMUM

Dn. NICOLAI

De Notis Veterum Compendiariis Meditantem.

SCribendi Veterum Morem, quo litera verbum eſt, rimaris docte, ſed & argumenta dediſti plura, quibus junxiſti antiqua novis: Moderator exemplo Noſtris ſcrutandi priſca futurus, qui modò ſectantur nova, quæ Schola murmura jactat.

MICHAEL FÖRTSCH
D. Prof. Th. Ord. Decan. Eccleſ. Superint. Stipend. Senior.

Qui dudum antiquas voluiſti pandere Muſas,
Et veteres Orbi commemorare lares,
Nunc tandem lauro dignos exprome labores,
Et famam ſcriptis perge parare Tuis,

Nec

Nec tibi sufficiat nomen laudesque mereri,
Fama nisi doctum Te probet esse Virum.

Præclarissimo Domino Autori
lubens meritóque apposuit

JOH. CHRISTOPH. PFAFF
D.P.P. & Ducalis Stipendii
Superattendens.

AD EGREGII DE SIGLIS *COMMENTARII*
Auctorem Famigeratissimum,

D. JO. NICOLAI,

in Academia Tubingensi Professorem Honorarium, & Contubernii Rectorem

ADLOCUTIO

ANDREÆ ADAMI HOCHSTETTERI,

S. Theologiæ & Philos. Practicæ Professoris.

COgnovisti, nisi fallor, perspectumque jam satis habes, NICOLAI Celeberrime, quo in meliores, quas profiteris ornasque, literas animo cultuque sim; eo scilicet, qui & cupiat vehementer, & adnitatur pro virili, ut salva nobis earum dignitas maneat, & luculentis usque incrementis accessibusque locupletetur. Nam, quum non pauci hodie sunt, qui cum aut sacris literis sese dediderunt, aut Jus Civile sunt amplexi, aut Medicos ac Philosophos audiunt, literarum sibi liberalem cognitionem non modo non necessariam, sed inutilem potius instituto suo arbitrantur; eximendus utique ex animis discentium error tam capitalis est, ne pejor, ac olim regnavit, barbaries nostram, si qua erit, ætatem consequatur. Experti suo malo Majores nostri sunt, lapsantibus, dominantis Cleri Romanensis sive inertia, sive improbitate, pulsisque demum literis, sacra quoque ac res divinas negligentius coli, immo priscam pietatem in cerimonias, extravagationes, glossas Δευτερώτων, *fabulas denique ac nugas commutari. Relegata simul, ut nugari disceret,*

ret,

ret, Juventus ad personatos quosdam Professores, γάλλυς μᾶλλον ἢ φιλοσοφόφυς, *atque ab his ad Aristotelem, non Græcum illum, sed Latine sic redditum, ut Sibyllæ etiam furentis conjecturas exerceret. In quales quidem bullatos, quos vocat, Magistros incidisse se, ab iisque per sex perpetuos pene annos detritum fuisse Philippus Melanchton, Germaniæ Præceptor, ac nobile scholæ hujus Lumen,* Oratione de Corrigendis Studiis *conqueritur; qui tamen illis e tenebris feliciter se emersit, & hunc Academiæ Tubingensi honorem perpetuum fuisse asserit, cui numquam defuerint, qui male precati sint nugis, & recuperatorio Judicio caussam literarum aut conservarint integram, aut labascentem restituerint. In his laudat ignotum plerisque nostratium Franciscum Stadianum, qui in Suevis Tybingæ conatus omnia pro virili sit, uti artium elementa injuriis Barbarorum liberentur. Quem sequuti deinceps plurimi sunt, sed plerique jam alibi ex merito laudati. Igitur eos recensebo impræsentiarum, quorum quidem nomina paucis constant, commendari tamen ac protrahi in lucem penitus merentur. Illos puta literarum Antesignanos Joannem & Alexandrum Braßicanos, Jacobum Henrichmannum, Sigismundum Lupulum; Matthiam Garbitium, Illyricum: Hesiodi Commentatorem insignem ac rarum; & qui Civilis quoque Philosophiæ amplitudinem ac fundamenta perspexit non solum, sed &, quum plerique alii de undecim virtutibus otiosè disputarent, interiores Vitæ socialis rationes ac vera Moralium disciplinarum Principia Auditoribus instillavit; Melchiorem item Volmarium, Rotvilensem, Bezæ magnopere laudatum: Michaëlem Toxiten, & Jo. Seccervitium, quorum monimenta ut conquirenda ab aliis esse puto, sic quæ mihi supersunt, magni æstimo & vehementer admiror. Hi testes nobis sunto, & cum iis Viri plures Clarißimi, numquam sepultas heic literas jacuisse; & horum, quique eos antecesserant, industria factum est, ut Academia Wirtembergica cæteris fere doctior, & in Christianæ quoque Fidei doctrinis purior existeret, atque ab superstitionibus, inusitato per ista tempora exemplo, abhorreret. Habuit ea è Theologis Paulum Scriptoris, ex ordine Minorum, qui cum Scotum heic prælegeret, Transsubstantiationem negavit, omniaque solo DEI verbo, veluti Lydio lapide probanda, cætera erronea esse adseveravit. Idem & instantem Religionis mutationem prædixit. Habuimus Cunradum Summenhardum, cujus de Contractibus Decimisque Liber in Galliis nitidißime recudi meruit. Extat ejusdem ad Monachos Libellus, in quo suimet sodales ordinis Idololatras ventrisque servos adpellavit. Fuit etiam cæteris ævi sui scriptoribus melior Gabriel Biel, Hostis Indulgentiarum,*

ac

ac Missæ parum favens. Pauci demum de Cive nostro Michaele Coccinio gloriari norunt, qui tamen rerum Italicarum historiam condidit, & in Ducatu Mutinensi Cancellarium egit, ac ad Historiam Conradini a nobis est obiter commendatus. Felicem ergo scholam Tubingensem, Divino providente Numine servatam, ac Serenissimorum Wirtembergiæ DUCUM, atque in his moderni præprimis Nutritii, Serenissimi EBERHARDI LUDOVICI, munificentia mirificè auctam. Cujus Maximi Clementissimique Principis benignitatem experiuntur Cives, exteri stupent, ac dignis posteritati elogiis commendant. In quibus percensendus mihi est, quoniam ab ejus Lectione sum recens Helmæstadiensis Academiæ Professor Celeberrimus, Jo. Werlhofius, elegantissima de Grotiano opere Dissertatione, publicis ejusdem ventilationibus nuper præmissa, & solenni HERI nostri encomio exornata. Felicem ergo etiam TE, NICOLAI Doctissime, tanta qui gratia ex voto affatimque frueris: & post edita diffusæ pulcerrimaque doctrinæ monimenta præsens de SIGLIS opus emittis in publicum; quod uti jam absoluti, partimque adfecti de calcaribus, torquibusque libri, & necessaria Guilielmo Zeppero additamenta propediem sequantur, ex animo precor. Quod vero reliquum est, opto uti valeas, & quod consequutus nuper es Honorarii inter nos Professoris Decus prosperrimis undecunque successibus augeas atque confirmes. Scripsi Tubingæ KL. Februar. MDCCII

Quid Veterum *Siglæ*, quasi signa sigillaque signent,
  Rem raram raro significas calamo;
Floribus è raris hoc delectabile lectum
  Mel, si libetur, quis, cui non sapiet?
Unde bonis Cœptis si perges addere *Calcar*,
  Torques ex auro pectora cincta dabit,
Annulus & digiti gemmæ fulgore micabit,
  Vel *Chirothecis* tectus, aget radios:
Ast *Sacra* si edideris, quæ jam meditaris amanter,
  Immortale tibi conciliato Decus.
Condona, En, Paradi: Mi mi, Sitio quoque, *Con: Spi:*
  Vox sacra septuplici de Cruce facta vice;
Sol, Velum, Tellus, Petra, Busta, Decurio, Sanguis
  Edita post Christi tot quoque Mira Necem,
Sunt quæ si tractes tanquam septem Ultima Christi
  Nomen Avitorum perpete laude geres.

***

Im-

Imponet capiti *Diadema* Ecclesia Christi,
Nomen erit scriptum Cœli & ab Axe tuum.
DIstIChon hoC Maneat nICoLaI sana MeDeLa,
HanC & habeto rataM TER benedICta TrIas.

Hæc in honorem Excellentissimi Domini
Nicolai subjicere voluit
Serenissimi Ducis Wirtembergici
Antiquarius & Professor Mathem.
JOHANNES SCHUCCARDUS
ÆrA SaCrA MeDICInA.

De SIGLIS Variis prolixam congeris artem,
In manibus DOMINI * *sint tua Signa precor!*
* Es. c. 49. ℣. 16.

ITà Nobilissimo Domino Authori, Fautori suo honoratißimo, Suavissimoque, gratulabundus acclamat. Tubingæ, ipsô die Nicolai. 1701.
Universitatis Secretarius.
JACOBUS ESSICH.

PRÆCLARISSIMO VIRO

D^N. JOHANNI NICOLAI

Professori in almâ Eberhardina Publico.

Sal. Pl.

JOHANN FRIDERICUS HOCHSTETTER
D. Sereniss. Wyrtemb. Duci à Concionib. Confes. & Consil. Eccles. ut & Præpositus Herprechtinus.

Consecutus es haud ita pridem, Deo benè fortunante, quod & eruditio tua dudum meruisse, & amicorum gratulatio-

tiones haud inani omine augurari visæ sunt. Eam intelligo orationem, quâ ante hoc semestre in Universitate nostra Tubingensi Professio literaturæ abstrusioris tuæ Curæ demandata fuit. Nimirum hoc præcipuum erat, quod deesse Tuis Musis videbatur, ut civitate alicubi donatæ tanto majori cum successu operi dehinc insisterent pergerentque elucubrare & proferre ea, quæ & raritate se commendant, &, quam haud postremò intendis, pietate.

Itaque incertum, utrum hoc majori Tuo commodo & bono factum, an uberius abs Te ornamentum exspectare alma nostra Eberhardina debeat. Ego, quod in me est, utrique gratulor, dumque modò novum de Sigillis scriptum post multa alia in lucem profers publicam, non modò inde argumentum capio Tuæ diligentiæ, sed & spero fore, ut cum ad universam Rem literariam tum vel maximè Academiam nostram Tub: Matrem Studiorum optimam fructus exoptatissimi per Te redeant, ita quidem, ut Musarum consecranei qui sunt, Tuo exemplo animati ea consectentur studia, quæ & Tibi multum profuerunt, & ipsorum pariter instituto insigne adminiculum afferre possunt. Ita ex voto Vale, meique memor vive. Exarab. Stutgardiæ 18. Januar. 1702.

Ævi dum veteris thesauros arte recludis,
Et Siglas docto discutis ingenio:
Roma quibus toto quondam se monstrat in Orbe:
Et Sapiens Hellas gentibus increbuit,
Hebræusque animi sensus signavit acutè:
Et Tabulis legum robora Teuto dedit.
Ipsum Te prodis his inclytus undique notis:
Et Nomen Fastis imprimis inde tuum:
Quod populi celebrant queis curæ cana vetustas,
Interiore sinu quæ tulit omne Sophos.
Sic lucem accendens aliis, illustrior instas
Deque tuis meritis fama loquetur anus.

AD CLARISSIMUM VIRUM

D^N. NICOLAUM.

Comment. de SIGLIS Auctorem.

Amicum Veterem.

Non opus est multis animum distendere verbis,
Florida vel laudi nectere serta tua.
Quis nescit scio Te condere Scripta nepoti,
Qui TUA, CEU VETERES TU, MONUMENTA LEGET.

Scripsit prospera quævis adprecatus

D. HEDINGER

INDEX

INDEX
CAPITUM
HUJUS TRACT. DE SIGLIS VETERUM.

I N

IN NOMINE JESU.

TRACTATIO
DE
SIGLIS VETERUM.

PROLOGUS.

NTER cætera humanitatis ſtudia, Lectores Benevoli, à multis illud eximium eſt habitum, quod ad venerandæ Antiquitatis ſtudium duceret, SIGLARUM uſus & notitia. In hac etenim non leve ſpargit jubar priſca Sapientia. Sine harum cognitione plurima in re literaria ignorantur, neque legi ſatis neque intelligi poſſunt. Quis enim in re antiquaria numiſmatum, inſcriptionum, aliarumque rerum felices ſucceſſus habebit, nî prius benè in notulis ſeu *Siglis* inſtructus, rem aggrediatur? Careat verò licet nunquam ſuis invidis; ſunt tamen ſemper, qui eandem laudibus extollunt, ſapientes, qui cum ſummo illo rerum omnium judice *Ariſtotele Metaphyſ.* 1. *c.* 3. ſtatuant, honorabiliſſimum eſſe, quod antiquiſſimum. Inter hos non ad infima ſubſellia colloco Te, vir Excellentiſſime *Herti*, qui non ſolùm in Jure, ſed etiam in elegantiori literatura, ad ſummum honoris culmen adſcendiſti. Pauci ferè hoc tempore reperiuntur, qui hoc genus ſtudiorum utiliſ-

 ſimum

ſimum magni æſtiment, cum tamen omnes, qui nomen eruditi habere deſiderant, hac in re exercitati eſſe debeant; hinc, ut rei literariæ ſubſidio eſſes, omnem moves lapidem, ea proponere laboras, unde commodum maximum ſtudioſa Juventus haurire poſſit. Cum itaque paucis ab hinc menſibus, cum in Academia Giſſenſi famigeratiſſima degerem, quæſtionem moveres de Siglis Veterum, & anxie deſiderares, ut de hac materia abſtruſa, attamen utiliſſima, quædam literis traderem, facile conjecturare poteram, hanc materiam maximo uſui Eruditis fore; Quare mente volvi revolvique, diuque dubius fui an tentarem hoc, laboremque hunc humeris meis imponerem. Tandem multis argumentis convictus, mecum conſtitui, quædam de hac materia utiliſſima in medium proferre & prælo committere. Cum porrò ad hanc elaborandam materiam multa ſubſidia requirantur, conſilium inii cum Viris in hac literatura doctiſſimis Domino *Dathio* & *Pregi Zero Conſiliariis* Serenissimi Ducis Wurtenbergensis, Domini mei clementiſſimi, fideliſſimis, qui conatui meo ſtimulum quaſi addiderunt, & inſtigarunt, ut rem aggrederer. Voluntas quidem aderat, ſed ſubſidia ad rem peragendam deerant, cum deſtitutus libris meis, *Stutgardiæ* vitam agerem: Ne itaque mihi remora injiceretur, juſſu & mandato Illuſtris *de Rhüle* Patroni mei ſumma devotione æternùm venerandi factum, ut Bibliotheca inſtructiſſima mihi à viro humanitate ſingulari prædito Domino *Secretario Zweifelio* aperiretur, ex qua, quæ ad ſcopum meum pertinerent, ut depromerem. Huic acceſſit vir *Excell. Dominus Johannes Schuckardus Mathemat. Profeſſ. famigeratiſſimus*, *Fautor meus certiſſimus*, qui ex *Cimeliarchio Stutgardiano* non ſolùm Antiquitatum Scriptores, ſed & numiſmata communicavit. Horum itaque Patronorum autoritate ſuffultus rem aggreſſus & bono cum Deo intra menſtruum abſolvi tractatum de Siglis, quem ut benevolis oculis B. Lector aſpiciat & legat, eſt quod ardentiſſime rogo.

Caput I.

De Etymologia & descriptione Siglarum.

§. I. Quod ad Etymologiam Siglarum attinet, non diu anxii erimus in evolvenda hac, cum facile pateat, unde dicantur. Sigla vel Siglæ igitur per sync. pro *Sigillæ*, subintellige literæ, memorantur in *Papiæ* Glossario. Unde *Festus*: Siglæ erant literæ, sed singulæ vel binæ. Cui adstipulatur *Carol. du Fresne in Glossario, fol. m.* 857. *edit. Francofurt.* his verbis: Siglæ singulariæ literæ sic dictæ, quod singulæ verbum componant. Calculum album adjicit autor Lexici Juridici ex *Brissonio*, *Hotomano* aliisque composito, qui *pag.* 937. ita disserit: Siglæ sunt singulariæ literæ. conf. *Ernest. Salom. Cyprian. dissert. de Siglis edit. Helmstad.* Verissima est sententia *Petri Gregorii Tolos. lib.* 16. *de Republ. c.* 1. §. 6. asserentis: Sigla Latinum esse vocabulum contractum ex Sigillo, quasi dicas; Siglum, parvum Sigillum: quemadmodum enim Sigillum est parva icuncula, seu nota, qua literas obsignamus; ita Siglum est nota, qua intelligitur, plus esse intelligendum, quàm expresse ad longum, ut dicunt, scriptum.

§. II. Observandum autem hoc loco venit, quod vocabulum Sigla interdum etiam significet *Velum* à Saxonibus Seysch dictum; unde *Siglare* est, plenis velis navigare. Gall. *Singler*. Nangius in *S. Ludovico an.* 1269. —— *die Jovis subsequente cum vento satis prospero siglaverunt.* Deinde Sigla quoque notat *monile. S. Bonifacius epist.* 100. ita scribit: De auro verò & argento quod dedit *Regenthrich* filia *Athoalphi* ad Ecclesias nostras duas armillas aureas & quinque Siglas Aureas i. e. monilia. Verum hæ *Siglarum* significationes non ad scopum nostrum pertinent.

§. III. Siglæ itaque dicebantur compendia literarum, cum una vel duæ literæ pro integra voce pluribus literis constante ponerentur. Hinc *Barnabas Brissonius in supremo Sena-*

tu Parisiensi præses lib. de verborum significatione edit. Paris. 1596. *fol.* 596. ita de *Siglis* disserit: Sigla in epist. ad Pandectarum consarcinatores vocantur Sigilla, i. e. parva signa, quæ Græcis σημεῖα, Latinis Notæ, quibus in legibus publicis Pontificum monumentis, Jurisque Civilis libris scribendis usos fuisse veteres ostendit *Valer. Probus. Notæ* autem *Petro Diacono de not. liter.* dictæ sunt eò, quòd verba, quæ syllabas præfixis characteribus notent. Sunt igitur signa quædam literarum, quibus vox integra intelligitur, unde σημεῖα γραμμάτων dicuntur *Dioni lib.* 55. Signa verborum *S. Hieronymo ad Julianum*, & *Epist. ad Principiam. Cicero pro Muræna* Singulas literas vocat. *Gellius lib.* 17. *c.* 9. Singularias dicit. Tales cum literarum initio scribitur S. pro *Salutem*, vel S. P. D. *Salutem plurimam dicit.* Item S. V. B. E. E. Q. V. h. e. *Si vales bene est, ego quoque valeo.*

§. IV. Notæ & notulæ igitur dictæ olim sunt brachygraphiæ, h. e. compendiosæ scriptionis literæ vel characteres, quibus Scribæ & Cancellarii Principum dictata ilicò consignabant, aliàs Siglæ. Consentientem habemus hoc loco *Balthasar. Bonifac. Rhodigini historiam ludicram lib.* 2. *cap.* XXXII. *pag. m.* 52. *edit. Bruxell.* 1656. his verbis: Nec privatim modò, sed publicè per notas scribebant. Quare *Manilius* leges Romanas vocavit notis levibus pendentia verba. Quas quidem *notas* Siglas vel Sigla *Justinianus epist.* ad *antecessor.* §. *illud autem*; σημεῖα i. e. *Signa Cicero ad Attic. lib.* 13. *epist.* 32. appellat. His calculum album adjicit *Cujacius lib.* 3. *Observat. cap.* 3. *& lib.* 12. *cap. ult.* Notæ seu compendia dictionum *Justiniani* tempore Sigla dicebantur. conf. *Salmuth. not. ad Panciroll. pag. m.* 264. *part.* 2. *edit. Francof.* 1660. Signa etiam parva *Plutarchus* notificat: Σημεῖα, inquit, ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα: *Signa in parvis & brevibus figuris multarum literarum vim habent.*

§. V. Audiamus quoque in hanc rem optime disserentem Anglum doctissimum *Thomam de S. Quercu in Lexico suo Etymologico, quod summo studio & labore confectum prodiitque Londin.* 1677. *Siglæ* contractè pro Singulæ sunt compendia lectionis & scripturæ, notæ. Anglicè, *Notes breviatores, letters*

ters set for words. Cum autem vocabulum NOTA, æquivocum sit & variarum significationum; itaque non intelligimus hoc loco notas seu maculas, quas natura fœtibus in utero impressit, de quibus *Suetonius de Augusto, cap.* 80. Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque alvum genitivis notis in mundum ac numerum stellarum cælestis ursæ: Græce σημεῖα σύμφυτα, *signa congenita.* de his maculis naturalibus videatur etiam *Justin. lib.* XV. conf. *Auson. in urbib. Epigr.* 2. *Alexander ab Alexandro lib.* 2. *Gen. Dier. c.* 19. Has *notas* alii appellant *stigmata naturalia materialia.* Vid. *Petr. Ostermann. de stigmat.* Porrò NOTA pro probro usurpatur, *Non. Marcell. de propriet. serm. c.* 4. *sub litt. N.* & quæ aliæ sunt significationes, de quibus agere non animus est, sed de illis, quas vulgò, non Latine ABBREVIATURAS ferunt, quæ sunt aliarum vocum literæ initiales, in vocis formam conjunctæ, & duobus apicibus supernè notatæ, quarum singulæ singulas dictiones alias connotant. Hinc ab Hebræis vocantur ראשי תיבות *capita* seu *initia vocum.* Tanto hoc scribendi genere seu compendio gaudent Hebræi, ut nullus liber, nullum Scriptum, nulla Epistola, nulla pagina aut scheda eo careat. Videatur de his literis cl. *Buxtorfius in libro suo de Abbreviaturis pag.* 2. *it. Clav. Masor cap.* 3.

CAPUT II.

De Discrimine Siglarum & Notarum.

§. I. Visa etymologia & descriptione SIGLARUM, occurrit quæstio: Annon SIGLÆ à NOTIS differant? Hanc quæstionem si accuratius examinamus, in propatulo est, quosdam affirmare, dari discrimen aliquod, præprimis si *Justi Lipsii* verba perlustremus, in *epistola* XXVII. *Centur.* I. *ad Belgas* asserentis, *duplicem apud Veteres fuisse scribendi rationem*, unam scil. per *notas*; alteram per SIGLAS. Sunt quoque alii, inter quos est *Wowerius*, quem Scriptorem ex bibliotheca instructissima sua benevole *plur. Reverendus Fortschius Pa-*

tronus noster magnus nobis communicavit, qui *capit. 6. Polymath. edit. Lipſ.* ait: Triplex autem ſcribendi ratio apud antiquos: Notis, ſive διὰ σημείων, Literis Singulis ſeu Siglis, & Verbis Integris. Verum is haud difficulter cum *Lipſio* eſt conciliandus. Vocabulum enim Nota, quod ſit ambiguum, diſſenſionis, ſed non veræ cauſa eſt. Id enim nunc pro Signis ſolùm, nunc pro Signis ac Singulariis Literis ſimul uſurpari conſuevit. Hæc quidem latior ſignificatio *Lipſii* eſt; illa ſtrictior *Wowerii*; ut qui ipſe paulò poſt, tum *literas* tum *Signa* ſub *Notis* comprehendit. Itaque ſcribendi modum per ſigna & literas ſingulas ſeu Siglas uno nomine Notariam; quæ verò ſit verbis καὶ ἐξοχὴν Scripturam nominat.

§. II. Diſcrimen quoque aliquod facit *Feſtus*, qui ita loquitur: *Nota*, inquit, *aliàs ſignificat ſignum, ut in pecoribus, tabulis, literis.* Amplius *Barnabas Briſſonius de ſignificatione verborum fol. m. 457. edit. Pariſ.* his verbis: *Notæ* σημεῖα γραμμάτων πρὸς τάχος ἐξευρεθέντα. Notæ item, inquit, in *L. 2. ff. de ſervis fugitiv.* ſignificant *ſigna, ſtigmata, puncta ſervis* inſcripta & inuſta. Clariùs diceret: *Notæ* ſunt quælibet ſigna ſeu ſcriptilla elementa, ut loquitur *Marcellinus*, vel literæ ſolitariæ poſitæ pro ſignis. Duorum autem generum fuerunt Notæ; Quædam σημεῖα tantum erant & non literæ, quæ ab aliis Zifræ vocabantur. Aliæ autem erant *Literæ* (*Siglæ*) quæ præfixis characteribus ſyllabas vel voces ſignificabant. De notis ſeu Zifris, non literis, paſſim ſunt Scriptorum teſtimonia, qui eas vocant σημεῖα, *ſigna, imagines, puncta, flexuras* & ſimilia. Cicero *ad Attic. lib. 13. epiſt. 32.* ita ſcribit. Quod ad te de decem Legatis ſcripſi, parum intellexiſti credo, quia διὰ σημείων ſcripſi. Sanè hîc vult *Cicero* notas preſsè dictas à Siglis diſtingui. Pariter *Plutarchus in Catone:* Ubi vocat σημεῖα ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα. Ita *ſigna* quoque appellantur Notæ ab *Ovidio lib. 4. Triſt. eleg. 4.*

Scis benè cui dicam poſitis pro nomine ſignis.

Ita etiam ab *Horatio lib. 2. Satyr. 4.*

——— ——— ——— *non eſt mihi tempus aventi*
Ponere ſigna.

A

A *Sidonio Apollinar. lib.* 9. Comprehendebant ſignis, quod literis non tenebant.

§. III. Porrò *Notæ*, quæ non literæ, ſed *Zifræ* vel *ſigna* tantum erant, à *Quintiliano lib.* 11. *c.* 2. vocantur IMAGINES, quæ ab aliis ZIFRÆ & notæ dicuntur. Vid. *Spiegel. de Signific. verbor. Turneb. lib.* 14. *cap.* 24. *Adverſar. Porta de Furtivis literis, lib.* 1. *cap.* 13. Confer. *Panciroll. Tit.* XIV. *de Zifris ſeu furtivis literis, part.* 2. *pag. m.* 262. *edit. Francof.* Ejuſmodi NOTÆ reperiuntur in Dictionario à Cicerone conſcripto, qui ſingulis verbis ſigna quædam præfixit, ſignificantia id verbum, cui præfixa ſunt. Verbi gratia. W *mundum*, M *modum*,] *tempus* ſignant, & hæc ſigna aliaque *Apulejus lib.* 11. *de Aſin.* vocat ignobiles literas. *Theodoricus* Imperator apud *Caſſiodorum lib.* 3. in epiſtola 11. *quaſi literas* vocat, apertè nimirum indicantes NOTAS quaſdam, præſertim tales, quæ ſint literæ, ſed quaſi literæ & imagines potius ac ſigna. Hoc etiam ex variis Autoribus doctiſſimè obſervarunt *Barnabas Briſſon. fol.* 437. *edit. Pariſ. de verbor. ſignif.* docens: NOTAS non eſſe literas *ex leg.* 33. *ff. ex quib. cauſ. major. leg.* 9. §. 1. *ff. de hæred. inſtit. leg.* 41. *ff. de milit. teſtam.* Qua de cauſa etiam à literis ſeparantur *notæ* in *leg.* 1. §. *Ludi. ff. de var. & extr. cogn. & Paulus de Pedio in leg. Sed cum Patron.* 6. §. *fin. ff. de bon. poſſ.* & *Gregorius* ex *Paulo lib.* 16. *de Republ. cap.* 1. qui eadem verba recenſet; NOTAS LITERAS NON ESSE. confer. *Salmuth. not. ad Panciroll. pag. m.* 264. *edit. Francof.*

§. IV. Ut ergò pluribus hanc noſtram ſententiam probemus, prodeat *Franciſcus Polletus lib.* 5. *de foro Romano cap.* 12. affirmans ex iiſdem legibus, NOTAS NON ESSE LITERAS. *Cujacius lib.* 12. *cap.* 10. *NOTÆ*, inquit, *non ſunt literæ*: quod ut demonſtrem exemplis, Senatum Populum Que Romanum ita ſcribebant SIGLIS ſeu Singulis, S. P. Q. R. Notis autem hoc modo, S. Senatus conſultum, per *Singulas* ſic, S. C. Per Notas ita ↄ2. & *lib.* 3. *Obſervat. cap.* 3. Dolus malus abeſto SIGLIS ita, D. M. A. Notis autem

hoc

hoc modo, ℳ, & quæ alia ſunt exempla, quæ *pag.* 657. videnda ſunt. Quis itaque dubitabit de veritate, quod Notæ non ſint literæ, quarum Iconiſmum nobis quoque exhibet *P. Caſpar. Schott. in Technic. curioſ. edit. Norimberg. pag. m.* 535. Conferatur *Janus Gruterus*, qui Lexicon *Ciceronis* & *Tyronis* excudi curavit in opere doctiſſimo Inſcriptionum antiquarum. Rectè itaque has Notas vocamus Zifras.

§. 5. Succedit aliud genus Notarum, quæ ſunt *notæ* & *literæ* ſimul, de his *Feſtus*, cujus verba refert *Barnab. Briſſon. de verbor. ſignificat. lib.* XII. *fol. m.* 437. *edit. Pariſ.* Nota, inquit, nunc ſignificat ſignum, nunc literas ſingulas, aut binas, eodemque nomine eas appellant *Suidas cent.* 12. *prov.* 87. *in Parœmiis Andreæ Schotti*, & *Cicero Orat. pro Muræna.* Singulas literas *Gellius* Singularias *lib.* 17. *cap.* 9. vocat. Has verò Singularias, Siglas ſeu Singulas literas quidem notas, ſed à prioribus diverſas eſſe, obſervarunt *Spiegel. de verborum ſignificatione. Petr. Gregor. lib.* 16. *de Republ. cap.* 1. *Torrent. in Galb. Sueton.* & omnium accuratiſſime *Raderus*, ubi in hæc verba concludit ſententiam ſuam. Auctores non pauci ſeparant omninò literas ſingulas, ſeu *Siglas* ſive quæ uno verbo Singulæ appellantur à Notis; ita ut Notæ non ſint literæ. Unde mirandum quod vir aliàs doctiſſimus Jctus *Cujacius* Notas voluerit eſſe Siglas, qui in hæc prorumpit verba: Vocabimus igitur has *Notas* ſeu *Zifras* Siglas, cum ſatis oſtenſum, illas non eſſe literas, ſed ſigna.

§. 6. Extra omnem dubitationis aleam igitur ponimus literas Singularias pro Siglis poſitas fuiſſe. Probat hoc libellus *Magnonis* de Siglis Carolo Regi dicatus his verbis:

Hæc juris σημεῖα lubens Rex accipe Carle,
Offert devotus quæ tibi Magno tuus.

In quo *Magno* nihil aliud docet, quam literas initiales pro integris vocibus poſitas eſſe; uti nec aliter ille, cujus juridicas notas ex veteribus membranis in corpore Grammaticorum habemus *Gerhard. Johann. Voſſius de arte Grammat. lib.* 1. *cap.* 40. Et licet *Ammianus Marcellinus lib.* 16. ſcribat: Apud Ægyptios ſingulas literas ſingulis verbis inſerviiſſe, tamen impropriè loquitur: non enim *Ægyptiorum notæ* erant ſingulæ literæ,

ræ, ſed & meræ notæ non literæ. Interim tamen ex *Magnonis* & *Probi* libris perſpicimus literas *Siglas* eſſe. Cognoſcimus etiam hoc ex *Siglis* veterum ad oram librorum poſitis. Solebant enim Veteres inter legendum ad libri oram notas quaſdam appingere, quibus indicarent, quæ ipſis notatu digna vel etiam corrupta aut vitioſa aut improbanda viderentur. Laudis ſeu Laudabilium ut vocat *Gellius* Sigla duplex LL. apud Latinos reperitur. Unde apud *Petr. Diacon.* in notis liter. LL. *laudabiles loci.* Alibi etiam eſt L. S. *laudabilis ſententia.*

§. VII. Ex his prolatis facilè cognoſcere poſſumus differentiam NOTARUM & SIGLARUM, quæ in externa tantum forma conſiſtit, quoad ſenſum & interpretationem autem convenit, uti benè diſſerit *Don Antonio Agoſtino in diſcurſ. ad numiſmata antiqua edit. Rom.* 1592. *Dialogo undecimo pag. m.* 239. qui cum longa ſerie de literis ſeu *Siglis* & *Zifris* diſſeruerit, alius objicit hoc modo: *Pare che V. S. faccia differenza tra le* LETTERE PARTICOLARI, *e le* NOTE ò CIFRE *deſidero ſapere in che conſiſte?* Agoſtino reſpondet his verbis: *Si come è differenza trà le lettere, e le cifere, coſi è nella interpretatione dell' una, e dell' altra. Ne i numeri ſervivano i Romani le lettere, e le cifere come I. V. X. che ſono trè lettere, ma il mille ſcrivevano con cifera* ∞ *&* *cinquemilla* IↃↃ, *e coſi altri numeri maggiori facevano con cifere, e cifera è ancora l' abbreviatione di Centurio che noi chiamavano diple* 7, *e coſi ce ne ſono altre che gli antichi Romani chiamavano note, e quelli che le uſavano Notarii, e dicono che furono introdotti queſti Notarii che ſcrivevano con cifere à i tempi di Cicerone, e che ce ne ſolevano eſſere i libri di Tirone ſuo liberto, come credo che referiſca Plutarco nella vita di Cicerone, e ſopra di queſto c' è una epiſtola molto elegante del Cardinal Pietro Bembo, e piu amplamente alla diſteſa ne tratta l' Abate Giovan Tritemio in un libro che in titola Poligrafia; l' altre abbreviature che interpretano Valerio Probo, e gl' altri conſiſtono in abbreviationi di lettere come è ne i prenomi che* P. *ſignifica* Publius. C. Cajus M. Marcus, *e gl' altri, & ancorche alcuni s' abuſino chiamando queſte lettere ſingulari Note, ò vero Note*

te publiche, e l'altre Note volgari pare à me che ci sia trà loro la differenza già detta.

Caput III.

De Arte & Origine scribendi per Notas.

§. I. Fuerunt tam varia per Notas scribendi artificia ut dixerit *Ausonius:*

Innumeras possim cælandi ostendere formas,
Et clandestinas veterum reserare loquelas.

Neopolitanus ille à *Porta* Notarum faciendarum modos cum novos tum veteres adfert circiter CLXXX. *in lib. de notis furtiv.* Quò spectant etiam illa tria scribendi genera, quæ *Trithemius* prodidit initio *lib. de Polygraphia*, *Dermaticum*, *Hyphasmaticum*, *Aleoticum*: adeoque totus liber sextus continet viginti quatuor Alphabetha ignota ad usum *Notarum*; & libro quinto programma proponit variæ literarum transpositionis, quem modum etiam ostendit cl. *Ludovic. Henric. Hiller. in myster. art. Steganograph. edit. Ulm.* 1682. conf. *P. Caspar. Schotti Technic. curios. lib.* VII.

§. II. Usus & ars scribendi per Notas olim familiarissimus fuit, non infimis modò & ancillis ipsis, ut de quadam refert *Marcellinus* teste cl. *Salmuth. in not. ad Panciroll. pag. m.* 264. *edit. Francof.* quæ nomine Assyriæ epistolam scripsit ad Barbationem Præfectum peditum; verum etiam Summis quibusque viris, ut *Tito* Cæsari, qui solitus Notis velocissime excipere, autore *Suetonio cap.* 3. & *Octavio Augusto* qui nepotes suos & literas & *notas* notare docuit, ut monent *Lipsius* & *Torrentius*. Non igitur mirandum Scribas & Librarios in describendis olim veterum JC. libris Notarum compendio usos fuisse.

§. III. Notis igitur scribere multifariam accipi posse ex veterum Scriptorum monumentis colligimus. Nam vulgo tabellionum primas exceptiones & præscriptiones informes, Notas appellavere JCti, *uti in c. cum P. tabel. de fid. instrument.*

ment. quas poſtea transſcribunt notarii in proprio Codice, quas & vulgò vocant minutas, eò quod vel minutis literis vel *Zifris* ſcriberentur. Ita notis ſcribere eſt, qui vice verborum utuntur characteribus quibuſdam. Hinc *ars notoria*, quæ docet modum *compendiariæ ſcriptionis*. Hanc ejus inventores reconditam artem prædicant, quæ id præſtaret, ut homo minimo negotio perdiſceret omnes artes Liberales & Scientias. Pinxerunt proin multifarias notas: animalium formas, draconum, Leonum, Serpentum aliorumque, rerum ſenſibus carentium figuras, arborum, pontium ſcalarum & ſimilium, quarum obſcuritas animo cognitionis lumen pareret. In hac arte exercitati fuerunt quidam populi: nam Notæ Hieroglyphicæ aut à Phænicibus vel Ægyptiis excogitatæ ſunt ad celanda ſua myſteria, ne vulgus ita facile in adyta Sacrarum Scientiarum irreperet.

§. IV. Quam ob rem & *Perſæ* Magos, *Indi* Gymnoſophiſtas, *Celtæ* Druidas habuerunt myſteriorum ſuorum interpretes, quæ plebi propoſita eſſe volebant, ſicut & Hebræorum legem fuiſſe ſcribit *Gregor. Nazianzen. Apolog. fugæ ſuæ*, qua libros ſacros vulgo communicari vetebant. Imò Romani hujus rei gratia Notarios adhibebant, autore *Suida*, quos Scribas à Secretis vocant, qui notarent res, ſeu notis vel Zifris ſcriberent, quas non liceret propalare. Et *Trithemius* Abbas tradit, *Ciceronis* Lexicon de Notis à *Cypriano* auctum, ut Eccleſiaſticis juxta prodeſſet atque profanis ad arcana celanda. Ita etiam *Juriſperiti* ad tegendos aſtus ſuos, inquit *Cicero pro Muræna*, Notas invenerunt, ne plebs ſciret, quibus diebus fas nefaſve eſſet Lege agere: Irati, ait, Jureconſulti, ne dierum ratione pervulgata & cognita, ſine ſua opera poſſet *Lege agi*, Notas quaſdam compoſuerunt, ut ipſi omnibus in rebus intereſſent. Sunt in hanc ſententiam elegantes *Manilii* verſus, in IV. *Aſtron.* quibus Notarum compendia qui tenuerit, eum Leges & jura populi Romani ſciturum & intra domeſticos ac privatos parietes qualiter cuique jus reddendum ſit, in promptu habiturum ſignificat:

Hic etiam Legum tabulas & condita jura

Noverit, atque notis levibus pendentia verba.
Et licitum ſciet, & vetitum quæ pœna ſequatur
Perpetuus populi privato in limine Prætor.

§. V. In præcedente paragrapho mentionem fecimus *Cypriani*, quod Dictionarium *Ciceronis* de Notis auctius reddiderit, ita, ut etiam tàm Eccleſiaſticis, quam Politicis prodeſſe poſſit. Et ſi Scriptorum tàm Sacrorum, quàm profanorum teſtimonia perluſtramus, negare non poſſumus, magnum *harum notarum* fuiſſe uſum. Nam hunc ſcribendi modum celebratum fuiſſe à Græcis è *Solino cap.* 6. comprobari poteſt, narrante *Iliadem* totam Notis ſcriptam adeò fuiſſe brevem, ut nucis unius teſtulis geminis tota clauderetur, quo in artificio excelluiſſe *Myrmecidem Mileſium* & *Callicratidem Lacedæmonium* ſcribit *Ælianus lib.* 1. *Var. hiſtor.* quos fama fuit in *Seſamo* (quod minutiſſimum genus eſt ſeminis ſimile milio aut panico) diſtichon unum Elegiacum aureis literis ſcripſiſſe; ſed per *Notas* & *Signa* inquit *Henric. Salmuth. comment. in Panciroll. pag. m.* 263. Raro enim veteres integris in ſcribendo literis utebantur. Unde memoratur apud *Galen. lib.* 7. *de compoſit. Medic. Menecratis* quondam Medici liber ὁλογραμμάτων, quod integris literis exaratus eſſet. Ingenioſus tamen *Bauhuſius* Poeta non inelegans *lib.* 3. *fol.* 55. *de Iliad.* ludit ad *Paulum Palmerinum*:

Iliadem magnam parva in nuce Paule videbis
Hæc duo ſi patiens carmina noſtra legis.
Attridæ gemini, Laërtius, Hector, Achilles
Æneas, Priamus, Troja, Lacæna, Paris:
Ilias in nuce clauſa una eſt: niſi, Paule negabis
Aut hanc Iliadem aut carmina noſtra nuces.

§. VI. Ad Scriptores Eccleſiaſticos nos accingimus, qui etiam hoc genere ſcribendi uſi ſunt. Ne itaque hîc aliquis litem movere poſſit, illorum teſtimonia recenſebimus, quæ ad oculum demonſtrabunt, noſtram ſententiam veriſſimam eſſe. Recenſet *Petrus Diaconus* in præloquio libelli *de notis* ad *Conradum* I. Imperatorem. Ejuſmodi *notis Davidicum Pſalterium* exaratum in Bibliotheca Argentoratenſi, id quod teſtimo-

ſtimonio ſuo approbat *Johannes Trithem. in Polygraphia ſua* his verbis: *Biennio ferme poſt hæc* (ſcil. quo reperi Cypriani libellum de notis) *eques Argentinam in cauſis Ordinis mei adſciſcendi, admiſſuſque per Johannem Keiſersbergium inſignem loci Concionatorem in Bibliothecam majoris Eccleſiæ* PSALTERIUM *reperi totum hiſdem Tullii & Cypriani notis exaratum aureiſque capitellis decentiſſime ſcriptum. Superſcriptio autem ab ignaro myſterii talis fuerat extrinſecus poſita, Pſalterium in Armenica lingua. Doctorem adhibui, falſitatem oſtendi, ita reſcribendum admonui:* PSALTERIUM NOTIS CICERONIS DESCRIPTUM. Habemus hic teſtimonium firmum, quod etiam libri Sacri NOTIS ſcripti fuerint. Imò, ſi conjecturare licebit, cognoſcimus hoc quoque ex libro quarto Eſdræ, ubi *capite* XIV. *verſ.* 14. expreſſis legitur verbis, quod per quadraginta dies ducenti quatuor libri ſcripti fuerint, id quod de *notis* bene interpretatur *P. Caſpar Schott. in Technic. curioſ. edit. Norimberg.* quem evolvat. B. L.

§. VII. Paſſim quoque apud Scriptores Eccleſiæ rationis per NOTARUM compendia ſcribendi eſt mentio. *S. Auguſtinus Epiſt.* 258. de quodam Notario: *Erat*, inquit, *ſtrenuus in notis* & in ſcribendo bene laborioſus. Idem *lib.* 2. *de doctr. Chriſtian. cap.* 26. Ex eo genere ſunt etiam *notæ*, quas qui didicerunt propriè jam *Notarii* appellantur. Idem *in collat.* 2. *diei cum Donatiſt. cap.* 3. Et cum ſe *notas* ignorare dicerent, petentes, ut prius eis ederentur geſta conſcripta Cognitor juſſit, ut quod eorum Notarii exceperant, eis recitaretur. *Collatio Carthag.* 2. *pag.* 43. Notas non novimus, neque ea natura rerum eſt, atque ipſarum, ut ita dixerim, literarum, ut quiſquam legat *notas* alienas. *Martyrium S. Geneſii Arelat. apud Surium* 25. *Aug.* Sanctus itaque *Geneſius* in juventutis flore primævo Provincialis militiæ tyrocinium ſuſcepit, eam officii partem ſtudio & arte complexus, quæ Patronorum verba vel nova *Signorum* velocitate, vel dexteræ ſonum vocis æquaret Spiritalem futuræ gloriæ imaginem præfigurans, ut qui præcepta divina celeritate audiret, ea fidelibus NOTIS piæ mentis exciperet. *Ennodius* in vita S. *Epiphanii Epiſcopi Ticinen-*

ſis. Notarum in ſcribendo compendia & figuras varias verborum multitudinem comprehendentes brevi aſſecutus, in Exceptorum numero dedicatus enituit. *Marcus Diacon. Gazenſis in vita S. Porphyrii Epiſcop. Gazenſ. n.* 88. *ex verſione Gentiani Hervet.* —— *Cornelius* —— ſciens notis ſcribere, quibus utuntur in jure —— notabat omnia, quæ dicebantur & opponebantur. *S. Rembertes in vit. S. Anſcharii. Arch. Brem. cap.* 15. Porrò —— quàm ſtudioſus fuerit teſtantur Codices magni apud nos, quos ipſe propria manu per Notas conſcripſit.

§. VIII. Quod ad Originem Notarum attinet, variæ ſunt Scriptorum ſententiæ. Quidam *Xenophonti* inventionem Notarum tribuunt. Nam cum Academici Lectiones ſuas ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ appellatas (vid. *Gell. lib.* 2. *cap.* 22. *& lib.* XX. *cap.* 4.) dictare cæpiſſent, teſte *Apulejo Florid.* & celerius vox Doctoris præcederet, quàm ut integrè ſcribendo diſcipuli eum aſſequi poſſent: Itaque ad hoc artificium converſi ſunt primuſque *Xenophon*, quæ dicebantur hoc modo excepta in publicum edidit apud *Laert. lib.* 2. *in ejus vita.* Vid. *Gregor. Horn. hiſtor. Philoſoph. lib.* 7. *cap.* 11. Aſt *Juſtus Lipſius Centur.* 1. *ad Belgas Epiſt.* XXVII. dubitat de hac ſententia, ita ſcribens: Ego libenter Græcis gloriam dederim & nominatim *Xenophonti* Philoſopho & hiſtorico de quo *Diogenes :* Καὶ πρῶτος ὑποσημειωσάμενος τὰ λεγόμενα, εἰς ἀνθρώπους ἤγαγεν: *Primus notis excipiens dicta* (Socratis) *in lucem hominesque protulit.*

§. IX. Hæc ſanè *Lipſii* verba quandam invidiam involvere videntur, quaſi *Græcis* exprobraret, quod hoc ſibi vendicarent, quod ipſis non conveniret. Interim & ipſe quoque errat, cum potius *Ægyptiis* ex ſententia *Antonii Guberti Polyhiſtor. cap.* VI. tribuendum hoc ſit. Ita enim citatus Autor dicto loco refert: Hic autem mos per Notas ſcribendi ab Ægyptiis manaſſe videtur, qui hieroglyphicis notis (hoc eſt exſculptis ſacris figuris animalium aliarumque rerum) atque adeò literis primi omnium uſi ſunt; ut res & animi penſa ſignificarent. Videatur *Athanaſ. Kircher. Oedipi Ægyptiac. Tom.* 2. *ubi plurima.* Idem pœnè ſentit *Johan. Baptiſt. Porta de furtiv. liter. Notis*

lib.

lib. I. *cap.* 2. dum inquit: *Sunt qui putent, cum per animalium figuras sensus mentis Ægyptii effingerent, nondum usitatissimam literarum scripturæ rationem extitisse. Verum sic mos hic scribendi antiquissimis temporibus invaluit, ut vetustatis monumenta omnia in columnis, quæ in Minervæ aliorumque Deorum templis erant positæ, hujusmodi Notis signarentur: Cujusmodi columnas multas fuisse ab Hermete Trismegisto inscriptas, Jamblicus aliique testantur.*

§. X. Atque hæc cum veritate non certare videntur. Sunt enim Ægyptii primi literarum hieroglyphicarum inventores, à quibus aliæ gentes eas doctæ sunt. *Tacitus lib.* XI. *Annal.* Primi per figuras animalium Ægyptii sensus mentis effingebant, & antiquissima monumenta memoriæ humanæ impressa saxis cernuntur & litterarum semet inventores perhibent. Inde *Phœnicas*, quia mari præpollebant, intulisse Græciæ, gloriamque adeptos, tanquam repererint, quæ acceperant. Quippe fama est *Cadmum* classe Phænicum vectum, rudibus adhuc Græcorum populis artis ejus auctorem fuisse. Quidam *Cecropem Atheniensem*, vel *Linum Thebanum*, & temporibus Trojanis *Palamedem* Argivum memorant sexdecim litterarum formas; mox alios, ac præcipuum *Simonidem* cæteras reperisse. Cum igitur multi *Cadmo* hoc tribuant; ita facilè contigerit, ut Notæ item ab Ægyptiis ad Græcos emanârint, apud quos, cum variis hominum ingenia delectentur, *Xenophon* præcipuè Notarum studio tractus, easdem diligentius excoluit, & intermissione veluti sepultas in lucem hominesque retulit.

§. XI. Verum hîc iterum *Lipsius* objicit & scribit: At *Latini* ad se trahunt, & illos arrogantiæ cujusdam accusare vult, quod insolenter inventionem Notarum sibi tribuant, qui vehementius hoc studium tractarunt, quàm Græci. Inter quos primus Auctor *Ennius*, cui nihil tribuere conatur *Lipsius*, cui tamen inventionem notarum tribuit *Isidor. lib.* I. *cap.* XXI. Ait quidem ille, *Tironem* primum Notas esse commentum; sed ait non simpliciter: addit notabiliter *Romæ*; quæ vocula quasi conservatrix *Ennii* auctoritatis, ut qui alibi longe ante Ciceronis libertum Notas potuit effingere. Idque hausit pro-

procul dubio à Græcis, quos amore ſibi devinxerat. Porrò laborat *Lipſius* nomen *Ennii* prorſus ex verbis Iſidori expungere. Verum retinent *Ennii* nomen *Petr. Diacon. lib. de notis. Wower. cap. 6. Polymath. edit. Lipſ.* & alii. Hunc ſequentibus temporibus plures ſunt ſecuti.

Caput IV.

De Arte & Origine ſcribendi per Siglas, *apud Hebræos.*

§. I. Hactenus longa ſerie vidimus originem & artem ſcribendi per Notas, quæ literæ non erant; jam tempus & ordo poſtulat, ut etiam quædam de arte & origine ſcribendi per Siglas in medium proferamus. Quod ad originem Siglarum attinet, illa eſt antiquiſſima. Sunt qui *Sethi* liberis filii Adami adſcribunt, qui in duabus columnis rerum cæleſtium diſciplinam literis deſcripſiſſent, quarum unam ſe in Syria vidiſſe teſtatur *Joſephus lib.* I. *Antiq. cap.* 3. *in fin.* Alii *Abrahamo*, quod probare nititur *Suidas*. Alii ipſi *Adamo*; cum fuerit ſumma prudentia, quod facit doctiſſ. *Freinsheimius in notis ad Curt. lib.* IV. *cap.* 4. citatque conſentientis ſibi *Camerarii* judicium & *Altiſſiod. Chronici.* Alii denique à lege cœpiſſe ajunt per Moſen, *Iſidor. lib.* I. *cap.* 3. *Eupolem.* lib. *de legib. Judææ*, *Polydor. Virgil. lib.* I. *cap.* 6. Dicunt & affirmant quidem *Lipſius* & *Johann. Baptiſta Porta* cum aliis *Tyronem Ciceronis Libertum* notas inveniſſe, quod veritati conveniens non videtur, & merito dubitamus, cum diu ante hos Siglæ apud Judæos in uſu fuerint. Operæ pretium erit de hac re audire *Raderum*: Multis annis ante *Ciceronem* Judæa Siglarum videtur artem inveniſſe; captata ex Danielis interpretatione hujus compendii occaſione: מְנֵא *Mene:* תְּקֵל *Tekel.* פְּרֵס *Phares. Daniel* enim ex illa cœleſti digito exarata verba ſic eſt interpretatus, ut ſingula verba ſingulas obſervarent orationis ſententias. Ita *Raſche teſoth* literas initiales fuiſſe *Maldonatus*, *Menochius*, *Cornel. à Lapid.* ſtatuunt.

§. II. Ita

§. II. Ita apud Hebræos Sigla ſæpe conjunguntur & in unam vocem coäleſcunt, quæ nihil ſignificat, ut tamen quælibet litera integræ vocis notationem ſervet, ut in voce רמב״ם quæ interpretatur per *Rabbi Moſen Ben Maimon.* Rectè *Johannes Smetius in Antiquit. Neomag. pag.* 27: Genus Scriptionis in omnibus linguis obtinet, Hebræorum Rabbini capita dictionum vocant; unde Macabæorum fluxit nomen. Cum Judas Matthathiæ filius quatuor vocibus quaſi ſymbolo uteretur, quæ *Exod.* xv. §. xi. leguntur: מי כמוך באלהים יהוה *Mi Camoca Baelohim Jehovah:* Quis ſicut tu inter Deos ô domine? Capita ſeu initia iſtarum dictionum vocem MaCBaI dabant, inde Macabæus dictus. Sæpius Sigla ſeorſim ponuntur, ut H. M. E. H. N. S.

§. III. Similiter apud Hebræos *Maſorethæ* quibuſdam literis utebantur in diſtinctione Scripturæ in verſus, vel vocum diverſa ſcriptione & lectione. Tres tantum hujuſmodi literas hîc expoſituri ſumus: ק. Nota eſt, quæ in margine juxta voces diverſæ lectionis ponitur, quarum ea, quæ in textu, dicitur כְּתִיב Scripta, quæ in margine קְרִי Lecta: ב denotat, bis eam vocem, ad quam notatur, reperiri. *Nun* inverſum ׆ in voce בִּנְסֹעַ (in proficiſcendo) ſcribitur *Num.* x. 35. quo innuitur, ut ſic Retrorsum cogantur hoſtes Iſraelitarum. Exquiſitè hæc pertractata lege apud Cl. *Buxtorf. in Tiberiad.* præcipue *Comment. Maſor. cap.* 16.

§. IV. Porrò artem hanc ſcribendi per Siglas exercuerunt apud Hebræos *Cabaliſtæ*, qui *arte Cabaliſtica* uſi ſunt, quæ eſt ſymbolica Theologia ac Philoſophia, in qua non modo literæ ac nomina ſunt rerum ſigna, verum etiam res rerum, uti definit *Johann. Capnio* (ſeu Germanice *Reuchlinus*) *lib.* 3. *Cabalæ pag.* 713. & *lib.* 1. *pag.* 613. *in edit. Galatino* affixa. Dicitur autem Cabala à קִבֵּל *accepit*, quod ſit doctrina accepta de divino auditu, ut vocant, & myſteriis Legis divinæ. Ita *Athanaſ. Kircher. in Oedip. Ægypt. Tom.* I. *cap.* I. *claſſ.* IV. *de Cabala Hebræorum fol. m.* 211. *edit. Rom.* cum *P. Caſpar. Schotto in Techn. curioſ.* deſcribit: *Cabala eſt divinarum humanarumque rerum arcana per Moſaica legis typum, allegorico ſenſu*

tradita & insinuata facultas, quæ nullo rationis discursu, nec calamo sed auditu tantum recipitur. Confer. Petr. Galatin. de Arcan: Cathol. Veritat. lib. I. *c. 6. Buxtorf. in Lexic. Rabbino-Talmud. Raymund. Lullius autem in Proœmio* de auditu Cabalistico vocem CABALA compositam vult ex Arabicis ABBA i. e. Pater & ALA Deus meus: per quæ Christus Filius Dei intelligeretur, qui divina Sapientia. Ut Cabala sit nihil aliud quam habitus tradens superabundantem Sapientiam.

§. V. Ea triplex Hebræis est, teste *Athanas. Kirchero* loc. cit. cui accedit *Caspar Schott. in Techn. curios. pag.* 936, 937 *edit. Norinberg.* GHEMATRIA i. e. *Geometrica* sive *Arithmetica*, quæ consistit in supputatione numerorum & syllabarum dictionumque transpositione. Seu est mensura numeralis terrenorum & sensibilium characterum, qui ab illa Arithmetica formali dependent, quæ per abstractam suam simplicitatem non est ulli sensibili notitiæ subjecta; Atque in hoc consistit, quod in ea plurimum una dictio pro alia, vel litera una pro alia ponatur, videatur *Schott. Techn. curios. pag.* 937 uti in *Psalm.* XXI: legitur *in virtute tua* ישמח המלך *lætabitur Rex.* Hîc Cabbalistæ teste *Reuchlino lib.* 3. *Artis Cabbalist. in voce* ישמח *jismach* inveniunt, transponendo literas, vocem משיח *Messiah*, & ita legunt, *in virtute tua Messiah rex*, subaudiendo, *venit*, vel *operatur*. Est enim Messias virtus Dei, & in Dei virtute operatur. Sic *Exod. cap.* XXIII, 20. dicitur: *Ego mittam Angelum meum* מלאכי *Melachi*, Cabalistæ per metathesin legunt מיכאל *Michael*. Hæc & alia quam plurima exempla legi possunt apud *Schottum*, *Reuchlinum*, *Kircherum* & alios.

§. VI. Altera Cabala est NOTARICA. Notaricum vocabulum autem est corruptum à Notariorum sive Scriptorum apicibus & punctis, quæ subinde ad integram aliquam significationem innuendam apponere solent, desumptum; quam consuetudinem NOTARICA CABALA imitatur, dum ex capitalibus Nominum literis sensum rimantur *Cabalistæ*. Appellatur ita ab apicibus Notariorum, quod ibi quælibet littera in culmine notetur, ut sit alicujus integri vocabuli signum.

De-

Deſcribitur à P. *Caſpar. Schotto cap.* 8. *lib.* 12. *pag. m.* 948 hoc modo: Notarica Cabala eſt, cum alicujus dictionis Hebraicæ è Sacra Scriptura deſumptæ, ſingulæ litteræ expenduntur, & ex ſingulis integra dictio, quæ ab illis literis incipit, colligitur, atque ex omnibus deinde dictionibus ſimul conjunctis arcana quædam ſententia eruitur, quæ ſub illis literis latere creditur.

§. VII. Antiquiſſimum ſane ſcribendi artificium per Siglas, quandoquidem Rabbinorum antiquiſſimi hanc Cabalæ partem obſervarunt, qui per litteras Capitales voces ſignificativas eruerunt. Hujuſmodi eſt illud *Eſaiæ cap.* LXV. Benedicetur in Deo אָמֵן *Amen.* Ecquis eſt Deus? Reſpondebunt Cabaliſtæ teſte cl. *Buxtorffio in lib. de Abbreviatur. Hebr. pag. m.* 31. אֲדֹנָי מֶלֶךְ נֶאֱמָן *Dominus Deus Rex fidelis.* conf. *Sanhedr. fol.* 111, 1. Ita meminit *Reuchlin. lib.* 3. *Cabal.* אראריתא quæ litteræ Deum æternum, immutabilem, unicum & ſemper ſibi ſimilem deſcribunt hoc modo: אֶחָד רֹאשׁ אַחְדוּתוֹ רֹאשׁ יִחוּדוֹ, תְּמוּרָתוֹ אֶחָד i. e. *Unum, principium unitatis ſuæ, principium ſingularitatis ſuæ, viciſſitudo ejus unum.* Similiter in precibus in fine hoc modo ſcribunt באי ש"ת & Cabaliſtæ ita exponunt בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה i. e. *Benedictus ſis, ô Domine, exaudiens preces.* Exemplum aliud ex 1. *Regum cap.* II. *v.* 8. afferre poſſumus, ubi David moriturus loquens ad *Salomonem* filium, ait de *Semei: Qui maledixit mihi maledictione peſſima*, ubi pro voce illa peſſima in Hebræo eſt vox נמרצת *nimreſeth*, quæ quinque literis enuntiatur, nempe נ *Nun*, מ *Mem* ר *Reſch* צ *Tſade* ת *Thau.* Cabaliſtæ igitur hanc vocem in ſuas literas reſolventes, & ſingulis ſuas dictiones ab illis literis inchoatas adſcribentes, ajunt, illis exprimi quinque execranda convitia à Semei in Davidem conjecta, nempe נאף *Naph* i. e. adulter; מואב *Moab* i. e. Moabita רצח *Rothſeach* i. e. homicida צרוע *Tſaruah* Leproſus: תיצבה *Thozeba* i. e. Abominatio ſeu Abominatus. Volunt Cabaliſtæ, quod *Simei Davidem* Adulterum & alienæ uxoris raptorem vocaverit, Moabitam genere i. e. ſtirpe ignobilem, utpote ex Ruth Moabitide ortum; Homicidam, ut qui Uriam innocentem occidi curaverit; Leproſum, utpote urbe & regno ejectum; ac denique Abominatum

natum à Deo & hominibus. Vid. *Athanaſ. Kirch. Oedip. Ægyptiac. Tom. 1. fol.* 217.

§. VIII. Operæ pretium eſſe duximus, ut plura exempla adducamus, inter quæ non ultimum locum obtinet primum Scripturæ Sacræ vocabulum בראשית in principio, cujus ſingulas litteras in dictiones totidem reſolvunt Hebræi & quidem hoc modo: בראשונה ראה אלהים שיקבלו ישראל תורה, *in Principio vidit Deus quod acciperent Iſraëlitæ legem.* Exemplo etiam nobis eſt vox אביר *Abir.* Et putant Cabaliſtæ in hac latere myſterium Trinitatis. א ſignificare אב patrem, ב, בן filium, ultima ר Spiritum Sanctum רוח; dum verò poſt ſecundam literam י inſeratur, hanc eſſe initialem ישוע & indicare incarnationen filii Dei. Plura exempla adducere poſſemus; aſt hoc fecerunt Cabaliſtæ, ad quos benevolos Lectores remittimus. Confirmat etiam hoc cl. *Buxtorfius* qui ordine Alphabetico Siglas ſeu Abbreviaturas Hebræorum in unum librum congeſſit. Meretur ſane ut evolvatur, quia noſtrum non eſt, actum agere.

§. IX. Non autem ſemper ejus ſingularia littera ſeu Sigla illam dictionem ſignificat, cujus litera eſt, aut eſſe poteſt. Vel enim talis litera eſt *Grammaticalis*, quæ Grammatica expoſitione rem ipſam notat, quam ejus appellatio ſignificat: v. g. litera א denotat inſtitutionem, doctrinam &c. Radix *Alaph* ſignificat, *inſtituit*, *didicit*. ד *Oſtium* quod voce *Deleth* declaratur. ס *Impoſitionem*, *Semach* enim eſt *impoſuit*, *fulcivit* &c. vel *Numeralis*, quæ certum numerum denotat. Vel *Diſciplinaris*, quæ ad aliquas magiſtrorum ſeu doctorum intentiones refertur, ut א & ב illis ſignificant *prudentiam*, ג & ד *remunerationem pauperum*, מ *ſermonem* apertum & occultum &c. Progredimur ad tertiam Cabalæ ſpeciem, quæ *Temura* hoc eſt *mutatio*, cum literæ tranſponuntur, ut ב pro א, aut א pro ב: de qua videantur *Athanaſ. Kircher. in Oedip. Ægypt. tom.* 1. *fol. m.* 219. P. Caſpar. Schott. *in Techn. curioſ. pag.* 954. *ſeq.*

Caput V.

De Arte scribendi per Siglas *Græcorum.*

§. I. Nunc ad Græcos nos conferimus & exempla notaricæ scriptionis perlustramus, quibus etiam in more fuit per Siglas vel notaricam scriptionem integras dictiones & sententias indicare. Intelligimus hinc, quod una gens ab altera notaricam Scriptionem seu Siglas quasi mutuo acceperit & in usum proprium contulerit. Ut autem ea, quæ jam de Græcis diximus, probemus, quibusdam exemplis illa ita declarabimus, ut lector non habeat sibi queri de opinione nostra, quod veritati non sit consona.

§. II. Sit ergò exemplum primum nomen *Adami* protoplasti nostri, quod Græcis literis ita scribitur ΑΔΑΜ, vel ἀδάμ; cujus Etymon dum examinat D. *Augustinus tr.* 9. *super Joan.* & ante illum D. *Cyprianus* Commentarioliolo *de Sion.* & *Sina*, ac post utrumque Venerabilis *Beda in Commentariis super Johannem*, arbitrantur, primum hominem sic à Deo appellatum, quod terra illa ex qua fictus est, à Deo sumpta esset ex quatuor mundi Cardinibus, qui quatuor literis ejusdem nominis comprehenduntur. Nam Α, ἀνατολὴν i. e. *Orientem*; Δ, Δύσιν, *Occidentem*; Alterum Α, ἄρκτον *Septentrionem*; Μ. Μεσημβρίαν *Meridiem* significant. Alii autem volunt, iis quatuor literis, quatuor mundi plagas indicantibus, significari, quod Adami posteritas in quatuor Orbis partes esset distribuenda, easque repletura. Hanc nominis Interpretationem & literarum resolutionem indicaverat *Sibylla in lib.* 2. *Oracul.*

Αὐτὸς δὴ Θεὸς ἐσθ' ὁ πλάσας τετραγράμματον Ἀδὰμ
Τὸν πρῶτον πλασθέντα, καὶ οὔνομα πληρώσαντα
Ἀντολίηντε, Δύσιντε, Μεσημβρίαντε καὶ Ἄρκτον.
Nimirum Deus is finxit tetragrammaton Adam
Qui primus fictus fuit, & qui nomine complet
Ortumque Occasumque, Austrum Boreamque rigentem.

§. III. Quid dicamus de verbo Græco ΙΧΘΥΣ *piscis* quod ex initialibus literis in carmine acrostiho Sibyllæ Erith-

ræææ formatur, quo nomine putant Sancti Patres Christum Salvatorem mundi denotari: nam si ex literis illis fiant dictiones, consurgit hæc verborum complexio: Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ. *Jesus Christus Dei Filius Salvator.* Qua de causa passim Sancti Patres Christum vocant ἰχθὺν i. e. *piscem, ut Optat. Milevitanus lib. 3. advers. Parmen. S. Augustin. lib. 18. de Civ. Dei c. 23. Tertullian. lib. de Baptism.* quorum verba citat *P. Eusebius Nierenberg. lib. 5. de Origin. Sacr. Script. cap.* 5. Christianis etenim à Tyrannis & Ethnicis Imperatoribus prohibitum erat, Christum profiteri & nomen suum proferre; quare finxerunt nomen ἰχθὺς quo Christum vocarunt.

§. IV. Utuntur & Siglis Græci, quinque Patriarchas voce ΚΑΡΑΙ designantes, & per Κ intelligunt Patriarcham Constantinopolitanum, per Α. Alexandrinum, per Ρ. Ruthenum, per Α. Antiochenum, per Ι. Ierosolymitanum. Non dissimili sagacitate *Thessalonicensis* Episcopus, ter audita voce, ΜΑΡΠΟΥ sic eam est interpretatus: Μιχαὴλ Ἄναξ Ῥωμαίων Παλεολόγος Ὀξέως Ὑμνηθήσεται i. e. *Michael Imperator Romanorum Paleologus cito celebratur*, & ita contigit. De *Basilide* constat, eum nomine ABRASAX Siglarum instar usum esse. Neque tamen assentiri possumus *Godofredo Vendelino* literas ita explicanti, ut mysterium Trinitatis & Salvatoris meritum innuant hoc modo

Α.	Αβ	אב	*Pater*
Β.	Βεν	בן	*Filius*
Ρ.	Ρουαχ	רוח	*Spiritus*
Α.	Ακαδως	הקדש	*Sanctus*
Σ.	Σωτηρία		*Salvatio*
Α.	Ἀπὸ		*a beneficio*
Ξ.	Ξύλου		*Ligni.*

§. V. Exemplum quoque valde illustre est illud, quod in vita *Æsopi* legitur. Is cum unà cum hero suo *Xantho* veteres ædificiorum ruinas perlustraret, fortè incidit in columnam quandam marmoream cui septem *Græcæ* literæ, non quidem in unam vocem coëuntes, sed à se invicem discretæ, erant insculptæ, indicantes thesaurum eo in loco non longe à columna

de-

defossum. Literæ erant, A. B. Δ. O. E. Θ. X. vel α. β. δ. ο. ε. θ. χ. Quarum literarum significationem cum *Xanthus* anxiè quæreret ex *Æsopo*; *Æsopus* inventis dictionibus quæ ab iisdem characteribus incipiebant, scripturam illam ita exposuit: Ἀποβὰς Βήματα Δέσσαρα Ὀρύξας Ευρήσεις Θησαυρὸν Χρυσίυ i. e. *Descendens, vel abscedens gradus quatuor* (nam δ. apud Græcos significat quatuor) *fodiens invenies thesaurum auri*. Placuit solers hominis conjectatio *Xantho*, defossaque humo thesaurum invenit. Sed cum ejus partem nullam, ut par erat, conjectatori daret; *Æsopus* modestè eum admonuit, ut præcepto pareret, quod iisdem literis indicaretur, nimirum: Ἀνελόμενοι Βαδίσαντες, Διέλεσθε Ὃν Εὕρετε Θησαυρὸν Χρυσίυ, *Tollentes ite, dividite quem invenistis thesaurum auri*. Quod cum ingratus *Xanthus* facere contemneret, solusque auro potiri vellet, indignatus Æsopus comminatus est, nisi partem acciperet, se alterum ejusdem Scripturæ mandatum executurum, ita præcipientibus literis:

Ἀπόδος Βασιλεῖ Διονυσίῳ Ὃν Εὗρες Θησαυρὸν Χρυσίυ.

Redde Regi Dionysio quem invenisti thesaurum auri.

Colligimus hinc artem scribendi per SIGLAS Græcis quoque usitatam fuisse.

CAPUT VI.

De Arte scribendi per SIGLAS *Latinis usitatissima.*

§. I. Quemadmodum apud Hebræos triplex Notaricarum Literarum erat scriptura, ita apud Latinos triplex SIGLARUM ars reperiebatur. Prima erat *Literarum permutatio, novæ figuræ inventio* & *perplexa transpositio*. Per primi generis literas scripsit *Julius Cæsar*, si qua occultius proferenda erant, sic structo literarum ordine, ut nullum verbum effici posset; quæ si quis investigare ac persequi vellet, quartam elementorum literam i. e. D pro A & perinde reliquas commutet, *Sueton. in Jul. c. 56. Dio Cass. lib. 40.* Fingamus eum in literis per hostium legiones *Ciceroni* missis ita consignasse FHOHVM

VH

VHVDGHVR interpretandum esset, *celeriter adeo*. Vid. *Jul. Cæs. lib.* 5. *de bello Gall. pag. m.* 200, 201. *Augustus* illum imitatus sequentem *pro antecedente* substituit, B. pro A, C. pro B, ac deinceps eadem ratione cæteras. Pro Z autem duplex AA, ut à novissima ad primam duplicatam rediret, *Sueton. in August. c.* 88. Et hæc tantum literarum potestatis mutatio.

§. II. Est quoque alia occultè scribendi ars, cum variis fabulosisque verbis vera involvuntur, quæ inter se amici confinxerunt, ac tutò per ea colloquuntur. E. G. Si ita scribere dubitares: *Scito Regem consueto itinere ad suam se conferre urbem è Gallia longè, veritum hostium insidias, ne prodatur: noscit enim eos sibi fore infestos, sceptra perdere, & omnes in sui exitum conspirare:* Iis facile hoc tegumentum superindueres: *Scito Apollinem signorum ordine Leonem subire, longe à Scorpione, ejus vim cauda noscens: sentit enim alium sua lauro tempora præcingere & monte potiri.* Abbas *Trithem.* ex integris verbis furtivas literas fecit, quibus singularum literarum vice usus fuit. Has adjectis certis numeris & literis per tabulas singulari ordine disposuit, quem vide, confer. *Porta lib.* 2. *c.* 17. 19. *&c.*

§. III. Alterum hujusmodi Scripturæ genus est, cum pro formis nostrarum litterarum, quodvis aliud ex arbitrio depingimus v. g. si conversum ꝏ Latinum nobis valeat s., si inversum Y Græcum T & ita porro. Tertium, cum literæ in Scriptura transponuntur. Fit istud variis modis: si à tergo scribamus, *Roma* pro *Amor*, *Sutantes*, pro *Senatus* &c. aut si, cum Scriptura recto ordine legatur, encomium proferat, sin retrogado, vituperium. Refert *Theophylus Raynaudus in Erotem. de malis & bonis libris partitione* 1. *Erotem.* 13. *num. margin.* 370. quod ante aliquot lustra Bohæmis hæreticis, nescio à quo, tale scriptum compositum sit, cujus exiguum fragmentum hîc adscribimus: *Bohæmi semper fideles in facto & re suis Regibus fuerunt; obedientiam usque præstant, neque jus violant; reservant justitiam omnibus suis administrationibus, impugnantes falsa, non vera; Romanum Imperatorem sequuntur per multas tribulationes; dant aliis, juramentum ipsi præstant, nec oderunt Reges suos; omnia agunt amore patriæ, non perfidiæ.* Hoc encomium si mutatis duntaxat commatibus ac punctis, recurrendo

à

à fine ad principium contrarium ſenſum gignunt. *Perfidiæ, non patriæ amore agunt omnia, ſuos Reges oderunt, nec præſtant ipſi juramentum, aliis dant tribulationes multas, perſequuntur Imperatorem Romanum; vera, non falſa impugnantes, adminiſtrationibus ſuis omnibus juſtitiam reſervant, violant jus, neque præſtant uſque obedientiam, fuerunt ſuis Regibus re & facto infideles ſemper Bohæmi:* & quæ alia ſunt occultæ ſcriptionis genera, quæ ſuperſedemus.

§. IV. Verum nos miſſis his, tantum Siglas deſcribimus, quibus certis literis animi ſenſum declaramus. In his tantum utebantur Scriptores literis initialibus, uti demonſtrat M. *Ludov. Henric. Hiller. in myſter. artis Steganograph. edit. Ulmenſ.* & has Siglas vocabant, uti *Magno* iſte, qui Juris σημεῖα collegit, quoque probat, quem ſequitur *Valer. Probus Grammatic.* ita diſſerens: Nam apud Veteres cum uſus Notarum nullus eſſet, ſcribendi facultatem maximè in Senatu, qui aderant, ut celeriter comprehenderent, quædam verba ac nomina ex communi conſenſu primis literis notabant, & ſingulæ literæ quid ſignificabant, in promptu erat, quod nominibus, legibus publicis Pontificumque monumentis, Juriſque civilis libris etiam nunc manet. At verò latius ſe Siglæ ſeu literæ ſingulariæ extendunt: earum uſus non tantum coram Senatu in concionibus, contentionibus ac publicis judiciis: etiam in rebus longè pluribus, pariter ad publica pertinentibus. Specialius igitur Probus allegato loco: Quod (ſcilicet literis ceu notis ſcribere) in Nominibus, Prænominibus, Legibus publicis Pontificumque monumentis, Juriſque Civilis libris etiam nunc manet. Ad quas Notas publicas acceſſit & ſtudioſorum voluntas, ut unuſquiſque familiares ſibi Notas pro voluntate ſignaret. Quas comprehendere infinitum eſſet. Publicæ ſanè tenendæ ſunt, quæ in monumentis plurimis & Hiſtoriarum libris ſacriſque publicis reperiuntur, ut P. *Publius.* Ser. *Servius.* AB. V. C. *Ab Urbe condita.* P. C. *Patres conſcripti.* S. N. L. *Socii Nominis Latini.* Et ſimilia.

§. V. Ut autem eò melius Siglas ſeu Notas Literarum memoriæ mandemus, ipſum tibi, B. Lector, libellum *Probi* ſiſtimus, qui abunde docebit, quod Siglarum notitia

titia in re literaria antiquaria maxime utilis sit. Recenset itaque juxta literas Alphabeticas hoc modo:

A.

A. Aulus vel *ager.*
AUG. Augustus vel *augur.*
AA. Augusta, vel *Augusti.*
A. GELL. Aulus Gellius.
AA. vel *AUG. Augustalis.*
AUR. Aurelius.
AG. Agit.
AC. Actio.
ACON. Actiones.
ACON. Actionem.
AM. Amicus.
AM. N. Amicus noster.
AUT. vel *AUTHOR. Authoritas.*
A. aut vel *ager.*
AT. Autem.
AN. M. Actionem mandat.
AP. Apud.
APP. Appellat.
ACC. Accepit, acceperat.
ADI. Adjutor.
ADI. P. Adjutor Provinciæ vel *potentiæ* vel *populi.*
AD. L. Ad locum vel *ad limites.*
AD. F. Ad finem.
AD. E. Ad exactorem, vel *ad effectum* vel *effectorem.*
AB. V. C. ab urbe condita.
AED. Ædes.
A. A. A. F. F. Ære, argento, auro, flato, ferundo, vel *flavo, feriundo* vel *fœcundo.*
A. L. E. Arbitrium litis extimandæ vel *Arbitrium liti extimandæ.*
A. D. P. Ante diem pridie.
A. A. L. M. Apud agrum locum monumenti.
A. P. R. C. Anno post Romam conditam.
AG. Agrum vel *Agrippa.*
AEDIL. CUR. Ædilis curulis.
AEDIL. PL. Ædilis plebis.
A. P. Q. Aulii Publii Quinti.
A. A. Apud Agrum.
APP. Appius.
ANN. vel *AN. Annis* vel *annos.*
ANT. Ante vel *anteor.*
A. N. Ante Noctem.
A. X. Annis decem.
ANT. T. C. Ante Terminum constitutum.
A. A. A. F. F. QV. TI. Auri, Argenti, æris, flator fabricæ Quirinalis Tiberii.
ADP. vel *ADOP. Adoptivus.*
A. CUB. AUGG. à cubiculo Augustorum.

Additio.

ADIAB. Adjabenicus.
A. B. Alia bona.
A. B. V. A bono viro.
ABS. Absolutus.
ÆR. COL. Ære collato.
A. L. Alia Lex.
AER. Ærarius.

AM. P.

AM. P. Amabilis persona, vel *Amicus Principis.*
A.O. Alii omnes.
AP. IUD. apud Judicem.
AEQ. P. Æqualis vel *equestris persona.*
A. TER. a tergo.
A. F. Auli filius.
A. A. V. C. Anno ab Urbe condita.
AUGG. Duo vel *plures Augusti.*
AU. Aucus.
AUREL. Aurelius.
AUR. Aurum vel *Aurelius.*
AUG. LIBER. Augusti libertas vel *libertus.*
A. A. V. Ambo alterve.
A. F. P. R. Actum fide Publii Rutilii.

B.

B. Bonus, vel *Brutus* vel *Balbius. Balbus.*
BR. Bonorum.
B. F. Bona fide, vel *fortuna* vel *bona filia.*
B. F. Beneficium, vel *bonum factum* vel *benefecit.*
B. F. C. Bona fide contractum.
B. M. Bonæ memoriæ.
B. A. Bonam Actionem.
B. M. Bene merenti.
B. P. Bona Possessio.
B. M. F. benè merenti fecit.
B. M. P. bene merenti posuit.
B. P. Bonum Publicum.
B. P. Bona paterna.
B. F. bene fecit.
B. A. Bonis auspiciis vel *bonis avibus.*
B. V. Bonus vir.
B. F. Bona femina.
B. RP. N. Bono Reipublicæ nata.
B. F. P. Bonæ fidei possessor.

Additio.

B. R. Bonorum Rector.
B. C. Bonis cessit.
B. D. Bonum datum.
B. G. Bona gratia.
B. H. Bonus homo, vel *bona hæreditaria.*
B. I. Bonum judicium.
B. L. Bona Lex.
B. J. J. Bonum judicis judicium.
B. N. Bonum nomen vel *bona nostra.*
B. O. Bene, optime.
B. Q. Bona quæsita.
B. S. F. Bene satis fecit.
B. T. Bonorum tutor.
BRT. Britannicus.
BEN. ME. Bene merenti, vel bene merito.
B. V. bene vixit.

C.

C. Cajus, vel *cum*, vel *centum.*
C. S. Consultum, sententia.
CL. Claudius.
CIPP. Cippum.
CM. Comes.
CN. Cnevius, vel *Cneus.*
COR. Cornelius.

CAES. Cæsar.
CAES. A. vel *AUG. Cæsar Augustus.*
CR. Contractum.
C. CR. vel *C. CT. Contrarium Contractum.*
Ↄ. Con.
Ↄ. Caja.
Ↄ.O. vel *Ↄ. Controversia.*
CC. Circum.
CA. Causa.
C. M. vel *CA. M. Causa mortis,* vel *Cajus Marius.*
C.R.C. Cujus rei causa.
C.R.C.P. cujus rei causam promittis, vel *causa.*
COS. Consul.
COSS. Consules.
C. LIB. Caji libertas.
CON. Consularis.
C.R. Civis Romanus.
COL. vel *CL. Colonia* vel *Coloniæ.*
COL. Coloni vel *Collega.*
COLL. Collegæ, vel *collegia,* vel *collegium,* vel *Coloniæ,* vel *Coloni.*
ↃL. Conlibertus vel *Conliberta.*
COIUX. vel *CO. Conjux.*
C.E.C. Coloni ejus Coloniæ.
CR. Creticus.
CONS. Consiliarius.
CN. ARR. Cneus Arrius.
C.C. Consilium cesset, vel *capit.*
C.C. Causa cognita.
CV. Centumvir.
COM. OB. Comitia obdriaca, vel *obchiaca.*
CEN. A. Censoris arbitratu.
COH. Cohors.
COS. DES. Consul designatus.
COSS. DESIG. Consules designati.
C.F. Caji filius.
CR. Crispus.
Ↄ.⅂. Caja liberta.
Ↄ.⅂.ꓘ. Conliberta Karißima.
CUR. Curionum, curiarum, vel *cursor.*
CENT. Centenarium, vel *centurio, centuria,* vel *centurionum.*
CENTN. Centuriones.
CA. vel *CAM. Camillus.*
CENS. vel *CNS. P. Censor perpetuus* vel *peregrinus.*
C.L. Cajus Libertus.
CONLIB. Conlibertus.

Additio.

CES. Cespius.
CAES. Cæsares.
CS. Consiliarius.
CSS. Consiliarii.
C.P. Civis publicus.
CONIV. Conjunx vel *conjunxit.*
CR. Cajus rufus.
C.V. Clarissimus Vir vel *Consularis.*
CEN. AR. Censoris arbitratu.
CAR. Carissimus.
C.N. Cajus noster vel *Civis noster.*
CUL. Cultores.

C.D.

C.D. *Capite diminutus*, vel *Cajus Datius vel Drusus.*
CONTUB. *Contubernalis.*
C.O. *Civitas omnis.*
CA. *Camillus*, vel *canis*, vel *Cato.*
C.B. *Commune Bonum.*
C.C.C. *Censa Civium capita.*
C.H. *Custos hæredum.*
C.F.C. *Clam fugiendi causa.*
COLLE. FABR. M. R. *Collegio fabrorum Militiæ Ravennatis.*
COER. *Cœravit.*
CUR. VIAR. *Curator viarum.*
COS. II. *Consul iterum.*
COS. III. *Consul tertium.*
CON. SEN. ET. E Q. OR. P. Q. R. *Consensu Senatus & equestris ordinis populique Romani.*

D.

D. *Divus.*
D. & Ɑ. *Diva.*
DEST. *Destinato.*
D.PP. *Deo perpetuo.*
D.P. *Divus pius*, vel *diis Penatibus.*
D. *Devotus*, vel *diutius.*
D.D. *Deo dicavit.*
DEC. *Decius.*
D.D. *Dotis dictio.*
DD. *Dedicaverunt.*
D.V. *Devotus Vir*, vel *vester.*
DOT. *dotem.*
D.P. *Dotem petit*, vel *diis paternis.*
D.F. *Dotem fecit*, vel *dolum*, vel *donum*, vel *Decii filius.*
D.M. vel *DM.* *Dolum malum* vel *dubium malum.*
D.D.S. *Diis, Deabus sacris.*
D.M. *Domus mortui.*
D.M. *Diis Manibus.*
D.M.S. *Diis Manibus sacrum.*
D.D. *Diis dantibus.*
DT. *Duntaxat.*
DN. *Dominus.*
DNN. *Dominis.*
DL. *Delego.*
DICT. *Dictator.*
D.Q. *Diis Quirinalibus.*
DD. vel *D.* *dedicavit.*
DE. *Defunctus.*
DIL. *Dilectissimus.*
DUL. *Dulcissimus.*
D.Q.R. *de qua re.*
D.Q.S. *de quo supra.*
D.C.S. *de Consulum sententia.*
DIG. M. *Dignus memoria.*
D. PEC. R. *de pecuniis repetundis.*
D.T.S.P. *Diem tertium sive perendinum.*
D.V. *Diis volentibus.*
D.L.S. *Diis Laribus sacrum.*
DR. *Drusus.*
D.N. *Domino nostro.*
DD. NN. *Dominis nostris.*
D. D. D. *Datus decreto Decurionum*, vel *decreto seu dono Decurionum*, vel *dono dedit, dicavit*, vel *dono Decurio dedit.*

D. D. *Dono dedit.*
D. D. *Deo domestico.*
D. M. AE. *Deo Magno æterno.*
D. D. *Dedit, donavit.*
DIL. S. *Dilectissimus servus.*
DEC. DEC. *Decem Decani.*
DEC. DEC. *Decreto Decurionum.*
D. L. *Dat laudes.*
DES. *Designavit.*
D. D. L. M. *Dono dedit libero munere.*
D. C. vel *CAES.* *Divus Cæsar.*
D. P. S. *Deo posuit sibi.*
D. L. D. P. *Diis locum dedit publicè.*
DUC. DUC. *Ducum ductore*, vel *ductorum ductor.*
D. IMM. S. *Diis immortalibus sacrum.*
D. I. M. *Diis inferis maledictis.*
D. D. D. D. *Dignum Deo donum donavit*, vel *dicavit.*
D. V. *Devotus Vestæ.*
D. AUG. vel *A.* *Divo Augusto.*
D. C. A. *Divus Cæsar Augustus.*
DOMIC. COS. XIII. LUD. SAEC. F. C. *Domicius Consul tertium decimum Ludos seculares faciundos curavit.*

Additio.

D. Q. *Divus quæstor*, vel *Diique.*
D. G. *Dedit gratis.*
D. H. *Donavit* vel *dedit hæredibus.*
D. I. *Diis immortalibus* vel *dari jussit.*
D. L. *Donavit locum*, vel *Decii libertus.*
D. O. M. *Deo optimo Maximo.* vel *Diis omnibus Manibus.*
DATHI. *Dathicus.*
D. O. *Diis omnibus*, vel *Deo optimo.*
D. M. F. V. C. *Doli mali fraudisve causa.*
D. P. S. D. L. D. P. *Deo posuit sibi, diis locum dedit publice.*
DOMIC. COS. IN. LU. SAEC. F. C. *Domitius Consul in ludos sæculares faciundum curavit.*
D. *Quinquaginta.*
D. D. D. *Dono dedit, dicavit.*
DED. vel *DEDIC.* *Dedicam.*
D. S. P. *De sua pecunia.*
D. S. P. L. D. *De sua pecunia Laribus dant*, vel *dedit* vel *dederunt.*
D. L. A. P. *Donum libens animo posuit.*
D. *Decius, Drusus, devotus, domus, dicavit, dedit.*
D. V. *Dies quintus.*
D. E. R. I. C. *De ea re ita curatum* vel *consultum est.*

E.

E. *Est.*
EE. *Esse.*
ER. *Erunt*, vel *erit.*

EI.M. vel *E⁹.M.* *Ejuſmodi.*
E⁹. vel *E.* *Ejus.*
E.N. *Etiam nunc.*
EG. *Eger.*
EPI. vel *EP.* *Epiſtola.*
EP.M. *Epiſtolas miſit.*
EQ.R. *Eques Romanus.*
EX.R. *Exactis Regibus.*
EOR. *Eorum.*
E.F. *Ejus fecit.*
E.F. vel *FIL.* *Ejus filius.*
EDIL.CUR. vel *ED.CUR.* *Ædilis curulis.*

Additio.

E. *Ennius*, vel *ædilis.*
EQ.P. *Equalis*, vel *equeſtris perſona*, vel *equus publicus.*
ER.COL. *Aere collato.*
EDIL.P. *Ædilis plebis.*
ER.P. *Aere publico.*
E.B. *Ejus bona.*
E.D. *Ejus domus.*
E.E. *Ejus ætas.*
E.H. *Ejus hæres.*
E.L. *Edita Lex.*
EMP. *Empta.*
EQ.OR. *Equeſtris Ordinis*, vel *equeſter ordo.*
EQ.AUR. *Eques auratus.*
EX.DO.AU. *Ex domo Auguſti.*
EXCUR. *Excurſor.*
EQ.M.SP.POM. *Equitum Magiſter, Spurius Pompejus.*
EX.SC. *Ex Senatuſconſulto.*
EX.S.D. *Ex Senatus decreto.*

F.

F. vel *FIL*, *Filius.*
F. vel *Ⅎ.* *Filia.*
F.FA. *Filius familias.*
FS. *Fratres.*
FR.F. *Fratris filius.*
FOR. *Foris* vel *foras.*
FOR. *Forum* vel *forte*, vel *fortuna.*
FR.L. *Forum Livium.*
FR.J. *Forum Julium.*
F.F.F. *Fortior fortuna, fato*, vel *fortius fortuna fatum.*
F.M. *Fati munus.*
F.M.I. *Fati munus implevit.*
FC. *Fideicommiſſum.*
F.C. *Fiduciæ cauſa.*
F.C. *Fraude Creditoris.*
F.F. *Fecerunt*, vel *fundaverunt* vel *fabricaverunt.*
FF. *Fabrefactura.*
F.F. *Fabricari fecerunt.*
F.F. *Fabrè factum.*
FR. *Fronte.*
FL. *Fluvius.*
FLAM. vel *FL.* *Flaminius.*
FAC. *Facti.*
F.Ⅎ. pro *F.* & *dicitur digamma* & *ponitur pro V.* ut *SerⅎiusI* pro *Servius* & *ⅎulgus* pro *Vulgus.*
FV.C. *Fraudiſve cauſa.*
FAB. *Fabius.*
F.H. *Filius hæres.*

Additio.

F.F. vel *FIL.FA.* *Filius familias.*
F.FL. vel *FR.F.* *Fratris filius.*

F.F.D.

F.E.D. *Factum esse dicetur.*
FABR. *Fabritius.*
FAC.C. *Faciundum curavit.*
F.D. *Fides data*, vel *fide data.*
F.E. *Fides ejus.*
F.F.E. *Fiat fides ejus.*
F.I. *Fieri jussit.*
F.N. *Fides nostra.*
FR.S. *Forum Sempronianum.*
FOR.RED. *Fortunæ reduci.*
FEBR. vel *FEB.* *Februarius.*
F.F.F. *Ferro*, *flamma*, *fame* vel *Flavius filius fecit.*
F.F. *Fidem fecit*, vel *Flavius fecit.*
F.N.C. *Fidei nostræ commisit.*
FUNC. *Functus.*
FID. *Fides.*
FAC. *Facundum* vel *factum.*
F. *Fecit.*
F.C. *Facundum cæravit & curavit.*
FAB. vel *FABR.* *Faber* vel *Fabrorum.*
FOR. *Fortuna* vel *forma.*
F.M. *Fieri mandavit.*

G.

G. *Gaudium* vel *genius* vel *genus.*
GR. *Gratia.*
GR. *Gerit.*
GS. vel *GG.* *Gesserunt.*
G.R. *Genus Regium.*
G.R. *Genus rerum.*
GL. *Gloria.*
GL.P. *Gloria parentum* vel *patriæ* vel *populi.*
GL.E.R. *Gloria Exercitus Romani.*
G.S. *Genio sacro* vel *sacrum.*
G.AUG. *Genio Augusti.*
GL.N.L. *Gloria Nominis Latini.*
GER. *Germanicus.*
GL.R. *Gloria Romanorum.*
GL.P.R. *Gloria populi Romani.*

Additio.

G. *Gellius*, vel *Gades*, vel *Gajus.*
GERMANIC. vel *GER.* vel *GERM.* *Germanicus*, vel *Germanus.*
GN. *Gneus.*
GN.S. *Genio sacrum* vel *Gnei sacro.*
GRAC. *Gracchus.*
GR.D. *Gratis dedit.*
G.L. *Gajus libertus* vel *Gaja liberta.*
GL.C. *Gloria Consulum.*
GL.VR.RO. *Gloria Urbis Romæ.*

H.

H. *Honor*, *honos*, vel *honestas.*
H.V. *Honestus Vir.*
H.V. *Honesta Vita.*
H.M. vel *W.* *Honesta mulier.*
H.F. *Honesta fœmina.*
H.L. *Honesto loco.*
H.L.N. *Honesto loco natus.*
H. *Hæres* vel *hæredes.*
H. *Hora.*
H.B. vel *H.* *Hora bona.*

H.M.

H. M. vel *H. Hora mala.*
H. P. vel *H. Hora pessima.*
H. S. vel *H. Hora secunda vel sacra.*
H. H. vel *HO. H. Homo honestus.*
H. P. Hic posuit vel *possunt.*
H. S. Hæc sit.
H. I. Hæreditario jure.
H. F. Hic fundat vel *fundavit.*
H. M. H. S. Hoc monumentum hæredes sequuntur.
H. DD. Hic dedicavit, vel *dedicaverunt.*
H. S. V. F. M. Hoc sibi vivens fieri mandavit.
H. L. H. N. S. I. Hic locus hæredes non sequitur: vel *C. loco H.*

Additio.

HR. Hæres vel *hæreditas.*
H. M. AD. H. N. TRAN. Hoc monumentum ad hæredes non transit.
H. VI. Hora sexta vel *horis sex.*
HS. Sextertium.
HDR. Hadrianus.
H. B. F. Homo bonæ fidei vel *homo bonus fecit.*
H. POSS. Hæres possessor vel *hæreditatis possessor.*
H. L. D. Hunc locum donavit, vel *dabit.*
H. M. P. Hoc memoriæ posuit, vel *hoc monumentum posuit.*
HOS. Hostilis vel *Hospes.*
H. R. Honesta ratio.
H. S. S. Hic sepulti sunt.
H. D. Hoc vel *hic donavit* vel *dedit.*
HS. Sestertia.
H. M. H. ex T. non seq. Hoc monumentum hæredes ex testamento non sequitur.
HS. III. M. N. Sestertia tria millia nummûm.
H. ex T. est. Hæres ex testamento est.
H. Loc. Hær. non seq. hic locus hæredes non sequitur.
H. hæres, hæredes vel *hic.*
H. B. M. F. C. Hæres benè merenti faciundum curavit.
H. M. ex. N. recip. Hoc monumentum exterum non recipit.
H. M. D. M. A. Huic monumento dolus malus abesto.
H. M. H. N. S. Hoc monumentum hæredes non sequitur.
HS. Sestertium.
H. S. Hæredes sunt, vel *hæredes socii.*

I.

I. in.
I. inter.
ID. interdum.
IA. P. Intra Provinciam.
I. L. Intra limitem.
I. C. Intra circulum.
I. T. C. Intra tempus constitutum.
I. In vel *Julius* vel *justus.*
IMP. Imperator.
IMPP. Imperatores.

I. D. *In dimidio.*
I. S. D. *In feriis diis.*
I. D. *juris dicendi*, vel *juri dicundo.*
I. P. *In possessione.*
I. L. S. *In loco sacro.*
I. L. R. *In loco Religioso.*
I. L. D. *In loco divino.*
I. E. *judex esto.*
I. L. P. *In loco publico.*
I. S. *judicium solvi.*
I. S. *In Senatu.*
I. S. C. *In Senatus consulto.*
I. P. *Justus Possessor.*
I. F. *In foro.*
I. FO. C. *In foro Cæsaris.*
I. FO. P. *In foro pacis* vel *Palladis.*
I. FO. TR. *In foro Trajani.*
I. FO. I. vel *JU.* *in foro Julii.*
I. FO. POMP. *In foro Pompeji.*
I. FO. LI. vel *L.* *In foro Livii* vel *Lucii.*
I. R. *jure rogavit* vel *jure Romano.*
I. FO. FLAM. *in foro Flaminii* vel *Flaminis.*
II II II vel *III III.* vel *sextum vir* vel *sexum.*
I. FO. P. R. *In foro pro rostris.*
I. F. P. R. —— —— ——
I. N. Q. *Injustis nuptiis quæsitus.*
I. D. P. *Juri dicundo præerit.*
I. D. C. *Juris dicendi causa.*
J. C. E. V. *Justa causa esse* vel *ejus videbitur.*
IIII. V. *Quartumvir.*
III. V. *Triumvir.*
I. FO. POP. *In foro Pompilii* vel *Popilii.*
J. O. M. S. *Jovi optimo maximo Sacrum.*
I. D. *Inferis diis.*
IN. FR. P. VI. *In fronte pedes sex.*
IN. AG. P. X. *In agro pedum decem.*
JUNON. ET PROSERP. *Junoni & Proserpinæ.*
In F. IN. A. V. L. P. X. *in fronte in agro versus longe pedum decem.*

Additio.

I. *inter.*
IA. *Interea.*
I. C. *Julius Cæsar* vel *intra circulum.*
I. T. *Intra tempus.*
I. S. S. *Inferius scripta sunt.*
I. F. B. *In foro boario.*
I. F. FL. *In foro Flavii.*
IUD. *Judicium.*
I. H. *Justus homo* vel *in honestum.*
I. L. *jure Legis* vel *justa lege.*
JAN. *Januarius.*
X. V. *Decemviri.*
ID. *Idus.*
IURD. *Jurisdictio.*
I. P. *justa persona.*
I. V. *justus vir.*
J. O. M. IM. *Jovi Optimo Maximo immortali.*

IN.

IN. FRO. P. VI. LAT. VII. In fronte pedes ſex, latitudine ſeptem.
I. SN. R. In Senatu Romano.
IM. Imperator.
IN. F. P. vel *IN. FR. P. In fronte pedes.*
IN. AG. P. In agro pedes.
I. Unum vel *Junius* vel *Julius.*
II. Iterum & ſecundus.
II. V. vel *II. VIRI. Duumviri.*
J. P. jus Pontificium.
I. S. Judicatum ſolvi.

K.

K. vel *KL. Kalendæ.*
K. Q. Kalendæ quintiles.
K. J. vel *JAN. Kalendæ Januarii.*
K. S. Kalendæ Sextiles.
K. D. Capite diminutus.
K. C. Capite cenſus, vel *cenſuum* vel *cæſus.*
K. P. Cardo poſitus.
K. C. Carthago civitas.
K. T. Capite tonſus.
KAR. Carthago.
K. M. Cardo maximus.
K. F. Cardo finalis.
K. Caſtra.
K. P. Caſtra ponit.
K. DD. Caſtra dedicamus.
K. vel *KA. Cariſſima.*
K. Caput.
K. K. Calumniæ cauſa.
K. Cardo.

Additio.

K. N. Kalendæ Novembris.
KAL. Kalendæ.
KAL. JAN. Kalendis Januariis.
K. D. Kalendæ Decembris.
K. DD. Caſtra dedicata.
KAR. Cariſſimus.

L.

L. Lucius vel *Lolius.*
L. C. Lucius Cacius.
L. M. Lucius Muten.
L. C. Lucrum Sacrum.
LC. D. Lucrum divinum.
L. D. Locus datus.
L. EM. Locus emptus.
L. P. Locus propitius vel *proprius.*
L. Q. S. Locus quo ſupra.
LA. C. Latini Coloni.
L. T. Lucius Tacius vel *Titius.*
L. D. DD. Locum diis dedicavit.
L. S. Laribus Sacrum.
L. P. C. R. Latini priſci cives Romani.
L. D. D. D. Locus datus decreto decurionum.
L. D. A. B. M. Locum dedit Aulus bene merenti.
LG. D. Legem dat, vel *dedit.*
L. AG. Lex Agraria.
L. IV. Lex Julia.
L. VOC. Lex Voconia.
L. CIN. Lex Cincia.
LIB. Libertas vel *libertus.*
L. L. Lucii Libertus.
LEG. X. Legio decima.
L. PVB. Loco publico.

L. PR. *Loco privato.*
L. H. *Locum hunc.*
L. F. *Lucii filius.*
L. D. *Locum dedit.*
L. L. Q. F. *Lucium Luccium Quinti filium.*
L. L. L. *Lucii liberti locus.*

Additio.

L. V. G. P. *Lucius vetus Galliæ procurator.*
LG. *Legavit* vel *Legatum.*
L. AP. *Ludi Apollinis* vel *Apollinares.*
L. P. D. *Locus publicè datus.*
LG. D. *Legio decima.*
L. L. *Liberto suo.*
LL. SS. vel *L. SS.* *Libertis suis.*
L. M. *Locus monumenti.*
L. P. *Lege punitus.*
L. Q. S. *Locus quæsitus Senatui.*
L. F. *Lucius Flavius*, vel *Flaminius*, vel *Lucii filius.*
L. AN. *Lucius Annius*, vel *quinquaginta annis.*
L. L. L. M. M. *Lacerat lacertum Largii mordax Memminus.*
L. A. D. *Locus alteri datus.*
L. B. M. D. *Locum benè merenti dedit & donavit.*
L. E. D. *Lege ejus damnatus.*
L. R. *Lege rogatus*, vel *lex Romana.*
L. V. *Lex vetat*, vel *quinquaginta quinque.*
L. F. *Lucii filius.*
L. *Quinquaginta.*
LVD. *Ludus* vel *Ludi.*
LVD. SEC. *Ludi Seculares.*
LVD. SEC. FAC. C. *Ludos Seculares faciundum vel faciundos curavit.*
LEG. X. *Legionis decimæ.*
LEG. III. *Legionis tertiæ.*
LAT. P. VIII. S. *Latum pedes octo & semis.*
L. Q. ET. LIB. *Libertique & libertabus.*
L. C. *Latini Coloni.*
L. C. *Lucius Cornelius.*
L. D. *Legem dat*, vel *locus divinus.*
L. P. *Locus populi.*
L. S. *Locus* vel *Lucus sacer.*
L. D. D. *Locum dono dedit.*
L. PVB. *Lucius Publius.*
L. H. *Locus hæredum*, vel *locum hæredibus.*

M.

M. *Marcus.*
MAX. *Maximus.*
MA. *Macuvius.*
MVN. *Municipia* vel *municeps.*
M. E. M. *Municeps ejus municipium.*
M A G. EQ. *Magister Equitum.*
M. *Monumentum.*
MV. vel *M.* *Mutius.*
M. F. *Marci filius.*
M. L. *Marci liberti* vel *militis locus.*
MNF. L. *Manifestus locus.*

M. N. *Meo nomine.*
M. V. F. *Mutii filius.*
W. *Mulier.*
M. S. *Mensibus* vel *menses.*
M. POS. vel *P.* *Mensam posuit.*
MIL. *Miles.*
M. C. *Monumentum condidit, consecravit.*
M. MAN. *Marcus Manlius.*
M. N. *Milia nummûm.*
M. LEP. C. REG. INST. *Marcus Lepidus Civitatem Regii instauravit.*
M. R. *Militiæ Ravennatis.*
M. POP. *Marcus Popilius.*
M. AEM. *Marcus Æmilius.*
M. REG. *Militiæ Regiensium.*

Additio.

MAG. *Magister*, vel *Magistratus.*
MO. *Monumentum* vel *Moneta.*
M. P. *Marcus Pacuvius.*
M. C. *Marcus Cicero*, vel *Cato* vel *Calphurnius.*
MER. S. *Mercurio sacrum.*
M. H. *Magnus homo.*
M. I. *Maximo Jovi.*
M. R. *Miles Romanus.*
M. S. P. *Monumentum suum*, vel *memoriæ suæ posuit.*
M. B. vel *MVL. B.* *Mulier bona.*
M. AVR. *Marcus Aurelius.*
M. M. *Milites.*
M. X. *Menses decem.*
MAXX. *Maximi in multitudine.*
M. N. *Millia nummûm.*
M. *Mille.*
MET. *Metius.*
MAN. *Manius.*
MIL. *Miles.*
MILIT. *Milites* vel *militavit.*
M. *Mille*, vel *miles*, vel *Mutius*, vel *Munius*, vel *moneta.*
M. L. *Mille quinquaginta.*

N.

N. *Non*, vel *Nonius.*
N. vel N. *Noster* vel *Nepos.*
N. L. *Nominis Latini.*
N. K. C. *Non calumniæ causa.*
NON. *Nonarium.*
N. *Numismatis* vel *nummum.*
N. *Nostro* vel *Neptuno.*
N. F. N. *Nobili familia natus.*
N. CL. *Nero Claudius.*
N. G. vel *NOB. G.* *Nobilis genere.*
N. MACR. *Nonius Macrinus.*
N. vel *N.* vel *NEP.* *Nepos* vel *Neptis.*
NEP. S. vel *SAC.* *Neptuno sacrum.*

Additio.

N. vel *NR. CL.* *Nero Claudius.*
N N. P P. *Nostrorum Principum.*
NEG. *Negociator.*
N. L. *Non licet.*
NOB. *Nobilis*, *NOBB.* *Nobiles.*

N. F. C. *Nostrum* vel *nostra fidei commissum.*
N. Q. *Nunquam*, vel *nusquam*, vel *nequam.*
N. H. *Notus homo.*
NAT. *Natalis*, vel *natalitia*, vel *natalia.*
NAV. *Naves*, vel *nauta.*
NVP. *Nuptiæ.*
NATOR. *Natorum.*
N. FA. NA. *Nobili familia natus.*
NEPTVN. *Neptunus* vel *Neptunalia.*
NR. *Nero.*
NAC. *Nactus.*
NEP. RED. *Neptuno reduci.*
N. L. *Non liquet.*
NON. *Nonis.*
NV. *Numa.*
N. *Numerus* vel *nomen.*
NON. AP. *Nonis Aprilis.*
N. C. C. vel *N. K.* *Non calumniæ causa.*

O.

O vel *OP.* *Optimo.*
OP. *Oportet.*
O. P. *Optimo Principi.*
OR. *Ornato.*
O. *Ordo.*
OB. CIV. SER. *Ob cives servatos.*
O. V. F. *Omnibus Viris fecit.*
OB. M. E. *Ob merita ejus.*
OB. M. P. E. C. *Ob merita pietatis & concordiæ.*
OB. *Obiter.*
O. *Opertum*, vel *mortem subiit.*
OR. M. vel *M̄.* *Ordo militum.*
ORB. PAR. *Orbati parentes.*
O. V. D. *Omni virtuti dedito.*

Additio.

O. M. *Optimus Maximus.*
O. P. F. *Optimo Principi fecit*, vel *patrono*, vel *patruo.*
OPP. *Oppidum.*
O. V. F. *Omnia vivens fecit*, vel *optimo viventi fecit.*
OP. MAX. *Optimus Maximus.*
O. P. vel *OPT. PRIN.* *Optimo Principi.*
OB. C. S. *Ob cives conservatos.*
OP. *Opiter.*
O. V. F. *Optimo viro fecit.*

P.

P. *Publius.*
POP. *Populus.*
P. R. *Populus Romanus.*
P. I. R. *Populum jure rogavit.*
P. S. *Posuit sibi.*
P. S. *Plebiscitum.*
PR. *Prætor.*
PRR. *Prætores.*
PP. C. vel *P. C.* *Patres conscripti.*
P. C. *Pactum Conventum.*
P. C. *Pecunia constituta.*
P. P. *Pater patriæ.*
P. P. P. *Primus pater patriæ.*
PR. S. *Prætoris sententia.*

P.R.E vel *EX. post Reges exactos.*
PROC. Proconsul.
PONT. MAX. Pontifices Maximi.
PR.VR. Prætor Urbanus.
P.H.C. Publicus honor curandus.
PAR. Parentum.
P.M. Principi militum.
P. Pupillus.
PV. Pupilla.
PR.PER. Prætor peregrinus.
PIENT. Pientissimus.
P.P. Pater patratus.
P.IV. vel *I. Principi Juventutis.*
PROCOS. vel *PROCC. Proconsul. Proconsules.*
PRAE. VIGIL. Præfectus Vigilum.
PRAE.VRB. Præfectus Urbis.
P.S.F. Publicè sibi fecit.
P.F. Publii filius, vel *Pius felix.*
P.L. Publii Libertus.
PRI. KL. vel *K. Pridie Kalendas.*
P.M. Pontifex Maximus.
PRAE. PRAES. Præfectus Præsidii.
PATR. Patritius.
PLAEB. vel *PLE. Plebis.*
P.S.F.C. Publicæ saluti faciundum curavit, vel *publico,* vel *proprio sumptu faciendum curavit.*
PLEBS VRB. ET HON. V. Plebs Urbana & honore usi.
P.P.P.P.E.S.S.S. E.V.V.V. V.V.V.V.F.F.F.F. Primus Pater patriæ profectus est, secum salus sublata est. Venit Victor validus, vincens vires urbis vestræ, ferro, fame, flamma, frigore.
PACE. P. R. pace populo Romano.

Additio.

P.IR. Populus vel *Publius irrogavit.*
PA.DIG. vel *P.D. Patritiatus dignitas.*
PO. Potestas.
PARTH. Parthicus.
P.D. Publicè dedit.
PEC. Peculium vel *pecunia.*
P. vel *PRI.K. Pridie Kalendas.*
P.Q. Postquam.
PROV. Provincia.
POM. Pomponius.
PRS. Præses.
PRSS. Præsides.
PVB. Publicus.
PICE. Piceni.
PRON. Pronepos vel *Proneptis.*
PRAEF. Præfectus.
PERT. Pertinax.
PRS.P. Præses Provinciæ.
PRAEF.VR. Præfectus urbis.
PRINC. JVVENT. Princeps Juventutis.
P. ÆL. AVG. LIB. Publius Ælius Augusti Libertus.

P. S. F. Publicæ saluti vel *sibi fecit.*

P. Posuit, vel *pes*, vel *passus*, vel *Publius.*

POST. Posthumius, vel *Posthumus.*

PROPRAET. Pro-prætor.

PRID. NON. APR. Pridie Nonas April.

PRPR. Pro-prætor.

P. P. HISP. C. Præses Provinciæ Hispaniæ citerioris.

PAL. Palmensi.

P. F. Publicè fecit.

P. SS. Plebiscita.

Q.

Q. Quintus, vel *Quintius.*

Q. vel *QV. Quartus.*

Q. M. Quo modo.

QAM. vel *A. M. Quemadmodum.*

Q. S. S. S. Quæ supra scripta sunt.

Q. R. F. E. V. Quod recte factum esse videbitur.

QVAESS. Quæstores.

Q. L. Quinti libertus.

QVAES. Quæstor.

Q. N. A. N. N. Quando neque ais, neque negas.

Q. B. F. Quare bonum factum.

Q. E. R. E. Quanti ea res erit.

Q. F. Quinti filius.

Q. L. F. Quinti Lucii filius.

Q. vel *QVINT. Quintilius.*

Additio.

Q. B. M. V. Quæ bene mecum vixit.

Q. E. R. E. IV. DA. Quanti ea res erit judicium dabo.

QVIR. Quirites.

Q. M. Quintus Mutius.

Q. B. F. Quare bene factum.

R.

R. L. P. Rege legi (lege) possit.

R. F. E. D. Recte factum esse dicetur.

R. F. E. V. Recte factum esse videbitur.

RP. Respublica.

RET. P. XX. Retro pedum viginti.

RVR. Rura.

R. P. C. Retro pedes centum.

R. P. Romani Principes.

R. C. Roma civitas.

R. R. Rurum Romanorum.

R. REG. Rurum Regiensium.

R. FERRARIN. Rurum Ferrarinorum.

R. D. Regis domus.

R. R. Ruderibus recolligendis.

R. R. R. F. F. F. Regnum Romæ ruet, ferro, flamma, fame.

RP. C. Reipublicæ constitutor.

R. N. LON. P. X. Retrò non longe pedes decem.

Additio.

R. vel *RO. Roma.*

RO. vel *ROM. Romani.*

REG. Regio.

REI. M. Rei militaris.

R. R. Rejectis rudibus, vel *ruderibus.*

R. VE. Rex Veronensis.

RG. F. Regis filius.
R. G. C. Rei gerendæ causa.
R. S. P. Res sua publica.
RVR. Rursus.

S.

SP. Spurius.
SER. Sergius vel *Servius.*
SC. Senatus consultum.
SEX. Sextus.
S. D. Sententiam dicit vel *dedit.*
SYL. Sylla vel *Sylvius.*
S. N. L. Socii nominis Latini.
S. F. S. Sine fraude sua.
S. T. A. Sine tutoris autoritate.
S. P. Q. R. Senatus Populusque Romanus.
S. N. S. Q. Si negat Sacramento quæsito.
S. S. C. Secundum suam causam.
S. L. Sacrorum Ludorum, vel *Sacrum ludum.*
S. S. Sacri Scrinii.
S. P. Sacri palatii.
S. Semis.
S. P. D. Salutem plurimam dicit.
S. S. S. Senio Sanctissimo sacrum.
S. C. F. E. Senatus consultum factum est.
SS. Sanctissimus, *Sacro-Sanctus.*
S. Sacrum, vel *Sacellum* vel *Sulpitius* vel *Sanctus.*
S. S. Somnium Somniator.
SIC. V. Sicut voluit.

Additio.

SEX. P. Sextus Pompejus.
SARM. Sarmatius.
S. vel *SN. Senatus.*
SATUR. Saturnus vel *Saturnalia.*
ST. Sitibus pro litibus.
SEPT. Septimus vel *Septimius.*
S. vel *SEV. Severus.*
SEV. AVG. ARM. PARTH. Severus Augustus Armenicus Parthicus.
S. Sacrum.
ST. Statius.
SER. Sertor.
SAC. SOL. DED. PRI. NO. AP. IDIB. JANVA. Sacrum Soli dedicavit pridie nonas April. Idibus Januariis.
S. D. Senatus decreto.
SCRIB. AEDIL. Scribæ Ædilitio.
S. S. vel *SEN. SEN. Sententiæ Senatus.*
SS. Sestertius.

T.

T. Titus.
TI. Tiberius.
T. A. Titus Annius. Tutore autore. Tutoris autoritate.
TR. PL. Tribunus plebis.
TVL. Tullius.
TR. M. Tribunus Militum.
TR. AER. Tribunus ærarii.
TR. POT. vel *TRIB. POT. Tribuniciæ potestatis.*

TR. CEL. Tribunus Celerum.

TR. V. MON. Triumviri monetales.

TR. V. CAP. Triumviri capitales.

T. F. Titi filius.

T. F. J. Testamento fieri jussit.

T. S. F. J. Testamento sibi fieri jussit.

TIB. D. F. M. Tibi dulci filio meo.

T. V. vel *TIT. V. Titulo usus.*

Additio.

TR. PL. vel *P. Tribunus plebis.*

T.P. B. vel *T. B. Tempus bonum.*

T.M. D. vel *DD. Terminum dicavit.*

T. C. Testamento cavetur.

TAR. Tarquinius.

TER. Terentius vel *Terminus.*

T. L. Titus Livius, vel *Titi libertus.*

TR. LEG. II. Tribunus Legionis secundæ.

T. P. Terminum vel *titulum posuit.*

TVT. Tutela.

T. S. F. I. Testamento suo fieri jussit.

TI. Tiberius vel *Titius*, *Titus.*

TRI. PL. Tribunus plebis.

TR. MIL. Tribunus militum.

TT. Titi duo, vel *plures*, vel *Testamento.*

TIT. V. Titus Vespasianus.

TRANS. P. A. Trans Padum amnem.

V.

V. F. S. ET. S. Vivens vel *vivus fecit sibi & suis.*

V. R. Urbs Roma.

VRBISAL. Urbi salia vel *Urbs Salvia.*

VAT. Vates vel *Vatum.*

V. A. Veterano assignatum.

V. FR. vel *F. Usus fructus.*

V. F. Vivens vel *vivus fecit.*

V. B. A. Viri boni arbitratu.

V. P. R. Veteri possessori redditum.

V. PRAE. Vir Prætorius.

V. DICT. Vir Dictatorius.

V. VRB. Vir Urbanus.

VI VIR vel *VI. VIR. Sextumvir.*

V. S. L. M. Vivens sibi locum monumenti.

V. C. Quintum Consilium, vel *Consulis.*

V. S. L. M. Vivens sibi legavit monumentum.

V. P. Vivens posuit.

V. D. Vivens donavit vel *dedit.*

V. S. Vivens statuit.

V. F. Vale feliciter vel *felix.*

VX vel *VC* vel *VX. Uxor.*

V. S. L. M. Voto soluto vel *solenni libero munere.*

V. M. M. Vetum merito Minervæ.

Additio.

V. F. Ususfructus vel *vir fortis.*

VAL. Valerius.

V. B. F. Vir bonæ fidei.

V. I. Vir justus.
V. E. Verum etiam.
VRB. C. Urbs condita.
VIC. Victor.
VICC. Victores.
VIR. VE. vel *V. V. Virgo Vestalis.*
VIR. Virgilius vel *virtus.*
VRB. Urbs vel *Urbanus.*
V. N. Quinto Nonas.
V. V. Viva Venus.
V. vel *VIX. Vixit.*
V. C. Vir clarus, vel *Consularis.*
V. S. L. M. P. Vivus sibi locum monumenti posuit.
V. Q. A. L. K. S. Viginti quinque asses legitime condemnati sunto.
V. Quinque.
V. V. MAX. Virgo Vestalis maxima.
V. A. XII. M. II. D. III. H. IIII. Vixit annos 12. *menses* 2. *dies* 3. *horas* 4.
VOL. Volesius.
VOP. Vopiscus.
VO. Volero.
VI. S. Sex & semis.
VI. V. Sextum vir.
V. P. Vir prudens, vir praefectus.
V. S. Vir Sacer.

X.

X. V. Decemviri, vel *decem viri.*
X. Decem.
X. Denarii.
XV. VIR. S. F. Quindecim Vir sacris faciundis.
XXII. S. Viginti duo & semis.
IXI. Significat Mille videre in marmore.

Hæ ſunt Siglæ *Valerii Probi*, quas chartæ mandare voluimus ob hanc cauſam, quia Author non eſt in omnium manibus; partim etiam, (ut ex ſequentibus patebit) ob aliorum Autorum Siglas, quæ diverſo modo ſcriptæ reperiuntur.

Caput VII.

De Siglarum *vel* Notarum *uſu.*

§. I. Harum Siglarum vel notarum inventio, propagatio & auctio duplicem uſum habuit, Publicum & Privatum; Hinc etiam Siglæ ſeu Notæ ipſæ du-

duplices, *publica* & *privata*. *Publica* quæ ad universam Rempublicam, Leges, Magistratus pertinent. *Privata*, quæ ad res privatas. Utriusque usus species *Lipsius* enarrat; sed paucis & brevissimis. Publicum Siglarum usum ex *Isidoro* illustrat, qui *lib.* 1. *cap.* 21. ait: *Notarum usus erat, ut quicquid pro concione, aut in Judiciis diceretur, librarii scriberent complures simul adstantes divisis inter se partibus, quot quisque verba & quo ordine exciperet.* Omnia itaque quæ publicè coram multitudine, Senatu ac Judicibus agebantur, à librariis Siglis & notis conscribebantur. Ait *Isidorus*, fuisse *complures simul*, quia necessum erat, cum unius mens aut manus longam orationem excipere non sufficiat, ut plures adsint, qui dicta excipiant & provulgent. Ita *Asconius* tradidit, Orationem *Ciceronis pro Milone*, ipsam quam dixerat, exceptam fuisse. Et *Fabius lib.* VII. *cap.* III. queritur, orationes aliquot suas circumferri, negligentia excipientium in quæstum Notariorum corruptas. Conf. *Herman. Hugo. de prim. origine scribendi. cap.* 18.

§. II. Privatus autem usus plurimus erat, sive in epistolis, orationibus, scriptis aliis subito dictantis, sive in excipiendo statim & sine jactura magna lectionis adnotando. Hi autem qui notabant Notarii dicebantur à *notare* seu notis, quia notare est notis exscribere apud *Quintil. in præfat. l. de institut. Orat.* Conf. *Marcell. Donati dilucid. ad Sueton. pag.* 776, 777. Hi semper ad latus fuerunt in itinere, vel judicio. Hi notarum compendiis utebantur, ut *Marcus Manilius lib.* IV. testatur:

Hic & erit felix scriptor, cui litera verbum est,
Quique notis linguam superet cursumque loquentis
Excipiat, longas nova per compendia voces.

Conferatur huc *Balthasar. Bonifac. Rhodigin. histor. Ludicr. lib.* 2. *cap.* XXXII. *pag. m.* 52.

§. III. Tanta quippe horum in scribendo erat velocitas, ut sensa nostri pectoris vix dicta, jam ceris tenerent; quemadmodum de suo Amanuense, quælibet velocissime excipiente, scripsit *Ausonius Epigram.* 146. *pag. m.* 88. *edit. Amstel.* 1671.

Puer

Puer notarum præpetum
Solers minister advola
Bipatens pugillar expedi,
Cui multa fandi copia,
Punctis peracta singulis
Ut una vox absolvitur.
Ex salvo libros uberes:
Instarque densæ grandinis
Torrente lingua perstrepo
Tibi nec aures ambigunt,
Nec aucupatur pagina
Et mota parce dextera
Volat per æquor cereum
Cum maxime nunc proloquor
Circumloquentis ambitu:
Tu sensa nostri pectoris
Vix dicta, jam ceris tenes &c.

§. IV. Versus hi *Ausonii* pertinebant ad Notarium velocissimè excipientem, quorum prima verba *puer notarum*, & elegans est Dimetria, qua Notarium celerrime excipientem commendat. Erant autem duum generum: ii, qui *notis* propriè *notarii*: item SINGULARII, ii, qui SINGULIS scribebant, quæ σίγγλαι dicuntur Imperatori Justiniano. Græci duplex genus Scriptorum commendant, aut τὺς γράφοντας εἰς κάλλος, quos Antiquarios appellabant: aut τὺς γράφοντας εἰς τάχος, qui dicuntur NOTARII, quorum nomine extant ἀναθήματα. Vocat Poëta *Notarium præpetum*, velocium notarum, velociter excipientem & scribentem, quæ alius dictitat. *Suetonius* de *Tito Vespasiano: E pluribus comperi, notis quoque recipere velocissime solitum.* Cujusmodi notis, nemini dubium esse debet, quia ante *Ciceronem* quoque illi usi sunt, qui ex ipso dicentium ore, orationes totas excepisse traduntur, uti paulo ante dictum. Et hodiè adhuc in Parlamentis Actuarii miranda solertia omnia propemodum dicta Advocatorum, nedum judicum excipiunt. Quare Poëta addit, *vix dicta ceris tenes*, quibus verbis velocitatem in scribendo exprimere conatur. De Notariis his *Divus Hieronymus* in *Epist. ad Julian.* ita: *Et tamen ille apposito notario*

 coge-

cogebat loqui, quæ velociter edita velox consequeretur manus, & linguæ celeritatem prenderent signa verborum. ...

§. V. Nec ab his recedit illud *Martialis lib.* 14. *epigram.* 208.

Currant verba licet, manus est velocior illis,
Nondum lingva suum dextra peregit opus.

Ut ut igitur volubili fluat lingva, manus εἰς τάχος διὰ σημείων γεγράφοντος (ut loquitur Galenus) loquentem prævenit. vid. *Senec. epist.* XCI. Quæ forte sunt hyperbolicè dicta; At saltem sine ampullis & vento dicta sunt illa *Boëtii lib.* 5.

Ut quondam celeri stylo
Mos est æquore paginæ &c.

Accedunt quoque illa *Sidonii l.* 9. *epist.* 9. illa *Prudentii de Cassiano:*

Præfuerat studiis puerilibus & grege multo
Septus, magister literarum sederat,
Verba notis brevibus comprendere multa peritus
Raptimque punctis dicta præpetibus sequi.

Plura qui de hac re legere cupit, evolvat *Balthas. Bonifac. Rhodigini histor. ludicr. pag.* 52. & *Salmuth. Comment. in Panciroll. part.* 2. *pag. m.* 266. Et hæc de usu sufficiant SIGLARUM.

Caput VIII.

De Aliis scribendi & significandi generibus per Notas & membra corporis variorum populorum.

§. I. Hactenus plures perlustravimus populos, qui animi sensa per SIGLAS seu literas expresserunt, quorum vestigia alii acerrimè presserunt. De Ægyptiis constat, quod literis hieroglyphicis usi, quæ potius signa & imagines, quàm literæ dicendæ: de quibus legi poterit *Athanas. Kircher. in Obelisco Pamphil.* & *Oedipo Ægyptiaco* variis locis. Hinc *Sinenses* etiam *notas* excogitarunt, quibus rem exponebant. vid. cit. *Athanas. Kircher. Oedip. pag. m.* 13. *Tom.* 2. Hos secuti sunt *Brachmanni* seu *Gymnosophistæ*, quorum characteres mundi triplices fuerunt ℞ ℌ 7 & prior mundum intelligibilem, alter

ter Sydereum & tertius Elementarem exprimebat. Ut igitur Lectorem de his certiorem faciamus, characteres principalium mundi partium ex *Kirchero* apponere lubet:

mundus intelligibilis.

Mundus elementaris.

Deus.

Dæmones.

Stellæ.

Aër.

mundus Sydereus

Universum.

Angeli.

Cælum.

ignis.

aqua.

Terra.

Et quæ alia signa sunt, quibus conceptus mentis indicabant, quæ longa serie exhibet prælaudatus *Kircher. in Oedip. Ægypt. fol. m.* 24. 25.

§. II. Ita Ægyptii figuris animalium ea, quæ in animo conceperant, significabant, quos secuti sunt deinde alii, id quod testatur CORNU illud DANICUM hieroglyphicis animalibus ornatum, de quo cl. Bartholin. tractatum integrum edidit, & figuram ejus cum imaginibus omnibus delineari & exsculpi curavit. Simulacra vero in eo ficta censemus nihil aliud indicasse, quàm Optimi Regis Danici mores & attributa tum belli, tum pacis tempore Regnum sibi subjectum benè gubernantis, & Rempublicam prudenter & juste administrantis. Nam imagines illæ SERPENTUM passim per omnes annulos majores efformatæ videntur *prudentiam* indicare, quâ uti debet Rex bonus in omnibus Actionibus suis, sive bella gerat, seu jura dicat, seu propria negotia curet.

§. III. Ut igitur ad explicationem ipsam imaginum nos conferamus, sciendum, quod in primo circulo, qui omnium maximus est, duosque figurarum ordines habet, occurrat *homo nudus manus ad cælos tendens & stans medium inter serpentem à dextris atque piscem & alitem pisci inhærentem ipsumque depascentem à sinistris.* Per *hominem nudum* Rex nudus indicatur, qui propriis affectibus exutus & omni privatus passionum propriarum habitu, totus esse debet in commodis subditorum;

pro-

propriisque substantiis privari ac nudus fieri, ut populorum commodis & saluti consulat. *Manus insuper ad cælum tendit*; quia cælitus auxilium sibi petere debet ad populos bene gubernandos. In eodem circulo ponuntur seu conspiciuntur quatuor subditorum imagines, ad Regem palmas tendentes, quorum unus genu flexus integro corpore, Sacerdotum chorum designat, tres alii sedentes laicorum varia genera repræsentant; etenim eorum medius corpore brutali facinorosum genus humano capite significat; à dextris ejus est homo frugi sua vivens industria: tertius à sinistris indicat ordinem ministrorum justitiæ, qui quatuor hominum status, Sacerdotes, laici probi, facinorosi & satellites ita sub regia potestate ponuntur, ut eorum Rex curam habere debeat & eos regere prudentia summa & vigilantia. Nunc in secundo circulo præcipui modi describuntur, quibus optimus Rex uti debeat ad quatuor hominum genera bene gubernanda. Ac primo quidem *genu flexus* iterum Sacerdos est, manus ad cælum tendens ac orationi vacans pro Rege & grege. Quod autem manu sinistra truncus habeatur, id non injuria temporis factum; sed denotat Sacerdotum omnes actiones sanctas esse debere. *Secundum simulacrum* sub humano capite bruti gerens effigiem bis ponitur, duplici pœnarum genere notatum; nam & collo catena vinctum, fustique velut vibrato, seu verius virgarum fasci lictoris obversum, carceris & verberum pœnis mulctatum: & pisci velut insidens designat non minus ad triremes damnatum, quàm ad insulam exilio relegatum. *Tertius* homo facinorosum catena vinctum detinens est justitiæ minister satelles officio sui ministerii fungens. *Quartus* bis inter serpentes collocatus, & semel inter Sacerdotem & lictoris virgas positus prope facinorosum sibi veluti minitantem, ob oculos ponit insontem variis angustiis circumseptum, cui tamen adest proximum Numinis auxilium, Sacerdotis orationibus imploratum. Possemus in medium proferre cætera hyeroglyphica, quæ in cornu isto conspicienda dantur, nisi vitaremus prolixitatem. Interim tamen cognoscimus ex his paucis, Ægyptios aliosque populos per *figuras animalium* animi sensa exprimere voluisse.

§. IV. Non solùm autem Veteres per figuras animalium rem

rem denotatam significabant; sed etiam *Manu* & *digitis* certas NOTAS fingebant, de quibus *Isidorus cap.* XXV. ita: Sunt quædam & digitorum Notæ, sunt & oculorum, quibus secum taciti proculque distantes colloquuntur. Sic mos est militaris, ut quoties consentiat exercitus, quia voce non potest, manu promittat; alii quia voce non possunt, gladiorum motu salutent. Ennius de quadam impudica; quasi in choro pila ludens, datatim dat sese & communem facit. Alium tenet, alii adnutat; alibi manus est occupata; alii pervellit pedem, alii dat annulum spectandum, & à labris alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat DIGITO litteras. Perspicimus ex his Isidori verbis, quod membris humanis, præprimis digitis, indicata fuerint ea, quæ desiderata & in votis habita.

§. V. Sic autem digitis NOTÆ conficiebantur: si quinque digiti vocalium naturam veluti induerent, incepta numeratione a pollice, tunc ex membrorum contactu literas ac verba componebant. v. g. Attacta *Frons* literam F. Linguam L subnotabat. Hujus usum amantibus præcipuè tribuit *Ovidius*: *Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris.* *Quintilianus lib.* XI. manuum motum communem dominum sermonum videri, scribit *Petron. in Satyrico*, digitis vocem gubernari. Singulis tum sua erant officia. *Pollex* ἀντίχειρ dictus, quasi altera manus ob adminiculi præstantiam, pressus notabat FAUSTAS PRECES: versus, IMPRECATIONES: uterque junctus MAJOREM LAUDEM. Secundus a Pollice *Index*, δεικτικὸς & salutaris appellatus, *Sueton. August.* 80. Admotus ori *silentium* indicabat, uti videmus in imagine *Harpocratis*. vid. *Johann. Lomejeri Diei Genial. diss.* 3. *pag. m.* 140. *edit. Daventr.* 1694. Extensus, *gloriosum* ostendebat. Pulchrum & gloriosum censebant veteres, teste *Persio Satyr.* I, DIGITO MONSTRARI & dicier HIC EST. confer *Barnab. Brisson. de formul. lib.* 8. *pag. m.* 736. ubi plura lectu digna. Sublatus *Licitationes factas* significabat. *Cicer. lib.* 3. *in Verr. conf. Barnab. Brisson. lib.* 6. *de formul. pag. m.* 523. Tertius *Medius*, VERPUS dici solitus, quod Judæi in recondendis interaneis, exulceratis & putrescentibus visceribus ejus opera essent usi: item *famosus*, *petulans* & *libidinosus*, cujus objectu PROBRVM objectarunt, alteriusque

famam contumelia notarunt, unde *Juvenal.* Satyr. x. —— *mediumque ostenderet unguem.* *Quartus Annularis* δακτυλιώτης, qui annulo indutus SPONSALIORUM testis fuit. Hunc *Romani Medicinalem* appellabant. *Quintus Auricularis* à potiori officio. Vid. *Alexandr. ab Alexand. G. D. lib.* 4. *cap. ult. Macrob. Saturn.* VII. *c.* 13.

Caput IX.

De Usu Siglarum Publicarum *in Prænominibus, Legibus & plebiscitis.*

§. I. IN capite VII. SIGLAS distinximus in PUBLICAS & PRIVATAS; jam autem videbimus, quæ ad *publicas* pertineant. Inter has referimus *Prænomina* Romanorum, quæ triplici genere SIGLARUM notabantur, id quod constat ex Diomede *lib.* 1. *cap.* 12. *Alia*, inquit, *nomina & prænomina aut* SINGULIS *Litteris notantur, aut binis aut ternis. Priscianus Cæsar lib.* 2. *c.* 7. Ex illo consuetudo venit, ut nemo Romanus sit absque prænomine, & notatur vel SINGULIS litteris vel binis vel ternis. Idque cum à veteribus traditum, tum ab antiquissimo quoque lapide, nummoque ita esse retentum, auctor est *Carol. Sigon. de Nominibus Roman.* SINGULIS LITERIS scribebantur A. *Aulus* C. Cajus. Q. Quintus L. *Lucius.* M. *Marcus.* N. *Numerius* &c. Binis: AP. *Appius* CN. *Cnejus.* SP. *Spurius.* OP. opiter. *Ternis*: MAM. *Mamercus.* SEX. *Sextus.* SER. *Servius.* TUL. Tullius. vid. *Hubert. Goltz. in thesaur. rei antiquar. edit. Antverp.* 1579. *pag.* 156, 157 *seqq.*

§. II. Deinde etiam inter SIGLAS PUBLICAS referebantur SIGLÆ LEGUM, à populo ad consulis rogationem latarum: initio solennes *Notæ* seu SIGLÆ præfigebantur. Leges autem ROGARI primum & FERRI AD POPULUM, dein postquam à populo recipiebantur, *Perferri* & perrogari dicebantur. Initio quoque cujusque legis legitima & solennia verba præponebantur hæc: *Consul populum jure rogavit, populusque jure servit.* Docet hoc *Cicero* 1. *in Anton. Orat.* Cedo, in-

inquit, illa legitima: Coss. Populum Jure Rogaverunt Populusque Jure Scivit. Id ipsum ex ea lege patet, quæ à *Frontino lib.* 2. de *Aquaduct.* prioribus verbis valde corruptis refertur. Ea sunt hujusmodi: Titus Quintus Crispinus Cos. Populum Jure Rogavit, Populusque Jure Scivit In Foro pro Rostris Aedis D. Juli Populi Rom. & Juliæ. Quæ verba apud *Valerium Probum* Siglis hisce designata reperiuntur: Cos. P. I. R. P. Q. I. S. I. F. P. R. E. A. D. P. Consul populum jure rogavit populusque jure scivit in foro pro rostris & ante diem pridie. Cujusmodi verba posteriora ex vitiosa interpretatione in priori imperfecta sunt, retinendaque Probi sunt. Videatur *Barnab. Brisson. lib.* 2. *formul. pag. m.* 137.

§. III. Vulgaris fuisse hæc legum videtur clausula, uti citatus *Barnabas Brisson. lib.* 2. *formul. pag.* 138. recenset. S. Q. D. E. R. A. P. P. V. L. O. E. Coss. Prætt. Tr. Pl. Q. N. S. Q. E. V. A. P. P. V. F. hoc est. *Si quid de ea re ad populum plebemve lati opus est, Consules, Prætores, Tribuni plebis qui nunc sunt, quod eis videbitur ad populum plebemve ferant.* Omnibus plane legibus duo adscribi solennia capita moris erat. Unum erat de impunitate, si quid contra alias leges ejus legis ergò, quæ promulgabatur, factum esset, Cicero *translatitium* idcirco vocat *lib.* 3. *Epist. ad Attic.* Alterum erat hujusmodi: S. Q. S. S. Q. E. Q. I. N. S. R. E. H. L. N. R. h. e. *Si quid sacri sanctique est, quod jure non sit rogatum* (vel, jus non sit rogari) *ejus hac lege nihil rogatur.* confer. *Brisson. pag.* 138. Totidem verbis & *Cicero pro A. Cæcinna* explicat.

§. IV. Usitatæ præter has in Legibus à Plebiscitis sequentes erant Siglæ. S. C. *Senatus consultum.* P. S. *Plebiscitum.* D. C. S. *de consilii sententia.* D. S. S. *De Senatus sententia.* V. A. *Veterano assignatum.* S. F. S. *Sine fraude sua.* Observanda etiam vulgaris clausula S. L. E. I. C. Q. O. R. E. i. e. *Siremps lex ei, jus causaque omnium rerum æsto.* Consulatur hìc *Barnab. Brisson. lib.* 2. *formul. pag. m.* 142. Senatus consultorum planè vulgaria initia erant, id quod ea, quæ in *Cælii* Epistolis & *Frontini lib.* 2. *de Aquaduct.* & in Pandect. posita sunt exempla comprobant. Et vero singularibus literis scribi consuevisse in

 hunc

hunc modum: Q. V. F. Cos. D. E. R. Q. F. P. D. E. R. I. C. i. e. *quod verba fecit Conful de ea re, quid fieri placeret, de ea re ita cenfuerunt* & iterum: S. C. D. E. R. I. C. i. e. *Senatus Confultus de ea re ita cenfuit.* Patet hinc Veteres in Legibus Siglis ufos fuiffe.

§. V. Ut autem quafi uno intuitu Siglas in jure civili de Legibus & plebifcitis intueamur, ex Valerio Probo hoc loco recenfebimus.

P. J. R. PQ. J. S. I. F.
Populum jure rogavit Populufque jure fufcepit in foro
P. R. E. A. D. P.
pro roftris & ante diem pridie.
E. H. O. L. N. R.
Ejus hac omnibus lege nihilum rogatur.
S. R. L. E. E. C. Q. O.
Si rem lex ex ejus caufa quæ omnium
R. E. S. N. L.
rerum efto Socii Nominis Latini.
L. P. C. R.
Latini Prifci Cives Romani
M. E. M. D. D.
Municipibus ejus Municipii dare damnas.
E. C. E. C.
Efto Coloni Ejus Coloniæ
Q. E. R. F. E. D.
Quod ejus recte factum effe dicetur.
L. J. D. A. C.
Lex Julia de Adulteriis coërcendis.
U. D. P. R. L. F.
Unde de plano recte legi fecit.
A. A. A. F. F.
Aere Argento auro flando ferundo.
I. N. Q. Q.
Injuftis nuptiis quæfita quæfitus.
Alii: juftus Nuncius quæfitos quæfitus
S. Q. S. S. E. Q. J. N.
Si quid facri fancti eft quod jure non

S.

S. R. E. H. L. N. R.
sit rogatum, ejus hac lege nihil rogatur.
V. P. R. Veteri possessori redditum
V. A. Veterani assignatum
V. F. Usus fructus
S. P. Q. R. Senatus Populusque Romanus.
S. C. PS.
Senatus Consultum Plebiscitum.
Q. D. E. R. F. P. D. E. R. U. I. C.
Quod de ea re fieri placeret, de ea re universi ita censuerunt.
Q. F. E. I. S. F.
Quod factum est in Senatu ferunt.
D. C. S. De Consulum sententia.
S. Q. M. D. E. R. A. P.
Si quid me de ea re ad populum
P. V. L. O. E. Coss. PR.
plebemve latu opus est, Consules Prætores
TR. PL. Q. N. S. Q. E.
Tribuni plebis qui nunc sunt quod ejus
V. A. P. P. F.
Videbitur, ad populum plebemve ferant.

CAPUT X.

De Usu SIGLARUM PUBLICARUM *in Edictis & Actionibus.*

§. I. Edicta Romæ dicebantur, quæ Prætores, antequàm jus redderent, solebant proponere, ut scirent cives, quod jus de qua re dicturus esset, seque præmuniret. Edictum autem aliud est *perpetuum*, aliud *temporale*. Perpetuum est, quod à Prætore jurisdictionis perpetuæ causa proponi dicitur, nimirum quod *Pratores* inito Magistratu proponebant, quo civibus denunciabant, quemadmodum anno suo jus dicturi essent. *Temporale* vero est, quod certi negocii oborti causa proponitur. Varia autem Edictorum genera fuerunt, *Consularia*,

ria, *Censoria*, *Prætoria* & plura alia. Quodlibet igitur horum Edictorum certis utebatur formulis, quæ vel expressis verbis vel Siglis proferebantur.

§. II. Quod ad *Consularia* edicta attinet, illa clausula hac utebantur.

S. V. A. C. D. V. i. e.

Si venire ad causam dicendam vellent.

Ita etiam ad edictum Consulare refertur illud, ne quis civem Romanum vinculis captum teneret.

N. Q. C. R. V. A. C. T.

Ne quis civem Romanum vinctum aut clausum teneret

Ad Edicta Censoria pertinet illud *Livii lib.* 13. *c.* 13. ubi refertur *P. Licinium Crassum L. Julium Cæsarem*, Censores, edixisse:

N. Q. V. U. E.

Ne quis venderet Unguenta exotica.

§. III. Quod vero de jure dicundo Prætores edicebant, varie quidem, pro re subjecta concipiebantur, ut plurimum autem in hæc verba desinebant. J. D. *judicium dabo.* vel. A. D. *actionem dabo.* Si scil. Prætor de negotiis gestis edixerat. Formula hujus erit hæc: Si quis negotia alterius, sive quis negotia, quæ cujusque cum is moritur, fuerint, gesserit. I. E. N. D. *judicium eo Nomine dabo.* Sic etiam de D. M. *dolo malo.* Quæ de D. M. dolo malo facta esse dicentur, si de his rebus alia actio non erit, & justa causa esse videbitur. J. D. *judicium dabo.* Similiter *de capite minutis*, *de noxalibus actionibus.* Edictum de *servo corrupto.* de *deposito*, *commodato.* Semper hæc verba in clausula addebantur. J. D. *judicium dabo.* In formulis seu edictis quæ in *fraud. credit.* facta, addebatur R. *restituatur.* vel C. C. D. *causa cognita dabo.* Interdum prætor utebatur his verbis A. P. F. *agendi potestatem faciam*, ut in edictis sepulcri violati. Edictis verò, quæ ad Interdicta pertinebant, addebatur V. F. V. *vim fieri veto.* ut in Edicto de mortuo inferendo. qualia edicta nobis exhibet *Barnab. Brisson. lib.* 3. *form. pag.* 283.

§. IV. In Edictis igitur has Siglas invenimus: C. C. *causa cognita.* D. M. F. V. C. *dolo malo fraudisve causa.* F. E. D. *factum esse dicetur.* J. S. *Judicatum solvi.* M. F. P. *Malæ fidei*

dei possessor. In Edictis restitutoriis addebantur I. I. R. *id illi restituas* vel F. R. *fiat, restituas.* Cum autem Edicta subscribi à Tribunis deberent, factum ut litera T. subscriberetur. *Valer. Maxim. lib.* 1. Illud quoque in memoria repetendum est, quod Tribunis plebis intrare curiam non liceret, ante valvas autem positis subselliis, decreta patrum attentissima cura examinabant, ut, si qua ex eis improbasset, rata esse non sinerent. Litera T autem subscripta significabat, Tribunum censuisse.

§. V. Siglas in Edictis perpetuis recensuit *Valer. Probus* quas hûc adscribere non pigebit:

J. D. P. E.
Juri dicundo præ erit.
J. D. C.
Juris dicundi causa.
Q. R. F. V.
Quod recte factum videbitur.
V. B. A.
Viri boni arbitratu.
D. M. F. V. C.
Doli mali fraudisve Causa
J. D. JD.
Judicium dabo, Jurisdictio
Q. S. S. S.
Quæ supra scripta sunt.
Q. E. R. E. T. P. J.
Quanta ea res erit tantæ pecuniæ judicium
R. D. T. Q. P.
Recuperatorium dabo testibus quæ publicæ
DT. C. D. P. F.
Duntàxat Centum denunciandi potestatem faciam.
N. K. C. Non calumniæ causâ.
CC. Consilium cœpit, vel causa cognita.
F. C. Fraude Creditoris, vel fiduciæ causa vel fidei-commissum.
C. E. D. Convictum esse dicetur
P. C. Pactum conventum; vel pecunia constituta.
H. S. Hoc sic, vel hic sit, l. hora secunda.

C. V.

C. V. Centum virum vel clarissimi viri
S. T. A. Sine tutoris authoritate.
Q. A M. Quemadmodum
Q. M. quomodo vel quo magis
P. P. L. J. Pro prædictæ litis judiciis
J. S. Judicatum solvi
M. F. P. Malæ fidei possessor

§. VI. Nunc etiam ad Siglas seu Notas in *Actionibus* observatas progredimur. Hic varias offendimus & quidem in *Vadimoniis* solennia verba hæc erant. I. D. T. S. P. i. e. *in diem tertium sive perendinum.* Comperendinatio autem est ab utriusque litigatoribus invicem sibi denunciatio in perendinum diem. Nam cum in rem aliquam agerent litigatores, & pœna se sacramenti peterent, poscebant Judicem, qui dabatur post trigesimum diem, quo dato deinde inter se in perendinum diem, ut ad judicium venirent denunciabant, quo cum esset ventum, antequam causa ageretur, quasi per indicem rem exponebant, quod ipsum dicebatur. C. C. *Causæ conjectio*, quasi causæ suæ in breve coactio. Reus qui vadimonium promiserat, judicio adesse sese, citatus respondebat his verbis: E. S. M. *Ecce sisto me.* Jam ubi in Jus ventum, interdum à *Prætore* Advocati petebantur, quos se daturum Edicto pollicebatur his verbis: D. I. P. *dabo isti patronum.*

§. VII. Postulabantur etiam à Prætore Judices, qui de ea re, de qua agebant, cognoscerent. Videntur autem desiderantium verba hæc fuisse, quæ Siglis à *Valerio Probo* ita scribuntur: P. I. A. V. P. V. D. i. e. *Prætor judicem arbitrumve postulo ut des.* Sin autem Judicem datum rejicerent, solemnibus verbis eum iniquum proclamabant his formulis: E. I. E. *Ejero iniquus est.* vel H. N. T. E. i. e. *hunc nolo timidus est.* vel I. N. Q. C. F. A. i. e. *illum nolo quia Cæsarem fortiter amat.* Cæterum Sacramento Litigatores plerumque inter se contendebant, uti ex *Varrone*, *Cicerone* & *Festo* constat. Qua in re videntur fuisse receptæ hæ Siglæ. Q. N. S. Q. i. e. *Quando negat, Sacramento quærito.* In formulis Judiciorum dandorum hæc verba erant: S. P. *Si paret.* Actiones certe in personam datas hac formula pronunciabant: S. P. T. M. D. F.

O.

O. S. I. E. *Si paret Titium Mævio dare facere oportere, Sempronius Judex esto.* Pertinebant quoque verba hæc actorum in actionibus ad *stipulantes*: A. T. M. D. O. i. e. *Ajo te mihi dare oportere.*

§. VIII. De actionibus in rem Prætor hæc verba ad judicem dabat: *Si paret fundum* (Q. D. A. P. i. e. quo de agitur publice) *Titii ex jure Quiritum esse, neque is fundus ei a Mævio restituetur, Sempronius judex esto.* Qui servum vindicabat sibi, injecta manu dicebat. H. M. E. *Hic meus est.* In homine autem petendo verba addebantur: E. J. R. *Ex jure Romano* vel E. L. Q. *Ex lege Quiritum.* Formulaque hæc erat, quæ SIGLIS ita: H. E. H. E. I. Q. M. E. A. *Hunc ego hominem ex jure Quiritum meum esse ajo.* In fundo petendo alter dicebat: Hic meus est, quia ego eum ex jure Quiritum meum esse ajo. Alter autem respondebat: Inde ego te ex jure manu consertum voco. Quid autem sit *ex jure manu consertum Agel. lib.* 20. *cap.* 9. testatur, quando scil. disceptatur inter litigantes de re aliqua. vid. *Barnab. Brisson. formul. lib.* 5. *pag.* 375. Hinc in juris civilis notis has *Valer. Probus* ponit literas. E. I. M. C. V. i. e. *Ex jure manu consertum voco.* Similiter si qui de hæreditate certarent, præs constituebatur, ne aliqua pars horum hæreditatem deteriorem redderet, qui damnum resarcire tenebatur. Unde in Juris notis SIGLÆ hæ. P. P. L. V. i. e. *pro prade litis vindiciarium.* Hæc & alia quam plurima testimonia satis probant, In actionibus usum SIGLARUM observatum fuisse. Confer huc *Barnab. Brisson. de formul. lib.* 5. *& Lexic. juridic. ex Brisson.* aliisque collectum. *pag.* 28.

§. IX. Ut igitur Lectores in compendio comprehensas habeant SIGLAS, in Actionibus observatas, quæ sparsim alibi reperiuntur, hîc damus.

A. T. M. D. O.
Ajo te mihi dare oportere
Q. N. T. S.
Quando negas te Sacramento
Q. P.
Quinquagenario provoco
Q. N. A. N. N.

Quando neque ais neque negas.
E. J. M. C. V.
Ex jure manu consertum vocavit.
S. N. S. Q.
Si negat Sacramento quærito
S. S. C. S. D.
Secundum suam causam sicuti dixi.
E. T. V.
Ecce tibi Vindicta
Q. I. J. T. C.
Quando in jure te conspicio.
P. A. F. A.
postulo anne fias author
T. J. A. V.
Teneor (Tento) *judicem arbitriumve*
P. U. D.
populo (postulo) *uti des*
I. D. T. S. P.
In diem Tertium seu Perendinum.
A. L. Æ.
Arbitrium (Litis) *Liti æstimandæ.*
Q. B. F.
Quare bonum factum.

Caput XI.

De Siglis *Judiciariis.*

§. I. In gravioribus causis Judices olim non pronunciabant sententiam de tabulis, sed eam in iis notabant, teste *Ascon. in divin. Verrin. Singuli*, inquit, *Judices* sententiam de tabula pronunciarunt in levioribus causis, & ob id neque nota, neque custode opus fuit. Idem docet *Carol. Sigon. lib.* 2. de *judic. c.* 22. Prætor judicibus tabellas dabat, & ut sententiam ferrent, in concilium mittebat. Mittere autem in concilium erat, jubere illos, ad urnas ire, atque in eas tabellas, sententiam continentes conjicere. Urnæ verò

verò ceu ciſtæ tot fuerunt, quot Judicum ordines, qui judicarunt. Tres autem erant, *Senatorum*, *Equitum Tribunorum*, *ærariorum*. vid. *Marcell. Donat. dilucid. in Sueton. cap.* XLI. *pag. m.*232. 233. Tabellæ verò quæ datæ erant judicibus, quarum unam in urnam mitterent, erant tres, una *abſolutionis*, altera *condemnationis*, tertia *ampliationis* eæque omnes ceratæ erant.

§. II. Accuratius *Aſcon. in Divin.* teſte *Barnab. Briſſon. lib.* 5. *de formul. pag. m.* 480. tabellas deſcribit his verbis: In cauſis majoribus univerſi judices in ciſtam tabulas conjiciebant ſuas. eaſque inſculptas literas habentes, A. abſolutionis. C. Condemnationis. N. L. Ampliationis. *Roſinus lib. 6. cap.* 14. *antiquit.* ſcribit, tabellas notatas fuiſſe literis A vel U. R. *uti rogas.* Quod ſi tabellæ, quibus inſcripta erat A litera, numero prævalerent, reus abſolvebatur; Si autem plures eſſent, quæ U. R. habebant, reus condemnabatur. Si vero numero eſſent pares, pro abſolutione putabant, teſte *Dionyſio lib.* 7. Sed idem *Roſinus lib.* 9. *c.* 24. paulo aliter inquiens: Ampliatio, in quibus cauſis adhibebatur, erat, quoties judices ſignificabant, rem ſibi non liquere, & ſecundam actionem inſtituendam eſſe, & Prætor ex conſilii ſententia pronunciabat, amplius cognoſcendum eſſe: Itaque ut nota abſolutionis in tabula fuit A. condemnationis. C. Ampliationis N. L. non liquere. Cæterum quidam literas iſtas Græce ſcribunt, ut in *Alexand. ab Alexandr. lib.* 3. *c.* 5. legimus, ubi modum ita deſcribit: Apud Romanos quandoque inolevit, ut in capitis judicio per Θ ſeu κ. in urnam conjectas litteras ſignum mortis & capitis ſupplicio afficiendum notarent: per τ & α. abſolutionis: per λ vero & ν. prolationis, & diem diffundi, cum parum ſibi liquere de cauſa ſignificarent, quæ ampliationis tabella dicta eſt. An autem Romani tabellas Græcis literis ſignarint, non ſatis conſtat, quia literæ iſtæ ſunt initia vocum Latinarum ſeu Romanorum, nimirum Abſolutionis, Condemnationis, Non Liquet. Forſan ex Græco Authore iſta petita ſunt, qui literas Romanas Græce ſcripſit.

§. III. Hæ tres præcipuæ notæ ſeu Siglæ Judicum erant, nam *Sueton.* præter haſce tres tabellas ſcribit *cap.* XXXIII. ab *Auguſto* (cum de falſo teſtamento ageretur, non tantum damnatoriam & abſolutoriam cognoſcentibus datam eſſe, ſed ter-

 tiam

tiam quoque, qua ignoſcebatur iis, quos fraude ad ſignandum vel errore inductos conſtitiſſet) cujus tabellæ nota non potuit fuiſſe ulla ex præcedentibus; ſed quod fuerit fortaſſe I. i. e. *ignoſco*, quidam ſtatuunt. *Crinitus* etiam *lib. 6. c. 6.* ſcribit Θ & Κ. fuiſſe etiam Condemnationis notas, nam Κ. *Græcum* & *Latinorum* C. ſignificans καταδικάζειν, quanquam *Britannicus Perſii* Commentator ſcribit; Κ. fuiſſe notam abſolutionis & ſignificaſſe καλὸν *pulchrum*.

§. IV. De aliis præterea *abſolutionis* & *condemnationis* notis apud Suidam hæc reperimus: Μακρὰ γραμμὴ ἡ καταδικάζουσα, Longa linea condemnationem, brevis abſolutionem ſignificat. De quibus forte *Plaut.* cum longam quandam literam infelicem vocat, quam alii ajunt eſſe I. alii L. alii ut *Aſcon.* & Cælius T. ut ut ſit, abſolutionis literam *Cicero pro Milone* vocat ſalutarem, condemnatoriam autem triſtem vel ut *Livius* triſtiorem. Verum, an I longa litera ſit dicenda, meritò dubitamus, cum I ſit brevis; ideò non poſſumus in eorum partes venire, qui longam literam apud Plautum Jota ipſum fuiſſe ſtatuunt, quippe quod linea unica eaque rectiſſima deſignetur, ut inquit *Rocch. biblioth. Vatic. in Alphab. Latin. pag.* 147. Verum ut evidentius tota res elucefcat, ipſa verba *Plauti ex Aulul.* citabimus:

Neque quicquam melius eſt mihi,
Ut opinor, quàm ex me ut unam faciam literam
Longam, laqueo collum quando obſtrinxero.

Probabilius nobis hoc Comicum ænigma *Robert. Stephan. in theſaur. verb. lit.* explicat, quando de L. interpretatur. Longam literam de ſe facit, qui ſuſpendio ſibi ſpiritum intercludit, nam ſuſpendioſi hominis corpus rectum, brachia preſſa & pedes porrecti L. literæ ſpeciem præbent. At *Cæl. Rhodigin. lib.* 10. *c.* 8. & *Gilbert. Cognat.* perſpicaciore forſan interpretatione hoc ad T. referunt, quoniam qui pendet, eam plane reddit imaginem. vid. cap. 3. *lib.* 14. *pag.* 405. *Rhodigin. hiſtor. ludicr.* qui *lib.* 14. pag. 404. aſſerit, & H. notam patibularem fuiſſe.

§. V. Græci eadem ferè ratione in capitalibus actionibus ſeu ſententiis Judiciariis ſententiam tuliſſe conſtat. Apud hos

Θ *damnationis*. T. *absolutionis*. A. *ampliationis* fuit symbolum, uti *Anton. Foquelin. ad Satyr.* IV. *Persii* annotat, ubi Poëta sub Socratis persona ad *Neronem*, quem *Alcibiadem* recte nominat: *Et potis es nigrum vitio præfigere Theta* i. e. potestas tibi vitiosos condemnandi cives. Unde *Martial. lib. 7. epigr.* 37.

Nosti mortiferum Prætoris, Castrice, signum,
Est operæ pretium discere Theta novum.

Sensus itaque Martialis est. Pro veteri illa condemnationis & mortis Θανάτϐ litera, Quæstor noster novam habet notam, emuncto scil. naso dat carnifici signum occidendi hominis. Novum enim mortis signum invenit, ut quempiam interfecturus addat Θ. Litera hæc non tantum formâ cor dissectum exhibet, sed & significatione mortem infert; notat enim Θάνατον; Hinc Judices literam Θ apponebant ad eorum nomina, quos supplicio afficiunt merito. Unde quidam ait: *ô merito ante alias infelix litera theta.* Et *Ausonius ad Eunum epigramm.* 128. non ut alii citant. 120. *edit. Amstel.* 1671. *pag. m.* 78. 79.

Miselle doctor ϒ sit obscæna

Tuumque nomen Θ sectilis signet.

Ubi Scaliger: ϒ erat signum suspendii, refert enim laqueum collo involutum. Et hæc de SIGLIS Judiciariis Romanorum & Græcorum sufficiant.

CAPUT XII.

De SIGLIS *Juris Consultorum.*

§. I. Ad usum publicum referimus etiam SIGLAS Juris Consultorum, quæ usitatissimæ olim illis erant. Testantur hoc verba *Imperatoris Justiniani in proœmio Institut.* ubi hæc extant verba: D. C. P. II. Kal. Decemb. D. Justiniano PP. A. Ut igitur rem clariorem reddamus, repetimus illa, quæ antea dicta fuerunt. Fuit apud antiquos triplex scribendi ratio, NOTIS, LITERIS SINGULIS seu SIGLIS & VERBIS INTEGRIS. *Notæ* quidem signa appellata, quod vox signi ge-

neralis esset, erant tamen exiguæ figuræ, plurium literarum vim habentes. *Plutarch. in Caton.* Quinimo quandoque vocabulum generis applicatum certæ speciei & ita per Signa nonnunquam, NOTARUM signa significant. Comprehendebant signis, quæ literis non poterant, loquitur de *notis Sidon. Apollin. lib. 9. epist.* 8. Quæ *Ausonio Epigram.* 138. punctorum veniunt nomine. SIGLÆ græcis Σίγγλαι sunt literæ Singulares, seu quæ singulæ per se quid significant. *Justinianus* ea signa compendiosa nominat. Et licet NOTÆ & SIGLÆ sint distinctæ, videntur tamen quandoque NOTÆ pro SIGLIS acceptæ fuisse, quo sensu generali, sicuti & signa, complectentur literas singulas seu singulares, id est, SIGLAS. Ut igitur ad subscriptionem Justiniani revertamur per SIGLAS factam, sensus est: *Datum Constantinopoli Domino Justiniano. P.P. A.*

§. II. Negandum autem non est, *Notas* seu SIGLAS illas bono fine inventas fuisse; verum quàm perniciosæ fuerint in libris Jurisprudentiæ experientia docuit. Tot enim temporis successu ex hisce notis earundemque auguranda significatione exstitêre circumventiones, ut *Justinianus* Imperator lege sanxerit, ne quis iis in jure uteretur, sed omnia perscriberentur *lib.* 1. *Codic. tit.* 17. de veteri *jure enucleando leg.* 1. Causam addit *Salmuth. in Com. ad Panciroll. pag. m.* 264. ne eæ minus difficultatis & negotii legentibus exhiberent, quàm res ipsæ notis descriptæ: & multi præterea subtili ac varia harum interpretatione in fraudem inducerentur, magnæque insuper Judicantibus & discentibus tenebræ inde offunderentur; disserte *Justinianus* prohibuit, ejusmodi posthac NOTIS & signis in describendis Jurisprudentiæ libris uti, ne qua malignis interpretibus imperitisve verborum evertendorum ansa præberetur. Hinc *Barnab. Brisson. lib.* 4. *select. interpret. cap.* 21. & *Foquelin. tit. Instit. de vulg. substit.* disserunt bene. Quis enim, si ejusmodi, velut stigmatum notis deformatos veteris Jurisprudentiæ libros, *Justinianus* ad nos transmisisset, earum sese laqueis expedire potuisset, aut quis in illis reddendis exprimendisque litium altercationumve finis fuisset, cum in earum interpretatione *Tribonianus* ipse frequenter hæsisse deprehenderetur.

§. III. Ne itaque per SIGLARUM captiones & compendiosa æ-

ænigmata ejusdem Codicis textus conscriberentur, etiamsi numerus librorum significetur, aut aliud quicquam, *Justinianus* prohibuit. Hinc addit: Nec enim hæc per specialia SIGLA numerorum manifestari, sed per literarum consequentiam explanari concedimus. Et eodem *titulo leg.* 2. Eandem pœnam falsitatis constituimus adversus eos, qui imposterum leges nostras per SIGLORUM obscuritates ausi fuerint conscribere. Omnia enim, id est, & nomina prudentium & titulos librorum, numeros per consequentiam literarum volumus, non per SIGLA manifestari, ita ut qui talem librum comparaverit, in quo SIGLA posita sunt, in quocunque loco libri vel voluminis, sciat inutilis esse Codicis dominum: neque enim licentiam aperimus, ex tali Codice in Judicium aliquid recitari, qui in quacunque sui parte SIGLORUM habet malitiam.

§. IV. Hujus Imperatoris laudabilia vestigia legerunt etiam alii, qui severe interdixerunt rationem per SIGLAS scribendi, quod *Isidorus lib.* 1. *c.* 22. indicat his verbis: *Has juris notas novitii Imperatores à Codicibus legum abolendas sanxerunt: quia multos per has callidi ingenio ignorantes decipiebant, atque ita jusserunt scribendas in legibus literas, ut nullos errores, nullas ambages afferant, sed sequenda & vitanda aperte demonstrent.* Legimus quoque, quod ante *Justinianum* in Oriente sancitum à *Basilio Imperatore l.* 2. *Jur. Oriental. n.* 2. *tit.* περὶ τῶν σημείων τῶν ἀριθμῶν *de signis numerorum*; ubi imperat, loco *notarum arithmeticarum* reponi literas, quas etiam rustici facile legere possent. Et verò ita est: subsunt profectò Notis non rarò & fraus & error, cum istæ diversimodè explicari possint, uti apparet ex historia illa lepidissima, qua *Rutilius* in vita *Rutilii* Jurisconsulti narrat his verbis: *Scaurus* absolutus crimine ambitus, in *Rutilii* accusatoris sui tabulis ostendit has literas. A. F. P. R. easque sic interpretatus: *Actum fide Publii Rutilii. Rutilius* contra sic: *Ante factum post relatum.* Q. *Cannius* verò qui Rutilio aderat, exclamavit, neutrum significari, sed illud: *Æmilius fecit, plectitur Rutilius.* Cum itaque notæ variè exponi possint, meritò abrogatæ sunt ab Imperatoribus. Videtur de hoc ipso queri *Sigonius lib. de Nomin. Roman.* cum Nominum ac Prænominum Romanorum confusionem ex notis ortam autumat.

§. V. Etiamsi

§. V. Etiamsi autem severissimè notarum vel Siglarum usu Jureconsultis à *Justiniano* Cæsare fuit interdictum, non tamen illud unquam effici potuit, ut notæ à Jurisprudentiæ libris exularent. Notæ JCtorum in usurpandis formulis, quibus unam & alteram allegant, sunt vel D. vel P. & π. vel etiam ff. De cujus origine diversæ JCtorum inter se sententiæ. *Dionysius Gothofredus in Not.* ad *histor. Jur. de concept. Digest.* illis assentitur, qui *Notariorum* hoc inventum esse ajunt, cujus indagare rationem duceretur supervacaneum. Quem tamen multi non audientes, in rem inquirere laborant. *Alciatus* putat, cui calculum addit *Joan. Corrass. lib.* 5. *Miscell. jur. c.* 15. ex litera π̃ circumflexu notata indoctas librariorum manus effinxisse ff. *Waltherus* ex duabus PP. quibus Pandectæ designari consuevissent. *Cotta* opinatur, duplex ff idem esse atque *facta fuerunt*. *Antonius* duplex ff. scribit, ut significetur, *Sanctio Sancta*. *Ferrandus Adduensis* censet, antiquos gemino ll quod duplici ff. simillimum, annotasse, quæ nota aut Leges designaret, aut *numerum quinquagenarium*: tot enim Digesta libros continent. Sunt qui Digesta olim per DG. signari solita producunt. *Laurentius Valla annot. in Raudensem pag.* 85. rectius *Digesta* Græco Δ, ad differentiam minoris d. quod distinctionem significet, denotari ducit. Videantur de hoc *Schard. Lexic. Jurid. in Digest. Gueinzius in disput. Pharos ad Themidos montem Halæ* 1649. *habit. Hahn. observ. ad Wesenb. diss.* 1. *ab init. Lexic. Juridic. ex Brisson. aliisque collect. pag. m.* 326. C. grandiusculum notat *Codicem*, ut differat à c. parvo, quod vel *canonem* vel *capitulum* significat.

§. VI. Cum itaque variæ Siglæ & Notæ in Jure occurrant, operæ pretium esse duximus, ut libellum *Magnonis* de Siglis Juris, Carolo Regi dicatum, rarissimum Lectori sistamus, quò eò melius Siglas intelligere discat. Sunt autem sequentes:

A.

AUG. *Augustus.*
AA. *Augusti.*
A. *Augustalis.*
AUR. *Aurelius*
AG. *agit*
AGR. *Ager.*
A. *Aut.*
AT. *Autem.*
AC. *Actio.*
ACM. *Actionem.*
ACB. *Actionibus.*
AMN. *Amantissime.*
AM. *Amicus*
ATR. *Authoritas*
A.MR. *Actio mandati*
AP. *Apud*
APP. *appellatio.*
APA. *amputata*
ACC. *accepta.*
ADI. *Adjutor.*
ADI. P. *Adjutor Provinciæ.*
AD Ⱡ. *Ad locum.*
ADF. *Ad finem.*
ADQS. *Ad Quæstorem*, vel *quæstionem*
A.P.T. *Ad potestatem tuam.*
AP. A. *apud Acta*
ACO. *Accusatio*
APP Ƀ. *Appellationibus*
AVCTI Ƀ. *Auctoritatibus*
A.T. *Auctoritas tua*
ALL. *Allegata.*
AQI. S. *Aquilina stipulatio.*
ANN. P. *Annonæ præfecto.*
AQL. *Aquileia.*
AFR. *Africæ.*
ANT. *Antestatus.*
ASI. *Asiæ.*
ACH. *Achajæ*
APU Ⱡ. *Apuliæ.*
A. PPO. *Apud Præfectum prætorio.*
A. PPURB. *Apud Præfectum Urbi.*
AT. *Auctor tutor.*
ANT. *Antonius.*
AⱠ. *Antelata.*
AUR. *Aurelius.*

B.

BA. *Bona.*
BP. *Bonorum possessio.*
BF. *Beneficium.*
Ƀ *Bus.*
BI. *Brevis.*
BFD. *Beneficium dedit.*
BFO. *Beneficio.*
BF. *Bona fide.*
BOF. *Bona fortuna, bonum factum.*
BFII. L. *Beneficii loco*
BE. *Bonorum emptor.*
B. PO. *Bonorum possessio.*
BPN. *Bonorum possessionem.*
BOR. *Bonorum.*
BN. *Bene.*
BC. *Bona caduca.*
BV. *Bona vacantia.*
BT. *Brevi tempore.*
BPT. *Bona paterna.*

BEO *Bonorum emptio*
B. G. *Bona gratia*
BF9T. *Bona fide contractum.*
BM. *Bonæ memoriæ.*
B9. *Balbius.*
BM. *Bona materna.*

C.

CA. *Causa.*
V *Cum.*
9. Q. *Con.*
9. *Contra.*
C. *Causa.*
CC. *Causa cognita.*
CD. *Contradictio.*
CT. *Certum tempus.*
C, R. N. *Comes rerum nitentium*
CR, PI. *Causa Reipubl.*
CL. V. *Clarissimus Vir*
CAMP. *Campania.*
CUR. P. *Cursus publicus.*
CDO. *Conditio.*
CORS. *Corsica*
CRI. *Consulari.*
COR. *Correctori.*
CC. VV. *Clarissimis viris*
C. M. V. *Clarissimæ memoriæ vir.*
C. M. F. *Clarissimæ memoriæ fœmina.*
CP. *Clarissimus puer.*
CSL. *Comes sacrarum largitionum.*
CRP. *Comes rei privatæ.*
COM. *Comes.*
C. LARGN. *Comes largitionum.*
9SNUS. *Constantinus.*
9SUS. *Consensus.*
CUI. *Cujus.*
COM. OR. *Comes Orientis.*
CMV7. *Centesimum miliarium.*
C. R. *Civis Romanus.*
CS. *Causas.*
CALA. *Calumnia.*
COVSIA. *Controversia.*
CDRNC. *Cautem de re non necessaria.*
CDM. *Comes domesticorum.*
C. Q. R. F. *Cautumque ratum fore.*
CALAB. *Calabria.*
CA. M. V. *Causa memorati viri.*
CMD. *Centum milia denariorum.*
CVIVD. *Centumvirale judicium.*
CTRIO. *Centurio*
CL. *Claudius.*
CF. *Confinius.*
CS. *Cæsar.*
CP. *Corpus.*
CPTUS. *Corporatus.*
CAT. *Cautus.*
CD. *Certo die.*
CT. *Certo tempore.*
C. D. E. R. N. E. *Cujus de ea re notio est.*
C9. *Cautio.*
C9NS. *Cautiones.*
CSA. *Cæsar Augustus.*
COMOB. *Comitia Obriziaca.*
C. *Cornelius.*
CT. *Contractus.*

CRO.

CRↄ. Contrarium.
C̄C. Circum.
C̄M. Causa mortis.
CVIↄ Cujus.
CRC, P. Cujus rei causa promittis.
cŌS. Consiliarius.
CM. Capitis minutio.

D.

D. Dedicavit.
DD. Dedicaverint.
DML. Dolum malum.
D. M. Domus mortui
Ð. Dixit.
D̄D. Deinde
ĐĐ. Dixerunt.
Đ. Donatio.
DOT. Dotem.
D. P. Dotem petit.
D. Q. S. Die quo supra.
DT. Duntaxat.
D. Divus.
D. C. Divus Cæsar.
D. C. A. Divus Cæsar Augustus.
DN. Dominus.
DP,. Divus Pius.
D̄A. Divus Augūstus.
DB̄. Devotus.
D. V. Devotus vir.
D. P. Devota persona.
Đ. Dampnat.
D. L. Do lego.
DC̄T. Decretum.
DĐ. Dotis dictio.
D̄F. Defunctus.
DIG. Dignus.
DIG. M. Dignus memoria.
DQR. de qua re.
DU X. Dulcissimus.
DI X. Dilectissimus.
DPC. Deprecatio
DT̄. Dotis tempore.
D. Divus.
D̄S. Deus.
DT. Dentur.
Đ Dam.
D Q. Denique.
D̄B̄O. De beneficio.
D̄M̄O. Domino.
DAT. Data.
DŌCS. Diocletianus.
DEL̄O. Delatio.
D. I. S,. Decimus Julius Silvanus.
D̄ QĀT Denique auctoritas tua.
DN̄M. Dominum.
DD̄NN̄. Domini nostri.
Đ ,P̄,. Decretum Principis.
DC̄R̄ĪŌN,. Decuriones.
DOP̄A. Data opera.
D̄A. Dicto audiens.
DĪAM̄. Divina manu.
Đ ŌS. Domus sua.
D̄AT. Datiano.
DON Ƀ. Donationibus.
D. F̄T. Directum factum vel po-

potius *defunctum.*
DBAT. *Debuerat.*
DCRAT. *Decuerat.*
DFQ. *Domi forisque*
DNE. *Dubium non est.*
DNP. *Dubitari non potest.*
D D T. *Dictum decies.*
DELNIS. *Decretum legationis.*
DP. *De periculo.*
DL. *de libello.*
D. C. S. *de consilii sententia*
DN. *Damnum.*
D. ,. *Damnatus.*
DRP. *De Republica.*
DES. *de statu.*
DE S. I. *De statu ingenuitatis.*
D M°. *Dum modo.*
DECB. *Decembres.*
DFP. *Dare, facere, præstare.*

E.

ET. *Etiam.*
ETN^c. *Etiam nunc.*
EI9 *Ejus.*
E. *Est.*
E9M°. *Ejusmodi.*
EE. *Esse.*
ER. *Erunt.*
EG. *Eger vel Ergo.*
EP. *Epistola.*
EPM. *Epistolam misit.*
EN9. *Enim.*
EET. *Esset.*
E D O. *Editio.*
EEM. *Essem.*
EAT. *Eatur.*
EX7. *Existimo.*
EX9. *Existimatio.*
EXPRT. *Experientia*
ED. *Edictalis.*
EEL7. *Exemplum.*
EMA. *Emissa.*
ETMD. *Et manu divina.*
E D *Edictum.*
EX9 ~ *Existimationi.*
EX7C X ,T. *Excellentia tua.*
EX. S. C. *Ex Senatus consulto.*
EXI. Q. *Ex jure Quiritum.*
Ex 99. *Ex communi consensu.*

F.

F. *Filius.*
FA. *Filia.*
F. FAM. *Filius familias.*
FF. *Fratres.*
FA. *Fœmina.*
F. C. L. *Fraudationis causa latitare.*
FR. *Finium regundorum.*
FF9. *Fratris Filius.*
FL9. *Flavius.*
F°. *Forte.*
FR. *Forum.*
FM. *Fati munus.*
F. M. I. *Fati munus implevit.*
F. C. *Fidei commissum.*
FF. *Fecerunt.*
FF. *Fabricarunt.*
FF. *Fundaverunt.*
FSR. *Fidei jussor.*
FV. *Fuerit.*
FVA. *Fubia* vel *Fulvia.*
FO. *Fortes.*

FV. Fuit, fuerit.
FI. Fidei.
F. Fundus.
FICA. Fiducia.
FOB. Fusionibus.
FE. Factum est.
FD. Fundum.
FAMA. Familia.
FLCA. Falcidia.
FUAT. Fuerat.
FLAM. Flamina.
FLAV. Flavianus.
FHCD. Familiæ heriscundæ.
FFAE. Filius familiæ.
FEB. Februarum.
FLP. Flamen perpetuus.
FL. D. Flamen Dialis.
FLQI. Flamen Quirinalis.
FCTAS. Facultas.
FACTIB. Facultatibus.

G.

G. Gratia.
GR. Gerit.
G. Gaudium.
GG. Gesserunt.
GORD. Gordianus.
G. Gajus.
GRANS. Gratianus.
G. VAL. Gajus Valerius.
G. C. Gajus Cæsar.
GS. Gravitas.
G. Genus.
GR. Genus Regum.
GM. Germanus.
GF. Germanus frater.
GFI. Germanus filius.
GL. Gloria.
GLP. Gloria parentum.
GLD. Gloria decus.
GT. Gravitas tua.
GRA. Gratia.

H.

H. *Honor.*
H. Honestus.
HV. Honestus vir.
HP. Honesta persona, vel *puer.*
HF. Honesta fœmina.
HV. Honesta vita.
HL. Honesto loco.
HLN. Honesto loco natus.
H. Hora.
—H—. Heres.
HH. Heredes.
OHO. Homo.
OHON9. Homo honestus
HB. Hora bona, l. heres bonorum.
H. M. Hora mala.
H. P. Hora pessima, l. hæreditatis possessio.
HI. Hereditario jure
HPЭ. Hic posuit.
HF. Hic fundavit.
HDD. Hic dedicavit.
H. B. V. P. Hereditatis bonorumve possessio
HC. Hac.
HT. Hereditatem.
HVI. Hujus.
HVC. Hunc.
HVIM. Hujusmodi.
HONOR. Honorius.

HIVS. *Hæres institutus.*

ꝉS. *In susum.*

HERF. *Hæredem facio.*

H. E. V. *Hæredem esse voluit.*

H. D. *Hæreditas divisa.*

HERB. *Hæreditatibus.*

HV. *Ave.*

HRC. *Honestæ recordationis.*

HMV. *Honestæ memoriæ vir.*

HDNVS. *Hadrianus.*

I.

I. *In.*

Ɨ. *Inter.*

Ɨ Ɨ. *Interea.*

Ɨ D. *Interdum.*

I^A. *Intra.*

I. L. *Intra limitem.*

J. C. *Jurisconsultus* vel *intra circulum.*

I. T. *Intra tempus.*

I. T. C. *Intra tempus constitutum.*

IMP. *Imperator.*

IMPP. *Imperatores.*

IMP. CS. *Imperator Cæsar.*

IMP. A. *Imperator Augustus*

I. J. *In jure.*

I. D. *In domino.*

I. PS. *In possessione.*

I. L. S. *In loco sacro.*

J. D. P. *Juri dicundo præest.*

I. L. R. *In loco religioso.*

I. L. D. *In loco divino.*

I. L. P. *In loco præsenti.*

I. P. *In publico, in platea.*

I. L. A. *In loco absenti.*

I. SN. *In Senatu.*

I. SN. R. *In Senatu Romano.*

I. F°. *In foro.*

I. F°. CS. *in foro Cæsaris.*

I. F°. CS. A. *In foro Cæsaris Augusti.*

I. F°. Pɔ. *in foro pacis.*

I. F°. TR. *in foro Trajani.*

I. F°. N. *in foro Nervæ.*

I. F°. TR. *in foro transitorio.*

I. F°. IVL. *In foro Juli*

I. F°. POP,. *in foro populi.*

I. F°. B. *In foro boario.*

I. F°. FLM. *In foro flaminio.*

I. I. *Inibi.*

IX. *Duodecies.*

IXXI. *Duodevicies.*

IG. *Igitur.*

I. Q. *Jure Quiritum.*

IDNE. *Jurisdictione.*

I Ɒ *Inde.*

IT. *Item.*

IVD. *Judicium*

IR. *Jure.*

Ɨ. *Iter*

Ɨ RM. *Interim.*

IL. *Illustris.*

IDɔV. *Indulcatio, indulgentia.*

ID. *Inde.*

II. *Integris.*

IIR9. *Integri restitutio.*

IVDO. *Judicio.*

IVDA. *Judicia.*

IA. *Ita.*

ITQ. *Itaque*

INL.

INL. MA. T. Illustris Magnificentia tua.
I 9. Interjectio vel *interdictio.*
IVN. Junias.
ILST. Illustris sublimitas tua.
IEA. Interea.
ID. AA. Iidem Augusti.
I. A. R. in aquæductus restitutionem.
II. Jurisjurandi.
IVL. Julias.
JULANVS. Julianus.
I. C. E. Jure cautum est.

K.

K. Kalendæ.
K. JAN. Kalendas Januarias
K. F. Kalendas Februarias.
K. M. Kalendas Martias.
K. AP. Kalendas Aprilis.
K. M. Kalendas Majas
K. JVN. Kalendas Junias.
K. JVL. Kalendas Julias.
K. AG. Kalendas Augustas.
K. SEPT. Kalendas Septembris
K. OCT. Kalendas Octobris.
K. NOV. Kalendas Novembris
K. DEC. Kalendas Decembris.
K. Q. Kalendas Quintiles.
K. S. Kalendas Sextiles.
K. Karissime.
KK. Karissimi.
K. D. Kapite deminutus
K. C. Kapite census.
K°. Kardo.
KM. Kardo maximus.
KAR. Kartago.
K. C. Kartago civitas.
K. P. Kardo positus.
K. F. Kardo finalis.
K. Kælius.
KA. Kastra.
KMT. Kali montanus.
K. P. Kastra posuit.
K. DD. Kastra deditia.

L.

LG. Legem.
LT. Licet.
LTP7PO. Longi temporis præscriptio
L. Lucius.
L. T. Lucius Titius.
L. C. Lucius Cornelius.
L. M. Lucius Murena.
L Locus.
L SC. Locus sacer.
L. DIV. Locus divinus.
L. DD. Locus deditius.
L. R. Locus religiosus.
L. Q. S. Loco quo supra.
LVD. Ludus.
LG. D. Legem dedit, vel *Legatum dedit.*
LG. Legavit.
LVD. A. P. Ludi Apollinares.
LP. Libri pens.
L. P. Locus proprius.
L. PL. Locus publicus.
L. VAL. Lucius Valerius.
L. EM. Locus emptus.
L. CESS. Locus cessitius.
L. M. D. Locus mortuo dedicatus.
L. ADQ. Locus adquisitus.
L. B. P. Locus bene possessus.

L. M. P.

L. M. P. Locus male possessus.
L. IT. Locus in jure
L. I. Q. Locus juri Quiritum.
L. ADF. Locus inter affines.
L. IMPL. Loca imperialia.
L. PB. Loca privata.
L. SA. PAL. Loca sacri palatii
L. IC. Loca incerta.
L. VAL. RF. Lucius Valerius Rufus.
L. I. Loca periculosa.

M.

MO. Modo.
MC. Mancipium.
MT. Mortis tempore.
M. Mihi.
MM. Matrimonium
MFTI. Manifesti furti.
M. Marcus.
M. CS. Marcus Cæsar.
MAX. Maximus.
MAX. CS. Maximus Cæsar.
MAX. PONT. Maximus Pontifex
M. P. TRI. POT. Maximus Pontifex Tribunitiæ potestatis
M. Miles
MM. Milites.
M. L. Militis locus.
M. AG. Militis ager.
M°. Modo.
MG. Magis
MAG. Magister.
MAG. MIL. Magister militiæ.
MMT. Momentum.
MMP. Momentum petit.
MM. ACC. Momentum accepit.
MM. L. Momenti loco.
M. FI. Mala fide
M FI P. Malæ fidei possessor.
M. H. Malus homo.
MF. Maleficus.
Mↄ. Martius.
M. RF. Martius Rufus.
MIN. Minor.
M. Men.
Mↄ. Mus.
M^I. Mihi.
M^F. Manifestum.
M^S. Molestus.
M^P. Male positus.
MT. Mater.
MVL. Mulier.
M^A M^A. Matertera.
MUL. B. Mulieris bona, mulier bona
MVL. M. Mulier mala.
MNF. Manifestum.
MF. L. Manifestus locus.
MF. OPP. Manifestum oppidum.
MF. T. Manifestum territorium.

N.

NIↄ. Nisi.
NQ. Neque.
NS. Nisi si.
N. Nam.
Nↄ. Nec.
N. Non.
N^S. Noster.

NOB.

NOB. Nobis.
NOB. P. Nobilissimus puer.
NOP7. Non oportet.
NP7. Non possunt
NLI. Nihil
NVO. Nunc verò.
NE7. Necesse est.
Nc. Nunc.
No. Noster.
NL. Nihil.
N. Nam.
N'N. Nostrum.
N. Nisi
NM. Non minus
N. Nus.
N Q. Namque
N Q. Nusquam.
NV. Non vis.
NVV. Non vult.
NOB. G. Nobilis genere
NOB. G. N. Nobili genere natus.
NOB.F.N. Nobili familia natus.
NR. Nero.
NC. Nero Cæsar.
N. CL. Nero Claudius.

O.

O. Oportet.
OMB9. Omnibus.
OO. Oportuit.
O. Os.
OB. Obriziacum.
OP9. Opus.
OPP. Oppidum.
OO. Omnino.
OE. Oportere.
O. C. Ope consilio
O.D. M. Opera donum munus

P.

P. Pre.
PP. Propter.
P. R. Populus Romanus.
P. Pris.
P'. Pos.
P,. pro.
P. Per.
PO. potest.
PL. placuit
PE. peregrinum.
PQ. postquam.
PS9. possunt.
PR. Prætor.
P. RO. Populus Romanus.
PRS. Præses vel *præsens.*
PR. P. Præses Provinciæ.
P. PV. C. Præses Provinciæ vir clarissimus.
P. Q. R. Populusque Romanus.
P. KA. Parens Karissime.
Pr. Pri.
P. Præter.
PrVG. Privilegium.
PS. possunt.
Po. poterit.
PF. Præfectus.
PFL Patris filius
PFM. Pater familias.
PP. Proposita
P'. Post.
PC. Post Consulatum
P. C. Patres conscripti.

K *P. AO.*

P. AO. Patris actio, principalis actio.
P. Panam.
P IC. Periculum.
PV. Provincia.
PAT. Patri ejus.
P. Publius.
P RG'. Peregrinus
PC. Proconsul.
P'. C. L. Priscalex l. prisci latini.
PIC. Picano.
PIC. ANN. Picano annonario.
PIC. VRB. Picano urbicario
PV. Præfectus urbi
P. P. Præfectus Prætorio.
PF. VIG. Præfectus Vigilum.
PF. ANN. Præfectus annonæ.
P. CL. R. Præfectus classis Ravennatium.
P. CL,. Præfectus classis.
P. AEG. Præfectus Ægypti.
P. SYR. Præfectus Syriæ.
P. JVD. Præfectus Judææ.
P. GAL. Præfectus Galliarum.
P. AF. Præfectus Africæ.
P. AF. P. Præfectus Africæ Provinciæ.
PP. AVG. Perpetuo Augusto.
P. S. T. Q. H. Præcipito sumito tibique habeto.

Q

QA∍. Quia.
QR7. Quare.
QS. Quas.
Q. Quod.
Q. Quam.
QN. Quando & quoniam.
Q. Quare.
QVAM7. Quemadmodum.
QD. Quædam.
Q3. Quia.
QS. Quis.
QVI. Quamvis.
Q. Q,. Quæque
Q. Qui.
QPP. Quippe.
QB9. Quibus.
Q'. Que
Q. Quæ
QQ. Quanquam
QIS. Quis.
Q. Quem
QS. Quasi.
Q°. Quæstio.
Q. Querius.
Q. R. Querius Relius, vel quæ res.
Q^T. Quantum.
Q. T. Quotiens.
QOT. Quo tempore.
Q°M°. Quomodo.
QQ. Quoque.
Q°Q°M°. Quoquo modo.
Q^A. Qua.
QR. Quare.
Q^A PP. Quapropter.
Q. D. R. Qua de re.
Q. D. R. P. G. V.. qua de re peto gravitatem vestram
Q. D. R. P. L. V. qua de re peto

peto laudabilitatem vestram

Q. *Quur.*

Q³N. *Quænam.*

Q. D. C. *Qua de causa.*

Q. D. C. V. *Qua de causa venit.*

QRO. *Quæro.*

Q° MG. *Quo magis.*

Q'. *Qui.*

Q'T. *Quintus.*

Q'9 C9. *Quintus Celius.*

Q'. M. *Quintus Muræna.*

Q R. *Quam rem.*

QL. *Quem locum.*

Q. P. T. *Quam patriam.*

Q. PROV. *Quam Provinciam.*

Q°. P. *Quo petit.*

Q P. *Quem petit.*

Q R. *Quem rogat.*

Q ADS. *Quem adserit.*

Q. DIC. *Quem dicit.*

Q V. *Quem vult.*

R.

R. *Res.*

RT. *Rescriptum.*

RPŌN. *Respondit.*

RD. *Reddi.*

R. *Rum.*

R. *Respondit*

R. *Romanus.*

R. *Rem.*

R S. *Responsum*

RG. *Recognovi.*

REG. *Rege.*

REC. *Recuperatores.*

R. C. *Romani cives.*

R. *Rex.*

RP. *Respublica.*

R. P'. *Rei privatæ.*

RGL. *Regulis.*

RG. F9. *Regis filius.*

RG. FA. *Regis filia.*

R. D. *Regis domus.*

R. M. *Regis munus.*

Rᴬ. *Roma.*

RAV. *Ravenna.*

S.

SD. *Secundum.*

SC7. *Sicuti.*

SN. *Senatus.*

S. C. *Senatus consultum.*

ST. *Sententia.*

SV. *Sive.*

SN. *Sine.*

SN. A. *Senatoria Aucteritate.*

S. *Sunt.*

S,. *Sed.*

SA. *Sententia.*

SD. *Sententiam dedit.*

S. D. *Sententiam dixit.*

S. F. *Satis fecit* vel *sacris faciundis.*

SFT. *Satisfactum.*

SS. *Sestis.*

SND. *Sine dubio.*

S. *Ser.*

SCL. *Scilicet.*

SNP. *Sine periculo.*

SN. P. M. Sine periculo mortis
SIGN. Signum.
SS. Supra scriptus.
SPM. Supra memoratus.
SCS. Sanctus.
SCA. Sancta
SC. MM. Sanctæ memoriæ.
SPD. Supra dictus.
SCD. Secundum.
ST. Statutum.
ST. TP. Statutum tempus
ST. D. Statutum diem
ST. ꝯS. Statutum Consulem
ST. SN. Statutum Senatum
S. P. Q. R. Senatus populusque Romanus.
SCL. Sacræ Largitiones
SCLCM. Sacrarum Largitionum Comes.
ST. P. Stadium posuit.
ST. DD. Stadium dedicavit.

T.

TR'. Trans.
TM. Tamen.
TRAC. Transactio.
TR'. Ter.
TR. P. Tribunitia potestas.
TAB. Tabulæ.
T'. Ton.
T'. Tum.
TMT. Testamentum.
T'T. Testamenti.
T°T. Testamento.
Tc. Tunc.
T7. Tur.
TB. M. Tabulæ memoriales
T. Tunc
T°. Tanto.

T. Ter.
Ŧ. Trans.
TP'. Tempus.
TP. B. Tempus bonum.
T'B. Tribunus.
TR. PL. Tribunus plebis
TBC. Tribunitia.
T. Tullius.
TIB. Tiberius.
TIB. CS. Tiberius Cæsar.
TIB. CL. Tiberius Claudius.
T'. Tri.
TM. Terminus.
TM. P. Terminum posuit.
TM. DD. Terminum dedicavit.
TIBI. Tiberii
TIBI. R. Tiberii Romæ.
Ŧ M. Termæ.
Ŧ M. DD. Termæ dedicatæ.
T. Tem.
TB. Tibi.
TB. D. F. Tibi dulci filio
TB. D. F. M. Tibi dulci filio meo. AOPT. adoptivo.
TRAI. Trajanus.

V.

V. Vel.
VVT. Velut.
VVI. Veluti
V°. Vero.
V. F. Usum fructum
VC. Usucapio.
VB. Verba.
VV. Velut.
VET. Verum etiam.

V G.

VG. Verbi gratia.
VRB. Urbis.
V. P. Vir perfectiſſimus.
VIR. Virgo.
VIR. V. Virgo Veſtalis.
V. Veſtes.
VESP. Veſpaſianus.
VESP. CS. Veſpaſianus Cæſar.
VAL. Valerius.
VAL. CS. Valerius Cæſar.
V. MVN. Vias munivit.

X.

X. Exiſtimavit.
X°. Exiſtimatio.
X. Xenodochus.
X. Decies.

Y.

YMN. Hymnum.

Z.

ZEN. Zenobius.

En! benevole Lector hic in brevi quaſi tabella *Magnonis* celeberrimi libellum depinxi, quo feliciter utere. Et hæc de Siglis Juriſconſultorum ſufficiant.

Caput XIII.

De Siglis *Medicorum.*

§. I. Hactenus Siglas Juriſconſultorum perluſtravimus, nunc ordo etiam requirit, ut paucis etiam Siglas Medicorum conſideremus. Hi præ omnibus aliis & Siglis & Notis in arte ſua utuntur, quibus materiam vel artem ſignificabant. Hinc & *Notæ* & *Siglæ* in medicorum Scholis ſemper occurrunt, quas à *Galeno*, *Dioſcoride* & Paulo *Ægineta* deſcriptas ait *Gubertus Polyhiſtor. cap.* VII. Ut etiam aliquam cognitionem habeant Lectores, Notas illorum, quæ literæ non ſunt, & tamen animi ſenſa his exprimuntur, in medium producemus. e. g.

Acetum his notis ſignificant. ✠. VE. ♆, ♃, ✕, ∿. X. ♆, ♁. *Acetum Cydoneorum* ⋈. *Acetum* deſtillatum ✢, ✕, ☽:, ✳ ✢. ✕, ⋕, ⋕, ⇑ *Acetum ter*

deſtillatum 🜋. Acetum vini rubri 🜊. *Aër* his ſignis pingitur 🜁, 🜁, 🜁, 🜁, 🜁, –, 🜁. *Ærugo* 🜨, 🜨. *Æs*, ♀. Aqua ▽. ≈ 🜄. Aqua ardens 🜄. *Aqua fortis* 🜅. 🜅. 🜅. Aqua ſolvens 🜆. *Arena* ∴. Argentum ☽. ☾. *Argentum vivum* ☿. Ignis △, □. *Jupiter* ♃. *Lamina* ⊟. Lapis 🝎. Mars ♂. *Oleum* °₀° . Hæc & alia quam plurima Signa reperiuntur in Scriptis Medicorum, quæ ſummo ſtudio & cura collegerunt *Schröder Zwelffer.* & alii Medicorum doctiſſimi, ad quos curioſum Lectorem remittimus, inprimis autem *Sommerhoffii. Lexic. Chym.* ubi plura.

§. II. Viſis Medicorum *ſignis* quibuſdam, quorum magnus numerus & ob prolixitatem huc ſcribere ſuperſedemus, progredimur ad Medicorum Siglas, quæ literæ quidem ſunt; ſed verba ſignificantes. *Quintus Serenus Sammonicus*, qui Medicinam olim carmine tradidit, de hæmitritæo depellendo ita canit:

Mortiferum magis eſt quod græcis ἡμιτριταῖον
Vulgatur verbis: hoc noſtra dicere lingua
Non potuere ulli, puto, nec voluere parentes.
Inſcribis chartæ quod dicitur Abracadabra:
Sæpius & ſubter repetis, ſed detrahe ſummam
Et magis atque magis deſunt elementa figuris
Singula quæ ſemper rapies & cætera figes,
Donec in anguſtum redigatur litera conum.

Et hæc *Sereni* mens eſt, vocem *abracadabra* chartæ inſcribendam, collo annectendam dietimque ordine retrogrado minuendam eſſe hac ratione:

ABRA-

A B R A C A D A B R A
A B R A C A D A B R
A B R A C A D A B
A B R A C A D A
A B R A C A D
A B R A C A
A B R A C
A B R A
A B R
A B
A.

Similis Medicina ad ſedandum narium profluvium præſcribitur à Marcello his verbis, repetendo ſubter diminuendis, uti refert *Robert. Keuchenius not. ad Seren. pag.* 276.

S I C Y C U M A
C Y C U M A
Y C U M A
C U M A
U M A
M A
A.

Nemo ignorat, literarum nullam eſſe ſanandi poteſtatem, ſed iis voces, quæcunque ſint, denotari. Ita doctiſſ. *Erneſt. Salom. Cyprian. Profeſſ. Helmſtad. pag.* 17. *diſſert. de Siglis.*

§. III. Verum quàm malè à quibuſdam Medicis adhibitæ & uſurpatæ fuerint hæ literæ, pluribus demonſtravit *Julius Reichelt in curioſo amuletorum ſcrutatore edit. Francof. pag. m.* 165. 168. 626. quia hæc vox juxta quoſdam ex Chaldaicis vocibus compoſita tribus אב רוחא דאברא quæ ſignificant *Patrem*, *Spiritum* & *Verbum*. Nomen verò contractum ſuperſtitioſi ſchedulæ inſcriptum affigunt, qui febre laborant, & putant febrim hôc poſſe profligari. Cum autem contingat crebrò in medicina, ut febres poſt aliquot paroxyſmos quinque vel ſeptem evaneſcant; Quid mirum, ſi poſt undecim dies aut totidem

dem paroxysmos febris evanescat, vel *Satanæ* astus etiam concurrat. De voce itaque ista *Abracadabra à Q. Sereno Sammonico* carmine aliàs descripto & ab aliis repetito, quod contra hæmitritæum faciat, videatur Angl. doctiss. *Joh. Seldenus de diis Syr. pag. m.* 118. ubi arbitratur, quod dicta vox ab *Abraxa Deo Talismath* seu στοιχείων deducatur. Quid vox *Abraxas* ulterius juxta quorundam mentem denotet, pluribus cognoscere licet, ex dicto loco *Seldeni.* Videri quoque potest in locum illum commentator *Andr. Beyer. additam. pag.* 207. *edit. Lips.* Conf. *Johan. Saubert. tr. de Sacrif. veter. cap.* 23. *pag.* 578. *edit. Jenens.* 1659. De voce *Abraxas*, quid hâc indicetur, evolvi etiam meretur *Gregor. Michael. not. ad Gaffarelli curiositates inauditas. pag. m.* 266. *edit. Hamburg.* 1676.

§. IV. Missis itaque his superstitiosis SIGLIS, ad ipsas nos conferimus, quibus hodie utuntur Medici in medicina componenda. In hac autem considerandæ sunt SIGLÆ *Metallorum*, *Mineralium*, *ponderum*, *planetarum* & aliarum rerum, quas ordine recensebimus; ita tamen, ut juxta seriem Alphabeticam primo loco Latina locemus vocabula. e. g. Si verbum *Abstrahere* usurpant Medici *Siglam* ponunt *A* superne lineâ transversâ ductâ, hoc modo *Ā*. Similiter Acetabulum ita PR. & sic porrò. Sit ergo ordo hic:

A.

Abstrahere. Ā.
Acetabulum. PR.
Acetum. X.
Acetum destillatum X.
Aër. AR.
Ærugo. H.
Æstas ✱.
Alcohol vini. ∇S. *A.*
Alembicus cucurbita XX vel XP.
Alumen O. Œ. AIA. A.
Alumen catinum. OC.
Alumen Fæcum OF.
Alumen plumosum OP, OP. R.
Alumen ustum R. M,.
Amalgama. E. Æ. aaa. aaa.

Ana.

Ana. ā. ȧȧ. āā. an.
Antimonium. X. A. T. H.
Aqua. S. N. V.
Aqua fortis VF. Vf. P. D.
Aqua Mercurii M.
Aqua pluvialis VP. RV. B.
Aqua Regis VR. VR. R.
Aqua vitæ AV. V. V. AV.
Arena. S
Argentum vivum AV.
Atramentum. A, 7, A.
B.
Balneum. B. B.
Balneum Arenæ. AB. B.
Balneum Mariæ MB. BM. B.
Balneum Roris vel *Vaporis.* BR. VB.
Bolus albus AL
Bolus Armenus AB
Borax. M. N
C.
Calcinare c̄.
Calx viva. CV. VR. x. CV.
Capella oder auf der Capelle T. P, O, X.
Caper I
Capitellum oder helm 8
Caput mortuum M
Cementare z.
Cera. Æ.
Chalybs S. H9. S S.
Cineres C E A.
Cineres clavellati VZ.
Coagulare G. G. HE
Cornu C.
Cornu cervi. CC.
Cornu cervi ustum. CCV. V.
Corpus C
Crocus. S S
Cristallus C
Cuprum V.
D.
D e a. durch einander.
Destillare. R. R. 9. dd.
Digerere. DG. D.
F.
Ferrum. F. L.
Fiat. F, f.
Filtrare f
Filtrum f3.
Fixare V
L

Elo-

Flores æris 2. 2.
Flores Benzoin. F.
Frigidum F.
G.
Gradare Mu. Mar. T.
Gradus g.
Gutta. G. gutt.
Gummi g. g.
I.
Ignis Balnei B.
Ignis circularis △c. C△.
Ignis fortis B.
Ignis lentus L△
Jupiter. ♃. M_3 *R.*
L.
Lapis Armenus AR.
Lapis Calcarius seu calcis C
Lapis Chrystallin. Q. CHE.
Lapis Lazuli L.
Lapis pumex P.
Lapis Tutiæ T.
Lazura L. L.
Lutare N.N. N.
Lutum Sapientiæ F. LN.
M.
M. e. a. Mit ein ander.
Magnesia M.
Manipulus, Mj.
Manipulus semis Mß.
Marca-sita M.
Massa pilularum M.
Materia ââ. maa.
Mel. M. H.
Mensis. K. K. K.
Mercurius Jovis ♃.
Mercurius Saturni M.
Mercurius sublimatus ☿S.
Mercurius vitæ ☿v.
Minium M. M.
Misce. M. M.
Mixtura simplex M. S. M.
Mortificatus M.
Multiplicare. Mu.
N.
Nitrum N'.
Nix. O.
Nuces Moschæ. nM
O.
Obuli quatuor F. T.
Obuli quinque E. L.
Obulus dimidius Ɔ. V.
Obulus unus X.
P.
Præparare pp. H. pp. pp.
p. p. pp.
pugillus. pj.
pugillus semis pß.

Pulvis ℘.
Pulverisare ℘.
Putrifacere. ES.

Q.

Quantum placet. q. pl. q. p.
Quantum satis. q. s.
Quantum vis, q. v.
Quinta Essentia. qee. QE. ꟼE.
Quinta Essentia vini QV.

R.

Receptum. ℞.
Reverberare. R.
Rustgelb.

S.

Sal Alkali ✳. TAR.
Sal commune
Sal Gemmæ □G.
Sal vini essentiale □E. □EV.
Sal volatile ΘV.
Saturnus ♄. S.
Scorpio ♏. ♏
Scrupuli quinque . C.
Scrupulus ℈. F.
Scrupulus semis .
Secundum artem SA. s. a.
Septimana
Sextarius ff.
Siccare D.
Solvere. E.
Solutio P.
Spiritus. S. sp.
Spiritus per ascensum
Spiritus per descensum
Spiritus Mercurii
Spiritus Tartari
Spiritus Tartari volatilis BV.
Spiritus Vini .
Spiritus Vini Acoholisatus
Spiritus Vini Rectificatus R.
Spiritus vini Tartarisatus .
Stratum super stratum SSS. ssst. sst. s. s. st.
Succinum B.
Succinum album, BS. SVA. SV. A.
Succinum Citrinum. S. C. SV. C.
Sulphur Tartari, Ra. R.

T.

Tartarus F. R.

Terra ☷

Terra Lemnia LL

Terra Sigillata ☷

Terra Tartari foliata ☷.

Terra Virginea ☷.

Tignum. T.

Tinctura ☷.

Tingere ☷

Tumor ☷

V.

V. e. a. Unter ein ander

Venus ☷. L. C.

Vinum V.

Vinum adustum ☷ ☷

Vinum album ☷ ☷

Vinum Circulatum ☷.

Vinum Coctum ☷.

Vinum Correctum ☷.

Vinum Emeticum ☷.

Vinum hippocraticum ☷

Vinum laxativum ☷.

Vinum Medicatum ☷.

Vinum mortuum ☷ ☷.

Vinum Rubrum ☷.

Vinum Sublimatum ☷

Virgo ☷

Vitellum ovi ☷.

Vivum. V.

Uncia ☷. ſſ.

Uncia Semis ☷.

Urina ☷.

Z.

Zingiber ☷.

Ex his paucis videre licet, quam frequens Medicis ſit Siglarum uſus, quæ quidem mixtæ ſunt interdum, partim ex puris literis, partim ex ſignis & literis conſtantes, ut ex figuris adpictis facillima opera conjecturari poteſt.

Caput XIV.

De Siglis Magicis.

§. I. Cur post Siglas Medicorum Siglas Magicas locaverimus, aliquis objiceret? Verum non vitio nobis vertet, si *Plinii* verba *lib.* 3. c. 1. loco responsionis adducamus, ita dicentis: Notum est, primum in Medicina *Magiam* ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremque, quàm Medicinam. Per Magiam autem hoc loco intelligimus artem illam Diabolicam, qua homines astu Diaboli fraudantur. Hi qui artem hanc exercebant *Magi* seu *Venefici* vocabantur, qui in arte sua characteribus & literis ad depellendos morbos utebantur, quas nemo facile intelligere poterat. His enim proprii characteres erant, quos in incantationibus usurpabant, iis tetram & horribilem scientiam occultantes. *Johannes Wierus de præstig. dæm. lib.* 2. *c.* 7. de his ita scribit: Malefici hi, qui se honestiori nomine *Magorum* appellari malunt, multa miracula fraudulenter ostentantes, plerumque Goeticis incantamentis, conjurationibus ineptis, illicitis imprecationibus, gentilitiis sacrificiis, mentione divinorum nominum, recitatione verborum sacrorum aut barbarorum, sive adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus eorumque partibus: Interdum etiam certis suffumigiis, luminibus, collyriis seu alligationibus & suspensionibus: insuper metallis aut arte fabrefactis corporibus, simulacris, imagunculis, annulis, sigillis, characteribus hoc vel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi vires commentantur. Idem *lib.* v. c. 9. *&* 10. quasdam magorum barbaras voces & characteres nominat, quibus hodiè venefici utuntur.

§. II. Quam despectæ autem fuerint literæ, quas diabolus aliquando ipse docuit, testatur *Joan. Rudolph. Camerarius syllog. memorab. cent.* 8. *particula* 44. Magos, dicit, propterea suas nugas peregrino idiomate vel obscura notâ tradere, quo majorem confidentiam iis concilient. Sæpe enim ignota, suspecta & mixo-

mixobarbara, monstrosa & horrisona sunt, uti patet in his quæ attulit *Reichelt.* in *tract. de amulet. hax, pax adimax*, ut aliquis certo credat, quod rapax iste Erebi Nycticorax suos clientes ea docuerit. Ab his Christianum sibi cavere oportere, multis verbis ostendit citatus *Julius Reicheltus in curioso amuletorum scrutatore pagg. m. 581. 582. seqq.* Et tamen multi inter Christianos reperiuntur, qui in morbis à Deo immissis ad amuleta literis & *Siglis* inscripta currant & auxilium quærant, quod à nullo alio nisi à Deo impetrandum, quem ardentibus precibus flagitare deberent; & hac in re *Gnosticos* sectantur, qui certis characteribus usi in amuletis, quorum copiam nobis exhibet *Athanas. Kircher. in Oedip. Ægyp. fol. m. 461. seq.*

§. III. Hinc mos non solum apud Hebræos, Græcos, Arabes, Latinos, imo & Christianos invaluit, ut Siglas magicas in morbis usurparent. Et licet multi Medicorum hoc approbent, falsam tamen illorum opinionem esse, multis argumentis firmissimis demonstravit citatus *Reicheltus l. c. p.* 574. Ita ab Imperatoribus Christianis suspecta & rejecta sunt illa Diaboli Alphabeta. Prodeat *Constantinus*, qui Edictum hoc promulgavit: *Si quis remedia quartanæ vel alterius doloris collo gestaret, ut veneficus capitis reus interiret.* Hunc secuti alii *Anton. Caracall. Æl. Spart. vid. Reichelt. pag. m.* 29. qui ex Jure multa quoque adfert testimonia. Et quamvis *Cornel. Agrippa l.* 1. *de occult. Philos. cap.* LXXIV. defendere conetur, literas Hebraicas majorem vim habere; attamen nugæ tantum sunt, quæ manibus explodendæ potius, quam recipiendæ. Interim tamen olim, ut & hodie hoc sibi persuasum habent homines, magnam vim inesse Siglis magicis, quibus olim *Idola* ornarunt, & hodie in amuletis conspiciuntur.

§. IV. Quod ad *Idola* attinet, apparet hoc ex *literis Ephesiæ*, quæ μαγγανεύματα incantamenta erant, quæ expiabant loca infesta & morbos abigebant vel dæmones adjurabant. Dicuntur *Ephesiæ*, quia *Dianæ Ephesiæ* simulacro insculptæ: ita *Clemens Alexandrin. lib.* 1. *Strom.* Et *Plutarch. in Symp.* earum his verbis meminit: *Super obsessos à Dæmonibus Magi Ephesia grammata recitare & nominare jubebant.* Etymon assignat *Eustathius* his verbis: *Ephesiæ literæ incantationes sunt, per quas aliqui ex magnis*

gnis periculis servati sunt & victorias reportarunt. Erant autem quædam voces in corona, Zona & pedibus Deæ Ephesiæ Dianæ ænigmaticæ, unde & iis, qui parum diserte loquuntur, dicuntur Ephesiæ literæ. Hinc Suidas in hac voce *T.* 1. *p.* 1106. *edit. Genev.* 1619. refert, quod *Milesius* nihil potuerit in conflictu, eò, quod in talo characteres haberet. vid. *Athanas. Kircher. Oedip. Ægypt. fol. m.* 470. *Tom.* II.

§. V. Erant autem sequentes Ἄσκι, Κατάσκι, αἴξ, δαμναμενεὺς, αἴσιον, quod quidam Doctus Cascarum vocum collectori ad literas reponebat; Idem hic referres

Rebare, te fari scio, fabare nescio;

Sensus tamen est Græcarum vocum: *Tenebræ, lumen, ipse sol verum.* vid. *Erasm. chil.* 2. *Adag. cent.* 8. *n.* 49. *Clem. Alex. lib.* 5. *Strom. pag.* 568. *Athanas. Kircher. Tom.* 2. *fol.* 470. Ex hoc quoque penu processerunt nomina barbara, quibus *Branchus Vates Milesios* à fame expiasse fertur, ille enim multitudinem ramis lauri aspergens hymnum dicendo præivit hoc modo: *Cantetis pueri heus, heca ergon atque heca ergon.* Ita autem exclamavit populus, *Bedy*, *Zaps*, *Chton*, *plectrum*, *Sphynx*, *Cnachzbi*, *Chrypotes*, *Phlegmo*, *Drops.* Et *Bedy* quidem, teste *Clemente* aquam, *Zaps* mare, *Chton* terram, *Plectrum* Solem, *Sphynx* ætherem mundi compagem, *Cnachzby* lacteum nutrimentum, *Drops* denique verbum efficax significat. Ad Ephesias literas igitur omnia portentosa nomina à Magis prolata revocari possunt, quæ uti in tenebris nata, & in tenebris prolata, ita tanquam luce indigna in tenebris æternum sepulta relinquimus.

§. VI. Interim tamen dolendum, quod gens Hebræa eò prolapsa, ut etiam SIGLIS MAGICIS in morbis usa fuerit. Nam in morbo oculorum quem שברירין vocant i. e. fatuitates oculorum, cæcitates, hoc adhibebant amuletum, de quo *Avotha Zarah:* Ne bibat quisquam aquam tempore nocturno: Si bibat, sanguis ejus super caput ejus propter periculum. Quale periculum? מכנת שברירי periculum cæcitatis. Quod si sitiat & bibat, quæ est curatio ejus. i. e.

שברירי
ברירי
רירי
ירי
רי
י

Dicebantur ſcil. verba quædam magica, & vox hæc magice ſcripta adpendebatur de collo, quod, ut hæc vox ſingulis diebus minuitur litera una, donec tandem in nihilum redeat, ſic quoque morbus cæcitatis. Dicitur enim in cit. lib. שברירי princeps ſive præfectus cæcitatis, angelus ſcotomatis. De *Eleazero* Hebræo naribus obſeſſi annulum coram *Veſpaſiano* applicare & dæmonem extrahere ſolito narrat *Joſeph. l.* 8. Antiq. Judaic.

§. VII. Apud Græcos Siglas quoque Magicas frequentes fuiſſe teſtatur nummus, qui ut Phylacterium in improbum uſum facile à ſuperſtitioſis aſſumptus. Commune in Magorum Scholis uſitatum ſignum, ut illud ſalutis ſymbolum male adhibuerint. Græci enim ſalutis nomen, ὑγειαν inſcriptum, amuleti loco geſtarunt hoc modo:

Ut ſcil. ſingulæ literæ Y. Γ. E. I. A. ſingulis angulis ſcriberentur, quibus omnia bona eventura ſibi ſperabant. Ita *Polydorus Virgilius* memorat, M. Servilium Novianum adverſus oculorum morbos geſtare conſueviſſe amuletum, duabus literis Græcis ſignatum α & ρ. Alii α & π.

§. VIII.

§. VIII. Nec negari poterit, quod veteres SIGLAS MAGICAS annulis inſculpi curarint, quo pertinet illud medicamentum deſcriptum à *Marcello. cap.* 29. in coli dolore obſervatum & laminæ aureæ inſcriptum hiſce literis:

L ✱ MORIA
L ✱ MORIA
L ✱ MORIA

Verum Lugenda MORIA i. e. μωρία ſive ſtultitia, quam merito mundi ſtultitiæ inſerere poterat. Ad ſuperſtitioſum quoque annulum revocare poſſumus priſcum illum, in cujus Jaſpide hos characteres inſculptos vidit *Pignorius*, itidem ignotos nulliuſve ſignificationis, ut ipſe notavit ad oram *Marcelli* Empirici, teſte *Liceto de annulis* libr. quem habet *Johan. Rhodius*,

F V A V S
T N T O R D F
N E A T I D F D.

Hæ literæ ſanè magicæ aſtutia Diaboli inventæ ſunt, quarum ſubſidio multa millia hominum ad infernum traxit. Dolemus ſane ſtatum Chriſtianorum hodiernorum, qui adhuc SIGLIS MAGICIS dediti, & ſepoſito auxilio Dei, ad illas confugiunt, uti experientia quotidiana docet.

CAPUT XV.

De SIGLIS PHILOSOPHICIS *& quidem Arithmeticis.*

§. I. Hactenus occupati fuimus in eruendis SIGLIS Medicorum; nunc tempus & ordo poſtulat, ut etiam quædam de *Philoſophorum* SIGLIS in medium proferamus. Cum itaque non ultima ſcientia in Philoſophia Arithmetica ſit, operæ pretium eſſe duximus, numeros per SIGLAS oſtendere, quæ *Hebræis*, *Græcis* & *Romanis* uſitatæ fuerunt. Sine harum noti-

tia nemo paginas apud Hebræos & Græcos vix evolvere poterit. Hinc facile quivis conjecturare poteſt, quam utilis ſit hæc notitia, præſertim ſi paginæ literis Hebraicis vel Græcis loco numerorum ſignatæ reperiantur. Imò ſepoſitis his omnibus nemo capita Hebræorum Bibliorum evolvere conabitur, ni memoriæ firmiter imprimat numerorum ſignificationem per literas denotatam. Ut igitur ſubſidio ſimus ſtudioſæ Juventuti, laborem hunc ſuſcepimus, & ſperamus hunc magno uſui futurum.

§. II. Me non latet, Arithmeticos quoque manum adhibuiſſe ſupputationibus, quod fiebat aut apertis & porrectis, aut conſtrictis & complicatis digitis. Olim enim veteres numerabant per nodos, articulos, digitos manuum, & in manu læva numerabant uſque ad nonaginta novem. Sed cum ad centenarium numerum pervenerunt, tunc ad manum dextram perveniebant & illa numerum centeſimum repræſentabat. Hinc *Plautus* in milite glorioſo:

Dexteræ digitis rationem computat feriens femur
Dexterum;

Et Juvenal. lib. 4. *Satyr.* 10. *verſ.* 248, 249. ubi de *Neſtore*:

Felix nimirum qui tot per ſecula mortem
Diſtulit, atque ſuos jam dextra computat annos

i. e. pervenit ad ætatem gravem & provectam, & jam agit annum centenarium. Quia læva uſque ad centum excluſive numerabant, ſicut, cum ad ſecundum centenarium pervenerant, iterum ad lævam & ſiniſtram regrediebantur.

§. III. Rurſus quia à læva ad dextram tranſibant, cum abſolutus numerus erat nonagenarius & novenarius, ut centeſimus notaretur. Sed abſoluto numero CLIIIIIX. ad lævam revertebantur, ut ducenteſimum numerum repræſentarent. Cum autem centeſimum vellent ſignificare, à læva ad dextram tranſibant & dextra computare incipiebant. *Jam dextra computat annos* i. e. jam centeſimum annum agit & ſupergreditur. Ut igitur probemus hæc, quæ dicta fuerunt, teſtimoniis quibuſdam, audiamus *Hieronymum contra Jovinianum l.* 1. ubi parabolam de ſemine fructus uberrimos producente, modo triginta, modo ſexaginta, modo centum his verbis explicat, & torquet ad nuptas, viduas & virgines. *Centeſimus ſexageſimus &*

tri-

trigesimus fructus, quanquam de una terra & uno semine nascantur; tamen multum differunt numero. Triginta referuntur ad nuptias, nam & ipsa digitorum conjunctio, quasi molli osculo se complectens, ac fœderans, maritum pingit & conjugem. Sexaginta verò ad viduas, eo quod in angustia & tribulatione sunt positæ. Unde & superiore digito deprimuntur, quantoque major est difficultas expertæ quondam voluptatis illecebras abstinere, tanto majus & præmium. Porro centesimus numerus de sinistra *transfertur* ad dextram, *& iisdem quidem digitis.*

§. IV. Huic possumus addere *P. Chrysologum*, qui quoque alludit morem istum per digitos computandi & centesimum numerum per dextram designandi. Sic enim ille de ove centesima amissa *Serm.* 108. disserit. *Namque amissio unius totum dissipaverat centenarium numerum, & totum de dextera redegerat ad sinistram, ut dispendio unius, & sinistra clauderet omnes & dextera nihil haberet.* Eundem morem innuit *Sidon. Apollin. lib.* 9. *epig.* 9. ita *Cassian. Collat. lib.* 24. *c.* 25. Cum verò ad ducentesimum numerando pervenissent, iterum ad sinistram redibant. Nam sinistra ducenta numerasse veteres credibile est. Trecenta iterum dextera. Hinc statua *Jani Gemini*, seu Solis à *Numa Pompilio* dicata, quæ situ manuum & digitorum, trecenta sexaginta quinque notabat, quod anni dierum 365 numerum indicabat. De ea *Plin. lib.* 34. *c.* 7. *Macrob. lib.* 1. *c.* 9. Hunc morem ferè apud omnes gentes obtinuisse constat. De Latinis constat ex supra allatis. Inter Græcos notant *Dio in Marco*, *Palladas apud Stobæum.* Licet itaque hic mos antiquissimus, attamen nulla apud *Hebræos* occurrunt exempla, & certum, illos computandi ratione per literas usos. de quibus in sequentibus.

§. V. Modum porrò computandi per digitos ita perficiebant. *Quartus digitus* complicatus *senarium* numerum demonstravit *Macrob. Saturnal.* vii. *c.* 13. *Indicis* extremus articulus medium pollicem tangens X. notat. *Indicis* & *pollicis* extremi ungues mutuo complexu juncti xxx. Interiora pollicis exteriori dorso *Indicis* imposita xl. Exactius hæc persequuntur *Cælius Rhodigin. Lection. antiquar. lib.* 23. *c.* 12. *J. B. Porta lib.* 1. *c.* 11. Adde D. *Augustin.* de *C. D. lib.* 18. *c.* 53. Hinc

Plinius Jun. lib. 2. *ep.* 20. de *M. Regulo:* Agitas digitos, computat nihil. *Ovid. lib.* 3. *Fast.*

------ *digiti per quos numerare solemus.*

Senec. epist. 88. Numerare me docet Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos. confer. *Jan. Gruter. animadvers. in Senec. epist. pag. m.* 670. *edit.* 1595. *Thesprio* servus apud *Plautum* quærenti *Epidico* conservo quot minis adolescentulam emisset herus? respondet Tot. Nimirum compositis digitis quadragenarium numerum indicavit. Patet id ex alterius servi verbis, qui impensum pretium indignatione admiratus exclamavit: Quadraginta Minis! *Plaut. in Epid. Act.* 1. *sc.* 1. *v.* 50. Idem *in Milite Act.* 2. *sc.* 2. *v.* 49. Verum hæc in antecessum dicta sunto.

§. VI. Regredimur ad Siglas nostras Arithmeticas, quæ literæ erant, & tamen certus per has designabatur numerus. Constat & extra omnem dubitationis aleam positum, quod Hebræi per literas Alphabeticas numerarint. Observandum autem quod in tres ordines seu gradus numeros distinguant, in monades, decades, & hecatontades seu centenarios. Primus Ordo ab א usque ט inclusive habet numeralem potestatem monadicam hoc modo;

	Secundus à י *usque* צ *denariam habet h. m.*	*Tertius à* ק *ad finem, additis literis quinque finalibus. h. m.*
א. *unum*	י *Decem.*	ק *Centum*
ב. *duo*	כ *Viginti.*	ר *Ducenta*
ג. *Tria*	ל *Triginta.*	ש *trecenta*
ד. *quatuor*	מ *Quadraginta.*	ת *Quadringenta*
ה *quinque*	נ *Quinquaginta.*	ך *Sexcenta*
ו *Sex.*	ס *Sexaginta.*	ן *Septingenta*
ז *Septem*	ע *Septuaginta.*	ף *Octingenta*
ח *Octo*	פ *Octoginta.*	ץ *Nongenta.*
ט *Novem*	צ *Nonaginta.*	

Numerus millenarius exprimitur per א duobus punctis superne no-

notatum, quanquam etiam integra voce אֶלֶף ſcribunt: cui in plurali tot numerales literas præmittunt, quot millia indicare volunt. verbi gratia

א *mille* בא *duo millia* גא *tria millia* דא *quatuor millia* הא *quinque millia* וא *ſex millia* זא *ſeptem millia* חא *octo millia* טא *Novem millia*, & ſic deinceps. Verum hoc loco etiam monendum, quod poſt ת quæ litera efficit 400. ut vidimus in ordine tertio, non ſemper literas illas finales appoſitas habeant, ſed compoſitos numeros uſurpent Hebræi ſic: תק. 500. תר. 600. תש 700. תת 800. תתק 900.

§. VII. Intermedios numeros inter 10 & 20, inter 20 & 30. &c. nempe 11. 12. 13. &c. 21, 22, 23. ex aliorum compoſitione faciunt, ita tamen, ut ſi litera numeralis ſit una virgula illi unica imponatur; ſi plures ſemper duæ. Ita calculum album adjicere non poſſumus doctiſſimo *Schotto*, qui *in Techn. curioſ. pag.* 924. aſſerit, quod duæ virgulæ apponi debeant. Siglæ itaque numerales ita formantur. י׳א *undecim* י׳ב duodecim י׳ג tredecim י׳ד quatuordecim. Jam ſcribendus eſſet numerus י׳ה qui quindecim ſignificaret; verum quia iſtæ literæ Sanctum Dei nomen conſtituunt, loco numeri hujus ponunt Judæi has literas ט׳ו. Si vero à numero vigeſimo numerare volunt, ita ſcribunt, ut duabus virgulis ſuperne literas ſignent. ut כ״א *viginti unum* כ״ב *viginti duo*; ita etiam ל״א *triginta unum* ל״ב *triginta duo.* מ״ה *quadraginta unum.* נ״א *Quinquaginta unum* ס״א. *Sexaginta unum.* Ut igitur facillima opera numeros cognoſcamus, quos per Siglas exprimunt, hîc demonſtrabimus.

י *Decem.*
י׳א *Undecim.*
י׳ב *Duodecim.*
י׳ג *tredecim.*
י׳ד *quatuordecim.*
ט׳ו *quindecim.*
י׳ו *Sedecim.*
י׳ז *Septendecim*
י׳ח *Octodecim.*
י׳ט *Novendecim.*

כ *Viginti*
כ״א *Viginti unum*
כ״ב *Viginti duo*
כ״ג *Viginti tria*
כ״ד *Viginti quatuor*
כ״ה *Viginti quinque*
כ״ו *Viginti ſex*
כ״ז *Viginti ſeptem*
כ״ח. *Viginti octo*
כ״ט *Viginti novem*

Et ſic deinceps de aliis. In numerandis Epochis majoribus omninò millenarium omittunt, ſubſtitutâ ejus vice ſingulari Nota. Sic cum à mundo condito annum 1216. numerant, ſcribunt ita: שנת רי״ו לפ״ק hoc eſt 216.

216. *ad ſupputationem minorem*, (quia major numerus non eſt expreſſus.) Videatur *Capnio lib.* 3. *Cab.* p. 750. ſeq. *Buxtorf. clav. Maſor. c.* 1. *in Theſaur. Gramm. l.* 1. *c.* 1.

§. VIII. Hebræos imitati ſunt Arabes, qui etiam per literas Alphabeticas numerarunt, inter quas literæ primi ordinis IX. unitates exprimunt. IX ſequentes denarios, reliquæ centenarios ultima غ millenarium; cæteros additione ſupplent Arabes, uti Hebræi. Quod autem Arabes figuris literarum in numeris uſi fuerint, teſtatur *Johannes Kirſtenius in Grammatica ſua Arabica fol.* 27. ubi de literis & poteſtate literarum ita diſſerit. Utebantur olim figuris literarum etiam pro figuris numerorum, & hunc morem adhuc hodie retinent. Modus autem hic eſt:

ا *unum.*	ي *decem*	ك *Viginti*
ب *duo.*	يا. *undecim*	كا *viginti unum*
ج *tria.*	يب *duodecim*	كب *viginti duo*
د. *quatuor.*	يج *tredecim*	كج *viginti tria*
ع. *quinque*	يد *quatuordecim*	كد *viginti quatuor*
و. *Sex*	يه *quindecim*	كه *viginti quinque*
ز. *Septem*	يو *ſedecim*	كو *viginti ſex*
ح. *octo*	يز *ſeptendecim*	كز *viginti ſeptem*
ط. *novem*	يح *Octodecim*	كح *viginti octo*
	يط *Novendecim*	كط *viginti novem.*

Ita ل. 30. م. 40. ن 50. س. 60. ع. 70 ف. 80. ص 90. ق 100 ر. 200. ش 3000. ت 400. Literæ fortes autem denotant numeros ſequentes ث 500. خ. 600. ذ. 700. ض. 800 ظ 900 غ. 1000. Si itaque ponere velles numerum 130 ita ſcriberes: قل, عقت 1100. غش. 1613. غخيج, 3000 غغغ &c.

§. IX. Græci ſimiliter literis ad notandum numeros utuntur: idque modo triplici. *Primo* ſingulæ literæ, ſeu Siglæ in ordine loci ſui numerum exprimunt, ut *α. unum β. duo* &c. uſque ad *ω.* 24. Sic Homeri Ilias & Odyſſ. numeratæ, ut *Iliad. α. Iliad. β. Iliad. γ. Iliad.* Δ. *Iliad.* E. *Iliad.* Z. *Iliad.* H. *Iliad.* Θ & ita porro uſque ad *Iliad. ω. Secundo* literæ in tres claſ-

classes dividuntur: prima continet *numeros monadicos* ab ά, prima unitate ad ί exclusivè: Nota enim ϛ' pro senario usurpatur: Altera *denarios* à litera ί i. e. 10. usque ad ϱ' item exclusivè, & signo ϛ' interposito, quod 90. denotat: Tertia *Centenarios* a ϱ' i. e. 100 usque ad ώ quod 800. Tum hæc nota π' vel ut aliis placet, π) pro 900. additur. Postea literis *millenariis* scribunt, dejecto solum accentu ad imum in sinistra parte. v. g. α,. 1000. β,. 2000. γ,. 3000. Hæc verò tantum ad litteras minusculas. Majuscularum alia est ratio: quarum sex in usus simplices: I *nota unitatis*, Π, *quinarii*, Δ *denarii* H *centenarii* χ. *millenarii*. M. *decies* millenarii. Hæ, excepto I, ventre inclusæ quinquies numerum augent, ut Δ denarium numerum indicat, sed |Δ| valet 50. |H| 500.

§. X. In præcedentibus mentionem fecimus numerorum Græcorum juxta literas Alphabeticas, simulque ostendimus ordines, quo ordine sint locandæ literæ; ubi tamen monendum, quod prima classis nonaria octo primas complectatur & sexto loco hanc notam ϛ peregrinam admisceat, ut enneas compleatur. Hæc classis est unitatum. Secunda est denariorum, & continet octo literas sequentes & ultimo loco hanc peregrinam notam ϟ adjungit. Tertia classis est centenariorum & complectitur octo literas Alphabeti sequentes & ultimo loco peregrina additur nota ϡ vel ϑ. Literæ sic distributæ tres primos limites faciunt, cujus exemplum extat *Apocal.* XIII. *Qui mente præditus est, computet numerum bestiæ*, numerus enim hominis est χξϛ hoc est 666. Et D. *Lutherus* sexcentos sexaginta sex annos intelligit, & addit Papatum mundanum tamdiu stare. *Irenæus lib.* 5. non longe à fine putat vocem Græcam λΑΤΕΙΝΟΣ esse, cujus numerales hunc numerum conficiunt.

λ. 30.
α. 1.
τ̄. 300
ε. 5.
ι. 10.
ν. 50
ō 70
σ 200

666

ε 5
κ 20
κ 20
λ 30
η 8
σ 200
ι 10
α 1
} 294

ι 10
τ 300
α 1
λ 30
ι 10
κ 20
α 1
} 371

Summa 666.

Jani ſimulachrum de quo ante, apud Veteres ita effingebatur olim, ut in dextra quidem manu τ. in ſiniſtra vero ξε literas præferret, quæ Græcis CCCLXV. notant

τ 300
ξ 60
ε 5

365.

§. XI. Quemadmodum autem notæ numerorum Latinorum omnes millenariæ fiunt, ſi vel linea proſtrata ſupra caput addita erat vel ſi M. literæ præpoſitum haberent: Ita apud Græcos moris eſt, ut literis lineola inſtar acuti addatur, & tunc omnes millenarium numerum efficiunt ut

͵α ͵β ͵γ ͵δ ͵ε ͵ϛ ͵ζ ͵η ͵θ

1000. 2000. 3000. 4000. 5000. 6000. 7000. 8000. 9000. Secunda claſſis eſt denariorum millenariorum, litera hac addita ל. ut:

͵ι. ͵κ. ͵λ. ͵μ. ͵ν. ͵ξ. ͵ο. ͵π ל

Tertia claſſis eſt centenum millenariorum hoc modo:

͵ρ. ͵σ. ͵τ. ͵υ. ͵φ. ͵χ. ͵ψ. ͵ω. ͵λ:

Et toties centena millia ſignificant, quoties centum deſignant, uti Suidas de Auguſto populum Romanum recenſente exemplum recenſet.

§. XII. *Herodianus* Grammaticus Græcus alias ſex notas habet numerorum Græcis uſitatas, quæ à literis initialibus fere ſu-

ſumuntur: quæ omnes quales ſuæ ſyzigæ notæ, idque bis in ſua claſſe nonaria ad dextram adduntur, & cum Latinis notis commune habent. Ac prima quidem nota unitatis hæc eſt I: quæ quater repetitur, idque bis, ut apud Latinos. I. II. III. IIII. Deinde ſecunda nota ſequitur quinarii π. quæ quinque ſignificat, quia eſt litera initialis πέντε. Huic quater additur ad dexterum latus prima nota hoc modo: π. πI. πII. πIII. πIIII. Tertia nota eſt δ. litera initialis vocis δέκα, quæ decem ſignificat: cui rurſus prima ad dextram additur: δ. δII. δIII. δIIII. δπ. δπI. δπII. δπIII. δπIIII. Sic viginti notantur δδ. triginta δδδ. quadraginta δδδδ. Quinquaginta vero notantur |Δ̄|. Quinquaginta quinque |Δ̄|π. Sexaginta |Δ̄|Δ. Septuaginta |Δ̄|ΔΔ. Quarta nota eſt Centenarii ἕκατον η. Quinta nota millenaris X litera initialis χίλια. Sexta & ultima eſt decies millenarii M: quippe vocis μυριάδος litera initialis. Sic autem collocantur centenarii. H. HH. HHH. HHHH. |H̄|. |H̄|H. |H̄|HH. |H̄|HHH. |H̄|HHHH. Chiliadici hoc modo: X. XX. XXX. XXXX. |X̄|. |X̄|X. |X̄|XX. |X̄|XXX. |X̄|XXXX. Myriadici ſic ponuntur. M. MM. MMM. MMMM. |M̄|. |M̄|M. |M̄|MM. |M̄|MMM. |M̄|MMMM.

§. XIII. Ut igitur hæc, quæ diximus, clariora & magis perſpicua faciamus, brevi quaſi compendio demonſtrabimus Latinorum, Græcorum & Hebræorum numerandi rationem. Quod attinet ad Latinos, ſeptem tantum reperiuntur notæ ſeu Siglæ ab unitate ad millenarium, ut ſunt I. V. X. C. L. D. M. Harum primæ quidem duæ copulatæ ſeu conjunctæ I & V. unitatibus ſerviunt in primo limite ſeu claſſe nonaria. Sequentes verò duæ X & L. denariis in ſecundo limite ſeu claſſe nonaria tribuuntur. Cæteræ autem numerum centenarium & Millenarium ſignificant. Prima numeri nota I. quater tantum in eadem unitatum regione uſitatim iteratur hoc modo. I. II. III. IIII. & quinto loco mutatur ita V. hic augetur hoc modo: VI. VII. VIII. VIIII. Denarius numerus eſt ex duobus V compoſitus, X. & X. Hæc Sigla ſeu Nota in ordine decadico quater iteratur: idque bis tum ante, tum poſt σύζυγον hoc modo: X. XX. XXX. XXXX. L. LX. LXX. LXXX. LXXXX. ut claſſis denariorum ſit plena. L. quarta eſt nota quinquagenarii. C. *Centenarii.* Iteratur iterum quater

N

ter tum ante tum post suam *σύζυγον*. c. cc. ccc. cccc. D. DC. DCC. DCCC. DCCCC. D. vel Iↄ sexta numeri nota est *quingentenarii*. M. septima & ultima *millenarii* nota est. Eadem etiam reperitur ∞. vel cIↄ. uti paulo ante ostensum. Et hæc bis, ter, quater repetitur. uti ex præcedentibus elucet. Ex his notis prima *unitatis* & tertia *denarii* & quinta *centenarii*, ut aliis notis præpositæ sinistrorsum easdem suo valore spoliant: ita dextrorsum additæ easdem augent. ut IV. quatuor. VI. sex. IX. novem. & prima geminata IIX. *octo*. XI. undecim. XL. quadraginta. LX. sexaginta. XC. nonaginta. CX. centum & decem. CD. Quadringenta. DC. sexcenta significat. Si his numerorum notis Latinis lineola, supra caput prostrata addita fuerit, omnes millenariæ fiunt, ut *Prob. Grammatic.* testatur, ut Ī. mille. V̄. *quinque millia*. X̄. *decem millia*. C̄. centum millia. D̄. *Quingenta* millia. M̄. mille millia notat.

§. XIV. Porro Siglas Latinorum recensebimus, qui juxta Literas Alphabeti majores numeros exprimebant, has non ita vulgares omnibus huc notabimus:

A.	500.	Ā	*quinque millia.*
B.	300.	B̄	*Tria millia.*
C.	100.	C̄	*Centum millia.*
D.	500.	D̄	*Quingenta millia.*
E.	250.	Ē.	*Ducent. quinquag. mill.*
F.	40.	F̄	*Quadrag. millia*
G.	400.	Ḡ.	*Quadringent. millia.*
H.	200.	H̄.	*Ducent. millia*
I.	1.	Ī	*Mille.*
K.	51.	K̄.	*cent. quinquag. unum mill.*
L.	50.	L̄	*Quinquag. mill.*
M.	1000.	M̄.	*Mille Mill.*
N.	90.	N̄.	*Nonag. mill.*
O.	11.	Ō.	*Undecim millia.*
P.	400.	P̄.	*Quadring. mill.*
Q.	500.	Q̄.	*Quingent. mill.*
R.	80.	R̄.	*Octuag. millia*
S.	70.	S̄.	*Septuag. mill.*

T. 160.

T. 160.	T̄. *Cent. Sexag. mill.*
V. 5.	V̄. *quinque millia.*
X. 10.	X̄. *decem mill.*
Y. 150.	Ȳ. *Cent. quinquag. mill.*
Z. 2000.	Z̄. *bis millies mille.*

Hæc de Numeris Latinorum. Reſtat nunc pauca de Algebræ SIGLIS proferre, quæ etiam ad Arithmeticam pertineat.

§. XV. Ad nomen *Algebra* quod attinet, illud Arabicum videtur, à quibus ad nos pervenit. Et ſicuti الجبر Algebram & الكسر ſeu fractiones ab Arabibus habemus, ſic etiam integram numerandi rationem, & figuras & nomina ab illis nos etiam hauſiſſe non poterit quiſquam diffiteri. vid. cl. *Steph. de Moyen. in miſcell. pag. m.* 789. In hac etiam SIGLAS ſingulares offendimus, quarum cognitio peti poteſt ex *Johan. Micrælii Lexic. Philoſoph. pag.* 724. E. g. Zzz dicitur Zenſi Zenzenſus i. e. Triquadratus ex radice octies multiplicata. CT ſeu CL. quaſi Cubus lateris dicitur Cubus, & oritur ex tribus radicibus continuo inter ſe multiplicatis. ſi enim radix eſt 2. tum cubus eſt 8. &c.

CAPUT XVI.

De SIGLIS *& Notis Ziſrarum. der Zahlen.*

§. I. Alius itidem modus numerandi & Veteribus & noſtris temporibus uſitatiſſimus eſt, numerare vel ſcribere per *Ziſras*, nos vocamus Zahlen. Hic mos numerandi per Ziſras non vetuſtus apud nos, cum ab Arabibus & Indis per Saracenos ad nos pervenerint. Et quamvis pro antiquitate & illarum origine ex Græcis vel Latinis characteribus militet doctiſſimus *Huetius* in *libr. de demonſtrat. Evangel. prop.* IV. *pag.* 252. attamen aſſenſum ipſi præbere non poſſumus. Valde quidem occupatus eſt vir celeberrimus, ut demonſtret opinionem ſuam, cum ita fatur. Mutationis hujuſmodi præclarum extat exemplum in notis numerorum, quibus hodieque uti ſolemus. Ab

Arabibus vel Indis inventas esse, non vulgus eruditorum modo, sed doctissimi quique ad hunc diem arbitrati sunt. Ego verò falsum id esse, merosque esse Græcorum Characteres ajo, à librariis linguæ Græcæ ignaris interpolatos & diuturna scribendi consuetudine corruptos. Nam primum I apex fuit seu virgula nota μονάδ☉. 2. est ipsum β. extremis suis truncatum. γ. si in sinistram partem inclinaveris, & sinistrum cornu sinistrorsum flexeris, fiet 3. Et quæ alia verba Autoris sunt, quæ huc scribere supersedemus.

§. II. Verum necessitas non cogit, ut doctissimo Huetio calculum nostrum addamus, nec a nobis impetrabit ut credamus Zifras, quibus utimur, à Græcis originem traxisse. Nam vox ipsa *Ciphra*, quâ numerales istæ notæ designantur revera Orientalis est. Literis enim suis utebantur, vel secundum seriem Alphabethi, vel literis ipsis initialibus nominis numerici. Sic Π *nota quinarii* apud Græcos, quia est prima litera vocis Πέντε. Sic Δ est nota denarii, quia est litera prima vocis Δέκα. Sic H est nota numeri centenarii, quia est initialis vocis ἥκατον. Deinde ratio multiplicandi denaria, centenaria, millenaria per puncta, prorsus Arabica, & nunquam apud Græcos & Latinos usitata. Multiplicabantur duplicatis vel triplicatis literis, M M M. vel literis CCC. vel ƆƆƆ vel CCCIƆƆƆ. Sed ad compendiariam numerandi rationem nunquam vocarunt puncta multiplicata.

§. III. Deinde probabile non est, quod hæ Græcæ literæ ad Arabes & Indos & iterum ab his perlatæ fuerint. Certum itaque est, tempore Saracenorum in extremas Occidentis partes irrumpentium & in Africa & Hispania Scholas aperientium, istas numericas notas ad nos esse derivatas, cum nomine & ratione computandi, id quod *Kirstenius* fatetur, qui Arabibus notas numerandi adscribit, quas sacras vocat, quando in hæc prorumpit verba: hos numerandi characteres sacros ex Arabicis, Hebraicis, Syriacis, Græcis & Latinis fluxisse literis. Sunt autem hæ: 1. ⊆͂. 2. ῶ. 3. ῆ. 4. ȝ. 5. Ɛ͂. ϛ͂. 6. ϑ͂ 7. ȣ͂. 8. ιχ͂. 9. χ͂. 10. Sed in his fallit, quod ideo sacros characteres dicat, quia nullibi quam in Evangeliis reperiantur. Verum quidem est aliquando ad marginem Codicum Arabicorum quamplurimos

mos characteres Græcos occurrere, sed hoc præcipue factum in libris, qui ex Græco in Arabicam linguam transferebantur. Nam cum numeri capitum aliquando variarent, & Arabica sæpissime fierent breviora, Amanuenses ad marginem notas numerorum Græcas addebant initio capitum, ubi Græca incipiebant. Hinc etiam in Novo Testamento Arabico Erpenii tale quid conspicimus. Interim tamen non statim sacri sunt dicendi characteres hi, nec dicendum quod à Græcis fluxerint notæ hæ.

§. IV. Asserit cl. *Erpenius in Grammatica sua Arabica*, *pag. m.* 12. recentiores Arabes alias ab Indis mutuasse literas, quibus numeros significarent,

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 0.

hisque eodem modo uti, quo nos vulgaribus istis nostris; ut sit 10. 11. 12. 20. 30. 100, 400. 1000. 1613. & sic cætera. Imò ipse *Scaliger in Opusc. pag.* 141. & *Epist. pag.* 435. confirmat, hos Characteres *Hispanos* à *Mauris* accepisse, ab *Hispanis* reliquos, Consentiunt *Kircherus* & *Gravius*, ab *Indis* characteres numericos inventos esse. Prior in *Arithmologia pag.* 40. ita de his verba facit: *Ut ab ovo rem ordiar, sciat Lector Brachmanas, omnium opinione Auctorum Philosophiæ & Arithmeticæ studio cum primis deditos, eam Indiæ partem inhabitasse, quam hodie Indostam vocant. —— —— —— Hi cum vicini essent Arabiæ felicis incolis per Orientale maris Erythræi littus distensi, frequentemque olim cum iis consuetudinem, ob reciprocamque ultro citroque commeantium negotiationum contraxissent; hoc vero emendarum vendendarumque rerum commercium, sine numeris transigi non possit, Arabes insignia numerorum notarumque quibus Brachmanes, velut arcanis numerorum notis utebantur, compendium animadvertentes, id successu temporis suum fecerunt.* Quibus verbis satis liquidum est, ipsos Arabes Ziphrarum characteres ipsis Indis acceptos referre.

§. V. Alter *Gravius* ſcil. Anglus omnium linguarum peritiſſimus ita ſcribit, quod illæ notæ in libello SIGLARUM Aſtronomicarum Arabum & Perſarum occurrant, inde vult characteres hos ab Arabibus & Indis nos habere, quamobrem ita loquitur vir doctiſſimus. *Mos ille literis ſupputandi, aque olim apud Arabes ac apud Hebræos, Græcos & Latinos obtinuit. Verum & figuris putandi rationem quæ nunc in uſu eſt, nos quidem ab Arabibus accepimus* (quod *vox ipſa Siphra* صفر *deducta comprobat) ſed Arabes Indis ut primis inventoribus acceptum referunt. Ali Koſlegius aperte fatetur, ſapientes Indiæ hos numeros reperiſſe & alibi Indorum Arithmeticam.* Videatur integer liber de Ziglis ſeu SIGLIS Perſarum & Arabum, in quo multa de numerandi notis in Aſtronomia & Arithmetica uſitatis habentur.

§. VI. Non negamus quidem horum Doctorum authoritatem magnam eſſe, ſed nec his fidem habere poſſumus, cum ab Arabibus originem ducant. Notæ iſtæ inquit *Steph. de Moyen.* ſunt Arabicæ literæ, quod computatione Ziphrarum & literarum Arabicarum planum fieri poteſt. Examinetur ſequens diagramma & notas parum inter ſe differre quis animadvertet:

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	ي
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ا Arabicum eſt 1. ſecunda litera ب ſi aliquando invertatur evadet 2. 6. eſt و inverſum, 7. eſt ز cum puncto, quod ſi aliquando producatur fiet nota numeri ſeptimi & ſic porro.

§. VII. Romani in Zifris quoque ſingularem ſcribendi methodum habebant, nam ſi mille ſignificare vellent, ſcribebant M vel etiam CIↃ & celeritatis cauſa ∞. Ita alias peculiares Notas *Valerius Probus* annotavit, quas huc ſcribere non pigebit. e. g. IↃ. ſignificabat 500. CIↃ mille. IↃↃ quinque millia. IↃↃↃ quinquaginta millia. IↃↃↃↃ. 500000. Si totidem ſemicirculi ad ſiniſtram partem unitatis ſimul præponantur, altero tanto prior numerus multiplicabitur. Hujus ſchema oſtendit nobis *Don Antonio Agoſti nell diſcorſi ſopra le Medaglie tradotti dalla lingua*

gua Spagnuola nell' Italiana edit. Rom. 1592. *pag. m.* 183.

∞ *mille*
∞ . ∞ *Duo millia*
∞ ∞ ∞ *tria millia*
∞IↃↃ. *quatuor millia*
IↃↃ *Quinque millia*
IↃↃ ∞. *Sex millia*
IↃↃ ∞ ∞. *Septem millia.*
IↃↃ ∞ ∞ ∞ *octo millia*
∞ CCIↃↃ *novem millia*
CCIↃↃ *decem millia.*
CCIↃↃ. ∞ . *Undecim millia*
CCIↃↃ CCIↃↃ *viginti millia*
CCIↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ *triginta millia*
CCIↃↃ IↃↃↃ *quadraginta millia*
IↃↃↃ *quinquaginta millia.*
IↃↃↃ CCIↃↃ *sexaginta millia*
IↃↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ *septuaginta millia*
IↃↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ *octuaginta millia*
CCIↃↃ CCCIↃↃↃ *Nonaginta millia*
CCCIↃↃↃ *Centum millia.*

Caput XVII.

De Siglis *&* *Notis* Grammaticis *&* *Astronom.*

§. I. De Notis & signis astronomiæ eorumque pictura omnibus constat, quorum formæ ex Calendariis perspici possunt. Unde autem hæc scribendi ratio originem traxerit? disquiritur. Ne itaque longioribus ambagibus utamur, affirmamus ab *Ægyptiis* ortum habere. Primum enim signum more Astronomico *Aries* est, Ægyptiace dictus *Amun*; pingebatur sub hominis cornibus Arietinis conspicua figura. Verum in compendiario Astronomico computationis negotio, ne semper integram imaginem scribere cogerentur, sola duo cornua Astronomi posuerunt. Posteriores usque ad hæc tempora, arietem pingunt ♈.

Taurum,

Taurum, quem Ægyptii Apin vocant sub forma bovis pingebant. Ne itaque semper bovem vel caput bovis cornutum pingere tenerentur, Astronomi ita scribunt ♉. Tertium signum faciunt *Gemini*, quos Ægyptii Herculem & Apollinem vocarunt. Et erant binæ hieroglyphicæ statuæ, manus sibi mutuo inserentes. Hinc per epitomen in hunc usque diem scribunt Astronomi hoc modo ♊. Cancer quartum signum constituit Ægyptiis Hermanubi Ibi morpho, quoniam sol sub initium hujus signi retrogradus est, & eidem signo Ibiacum Numen præest, caudam ex cancro & caput ex Ibi scripserunt. Inde posteri nescientes hujus rationem sub hac figura ♋ retulerunt. Et sic de reliquis dicendum signis, quorum figuras exhibet *Athanas. Kircher. in Oedip. Ægypt. Tom.* 3. *fol. m.* 166. 167. Verum non nudis Notis utuntur *Astronomi*, sed etiam Siglis quæ passim occurrunt, e. g. quando has litteras scribunt C. S. S. significare volunt, Planetas retrogradi & explicantur:

C. S. S. *Contra signorum seriem*

h. e. ex Oriente versus Occidentem. Similiter sæpe hæ conspiciuntur Siglæ. S. S. S. i. e. *secundum signorum seriem* h. e. ab Occasu in Ortum, uti signa Zodiaci sese consequuntur.

§. II. Ad Notas Grammaticales pedem movemus, quas antiqui ad distinctionem scripturarum apposuerunt. Has *Isidor. lib.* 1. *c.* 20. ita definit, quod sint *figuræ propriæ in litterarum modum positæ ad demonstrandam unamquamque verbi sententiarumque ac versuum rationem.* Ejusmodi numerat *Isidorus* XXVI. quæ *Culpæ* aliter Criticis appellantur. Asteriscus est stellula (*) quæ apponitur iis, quæ omissa sunt, ut illucescant per eam quæ desunt, vid. *Thom. de S. Quercu. in Lexic. etymolog. edit. Londin. Obelus* est virgula jacens (⟝) apponitur in verbis vel sententiis superflue iteratis, sive ubi lectio falsitate notata est. Vel ut *Thom. de S. Quercu.* Obelus est virgula quædam, qua adulterina, aut etiam perperam scripta jugulamus, Angli reddunt: *a long strike in writing like a spit, made for a note to put out that was written, or false printed.* Asteriscus cum Obelo (* ⟝) hac nota Aristarchus usus est in versibus iis, qui

suo

ſuo loco non ſunt poſiti. Obelus ſuperne & inferius appunctatus (⨪) nota eſt, cum dubium, utrum ſit tollendum. *Cryphia*, circuli pars inferior cum puncto ſcribitur (◡) cum obſcura ſolui nequeunt. *Paragraphus* (Γ) ſeparat res à rebus, quæ in connexu concurrunt. Nota autem hanc ob cauſam Γ græcum fuit, quod γραφὴ notat. Aut eſt figura conſtructa ex Π pi crure dextro brevi. In typographis nota eſt q, & putamus P inverſum & clauſum. ICti hoc ſignum habent §. quæ figura videtur eſſe ex duobus ſſ. tanquam ſit ſignum ſectionis. *Antiſigma* (Ɔ) uſurpatur, ubi verſuum ordo permutandus. Antiſigma cum puncto ponitur in iis locis, ubi in eodem ſenſu duplices verſus ſunt, & dubitatur, qui potius eligendus ſit. *Limniſcus* eſt virgula inter gemina puncta jacens, apponitur in iis locis, quæ Sacræ Scripturæ interpretes eodem ſenſu, ſed diverſis ſermonibus tranſtulerunt. (÷) *Diple* eſt duplex, Diple πλεκτικὴ & Diple περιεστιγμένη. Diple ὠβελισμένη. *Diple ſuperne obelata, verſa obeliſmene, adverſa cum obelo, recta & adverſa ſuperne obelata.* Singularem notarum figuram ac valorem videre eſt apud *Iſidor.* l. c. Atque huc pertinent omnes diſtinctiones & interpunctiones orationis, ſine quibus ſermo omnis nihil niſi obſcurum chaos ac meræ tenebræ. Tales ſunt: *Comma, Semicolon, Colon, Periodus.* vid. *Lipſ. Epiſt.* 39. *Centur.* III. *Miſcell. Voſſ. inſtitut. Orat. lib.* IV. *c.* 3. Conferatur huc præ cæteris *Aldus Manut. Paul. fil. tract. de interpungendi ratione, edit. Venet.* 1566. *Voſſ. de art. Grammat.* ubi plura.

CAPUT XVIII.

De SIGLIS MUSICIS *&* NOTIS.

§. I. Nemo negabit hoc, quod in Muſica quædam dentur Notæ, per quas canentis ſonus concinna harmonia certiſque temporibus menſuratur. Eæ autem duplices ſunt, *Literæ* ſeu SIGLÆ & FIGURÆ aliæ. Diſtinguimus itaque Muſicam in *Veterem*, quæ apud Græcos olim Latinoſque: *Novam*, quæ ab anno Salvatoris milleſimo cæpit ad noſtram tem-

peſtatem: *Mediam*, quæ inter terminos utriuſque. Vetus Muſica *Literas* ſeu SIGLAS notas habuit; ſed *Græcas*, nunc rectas nunc inverſas, nunc alio ſitu locatas; quæ ſuper verborum ſyllabis canendis ſcribebantur. Colligendum illud eſt ex *Boëthio*, qui *lib.* 4. *c.* 3. ſic de Muſica ſcribit: *Veteres enim propter compendium ſcriptionis, ne integra ſemper nomina neceſſarium eſſet apponere, excogitavêre notulas quaſdam, quibus nervorum* (nos interjungimus & vivarum vocum) *vocabula notarentur: eaſque per genera modóſque diviſêre. Simul etiam hac brevitate captantes, ut ſi quando melos aliquod Muſicus voluiſſet adſcribere ſuper verſum rythmica metri compoſitione diſtentum, has ſonorum* NOTULAS (ſeu SIGLAS *adſcriberet: ita miro modo reperientes, ut non tantum carminum verba, quæ literis explicarentur, ſed melos quoque ipſum, quod his Notulis ſignaretur, in memoriam poſteritatemque duraret.* Idem paulo poſt: *Græcis literis nunc in quamlibet partem imminutis, nunc etiam inflexis tota hac* NOTARUM *deſcriptio conſtituta eſt.*

§. II. Verum hîc aliquis objiciat & dicat; ſi vetus Muſica ex SIGLIS ſeu literis Græcis compoſita, quomodo Hebræi potuerint his uti tempore *Salomonis*, *Davidis*, *Moſis*. Aſt tamen multoties in Scriptura Sacra legitur, quod pii cecinerint, quod ſane ſignis vel notulis factum exiſtimamus, aliàs ſemper idem tonus & ſonus auditus fuiſſet. Verum ad hoc reſpondemus, quod Hebræi accentus vocibus adſcriptos pro *Notis* habuerint. Ut igitur Muſici Pſalmos in Synagogis eò melius peragant, certis accentibus Muſicis uſi, quos integro volumine deſcripſit R. *Colonymus*, horum enim quiſque prout in ſublime circulariter attollitur, vel in imum deflectitur, vel ubique ſimili tenore compoſitus incedit, ita vel efficaciæ minus aut plus ponderis habere putatur. Accentus itaque ubicunque ponuntur, talem & talem clauſularum proceſſum Cantoribus formandum eſſe, & non alium denotant: ſunt autem Muſici accentus ſequentes:

Schil-

Schilcheleth. Catena
Segla, proprietas sive botrus.
Talsa, Eradicator
Pater caton, dispersor parvus
Karne pharah, Cornua vaccæ
Schene gerisin, duo expulsores.
Jathib, sedens
Pasta, extensor
Kadma, Antecessor.
Kakeph gadol, Erector major.
Ethnachta. Suspirium.
Zarca, sparsor.
Legor miah, exossator
Rabia, imminens.
Tabir, fractor.
Soph pasuc. finis versus.
Torcha. labor.
Pasuc, divisor
Ezla, ambulator
Maarich, protractor
Schene huterin, duo baculi
Darga, gradus
Talisa Ketana, eradicator parvus
Sachpha, discus eversus
Schophar mechopher, cornu eversum
Alui, sublimis
Mocarbel. cornu sustinens.

Ex his constat, quod accentus appositi fuerint, ut sciant cantores, ubi suspendere spiritum, quo loco versum distinguere, quo lentius, celerius, concitatius, lenius denique ac temperatius tardiusque sit canendum.

§. III. Ad Græcorum Musicam quod attinet, illi utebantur & Notis & Siglis. Pro primis itaque Musicæ Elementis, ex quibus reliquæ Notæ constituuntur, ponunt vocum *Notas* XIV. Ex quibus octo sunt ascendentes, sex descendentes.

Ascendentes sunt hæ octo.

Τὸ ὀλίγον, i. e. *exigua*

Ἡ ὀξεῖα, *acuta*

Ἡ πελαασθή, *volatilis*

Τὸ κοῦφισμα, *levitas*

Τὸ πελασθὸν, *volatile*

Τὰ δύο κεντήματα, *duo stimuli*

Τὸ κέντημα, *stimulus*

Ἡ ὀψηλή, *alta*

Sex descendentes.

Ὁ ἀπόστροφος, *Apostrophus*

Οἱ δύο ἀπόστροφοι, *duo apostrophi*

Ἡ ἀπορροή, *defluxus*

Τὸ κέντημα ἀπόρροον, *stimulus defluxionis*

Τὸ ἐλαφρὸν, *vagum*

Ἡ χαμηλή, *Temperans*

§. III. Deinde in moderanda voce etiam quædam notæ præscri-

ſcribebantur, ut ſciret cantor, quomodo vocem formare deberet, & hæ ſequentes ſunt:

Ὅσον, *oſtendit plani tractus ſignum*
Διπλὴ, *duplam vocis extenſionem*
Παρακλητικὴ, *vocis ſuaviter inflexæ ſignum.*
Κράτημα, *vocis validæ ſignum*
Αὔγιζμα, *vocis ſtridulæ ſignificationem.*
Κύλιζμα, *vox verſatilis*
Ἀντικενοκύλιζμα, *plena verſatilis vocis expreſſio.*
Τρομικὸν, *vox tremula*
Τρομικὸν σύναγμα, *vox apta & diſpoſita ad tremorem*
Ψήφιστον, *numerata vox.*
Γοργὸν, *velox, impetuoſa vox agilis.*
Γοργὸν, *vivax, verſatilis terribilis*

Et quæ aliæ ſunt NOTÆ, quas recenſet *Athanaſ. Kircherus lib. 2. fol. m. 74. Muſurgiæ edit. Rom. 1650.*

§. IV. Nunc ad SIGLAS ſeu Literas Græcorum progredimur, quarum ſubſidio cantabantur melodiæ. Adhibebantur autem Literæ Alphabethi Græci, quarum quælibet certum ſonum ſignificabat, uti conſtat ex Bacchi Senioris introductione Artis Muſicæ, quem Græcum Autorem latine reddidit Marc. Meibom. & notis doctiſſimis illuſtravit, ibi omnes recenſentur literæ, qualem ſignificationem habeant, qui videre deſiderat, evolvat illum. Prodiit *Amſtel.* 1652. ſumpt. *Ludov. Elzevir.* Ut itaque Lectores ideam habeant, ex *Vincentio Galilæo lib. de nov. &* antiq. Muſica Oden priſcis SIGLIS inſignitam damus, qui è vetuſtiſſimis ſchedis tranſcripſit:

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΕΙΣ ΜΟΥΣΑΝ

Ἴαμβος βακχεῖος.

α Ζ Ζ Φ Φ σ σ
Ἄειδε Μοῦσα μοι φίλη
ὅπον + Φ Μ Μ
Μολπῆς δ' ἐμῆς κατάρχου
Ζ Ζ Ζ Ε Ζ Ζ ἴ ἴ
Αὐρὴ δὲ σῶν ἀπ' ἀλσέων
Μ Ζ ἴ Φ σ ρ Μ Φ σ
Ἐμὰς φρένας δονείτω
σ ρ Μ ρ σ Φ ρ
Καλλιόπα σοφὰ
Φ Ν σ σ σ σ Ζ β Φ
Μουσῶν προκάθαγέ τι τερπνῶν
ρ Φ σ ρ Μ ἴ Μ
Καὶ σοφὲ μυσοδότα
Μ ἴ Ε Ζ Γ Μ ρ σ Μ ἴ
Λατοῦς γόνε Δήλιε παιὰν
Μ ἴ Ζ Μ Φ σ σ
Εὐμενεῖς πάρεστέ μοι

Musicæ veteris speciem nobis quoque exhibet *Athanas. Kircherus in Musurgia sua lib. 7. fol. m.* 541. *edit. Rom.* 1650. hoc modo.

Π Π Γ Θ Ι Π Γ Θ Ι Π Γ Θ Ι Μ Ι
χρυ σε Φόρμιγξ Α πόλ λω νος και ι ο πλοκάμον
Θ Ι Μ Ι Θ Γ Θ Γ Π Γ Θ Ι Γ Θ Ι Θ Γ Μ Ι Μ
Συνδικον μοισαν κτεανον τας α κε μὲν βασις α γλαιας αρχα.

§. V. Plura possemus afferre testimonia, si prolixitatem amaremus. Ne autem de his, quæ hîc diximus, dubitet Lector, plura testimonia in gratiam ipsius in medium proferemus. Sit itaque hoc:

Ʋ Ψ Τ Π Π Τ Π Η Κ Ο Π Ʋ
Ἂν γνῷς τί ἐστ' αν θρωπος, ἢ δι ων ἔ ση

Imo

Imo totum Canticum *Ambrosii* & *Augustini* ita per literas Græcas cantatum nobis sistit *Marc. Meibom. Comment. in antiquæ Musicæ auctores. edit. Amstelod.* quod hic adscribere non pigebit.

⊢ ∇ ΩΩ Ω∇ ΩΨΤΨΩ⊢ ∇ΩΩΩ ∇ΩΨ ΤΩ∇∇ ∇Τ
Te Deum lau damus: te Dominum confi te mur Te

Τ Ψ Ω ΦΩ ∇Ω ⊢ ∇Ω ΩΩ ∇Ω ΨΤΩ∇∇ ∇ΤΤ ΨΩ
æternum pa trem o mnis terra veneratur. Tibi omnes

ΨΩ∇ Ω ⊢ ∇ΩΩΩ Ω ΩΩΦ Ω ∇ΩΨΤΩ∇∇ ∇ΤΤ Τ Τ
Angeli tibi cæli & universæ potestates. Tibi Cheru-

Ψ Ω ΦΩ ∇ Ω ⊢ ∇ΩΩΩΩ Ω ∇ ΩΨΤΩ∇∇ ∇ΩΨ
bim & Se raphim in cessabili vo ce proclamant San-

ΤΨΩ ⊢∇ ΩΨΤΨΩ ΨΤΠΩ ΦΩΩ∇ ΩΨ ΤΩ∇∇
ctus San - - ctus San-ctus Dominus Deus Sabaoth.

∇ΤΤ ΤΤ ΨΩ ∇ Ω ⊢ ∇ΩΩΩΩ Ω∇ΩΨΤΩ∇∇∇Τ
pleni sunt cæli & terra maje - statis gloriæ Tuæ: te

ΨΩΨΩ ∇Ω ΩΨΩ∇ΩΨ ΤΩ∇∇ ∇Τ ΨΩΨΩ∇Ω ΩΩ∇ΩΨ
glorio sus Apostolorum chorus te Prophetarum laudabilis

ΤΩ∇∇ ∇Τ Τ Τ Τ ΨΩΨΩ∇Ω Ω ∇ ΩΨΤΩ∇∇ ∇Τ
numerus te Martyrum candidatus laudat exercitus Te

ΤΤ Ψ Ω ΨΩ∇Ω ⊢∇Ω Ω Ω Ω∇ ΩΨΤΩ∇∇
per orbem t errarum sancta confitetur Ecclesia &c.

§. VI. In quindecim autem modos seu tonos distribuebant SIGLAS seu literas Græci & primus est Lydius; & Lydii modi SIGLÆ secundum genus Diatonum erant:

PROSLAMBANOMENOS,	⅂ ⊢	*Zeta imperfectum & jacens.*
Hypate hypaton —— —— ——	⅂ Γ	*Gamma aversum & gemma rectum*
Parypate hypaton —— ——	B L	*Beta imperfectum & gamma inversum*

Ex

Ex his & aliis Siglis modorum paulo ante dictorum harmoniam in canticis quærebant. De his itaque videndus eſt totus liber *Alypii, quem vocat introductionem Muſic.* qui continetur in *libro à Meibomio edito dicto antiquæ Muſicæ Auctores.* edit. *Amſtel.* 1652. Si itaque Lectores ſint, qui plura de Siglis ſeu notis Græcorum legere velint, ad prædictos Auctores remittimus.

§. VII. In Muſica noſtra literæ quoque adhibentur, quibus Muſici voces ſuas notant, ſed Latinæ, A B C D E F G & literæ pro Notis ſunt, quas claves dicimus. Et hic modus valde antiquus. Nam refert *Athanaſius Kircherus* lib. 5. *Muſurg. fol. m.* 223. *edit. Rom.* quod ex MSO hymnorum ante 700 annos ſcripto cognoverit, quod lineæ octo ductæ & à principio literis ſignatæ fuerint

Θ	———————	H
Η	———————	G
ζ	———————	F
ε	———————	E
δ	———————	D
γ	———————	C
β	———————	B
α	———————	A

Ita hodienum his literis A B C D E F G toni Muſicæ ſignificantur. vid. Kircher. c. l. plura qui deſiderat adeat *Eryc. Putean. in Muſath. cap.* 7. 8. *ſeqq.* Et hæc de Siglis & Notis Muſicis ſufficiant; plura quidem addere potuiſſemus, ſed quia obvia, hîc colophonem addere de hac materia placuit. Siſtimus tamen humano Lectori in tabella ſyſtema recentiorum & veterum Siglarum Muſicarum.

RECENTIORUM
Systema perfectum cum Veterum *Systemate.*

	Μ ˥	Μ ˥								cc	
	Ι ⅃	⊥ ⅃							dd	dd	
	K ⌃	⋏ ⌃					la		cc	cc	
	B ⁄	Ʉ Z					ſo		bb	♮♮	L
	Γ N						fa		aa		
	Ή ⋗					la	mi		g		
	⋏ ⋌					ſo	re		f		
	Μ ˥					fa	ut		e		
Ͻ					la	mi		d	d		
T ⅃					ſo	re		c	c		
Ψ ⋌					fa	ut		b	♮		
⋎ ⋌				la	mi			a			
Ⅱ ⊲				ſo	re			G			
Ɛ ⋏				fa	ut			F			Ƨ:
I E			la	mi				E			
⅃ F			ſo	re				D			
ϐ ω			fa	ut				C			
ɜ ε			mi					♮			
ϑ ϑ			re					A			
Ͻ ᑐ			ut					Γ			

Caput XIX.
De Siglis *in Faſtis Romanorum.*

§. I. Non occupati hoc loco erimus in faſtis explicandis Romanorum, cum hoc pluribus magno labore perfecerint *Roſinus in Antiquit. Roman. Kipping. & Paulus Manutius in tract. de veterum dierum ratione. edit. Venet.* cum hoc inſtituti noſtri non ſit, ſed tantum de Siglis in Faſtis Romanorum obſervatis agere. Illud tamen hîc opus erit, ut vetus Kalendarium Romanum & Faſtos Kalendares deſcribamus, quales Cn. Flavius publicaſſe & populo Romano tradidiſſe creditur. Duos autem menſes priores, uti cum ſuis Notis ſunt inciſi hîc interponemus.

A. K. Jan.
B. F.
C. C.
D. C.
E NON. F.
F. F.
G. C.
H C.
A AGON
B EN.
C CAR. NP.
D C.
E EID. NP.
F EN dies vitioſ. ex S. C.
G CAR.
H C.
A C.
B C.
C C.
D C.
E C.

H. K. FEB. N.
A N.
B N.
C N.
D NON.
E N.
F N.
G N.
H N.
A N.
B N.
C N.
D EID. NP.
E N
F LUPER. NP.
G EN.
H QVIR. NP.
A C.
B C.
C C.
D FERAL. F.

F. C.

F C.	*E C.*
G C.	*F TER. NP.*
H C.	*G REGIT. N.*
A C.	*H C.*
B C.	*A EN.*
C C.	*B EQ. NP.*
D C.	*C C.*
E F.	*XXIIX.*
F N.	
C C.	
XXXI.	

§. II. Hæc obſervavit *Paulus Manut.* qui ex Tabula marmorea in ædibus *Maſſaciorum* ad Agrippinam hoc Calendarium deſcripſit. Eadem adoravit *Benedictus Hegius Spoletinus* è cujus exemplari tabulam ipſam ante 90 & ultra annos deſcripſit *Smetius*, quem vide in Antiquis Inſcriptionibus *fol.* 35. Hanc tabellam ex multis fragmentis, quæ inveniri potuerunt, Senatum Populumque Romanum Capitolii reſtituti muro ferè totam concinnandam affigendamque curaſſe affirmat *Benedictus Arias Montanus*, qui hujus oculatus teſtis acceptâ à *Petro Thſaconio* notarum interpretatione, hanc cum ipſa Tabula in æneam laminam incidi & in lucem edi curavit *Antverp.* 1574. Ubi obſervamus hos viros diſcrepare interdum in hujus Kalendarii aſſignandis SIGLIS. Qui autem facile excuſari poſſunt, cum fragmentorum commiſſuris in lapide literæ fuerint læſæ.

§. III. Litteræ ABCDEFGH, quarum ſerie teritur totum Kalendarium, *dies nundinarum* demonſtrant, & præter hæc inter faſtos ideo referebantur, quod lege Hortenſia omnes nundinæ faſtæ erant, ut ex *Granio* Liciniano refert *Macrob. lib.* 1. *Saturnal. c.* 16. C. Comitialem diem notat de qua longa ſerie egit *Paul. Manut. de dierum veter. ratione. edit. Venet.* F. *Faſtum totum.* F. P. *Faſtum prima parte.* N. *nefaſtum.* N. P. *nefaſtum prima parte.* EN. *diem entercisum* (ſic enim antiqui ſcripſerunt pro interciſum) per quem mane & veſperi erat nefas: medio tempore & inter hoſtiam cæſam & exta porrecta

 fas:

fas: a quo, quod fas tum intercidit, dies intercisi, aut, quod tum intercisum nefas, dicti. *Varro. lib.* 5. de LL.

§. IV. Ut igitur Kalendarium Romanum plenius intelligi possit, ratum esse duximus ejusdem SIGLAS per menses omnes enucleare. Sit ergo *Januarius* primus, in quo hæ reperiuntur.

K. Kalendæ
C. Comitialem diem significat.
F. Fastum
N. Nefastum
NP. vel **N**. *nefastum prima parte, seu intercisum.*
AGON. Agonalia sive Agonia. Ovid.
CAR. Carmentalia: quod sacra tum & feriæ Carmentis.
CAR. Carmentalia, quæ relata dicitur.

FEBRUAR.

LUPER. Lupercalia, quod in Lupercali Luperci sacra faciebant. test. Plutarch. Ovid. Varron.
QUIR. Quirinalia à Quirino, quod huic Deo feriæ. Fest. Ovid. Varr.
FERAL. Ferales feriæ, seu feralia, ab inferis & ferendo, quod ferunt tum epulas ad sepulcrum, quibus jus ibi parentare.
TER. Terminalia, quod is dies anni extremus constitutus, duodecimus enim mensis fuit Februar. Ovid.
REGIF. Regifugium. Ovid. Fest.
EQ. Equiria in campo Martio Fest. Ovid. Varr.

MARTI.

EQ. Equiria altera apud Tiberim Fest. & Ovid.
LIB. Liberalia. Varro, *quo die virilem togam pueri ingenui sumebant.*
QUIN. Quinquatria. Minervæ natal.
TUBIL. Tubilustrium, quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubæ lustrantur. Varr. l. v.
Q. REX. C. F. Quando Rex comitavit fas. Varro, Fest.

APRIL.

FORD. Fordicidia vel fordicatio, à fordis bubus. Bos forda, quæ fert in ventre, quod eo die immolantur boves prægnantes in Curiis. Complures à fordis cædendis Fordicidia di-

dicta. Varr. lib. v. Ovid. l. 4.
ROB. Robigalia. Plin. Fest. Ovid.
PAR. Parilia Rom. natal. à pariendo, ut ait Victorin. Afer. Fest. Plut. Varro
VIN. Vinalia seu priora de quib. Ovid. Plut. Varr. Plin. & Festus.
CER Cerealia
FLOR. Floralia. Ovid. Plin.

MAJ.

COMP. Compitalia. Varro
LEM. Lemuria, quæ noctu agebantur & triduo. Ovid. Varro. Porph.
LUD. MART. IN CIRC. Ludi Martis ultoris in Circo. Ovid.
TUB. Tubilustrium
Q. REX. C. F. Quando Rex sacrificulus comitavit fas. Varr. de LL. lib. v. Fest.

JUN.

MART. Marti I. Sacrum.
CAR. Carneæ Deæ sacrum.
MONET. Monetæ Junonis ædis dicatio. Macrob.
VEST. Vestæ sacrum & feriæ Vestæ.
MATR. Matralia, festa Matutæ. Ovid.
Q. ST. D. F. quando stercus delatum fuit vel fas. scil ab æde Vestæ. Ovid. Fest. Varro.

JUL.

POPLIF. populifugium. Varro.
LUD. APOLL. Ludi Apollinares.
MERC. An sint Mercurialia
MERK. Merkatus.
LUCAR. Lucaria. Varr. Fest.
VICT. CAES. Victoria Cæsaris
NEPT. Neptunalia
FURR. Furrinalia.

AUGUST.

HISP. VIC. Hispaniam vicit.
PORT. Portunalia.
VIN. F. P. Vinalia feriæ publicæ vel Vinalia, fas Prætori.
CONS. Consualia. Plut. in Num.
VOLC. Volcanalia in circo Flaminio.
OPIC. Opiconsiva in Capitolio. Varr.

SEPTEMB.

F. EQVOR. PROB. feriæ equorum probandorum. Valer. Max. l. 11.

OCTOB.

MEDI ℞. *Meditrinalia*

AUGUST. Augustalia
FONT. Fontinalia.
ARM. Armilustria. Fest. & Varro.

NOVEMB.

EPUL. INDICT. Epulum indictum.
LUD. PLEB. Ludi plebeji

DECEMB.

SAT. Saturnalia
OPAL. Opalia
DIV. Divalia
LAR. Laralia.

Caput XX.

De Siglis *officiorum publicorum & Tribuum Rom.*

§. I. Siglæ etiam usurpabantur in declarandis officiis, ut IMP. notabat *Imperatorem.* IMPP. *Imperatores.* PONT. MAX. *Pontificem Maximum.* P. P. *patrem patriæ.* COS. DES. *Consulem designatum.* COSS. *consules.* PROC. *Pro-Consul.* PROCOSS. *Pro-consules.* CENS. vel CNS *Censor.* DICT. *Dictator*, PR. *Prætor.* Ejusmodi Siglas offendimus in titulis Imperatorum & aliorum in dignitate constitutorum. v. g.

CÆS. IMP. PONT. MAX.	*Cæsar Imperator Pontifex Maximus*
CÆS. AUGUR. IMP. QUINCT COS. QUART DICT. QUART P. P.	*Cæsar Augur Imperator quint. Consul quart. Dictator quart. Pater Patriæ*

Addebantur sæpe etiam hæ Siglæ TRIB. POT. quæ notabant *Tribunitiam potestatem:* uti de *Augusto* & aliis.

AUG. PONT. MAX. TRIB. POT. XIV.	*Augustus Pontifex Maximus Tribunitiæ potestatis.*
Similiter. *FLAM. AUGUST. QUÆST.*	*Flamini Augustali Quæstori*

Ita de *Germanico* legimus. AUGUR. FLAM. AUG. Hæ & aliæ Siglæ in titulis Imperatorum Romanorum conspiciebantur quas diligentissime collegit. *Hubert. Golzius. in thesauro rei antiquariæ. edit. Antverp.* 1679.

§. II. In-

§. II. Interdum hæ SIGLÆ quoque addebantur RE. quæ significabant *Regem* ut, CHIND : SUID. RE. i. e. *Chindasvindus Rex*. & de alio *Egica* Rege:

I. D. N. M. N. EGIC. ℞. *In Dei nomine Egica Rex.* vid.
I. D. I. MN. EGICA RE. *Don. Anton. Agost. p.* 162. 163.

IΔINM ERVIGIVS ℞ i. e. *in Dei nomine Ervigius Rex.* WAMBA ℞. I. DINM. ERIGA ℞. VCTR. i. e. *In Dei nomine Eriga Rex. Victor.* vel I ND. N. M. VVITIZA ℞. In Dei nomine Vuitiza Rex: vid. *Don Antonio Agosti discurs. in numis. antiq. edit. Rom.* 1592.

Ita quoque nomen officii & dignitatis hæ SIGLÆ indicabant II vir. ut. L. CÆC. A C INI. M. CEL. PA. VAL. II. VIR. *Lucio Cæcilio Aquiniano M. Gellio Palatina Valeriano Duum viris.* M. AUG. BILBIL. C. CORN. REFEC. M. HEL. FRONT. II. VIR. i. e. *Municipium Augusta Bilbilis Cajo Cornelio Refecto, Marco Helvico Frontone Duum viris* L. BÆB. PRISCO C. GR AV. BROC. II VIR. *Lucio Bæbio Prisco, Cajo Gravio Brocho Duum viris.* C. C. A. T. ĿB. CLOD. FLAVO. PRÆF. GER. MAN L. IVVE NT. II. V. *Colonia Calagurris Augusta Tiberio Clodio Flavo Præfecto Germanorum Lucio Juventio Duumviris.*

§. III. Nec in titulis illud sicco silentii pede transibant, si vel Triumviri, vel quartumviri, (& porro,) vocarentur. Apparet hoc ex hac & aliis Inscriptionibus: CN. PO MP. M. AN O. T. A NT O. M. JVL. SERAN. IV VIR. i. e. *Cneo Pompejo, Marco Antonio, Tito Antonio, Marco Julio Serano quartumviris.* Pari modo si Legati essent, tituli quoque mentio-

tionem faciebant his literis: LEG. PR. PR. ut CARISIUS LEG. PR. PR. *Carisius Legatus pro Prætore.* Ex his & aliis testimoniis satis elucet & SIGLAS in titulis honorum observatas fuisse, uti monumenta antiqua & Inscriptiones testimoniis suis sententiam nostram approbant.

§. IV. Populus Romanus in triginta quinque tribus antiquitus distributus, & quævis harum peculiari nomine vocabatur ab Auctore. Hæ magnam habebant potestatem, uti *Joh. Henric. Kipping. in antiquit. Rom. lib. 3. cap. 2. testatur. conf. Georg. Fabric. Rom. pag. m.* 410, 411. In historia Romana certis SIGLIS indicantur, quas hoc loco annotare non supersedemus, ut si aliquando occurrant hæ SIGLÆ, Lectoribus constet, quænam Tribus his indicetur. Sunt autem sequentes:

A.

AEL. Ælia.
AIM. Aimilia.
ANI. Aniensis
ARN. Arniensis.

C.

CAM. Camillia sive Camillina.
CLA. Claudia
CLVENT. Cluentina
CLV. Clustumina.
CLVV. Cluvia.
COLLIN. Collina
COR. Cornelia.

D.

DVM. Dumia.

E.

ESQ. Esquilina.

F.

FAB. Fabia
FAL. Falerina
FLAV. Flavia.

G.

GAL. Galeria.

H.

HOR. Horatia.

I.

JUL. Julia.

L.

LEM. Lemonia.

M.

MAEC. Mæcilia.
MEN. Menenia
MIN. Minucia.

O.

OCR. Ocriculana
OUF. Oufentina.

P.

PAL. Palatina
PAP. Papia
PAPIR. Papiria
POB. aliàs PUB. Poblicia
POL. Pollia.
POMT & PONT Pomtina & Pontina.
POP. Popilla vel popillia.
PUP. Pupinia.

QUIR.

Q.

QUIR. Quirina.

R.

ROM. Romilia.

S.

SAB. Sabatina.
SCAPT. Scaptia
SER. Sergia.
STEL. Stellatina.
SUB. vel *SUC. Subura* vel *Succensana*
SUC. JUN. Succensana quæ & *Junia.*

T.

TER. Terentina.
TRO. Tromentina

V.

VEJEN. Vejentina
VEL. Velina
VET. Vetruria
VOL. Voltina
VOT. Votina.

CAPUT XXI.

De SIGLIS *Numismatum.*

§. I. Hæc sane materia de SIGLIS numismatum maxime necessaria omnibus scitu, qui eruditi videri volunt. Harum notitia magnum affert subsidium in historiis, lucem accendit in evolvendis antiquitatibus. Per has totius fere Antiquitatis Thesaurus recluditur; hinc depromere licet, quæ ad veteres Scriptores evolvendos & expeditius interpretandos viam aperiunt, quæque Poëticam, Grammaticam & Ortographiam non parum ornant. Quare etiam omnes eò laborare debent, ut SIGLAS has numismatum sibi notas faciant, quo feliciores progressus in Disciplinis jam citatis facere possint. Campus quidem latissimus se offert, ubi flores elegantes decerpere & colligere sibi Juventus potest, modò utatur mediis, quorum subsidio facillimo negotio ad scopum pervenire potest. Cum itaque bono cum Deo huc usque SIGLAS variarum scientiarum perlustraverimus, & ut speramus magno cum fructu; Jam constituimus quoque SIGLAS numismatum antiquorum justo ordine collectas, ita ante oculos ponere, ut nemo queri habeat de obscuritate vel difficultate.

§. II. Si nunc antiquorum numismata perlustramus, in omnibus certas SIGLAS seu literas Singulares conspicimus, quas

nemo primo intuitu ita facilè resolvet, nisi earum habeat notitiam. Hinc non pauci magnam impenderunt operam, ut has enuclearent, inter quos referendus *Octav. de Strada* qui ex antiquitate non paucas collegit, & legi meretur. In V. aureo numismate *Octavii Augusti* ad ejus effigiem hæ Siglæ impressæ: C. CÆSAR. DIVI F. IMP. COS. III. VIR. R. P. h. e. *Caji Cæsaris Divi filius Imperator, Consul Triumvir Reipublicæ constituendæ.* In sexto ejusdem: AUGUSTUS CÆSAR PONT. MAX. TR. POT. COS. P. P. i. e. *Pontifex Maximus, Tribunicia potestate, Consul, Pater patriæ.* In æreo numismate XXXI. Vipsaniæ Agrippinæ: TIB. CÆS. AUG. F. IMP. AGRIP. UXOR. i. e. *Tiberii Cæsaris Augusti filii, Imperatoris Agrippina* &c. Vide similia multa apud Æneam Vicum Parmensem de Augustarum imaginibus. Hubert. Golz. in Fast. Magistrat. & Triumph. Romanorum, & eundem in Julio Cæsare, item in *Cæsar. Augusto: Anton. Augustinum in Famil. Romanor.*

§. III. Nemo itaque fructum ex antiquis numismatibus capiet, nî bene prius intellexerit Siglas seu Notas. Ut autem literarum elegantissimarum amatoribus hac in re levamen quoddam creemus, non exigua diligentia ex thesauro numismatum raro, qui in *Cimeliarchio Stuttgardiano* asservatur, quorum numerus ultra novem millia se extendit collegimus Siglas & Notas literarum. Suademus igitur omnibus peregrinantibus, ut accurata diligentia perquirant ejusmodi antiquorum numismatum scrinia, quæ in Cimeliarchiis Principum & Comitum collecta reperiuntur. Inter quæ Cimeliarchium Illustrissimi Comitis Schwartzburg. Arnstadii morantis, meretur, ut oculis perlustretur, ibi enim magnus rarissimorum antiquorum numismatum thesaurus reconditus est. Nec infima laude est extollendum *Cimeliarchium Stuttgardianum*, in quo, præter cætera rara, etiam magnum antiquorum numismatum thesaurum videre licet. Dabimus itaque hilari fronte Siglas numismatum collectas, quarum subsidio facile erit Romanorum numismatum Siglas explicare & tam in historiis & antiquitatibus in succum & sanguinem convertere.

§. IV. Notæ seu Siglæ in antiquis numismatibus occurrentes sunt sequentes:

A.

A.

A. Aulus passim

A. F. Auli filius.

A. F. A. N. Auli filius Auli nepos.

A. L. Auli Libertus.

A. vel *AN. Annis* vel *annos, l. annum.*

A. D. ante diem.

A. A. A. F. F. auro, argento ære flando feriundo.

A. P. F. Argento sive *ære publico feriundo.*

A. A. Augusta, vel *Augustalis* vel *apud agrum*

A. aut vel *ager.*

A. A. L. M. apud agrum locum monumenti

A. Avus.

A. PV. argento publico.

A. P. R. C. anno post Romam conditam.

A. P. Antonii Prætoria.

A. RA. MIL. FRU. à rationibus militaris frumenti.

AB. AUG. M. P. Ab Augusta mille passuum.

AB. V. C. Ab Urbe condita.

ABD. Abdicavit. in Fastis.

ABN. vel *ABN Abnepos.*

A. B. alia bona

A. B. V. A bono viro.

ABS. Absolutus.

ABDIC. Abdicavit.

ACT. Actiacus, f. Actium.

AC. Actio.

ACON. Actionem.

ACC. Acceperat, sive *acceptat.*

A CUB. AUGG. A cubiculo Augustorum

ADIAB. Adiabenicus

AD. AUG. TEMP. C. P. Ad Augusti tempora certum pondus.

AD. FRU. EMU. Ad fruges emundas

ADN. vel *ADN. Adnepos.*

AD. TR. JUD. Ad Tribus judicandas.

ADJ. Adjutor

ADJ. P. Adjutor Provinciæ vel *patriæ* vel *populi.*

AD. L. Ad locum.

AD. F. Ad finem.

AD. E. Ad exactorem.

AD. E. Ad esse.

A. D. P. ante diem pridie.

ADP. vel *ADOP. Adoptivus.*

AED. vel *AID. Ædilis.*

AED. CUR. Ædilis Curulis

AED. DES. Ædilis designatus

AED. PL. Ædilis plebis.

AEL. Ælius.

AEMI. vel AIM. Æmiliæ tribu videlicet.

AE. Ære.

AED. Ædes.

AER. COL. Ære collato.

AER. Ærarium.

AEQ. P. Æqualis persona

AER. P. Ære publico

AEL. AUG. Ælia Augusta.

AET. Æternitas.

AFR. Africa & Africanus

AGRIP. Agrippa.
AG. F. AG. N. Agrippæ filius Agrippæ nepos.
A.G. Agit agrum.
AIM. Æmilius.
AKP. ακεραγαλ@
ALAE I. PR. C. R. alæ primæ Prætoriæ civium Romanorum.
ALEXANDR. AEGYPT. Alexandria Ægypti
ΑΛΕΞ. ΑΙΓΥΠ.
A. L. E. Arbitrium litis æstimandæ
ALIM. ITAL. Alimenta Italica
ALBIN. Albinus.
AMB. forte *Ambiani*
AM. Amicus.
AM. N. Amicus noster.
AM. *Am.*
ANN. Annis seu *annos.*
AN. seu *ANI. Aniensi* sc. tribu.
AN. V. PL *: M. Annos vixit plus minus*
AN . *An* vel *Au.*
A NT *O. A* NT *ON. Antonius.*
ANT. AUG. Antonius Augur.
AN. xv. PR. H. O. C. S. Annorum quindecim prætextatus hostem occidit, civem servavit.

AN *L. Anl.* vel *Aul.*
A. N. Auli Nepos.
ANTIAT. Antiati.
AN. M. Actionem mandat.
ANT. Ante vel *Antea* vel *Antonius* vel *Antiochiæ.*
AN. Ante noctem.
ANT. T. C. ante terminum constitutum.
ANNON. Annonarius.
ANTA. Antiochiæ. A. annus I. Imperatoris vel nota Monetarii
ANTB. Antiochiæ, ubi B. annus est Imperatoris 2. vel potius nota Monetarii
ANTT. Antiochiæ. T. annus 3. Imper. vel nota Monetarii
ANTE. Antiochiæ. E annus 5. Imperii
ANTH. Antiochiæ. H. nota Monetarii vel ann. 8. Imper. Valentiniani.
ANTP. Antiochiæ. P. nota Monetarii vel Antiochia percussa.
ANTS. Antiochiæ signata.
AP. Appius Prænomen Claudiorum
AP. F. Appii filius.
AP. F. AP. N. Appii filius, Appii Nepos
AP. L. Appii libertus.
APP. E. appellatus est.
A. P. Antonii prætoria.
AP. Apud.

A. P. Q. Auli Publii Quinti
AP. JUD. Apud Judæam.
APLC. Percussa Lugduni Magnent. nummus.
AQUA. MAR. Aqua Marcia.
AQ. Aquilejæ nummi Constantini M. Constantii
AQ. OB. Aquilejæ obsignata.
AQ P. S. Aquilejæ pecunia signata.
AQ. S. Aquilejæ signata.
ARG. P. x. Argenti pondo decem
ARK. RET. P. Arkæ retro positæ.
ARN. Arniensi sc. tribu.
AR. V. V. D. D. Aram votivam dono dedit.
ARIM. Ariminorum.
AR. Argento.
ARV. Aru.
ARMIN. Arminiæ.
ARM. P. Arma publica.
ARAB. Arabicus vel Arabia.
ARAB. ACQUI. Arabia acquisita.
ARM. CAP. Armenia capta.
AST. Asturia vel Asta
ASIS. Sisciæ, nummi Constantini M. Licinii.
ASI. Asia.
A. At vel Ta.
AT. autem vel à tergo.
ATQ. Atque.
ATR. Treviris nummus Crispi ubi A. nota monetarii.
AUG. Augustus vel Augur.
AUGG. Augusti duo vel Augustorum.
AUGGG. Augusti tres
AUG. Augusta vel Augustalis
AUG. F. Augusti filius.
AUG. N. Augusti Nepos
AUG. P. Augusti puer
AUG. CUR. R. P. Augustalis Curator Reipubl.
AUG. ET POP. Augustales & populus
AUG. ET Q. AUG. Augustalis & Quæstor Augustalium
AUR. vel AUREL. Aurelius vel Aurelia.
AUC. Auctoritas.
AV. Au.
AVR. Aur.
A. x. Annis decem.

B.

BALB. Balbus.
BARB. Barbatus.
B. A. Bonam actionem.
B. AV. Bonis Auspiciis vel bonis avibus
B. Bonus vel Brutus.
BB. Bonorum.
B. C. Bonum concessum.
B. D. S. M. bene de se meriti.
B. D. Bonum datum.
BER. Berytus.
BE. CO. Beneficiarius Consulis.

B. F. COS. Beneficiarius Consulis.

B. F. PR. Beneficiarius Prætoris.

B. F. PR. COS. Beneficiarius Pro-Consulis.

B. F. TRIB. Beneficiarius Tribuni.

BF. PRAEF. Beneficiarius Præfecti.

B. F. Bonum factum, bona fide

B. F. Beneficium.

B. PR. Beneficiarius Prætoris seu præfecti.

B. M. Bene merenti

B. M. F. bene merenti fecit.

B. M. F. C. bene merenti faciundum curavit.

B. M. P. C. bene merenti ponendum curavit.

B. R. P. N. Bono Reipubl. nato.

BRIT. Britannius. In nummis Imperialibus

BRIX. Brixia.

BRUN. Brundusiorum.

BSIS Siscia, nummus Vetranionis: in aliis *PSIS. i. e. Percussa Siscia.* B. nota monetalis.

BTR. Treviris numm. Crispi *B.* nota monetarii.

C.

C. Cajus.

CAEL. Cælius.

CA. Cæsarea Augusta

CAE. Cæsar.

CARTH. vel *CAR. Carthago.*

CAM. vel *CA. Camillia s. Camillina*

CAESS. Cæsares.

CAMB. Cambidonum.

Ɔ *Caja* & aliquando *Consyllabam* denotare videtur

Ɔ. L. Cajæ libertus

> . *Centuria* vel *Centurio*

Ↄ. *L. Cajæ libertus*

CAES. AUG. Cæsarea Augusta. Cæsar Augustus.

C Æ. *Cald.*

CA. Gallus.

CAECIL. NIGR. Cæcilio nigro.

CAEP. Cæpio.

CASS. Cassius

CAT. N. Catalus Natione.

CA. Causa.

C. C. C. Censa civium capita.

C. F. Clara fœmina

C. C. C. Calumniæ cavendæ causa

C. L. AUG. F. Cajus & Lucius Augusti filiis

C. C. M̄. M̄. *Collegium Centonariorum Muncipii Mevaniosæ.*

C. C. V. V. Clarissimi viri

C. CA. Colonia Carthago.

C. CIB. DD. PUBL. Corona civica data decreto publico.

CC. Circum. vel *consilium cæpit.*

CENS. Censor.

CENS. P. Censor perpetuus.
CEST. Cestius vel *Cestianus.*
CENT. vel *CEN. Centurio*
CENSS. Censores
CER. QVINQ. ROM. CON. Certiminum quinque Romæ Conlegia
CERT. SAC. Certamina sacra.
CELS. Celsus sive *Celsa.*
CENSOR. Censorinus
C. E. C. Coloni ejus Coloniæ
CENS. A. Censoris arbitratu.
CENS. PER. Censor perpetuus.
Ɔ *. IN LEG. Centuriavit in legione.*
7 *. LEG. Centurio Legionis.*
C. J. V. Colonia Julia Victrix vel *Valentia.*
CIR. CON. Circenses concessit.
CIVIB. ET SIGN. MILIT. A PARTH. RECVP. Civibus & signis militaribus à Parthis recuperatis.
CIVIT. Civitas.
C. J. C. Cajus Julius Cæsar
CLOD. Clodius.
CL. vel *CLAVD. Claudius.*
CLA. Claudia tribus.
CLVENT. Cluentia tribus.
CLV. Clustumina tribus
CLVV. Cluvia tribus.
CLAS. PR. MIS. Classis Prætoria Misenas vel *Misenensis.*
CLAS. PR. RAVEN. Classis Prætoria Ravennas.
CL. CEL. Claudia Celeja trib. & patria.
C. L. Cajus & Lucius.
CLOVI. Clovius.
C. L. C. Cusa Lugduni in nummo *Constantii*
CLCA. hic A est nota monetalis.
CN. Cnæus.
CN. F. CN. N. Cnæi filius Cnæi nepos.
CN. LO. Cnæo Lollio
CN. DOM. A MP *. Cnæo Domitio Ampulo.*
CNFO VL *. Cnæus Fulvius.*
CN. F. SEX. N. Cnæi filius Sexti nepos.
CN. ARR. Cnæus Arrius.
C. N. Civis noster.
COR. Cornelius
ↃO. Controversia.
COS. Consul
COSS. Consules.
CON. Consularis.
COL. Colonia, Coloniæ, Coloni.
COLL. Collegæ.
CONS. Consiliarius.
COM. OB. Comitia obdriaca.
COH. Cohors.
COH. PR. Cohors Prætoria.
COH. J. CR. Cohortis primæ Cretensis.
COH. J. PR. P. V. Cohortis primæ Prætoriæ piæ Victricis.
COS. DES. Consul designatus.

COSS.

COSS. DESIG. Consules designati
CONLIB. Conlibertus
COS. III. Consul tertium, tertio
COS. IV. Consul quartum.
CONTV. Contubernalis.
CO. vel *CONJUG. Conjugii*
C. O. Civitas omnis.
CONJU. Conjunxit.
CON. SEN. EQ. ORD. P. Q. R. Consensu Senatus Equestris ordinis populique Romani.
COLON. Colonia.
CONJ. Conjux.
COM. Constantinopolitana moneta, Theodosii.
COM. OB. Constantinopolitana moneta obsignata. Arcadii.
CON. Constantinopoli
CONOB. Constantinopoli obsignata.
CONA. Constantinopoli. A est nota monetalis
CONT. ——.—— T est nota monetalis
CONE. E est nota monetalis
CONS. Constantinopoli
CONS A. Constantinopoli signata. A est not. monet.
CONST. T est nota monetal.
CONS. h. h. nota monetalis
CONST. Constantinopoli
CONS PT. Constantinopoli publicata. T est nota monetalis
CONSP. Constantinopoli.
COL. JUL. BER. Colonia Julia Berytus.
COL. JUL. COR. Colonia Julia Corinthus
COL. VIC. JUL. LEP. Colonia Victrix Julia Leptis
COL. V. J. CELSA Colonia Victrix Julia Celsa
C. V. J. T. T. Coloniæ Victrici Juliæ Tyrrhenjacæ Togatæ vel *Togatæ Tarraconis.*
C. CA. A. Colonia Calagurris Augusta.
C. C. A. Colonia Cæsarea Augusta.
C. I. I. A. Colonia Immunis Illice Augusta.
COL. JUL. AUG. Colonia Julia Augusta.
COL. NEM. Colonia Nemausum.
COL. A. A. PATRENS. Colonia Agrippina Augusta Patrensis.
COL. AST. AVG. Colonia Asta sive *Asturia Augusta.*
COL. JUL. BON. Colonia Julia Bonna sive *Bononia.*
COL. JVL. OCTAV. Colonia Julia Octavianorum.
COL. JVL. PHIL. Colonia Julia Philippis.
COL. JVL. VAL. Colonia Julia Valentia.
COL. SEBAST. Colonia Sebasta.
COL. TOLET. Colonia Toletum.

COL.

COL. NAR. Colonia Narnia.

COL. AEL. HADR. AUG. Colonia Ælia Hadriana Augusta.

COL. ALEX. AUG. Colonia Alexandria Augusta.

COL. ANTI. Colonia Antiatum.

COL. ANTIO. Colonia Antiochia.

COL. AR. FLA. Colonia Ara Flavia.

COL. AUG. FEL. BER. Colonia Augusta felix Berytus.

COL. AUR. P. MET. SID. Colonia Aurelia pia metropolis Sidonis.

COL. BER. JO. MH. *Colonia Berythus.* 10. ignoratur. MH forsan ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

COL. BER. SEC. Colonia Berytus Secundanorum.

COL. CÆS. AUG. Colonia Cæsarea Augusta

COL. FEL. AUG. Colonia felix Augusta.

COL. FOR. JUL. Colonia forum Julii

COL. JUL. AUG. FEL. BER. Colonia Julia Augusta felix Berytus.

COL. JUL. AUG. FEL. CA. Colonia Julia Augusta felix Carthago.

COL. JUL. AUG. F. C. GAB. Colonia Julia Augusta felix. C. GAB. ignoratur.

COL. JUL. AUG. FEL. HEL. Colonia Julia Augusta felix Heliopolis.

COL. JUL. CONC. APAM. AUG. DD. Colonia Julia Concordia Apameorum Augusta dedicavit.

COL. VEN. LENIA. AUG. ALEXANDRIA ANTON APELLINATIVUM. Colonia: VEN. LENIA ignoratur, *Augusta ab Antonio Gordiano Aug.*

COL. VIM. AN. I. *Colonia Viminatium anno* I.

COLON. ULP. TRA. Colonia Ulpia Trajana.

C. T. T. Colonia Tifernatium Tiberianorum

COR. Corinthus

COACT. Coactus.

COND. Condita

CONL. Conlega

COMIT. COMITIOR. Comitiorum

COM. ASIÆ. Communitas Asiæ.

COM. HAB. C. Comitiorum habendorum causa.

COR. TR. Cornicularius Tribuni.

CORR. FLAM. Corrector Flaminiæ.

COLLIN. Collina tribus

CONG. P. R. Congiarium populi Rom.

COS. VIR. Consularis vir.

COSS. S. S. Consulibus supra scriptis
COST. Constitit.
CONCORD. Concordia
COMM. Commodus.
C. P. Civis publicus
C. R. Civis Romanus
CR. Cretensis. Creticus
CR. Crispus.
C. S. Cæsar Sanctissimus. Salonino Valeriano.
C. V. Centum vir.
CUR. Curionum
CUL. Cultores
CU. Curator
CUST. Custos.
CUR. COL. Curator Coloniæ.
CUR. KAL. Curator Kalendarum.
CUR. P. P. Curator pecuniæ publicæ.
CUR. R. P. Curator Reipublicæ.
CUR. R. P. PIS ET FAN. Curator Reipubl. Pisauri & fani.
CUR. VIAR. Curator Viarum.
CUR. X. F. Curavit denarium faciundum
C. VI. CEL. Cajo Vibio Cels.
Ↄ. *VET. Centuria Veturi.*

D.

D. Decimus. Domus. quando locorum nominibus præponitur ut *D. PERUSIA.*

D. *Domo.*

D. *Quingenti*

D. Nummus Constantii Chlori.
D. Dies, Divus, Decius, devotus dedicavit.
D vel ꟷ *Diva.*
D. AUG. Divo Augusto.
DAT. Datico.
DAC. Dacicus vel *Dacia.*
DAC. CAP. Dacia capta.
D. C. S. De consulum sententia.
D. C. vel *CAES. Divus Cæsar.*
D. C. A. Divus Cæsar Augustus.
DD. NN. Domini nostri.
DD. Donum dedit.
D. D. D. Decurionum decreto dedit.
D. D. D. D. donum dederunt, dedicarunt.
DDD. NNN. Domini nostri de tribus.
DD. AUGG. Q. NN. Dominorum Augustorumque nostrorum.
DD. NN. AUGG. IMPP. Dominorum nostrorum Augustorum Imperatorum.
DEC. Decius. Decurio.
DEC. DEC. decem decani, decem decuriones.
DES. Designatus
DEC. MUN. Decurio Municipii.
DEC. C. C. COL. AUG. LUG. De-

Decurio Collegii Centonariorum Coloniæ Augustæ Lugdunensis

DEC. ORN. Decuriæ ornamento.

DEO NEMAUS. Deo Nemausensium.

D. F. Decimi filius

D. F. D. N. Decimi filius Decimi nepos.

D. F. M. N. Decimi filius Marci nepos.

DICT. Dictator

DIC. PER. Dictator perpetuus.

DISP. Dispensator.

DID. Didius

DL. Delego.

D. L. Decimi Libertus

D. M. Decurio Municipii

DN. Dominus

DNN. Dominis.

D. N. Domino nostro

D. N. M. Q. Devotus Numini Majestatique

D. N. M. Q. E. Devotus Numini Majestatique ejus.

DOMIT. Domitianus.

DOM. Domitius.

DOMIC. COS. XIII. *LUD. SACR.* vel *SAE. F. C.*

DR. Drusus

DUM. Dumia tribus.

DUC. DUC. Duce Ducenario

DUC. DUC. Ducum ductore

E.

EID. MART. Idus Martii

EI. Nummus Constantii Chlori.

EQ. R. Eques Romanus

EQ. P. Eques Publicus

EQ. OR. Equestris Ordinis.

EQ. M. SP. POM. Equitum Magister Spurius Pompejanus.

EQ. Equos vel *Equites.*

EQ. AL. Eques Alæ aut *Alaris.*

EQ. Equitum.

EQ. ORDIN. Equestris ordinis.

EQ. AUG. N. Eques Augusti nostri.

EQ. PUB. Eques Publicus

EQ. ROM. Eques Romanus

ER. LEG. Eranista legionis.

ER. Eranista.

ETR. Etruscus

EUR. Europa.

EX A. PU. Ex argento publico.

EX A. D. C. A. Ex authoritate Divi Cæsaris Augusti

EX A. Q. I. R. P. V. &

EX. AUC. Q. JUN. RUS. PR. UR. Ex auctoritate Q. Junii rustici Prætoris Urbani

EX. A. PU. Ex argento publico.

EX EA. P. Q. J. S. AD. A. D. E. Ex ea pecunia quæ jussu Senatus ad ærarium delata est.

EX. C. C. Ex Colonorum consulto.

EX FIG. ex Figlina.

EX D. D. Ex Decurionum decreto.
EX D. OR. Ex decreto ordinis.
EX PR. Ex prædio.
EX BF. C. Ex beneficiariis Consulum
EX. R. Exactis Regibus
EX DO. AUG. Ex domo Augusti
ESQ. Esquilina tribus.

F.

F. Factus, fecit, felix
F. Februarius
F. Filius, filia,
FAB. Fabia tribus
FAL. Falernia tribus
FABR. Fabrum.
FABRIC. Fabricius.
F. F. F. Flacii filius fecit.
F. F. flando feriundo
FL. Flavius.
FLAM. DIAL. Flamen Dialis
FLAM. MART. Flamen Martialis.
FLAM. P. H. C. P. H. C. Flamini Provinciæ Hispaniæ citerioris.
FL. FEL. Flaviæ felicis. Epithet. Legion. in militar.
FORT. RED. Fortunæ reduci
FOURI. Fourius vel *Furius.*
FONT. Fontejus.

G.

G. Gaudium, Genius, Gajus
GAL. Galeria trib.
G. AUG. Genio Augusti
GERM. Germanicus.
GER. —— —— ——
GEM. Gemina, legionis cognomen.
GELL. Gellius.
GERMANIC. Germanicus. Germania.
G. F. Geminæ fidelis.
GG. Gesserunt
GL. Gloria.
GL. P. Gloria patriæ
GL. E. R. Gloria Exercitus Romani.
G. P. R. Genio populi Romani
G. P. F. Geminæ piæ fidelis
G. R. Genus Regium.
GRAC. Graceus.
G. S. Genio sacrum.

H.

HADR. Hadrianus.
HERACL. Heracleæ. In numm. Juliani.
ꟷE. *He.*
HEL. Helvetia, Helvius.
HER. Herennius vel *Herennia.*
HOS. Hostis
HOSS. hostes.
H. O. Hostem occidit.
HON. USUS. honore usus.
HOR. Horatia trib.
H. P. Hora pessima.
H. S. Herculi sacrum.
HS. Sestertium.

I.

I' inter vel *intra*
I'A. Interea.
IA. P. Intra Provinciam.

JAN.

JAN. CLU. Janus clusus.
I. C. intra Circulum. Julius Cæsar.
J. F. Julii Filius.
IV. V. Quartumvir
III. V. Triumvir
II. Secunda, secundum.
III. Tertium.
IV. Quartum
IV. VIRAL. Quatuorviralis.
VI. VIR. AUG. Sexvir Augustalis.
II. VIR. Duumvir.
III. VIR. Triumvir.
III. VIR. R. P. C. vel *III VIR. R. P.C. Triumvir Reipubl. constituendæ.*
III. VIR. A. A. A. F. F. Triumvir auro argento ære flando feriundo.
IV. VIR. A. P. F. Quartumvir argento sive *auro publice feriundo.*
IIX. Octavum.
II. V. D. D. Duoviris dedicantibus.
II. VIR. J. D. Duumvir jure dicundo
IV. VIR. J. D. —— ——
II. VIR. Q. Duumvir quinquennalibus.
I. L. intra limitem.
IMP. Imperator.
IMPP. Imperatores
IMM. A. IV. immunis annos quatuor.
IMM. II. HON. IV. Immunis iterum honoratus quartum.
IMP. N. Imperatoris nostri.
IMPPP. Imperatores tres.
IMPER. CONSTIT. CAUS. Imperii constituendi causa.
IMP. CAES. AUG. LUD. SAECUL. F. Imperator Cæsar Augustus Ludos sæculares fecit.
IMP. V. Imperator quintum.
IMP. R. P. C. Imperator Reipubl. constituendæ.
IN. H. M. in hoc Magistratu.
IN. M. O. E. In Magistratu occisus est.
IN. PR. O. E. In prælio occisus est.
INF. AER. PP. R. Inferat ærario Pontificum Romanorum.
INL. Inlustris
IN PROEL. OCCIS. E. In prœlio occisus est.
IN. SEQUENT. AN. DES. E. In sequentem annum designatus est.
IN SEQUENT. AN. DES. NON INIIT. In sequentem annum designatus erat, non iniit.
INCOLUM. Incolumitate.
IN. D. H. H. In Dei hujus honorem.
IN. S. R. In Senatu Romano.
J. O. M. IM. Jovi Optimo Maximo immortali
J. O. M. S. P. Q. R. V. S. P.R. S. IMP. CAES. QUOD

PER. EU. R. P. AMP. ATQ. TRAN. S. E. Jovi Optimo Maximo Senatus Populusque Romanus voto suscepto, pro salute Imperatoris Cæsaris quod per eum Respubl. in ampliori atque tranquilliori statu est.

JOVI OLYM. Jovi Olympio

JOV. TON. Jovi tonanti

J. O. M. H. Jovi optimo Maximo Hammoni

J. S. C. Judex Sacrarum cognitionum.

I. S. S. Infra scripta sunt.

J. S. M. R. Juno sospita magna Regina vel *Mater Romanorum.*

ITAL. Italica scil. legio

I. T. intra tempus.

JUNON ET PROSERP. Junoni & Proserpinæ

JUL. Julius, Julia.

IV. Quartum.

K.

K. Kaeso vel *Cæso* prænom. Fabior. *Kandidatus.*

KAR. Carthago

KAR. Karthagine. in num. Justin.

KART. Carthagine. iterum.

KARC.

K. C. Capite census

K. Δ. Karthagine. in num. Constantini Junioris.

K. D. Capite diminutus

K. E. Carthagine. in num. Constantii.

K. F. Kaesonis filius

K. F. K. N. Kæsonis filius, Kæsonis nepos.

K. F. Cardo finalis.

K. L. Kæsonis libertus

KONOB. Constantinopoli obsignata. Numm. Constant: M.

KONSA. Constantinopoli. A nota monetalis. Constantii. num.

KONSAU. Constantinopoli. num. Constantii & Juliani.

K. P. Kastra ponit

K. Q. Calendæ Quintiles

KRTC. Karthagine. ubi C. pro S. num. Maurit.

KRTS. Karthagine signata. Num. Constantin. Pogonati.

K. S. Kalendæ Sextiles.

KYZ Cyzici. Num. Constantii Chlori. Justini, Mauritii. Phocæ.

KYZB. Cyzici B. nota monetalis. Numm. Phoc.

L.

L. Legio, Lucius. Lelius.

LA. C. Latini Coloni.

L. AG. Lex agraria.

L. AP. Ludus Apollinis.

LAT. Latianus.

L. C. Lucius Cornelius.

LC. S. Lucrum sacrum

LC. D. Lucrum divinum.

L. CIN. Lex Cinthia.

L. C. MEMIES. Lucius & Cajus Memies.

LEG.

LEG. Legio, Legatus
LEG. AUG. PR. PR. Legatus Augusti pro Prætore.
LEG. III. ITAL. Legio tertia Italica
LEG. PRI. Legio prima.
LE N̄ ꝂVS Lentulus.
LEP. LEPI. LEPID. Lepidus.
LEG. PROPR. Legatus pro Prætore vel *Pro-Prætoris*
LEG. PRO-COS. Legatus Pro-Consulis.
LEG. Legavit
LEG. LEG. Legatus Legionis
LEG. PROV. Legatus Provinciæ
LEG. II. TR. FOR. Legio secunda Trajana fortis.
LEG. VII. CL. GEM. P. FIDEL. Legionis septimæ Claudiæ Geminæ piæ fidelis.
L. SS. Legionis supra scriptæ
LEM. Lemonia. trib.
LEG. A. P. Legatus Antonii Prætoria
LEG. XII. GEM. M. V. Legionis duodecimæ Geminæ Minervæ ultricis.
LEG. XVI. FR. Legio decim. sexta Fretensis.
LEG. XX. V. V. Legionis vigesimæ Valeriæ Victricis.
LENT. CUR. X. F. Lentulus curavit denarium faciundum.

L. F. Lucii filius
L. F. L. N. Lucii filius, Lucii Nepos.
L. F. C. N. Lucii filius Caji nepos
L. F. P. N. Lucii filius Publii nepos.
L. F. vel *LUST. FEC. Lustrum fecit* vel *fecerunt.*
L. GELL. Lucius Gellius.
LG. Legavit.
LEG. D. Legio decima.
LIC. Licinius.
LIB. LIB. Q. P. Q. E. Libertis Libertabus Posterisque eorum.
LIME Ꞁ. Limethanus.
L. L. L. Luciorum duorum libertus aut *liberta*
L. LUC. Q. F. Lucius Luccius Quinti filius.
L. L. Livii Libertus, Liberta.
L. M. L. Lucii & *Marci libertus*
L. M. Lucius Murena.
L. T. Lucius Tatius, vel *Titius.*
LUD. SAEC. F. Ludos sæculares fecit.
LUD. Ludi.
LUG. Lugduni. in num. Constantii, Juliani. Julii nepotis.
LUGD. Lugduni, in nummis Gratiani & Valentiniani Junioris.
LUGPS. Lugduni pecunia signata. vel *percussa.* In nummis

mis Valentiniani & Eugenii.

Lu.

LUSITA. Lusitania.

M.

M. Marcus.

W. Mulier.

Manius

MAM. Mamercus. prænom.

MAR. Marius

MAG Magister

MAG. EQ. Magister Equitum

MAG. ET DEC. Magistris & Decurionibus.

MAG. QUINQ. COLL. FABR. TIGN. Magister Quinquennalicius Collegii Fabrum tignariorum.

MAG. X VIR. Magister Decemvirum.

Ma.

MAM. F. Mamerci filius.

Ma & mal.

Mar.

MAR. ULT. Mars Vltor.

MAM. F. M. N. Mamerci filius, Marci nepos.

MA. Macuvius.

MAX. Maximus.

M. AEM. Marcus Æmilius.

M. AUR. Marcus Aurelius

MAC. AUG. Macellum Augusti.

MAEC. Mæcilia trib.

MAG. JUV. Magister Juventutis

MAM. L. Mamerci Libertus.

MAR. CL. Marcellus Clodius.

MAG. vel *MAGN. Magnus.*

MAR. Martia, scil. aqua.

M. B. Municipii Bergomatium.

M. C. Marcus Cicero.

M. COH. Miles cohortis.

M. D. M. J. Magnæ Deum matri Ideæ.

M. D. P. S. Mediolani pecunia signata, in num. Maximi Victoris Arcadii. Honorii.

MES. Messius.

MEN. Menenia trib.

MERC. AVG. Mercurio Augusto.

MERU. Meruit.

Me.

ME. Memoria.

MEN. Menses

M. E. M. Municeps ejus Municipis.

M. F. Marci filius

M. F. M. N. Marci filius Marci nepos.

. F. Manii filius

. F. . N. Manii filius Manii nepos.

. F. Manii filius.

MIL.

MIL. Miles, militavit.

MIL. IN COHOR. Militavit in cohorte

MIL. LEG. S. S. Miles legionis ſupra ſcriptæ.

MIL. CL. PR. RA. Miles claſſis Prætoriæ Ravennatis.

MIN. Minucia trib.

MIL. LEG. V̄. ALAUD. Militi Legionis quintæ Alaudæ

MIROBR. Mirobrigam.

MIL. ITAL. Militi Italico.

MILITAR. A. Militaria ala.

M K. V. Moneta Carthaginenſis, V. nota monetalis. in num. Conſtantin. & Licinii.

M. *L. Manii libertus*

M. L. Militis locus.

M. M. M. LIB. trium Marcorum libertus

M. M. & 3. L. Marcorum & Cajarum libertus.

M. N. Millia nummum.

M. N. L. B. Moneta nova Lugduni cuſa. B. nota monetarii. in num. Conſtantin. M.

MOSTQ. Moneta ſignata Treviris. Q. nota monet. niſi T. pro A. exaratum ſit, ita ut Aquilejæ ſignata intelligatur in num. Conſtant. M. & Licinii.

MOSTR. Moneta ſignata Trevir. in num. Conſtantii Chlori.

MON. Moneta.

M. OTACIL. Marcia Otacilla.

M. P. II. Millia paſſuum duo.

M. P. V. Millia paſſuum quinque

M. P. XI. Millia paſſuum undecim.

M. P. Millia paſſuum

M. POP. Marcus Popilius

M. R. Muncipii Ravenatis

M. REG. Militiæ Regienſium.

M. S. Municipi ſuo.

M. T. Marcus Tullius.

MUN. Municipia. Municeps.

MU. Mucius.

MUL. V. P. Multis victoriis potito.

MUAT. Munatius.

MUSSID. Muſſidius.

M. *CAL. JUL.* ſive

MUN. CALAG. JUL. Municipium Calaguris Julia.

MUN. Munitæ.

M. *Mu.*

MT. *Mut.*

MUN. SASS. Municipii Saſſinatium.

M. V. Minervæ Victricis. Legion. epith.

N.

N. Nepos, natione, noſter

N̄. *Nautarum*

N. Non, numiſmatis, nummus.

NAT. VRB. Natalis Vrbis.
NAT. Natione.
NAT. GALL. Natione Gallus
NAC. Nactus.
NAV. Naves
N. C. Nobilissimus Cæsar.
N. CL. Nero Claudius.
NEP. RED. Neptuno reduci.
NER. Nero. Nerva.

NE· *Ne.*

NEP. S. vel *SAC. Neptuni Sacellum*
N. F. N. nobili familia natus.
N. F. Numercii filius.
NIC. Nicomedia. in nummo Anastasii
NIKO. Nicomedia non *Nicopoli*, uti vult Alemannus. in num. Justini & Mauritii.

N. *L. Numerii Libertus.*

N. MACR. Nonius Macrinus.
N. N. Nostri vel *nostrorum*
N. N. Numerii nepos.
NVM. DOM. AUG. Numini domus Augustanæ.

O.

O. Optimo. occidit. occiso. oportet.
ϴ *obiit.*
OB. C S. ob cives servatos
OB. HON. AUG. Ob honorem Augustalitatis.
OB. AN. L. Obiit anno quinquagesimo.
OCCIS. Occiso.
OCUL. Ogulvius.
OCR. Ocriculana sc. trib.
OFF. Officiarius.
O. M. Optimo maximo.
O. P. Optimo Principi.
O. P. F. Optimo Principi fecit.
OP. PRIN. Optimo Principi.
OPVS. DOL. Opus doliare.
OPEL. Opelius.
OST. Ostia.
OUF. Oufentina trib.
OUF. MED. Oufentina Mediolano. trib. & patr.

P.

P. Publius. pater. Pontifex.
PAL. Palatina trib.
PAP. Papiria trib.
PART. MAXIM. Parthicus Maximus.
PAT. COL. & *PATR. COL. Patrono Coloniæ.*
PAT. PAT. Pater patriæ.
PAR. Parthia.
PALL. Pallione.
PAQ. Percussa Aquilejæ. in num. Constant. M.
PAR. Percussa Arelate. in num. Constantii.
PARL. Percussa Arelate. in num. Constantin. M. Licinii & Constantii.
P. AEL. AUG. LIB. Publius Ælius Augusti libertus
PACON. Paconius.
PAP. Papia trib.

P. C.

P. C. Patrono Coloniæ.
P. CI. Prætor Ciliciæ.
PCON. Percussa Constantinopoli in num. Constantii.
PCONST. —— —— in nummo Juliani.
P. C. pactum conventum, pecunia constituta.
PEC. Pecunia.
PERT. Pertinax
PE RP. pecunia Romæ percussa. in num. Constantin. M.
PEQ. pequnia pro *pecunia.*
PEC. Pescennius.
P. F. Pius felix.
P. F. P. N. Publii filius Publii nepos.
P. F. publice fecit.
P. H. C. Provincia hispaniæ citerioris.
PHIL. Philippus.
PIENT. Pientissimus.
P. J. Principi Juventutis.
PICEN. Picenum.
P. K. percussa Karthagine. in num. Justiniani.
PLE. Plebis
P. L. Publii Libertus.
P. L. Percussa Lugduni. In num. Crispii
P. L. C. —— —— C. nota monetalis. num. Constant. Chlori.
PLM. —— —— M. nota monet. in num. Constant. M.
PLN. Percussa Lugduni. N. nota monet.
PLAET. CEST. Plætorius Cestianus.
PL Æ. TRAN. Plætor. Tranquill.
P. PL.
P. M. Pontifex Maximus
P̄. M̄. Plus minus.
P. M. SALON. Publius Marius Salonius.
POMP. Pompejus.
POB. Poblicia tribus
POL. Pollia trib.
POM. Pomptina trib.
POP. popilla vel *popillia* trib.
POST. posthumus.
POT. potestate
P. P. pater patriæ.
PP. C. Patres conscripti.
PP. pater patratus.
P. P. P. primus pater patriæ.
P P. patris parentis.
P. P. P. Præfectus Prætorio Provinciæ.
P. P. HISP. CIT. Præses Provinciæ Hispan. Citerioris.
P. P. P. H. C. vel *T. Præfectus Prætorio Provinc. Hispan. Citer.* vel *Tarraconens.*
P. P. H. T. Præses Provinc. Hispan. Tarraconens.
P̄. P̄. P̄. pater patriæ providentissimus.
PQ. Postquam.
PRAEF. FABR. Præfectus fabrorum.

PRAEF. QVINQ. Præfectus Quinquennalis.
PROCOS. Pro-Consul.
PROC. Procurator.
PROLEG. Prolegato aut *Prolegatus.*
PR. Prætor.
PRR. Prætores.
PR. S. Prætoris sententia
P. R. E. Post Reges Exactos.
PR. UR. Prætor urbanus
PR. PER. Prætor peregrinus.
PRAEF. VIGIL. Præfectus Vigilum.
PRAEF. VRB. Præfectus urbis.
PRAEF. PRAES. Præfectus Præsidii.
PROV. Provincia.
PRS. Præses.
PRS. P. Præses Provinciæ.
PRSS. Præsides.
PR. Percussa Roma, in num. Const. Chlor. Constantin. M. Licinii.
PROM. Percussa Roma. in num. Constantii
PROPR. Pro-prætor.
PR. AN. Prætoria Antonii
PROQ. Pro-Quæstor.
PROQ. P. Pro-Quæstor Prætorius.
PRAEF. OR. MARIT ET CLASS. Præfectus oræ maritimæ & classi.
PR. PROCOS. Præfectus Pro-Cons.
PR. II. VIR. Præfectus Duumviri.
PR. Q. Pro-Quæstor
PR. P. Pro-prætor
PR. K. Prætori Candidato
PR. Q. & *PR. Q. Prætori Quæstori*
PR. PR. Præfectus Prætorio.
PR. J. D. AUX. Præfectus jure dicundo Auximi
PR. JUV. Præfectus juventuti
PR. AER. Præfect. ærario.
PR. P. F. primigeniæ piæ fidel.
PRO XX. HER. Procurator vigesimæ hereditat.
PR. Q. K. Prætori Quinquinnalitio Kandidato.
PR. PR. Proprætor sive *Proprætore*
PROPR. PR. A. Proprætor Prætor Antonii
PRINC. JUVENT. Princeps Juventutis.
PRAEF. CLAS. ET OR. MARIT. Præfectus classis & oræ maritimæ.
PRIV. Privernum.
PS. Percussa Sisciæ, in num. Licinii
PS. Plebiscitum.
P. TR. Percussa Treviris, in num. Constant. Chlori
PUPIEN. Pupienus.
P. V. piæ Victricis. Cohort. epith.
P. U. A. Prætorii Urbani Antoniani.

PUP.

PUP. Pupinia trib.
PUB. Publicia tribus
Pul.

Q.

Q. Quintus. Quintius. Quæstor.
Qui
Q. Quæstori.
Q ALIM. Quæstori alimentorum
QA. vel *AQ. Aquilejæ.* in num. Constantin. Jun.
Q. C. M. P. I. Quintus Cæcilius Metellus Pius Imperator.
Q. DES. Quæstor designatus.
Q. F. Quinti filius
Q. F. L. N. Quinti filius Lucii nepos
Q. F. M. N. Quinti filius Marci nepos
Q. K. Quæstori Kandidato.
Q. L. Quinti Libertus
Q. L. F. Quinti Lucii filius.
Q. N. Quinti Nepos
Q. P. Quæstor Prætorius
Q. PR. Quæstor Provincialis, Quæstori Provinciæ.
Q. PRO-COS. Quæstor Pro-Consulis
Q. Q. CORPORIS. Quinquennalicius corporis.
Q. Q: Quinquennalicii.
Q. Q. PP. Quinquennalicii perpetui.
Q. Q. U. Quinquennaliciis iterum
QUI. & *QUIR. Quirina* tribus
QUINQ. Quinquennalitatis
QUOD. V. M. S. EX EA. P. Q. J. S. AD. A. D. E. Quod viæ munitæ sunt ex ea pecunia quæ jussu Senatus ad Ærarium delata est.
QUART. Quartum.
QUINT. Quintum.
QU. Quartus.
QUM. Quemadmodum.
QUAES. Quæstor.
QUAESS. Quæstores.

R.

R. Roma. in nummis Constant. M. Constantii & Juliani.
RAT. S. R. Rationalis sacrarum rationum.
RA. Ravennæ. In numm. Heraclii.
RAV. Ravennæ, in num. Heracl.
RB. Romæ. in num. Constantii. nisi B. pro percussa.
R. D. Regis domus.
REI. P. Reipubl.
REI. P. TIF. T. Reipubl. Tiferatium Tiberianorum.
REM. P. N. Rempublicam nostram.
REC. Recepta.
REI MIL. Rei militaris.
R. M. Romæ, in num. Honorii & Severi
ROM. & AUG. Romæ & Augusto

RO. vel *ROM. Roma.*
ROMB. Romæ percussa B. pro P. in num. Aviti.
ROMP.S. Romæ pecunia signata. in num. Honorii.
ROM. Romilia trib.
R. P. Respublica.
R. P. C. Reipubl. constituendæ.
R. P. C. C. Reipubl. constituendæ causa
R. P. Romæ percussa.
R. P. S. Romæ pecunia signata in num. Magnentii
R. S. L. C. pecunia signata Lugdun. ubi R. pro P. in num. Julian.
R.T. Romæ percussa, ubi T. pro P. in num. Constantii.
RVR. Rura.
R. UTR. Rerum Veronensium. ubi F pro E.
RUP. S. Ravennæ pecunia signata. in num. Honor.
RM. Rum.
RE. Rue.
RT Rut.
RVF. Rufius
R. VER. Reipubl. Veronensis.

S.

S. Solvit.
S. Sextus
SARM. Sarmaticus.
SALL. Sallustra
SAB. Sabatina Trib.
SAC. Sacerdos.
SAC. VG Sacerdos Virginis.
SAL. Salutem.
SALM. Salmanticam.
SA. Signata Antiochiæ, in num. Licinii.
SANB. Signata Antioch. in num. Martiniani. ubi B. nota Monetarii
S. ARL. Signata Arelati. in num. Magnentii.
SATUR. Saturnalia.
SCIP. ASIA. Scipio Asiaticus.
S. C. F. C. Senatus consulto faciundum curavit
SCA. Scaptia trib.
S.C. Signata Constantinopoli, in num. Arcad.
SCON. Signata Constantinop. in num. Constantii
SCONS. Signata Constantinopoli. in num. Juliani.
SEPT. Septimius.
SER. Sergius.
SEV. Severus
SEX. Sextus.
SEC. ORB. Securitas orbis.
SED. S. C. Seditionis sedandæ causa.
SEQ. Sequanus.
SER. Sergia trib.
SER. F. Servii filius.
SER. L. Servii Libertus.
SER. OFF. Servo officinario.
SEV. AUG. Seviro Augustali
SEX. F. Sexti filius
SERT. Sertorius.

SER.

SER. AC. Servus Actuarius.
SEST. Sestius.
SE. Sisciæ. in num. Constantii.
SEV. AVG. ARM. PARTH. Severus Augustus Armeniacus Parthicus.
SEPT. SEV. Septimius Severus
SIG. RECEP. Signis receptis
SIG. LIB. Signum Liberi
SIL. Silius
SING. ✗ *II. Singulis denarios binos.*
SIR. Sirmii. in num. Constant. M.
SIRM. Sirmii. in nummo Constant. Jun. & Joviani.
SIS. Sisciæ. In nummo Constant. M. Licinii, Constantii.
SISPZ. Sisciæ percussa. Z. nota monetæ
SISCP. Sisciæ percussa. In num. Grat.
S. L. Senatus legitimus
S. L. Sacrum ludum.
SMK. Signata moneta Karthagine. in num. Licinii Junioris.
SMKA. Signata moneta Karthag. in num. Licinii Jun.
SMKE. —— —— E. nota monet.
S. M. A. Signata moneta Antioch. in num. Juliani
SMAQ. Signata moneta Aquilejæ, in nummo Constant. Gratian.
SMAN. Signata moneta Antioch. vel *Sacra moneta Antiochena*, in num. Constant. M. & Constantii
SMANT. —— —— ubi T. est nota monetal.
SMANT. Signata moneta Antiochiæ, in num. Constantii
SMANTS. Signata moneta Antiochiæ, vel *Sacra moneta Antiochiæ signata.* in num. Constantin. M.
SMANS. Sacra moneta Antiochiæ signata. S. nota est Monetarii
SMANR. Signata moneta Antioch. R. nota monetal. in num. Const. M.
SMANTE —— —— E nota monetal. in num. Constantii.
SMAT. —— —— ubi T. nota monet.
SMAB. —— —— ubi B. nota monet.
SMN. Sacra moneta nova. in num. Licin. & Constant.
SMNA. Signata moneta nova Antiochiæ. in num. Martiniani & Theodosii
SMNT. Sacra moneta nova. T. not. monet. in num. Licinii Jun.
SM. N. C. Sacra moneta nova Constantinopoli. In num. Const. M.
SMNKAB. Signata moneta Karthagine. B. nota.

SMNS.

SMNS. Sacra moneta nova signata.

SMNM. Signata vel *sacra Moneta nova.* M. eſt nota Monetarii. in num. Criſpi.

SMRB. Signata moneta Romæ. B. not. monet. in num. Gratian.

SMRP. Sacra moneta Romæ percuſſa. in num. Valentis.

SMSISC. Signata moneta Siſciæ.

SMRQ. hîc *R.* pro *A. Signata moneta Aquil.* in num. Conſtant. & Valentinian.

SMTA. Signata moneta. in num. Theodoſ.

SMTES. Signata moneta Theſſalon. in num. Valentin.

SMTR. Signata moneta Treviris. in num. Maxim.

SMTRS. Sacra moneta Treviris ſignata.

SMTS. Signata moneta Treviris, in nummo Conſtant. M. & Valentin.

SMTSE. Sacra moneta Treviris ſignata, vel *ſignata moneta Theſſalonica*

S. P. P. S. Sacris publicis præſto ſunt.

SP. Spurius

SP. F. Spurii filius.

SPEC. LEG. Speculator Legionis

SPL. EQ. R. Splendidiſſimo Equiti Roman.

SPINT. Spinter.

S. P. Sacri palatii.

SS. Seſtertii nota.

SS. Sacri Scrinii.

S. SOL. Sacerdos ſolis.

STE. & *STEL. Stellatina* trib.

STIP. Stipendiavit.

STIP. AN. VI. Stipendiavit annis ſex.

S ⊹ *. Stipendiorum*

ST. Signata Treviris

STR. —— —— —— in num. Conſt. M.

SUB. Suburana trib.

SUC. Succuſſana. trib.

SUC. JUN. Sucenſſana, quæ eſt *Junia* trib.

SYL. Sylla.

T.

T. Titus. Tribunus. Turma.

T. AUG. tutelæ Auguſtæ.

TAB. Tabularius.

TAB. P. H. C. Tabularius Provinc. Hiſpan. citerioris.

TA. Ta.

TAR. pro *PAR. percuſſa Arelato.*

TAR. Tarquinius

T. CEL. Tito Celere

TCON. pro *PCON. percuſſa Conſtantinopoli.* in num. Julian.

TCE. Theſſalonicæ. in num. Juſtin.

TER.

TER. Terentius.
TER. Terentina trib.
Ŧ. *Te*
TES. Thessalonicæ. in num. Phoc.
TESA. —— —— ——
TEMP. Templum.
TEST. testamentum.
T. F. Titus Flavius.
TTL.
T. F. L. N. Titi filius Lucii nepos.
TH. Thessalonicæ. in num. Constantii.
THEV. Thessalonicæ Urbe
THEUP. Thessalonicæ Urbe percussa.
Ћ. *Th.*
Ƭ *the*
TI. Tiberius
TI. F. Tiberii filius.
T. LEG. III. Tribunus Legionis tertiæ.
T. LEG. III. ITAL.
T. L. Titus Livius.
T. N. Titi nepos.
TON. Tonsor.
TR. P. Tribunitia potestas.
TRIB. P.
TR. MIL. Tribunus militum.
TREB. Trebonianus.
TR. PL. Tribunus plebis.
TR. PL. DESS. Tribuni plebis designati
TRIB. SUCC. Tribus Succussiana.
TRO. Tromentina trib.
TRIUN. PPP. Trium publicorum
TRMS. Treviris moneta signata, in num. Jovian.
TRO. Treviris obsignata. in num. Theodor.
TROB. —— —— ——
TROBC. —— ——
TROBS. —— ——
TROBT. —— ——
TROS. —— —— ——
TRP. Treviris percussa
TRP. S. Treviris pecunia signata.
TRS. Treviris signata.
TR. M. Tribun. milit.
TR. AER. Tribuni ærarii.
TR. CEL. Tribuni celerum.
TR. V. MON. Triumviri monetales
TR. V. CAP. Triumviri capitales
TR. LEG. Tribunus Legionis.
TRANS. PAD. Trans Padum
TRANS. AM. Trans amnem.
T. S. Treviris signata.
TS. E. Treviris signata. E. est liter. monet.
TSR. —— —— R. not. monet.
T. T. pro *P. T. percussa Treviris.* in num. Constant. M.
T. T. L. Titorum libertus

V.

V. Quintum. Volerus Vopiscus.
VAL. Valeria.
V. A. Veterano assignatum.
VA. *Va.*
VAR. RUF. Varius Rufus
VAT *Vat.*
VAL. *Val.*
VAL. BYZAC. Valeria Byzacena.
VE vel *VET. Veteranus.*
VENTID. Ventidius
VEL. Velina Trib.
VET. Vetruria trib.
VET. AUG. Veteranus Augusti
VESP. Vespasianus
V. F. Victrix fidelis.
VII. VIR EPUL. Septemvir Epulon.
VINDEL. Vindelicus
VI. VIR. Sextumvir.
VICT. Victores
VIC. S. Victoria Sicula
VI. VIR. AUG. Sexvir Augustalis
VI. VIR. URB. Sexvir Urbini.
VIII VIR. octumvir.
VIII VIR. II. QQ. Octumvir iterum Quinquennalitius
VIII. VIR. III. AER. SAT. Octumvir tertium ærarii Saturni.
VIB. Vibius.
ULP. Ulpia sc. Legio.
UL. *Ul.* VLP *. Ulp.*
VOT. X. MULT. XX. Votis decennalibus multiplicatis vicennalibus.
VOL. Volusius.
VOLT. Voltina trib.
VOLER. Volerus
V. PRAE. Vir prætorius
V. P. Urbis præfectus.
V. P. Vir Patritius.
V. P. P. P. H. Vir præfectus Præses Provinc. Hispan.
U. R. Urbs Roma.
URB. C. Urbis conditæ
V. V. Valens victrix. Valeria Victrix.

Plures quidem addere potuissemus Siglas in re nummaria usitatas; Verum nî tractatus nimis cresceret, Lectores petimus curiosos, ut evolvere velint *Golz. de numismat. antiq. Patinum Vaillant*, & *alios*, ibi reperient, quæ forsan hoc loco, ob brevitatem, quam amamus, omissa fuerunt. Cum itaque multa adhuc restent, quæ de Siglis numismatum observanda veniunt, ad alias nos conferimus Siglas, quæ scil. nostro ævo usitatæ in nummis conspiciuntur. Plura autem qui de Si-

glis numiſmatum legere cupiunt, evolvant *Johann. Pretin. Sertor. Urſatum de notis Romanor. quem Humphrid. Prideaux marmoribus ſuis Oxonienſ. annexuit. edit. Oxon.* 1677. *Patin. introduct. ad hiſtor. numiſm. cap.* XXIII. *Carol. du Freſne in Gloſſar.*

Caput XXII.

De Siglis *Numiſmatum Romanorum uſque ad noſtra tempora.*

§. I. Accedimus ad Siglas numiſmatum noſtri ævi, ubi ferè ea, quæ in numiſmatibus antiquis occurrunt obſervanda veniunt. Notum imò notiſſimum eſt, quod Imperatores olim nomina ſua monetis inprimi curarint, in quarum altera parte icon cum titulis conſpectui dabatur; in altera vel hieroglyphum, vel Emblema quoddam impreſſum legebatur. Prænomina igitur Imperatorum plerumque Siglis ſeu literis Singulariis, exprimebantur, uti ex nummis antiquis ſatis ſuperque conſtat, addebantur iiſdem *Siglis* functiones ſeu munera. e. g. in nummis Julii Cæſaris ſæpiſſime hæc leguntur: C. IMP. QUART. AUGUR. PONT. MAX. COS. QUART. DICT. QUART. i. e. *Cæſar Imperator quartum Augur, Pontifex Maximus. Conſul quartum, Dictator quartum.* Quibus verbis ſignificatur prænomen; deinde munera quibus præfuit, quod *quater Imperator, Pontifex Maximus & Conſul quater, quaterque Dictator* fuerit. Ita in nummo Auguſti hæc exarata cognoſcimus. AUG. C. DIVI F. IMP. AUGUR. PONT. III VIR. R. P. C. i. e. *Auguſtus Cæſaris Divi Julii filius, Imperator, Augur, Pontifex Triumvir Reipublicæ conſtituendæ.* & in alio nummo. AUG. *Imp.* Cæſ. Div. F. Pont. Imp. ter COS. iter. & ter deſign. III Vir iter. R. P. C. Sic in omnibus numiſmatibus cuſis reperimus titulos, nomina & Epitheta.

§. II. Hic ordo per prima uſque ad noſtra Secula obſervatus fuit, & adhuc in uſu eſt. Ut igitur per aliquot Secula demonſtremus veritatem, numiſmata Imperatorum perluſtrabimus.

mus. In *Augusti* nummo paulo ante citata verba conſpiciuntur, quæ repetere ſuperſedemus, nummum Tiberii luſtrantes. TIB. CAES. DIV. AUG. F. AUG. TRIB. P. XXXIII. COS. V. IMP. IX. AUGUR. PONT. M. *Tiberius Cæſar Divi Auguſti filius Auguſtus Tribunitiæ poteſtatis* XXXIII. *Conſul.* V. *Imperator* IX. *Augur*, *Pontifex Maximus.* Similia offendimus in nummo Druſi & Imperatoribus ſequentibus, quorum titulos, nomina & epitheta collegit *Hubert. Goltzius in theſauro rei antiquar. edit. Antverp.* 1579. cujus veſtigia dein alii ſecuti ſunt, ſcil. *Hulſius Patinus* & ſimiles Authores. Qui ritus quoque continua ſerie uſque ad noſtra tempora ſervatus eſt.

§. III. Illud etiam obſervandum quod *Julius Cæſar* primus imaginem ſuam titulo *Dictatoris* perpetui Romanis monetis exprimi curaverit. Obtinuit autem hoc à Senatu poſt Pharſalicam pugnam ſolenni decreto teſte *Dione lib.* XLIV. Hunc ſecutus eſt *Auguſtus* & alii Imperatores, qui ſuis imaginibus nummos ornarunt. Interdum autem duo capita nummis inſculpebantur, quibus conſortium imperii ſignificabant, uti conſtat ex nummis *Conſtantis* II. & ejus *filii Conſtantini* hac inſcriptione cum duabus imaginibus: DN. CONSTANS ET CONSTANTINUS AUG. & *Conſtantini* VII. qui expreſſam habet ipſius *Conſtantini* & *matris* ejus *effigiem.* Non ſolum imagines imprimebantur monetæ, ſed etiam tituli & epitheta, ubi quandoque adjiciebatur, *pius*, *felix* & quæ alia erant. Imò quidam Imperatores Chriſtiani hunc ſummum Imperii honorem ſcil. effigiem imprimendi in nummis, pia quadam ſimplicitate ducti Chriſto Salvatori dicaverunt, male perpendentes, quod hæc imago in corde tantum fidelium exprimatur. *Johannes Zimiſces* primus hujus inſtituti autor fuit & monetam his literis exprimi curavit: *J̄HS X̄P̄S.*

§. IV. Gaudebant ergo *Officia* in numiſmatibus ſignata certis ſuis Inſcriptionibus; quæ autem alia fuerunt tempore Conſulum, ſublimiora in nummis Imperatorum. Sunt itaque III VIRI *monet.* AAAFF. IV Viri monet. ſub Julio Cæſare, qualis nummus extat in familia Æbutia. In familia Cælia *Acilius* III Vir Valetudinarius cernitur. Familia Cornelia exhibet II *Viros* & III. *Viros* Coloniarum; Sed in Imperatorum nummis,

non-

non nisi illustris nominis officia observantur, ut *Augur*, *Pontifex Maximus*, vi cujus officii Imperatores, omnium rerum ad religionem pertinentium, summi erant arbitri, quæ dignitas ab *Augusto* ad Gratianum usque Imperatoribus conjuncta fuit, qui tandem illam circa finem Imperii repudiavit. Titulus autem TRIB. P. COS. PRO-COS. i. e. *Tribunitiæ potestatis Consulis*, *Pro-Consulis*, non usurpatus fuit ab Imperatoribus nisi extra Romam degerent. Facinora quoque Imperatorum nummis impressa fuerunt vel *naturaliter* vel *symbolicè*. Illius exemplum est *Trajanus*, Regi Parthorum coronam imponens additis his verbis: REX PARTHIS DATUS; hujus si quando Julii & Augusti victoria *crocodilo* fit expressa; *Ægypto capta.* Laudantur etiam Imperatorum virtutes in nummis, quæ nominibus plerumque in Dativo casu junguntur, cum applicatione ad Imperatorem expressæ, ut *Moderationi*, *Clementiæ*, *justitiæ*.

§. V. Nomina quod attinet, tunc multifaria Romanorum fuerunt, quæ nummis inscripta reperiuntur: est autem *Pronomen*, *Nomen familiæ*, *Cognomen*, *Agnomen*. *Pronomen* est personæ proprium, ut PUBLIUS, *Nomen familiæ* genti commune, ut CORNELIUS; *Cognomen* quod ramos familiæ dividit, ut SCIPIO; Agnomen est Epitheton ut AFRICANUS. Horum catalogum contexuit ex nummis antiquorum *Hubert. Goltzius in thesauro rei antiquariæ edit. Antverp.* 1679. qui evolvatur, & tunc clare elucebit, hæc omnia observata fuisse. Illud tamen non negandum, quod rarò omnia in nummis reperiantur, sed tantum tria: ut LUCIUS SCIPIO AFRICANUS, in quo nomen gentis CORNELIÆ omissum. Interdum Pronomen tantum, ut CAJUS & LUCIUS AUGUSTI FILII; *Neronis* verò nummi *nomen* pariter & cognomen familiæ, in quam erat adoptatus, præ se ferunt, ut *Nero Claudius*. Agnomina in nummis *Augusti* non rara sunt, quæ à Provinciis victis ortum trahunt, ut *Britannicus*, *Armeniacus*, *Dacius*, *Parthicus*, *Germanicus*, *Adiabenicus*. Quibusdam quoque Imperatoribus tituli proprii erant, uti *Trajano Optimus Princeps*, *Commodo*, *Felix*. Similiter beneficia Principum paucis verbis exprimebantur, ut *Conservator Urbis*, *Fundator*

 pacis,

pacis, *Rector orbis*. Quales tituli ſæpiſſime in nummis occurrunt. Dii quoque ab Imperatoribus culti; itaque in nummis illorum horum ſæpe fit mentio, ut *Jovis conſervatoris*, *Propugnatoris*, *Statoris*. *Martis ultoris*. Notandum autem, quod tituli Imperatorum aut in nominativo poſiti fuerint, ut CAESAR AUGUSTUS, aut *Genitivo*, aut *Dativo*: & hi tituli magis perſonam reſpiciebant.

§. VI. Deinde etiam tituli *civitatum*, *Provinciarum*, *fluviorum* adjiciebantur; ſimiliter *exercituum*, *Ludorum* & *Votorum publicorum*, quibus poteſtatem ſignificare voluerunt, de quibus Scriptores rei nummariæ conſuli poterunt. Mox aliis titulis utebantur. Julius Cæſar contentus erat appellari *Imperator*, *Dictator perpetuus*, *pater patriæ*. Deinde nomen Cæſaris additum; mox *Cenſores perpetui* vocari voluerunt. Imò & Dii ſalutari deſiderabant, uti *Aurelianus*. Ita inveniuntur Commodi nummi, in quorum poſtica Imperator ſub Jovis forma ſedet, ad pedes aquila conſpicitur, in manu fulmen; inſcriptum eſt: JOV. EXSUPER. i. e. *Jovi exſuperantiſſimo*. Et quis omnes Imperatorum titulos enarraret? nî quis totum volumen conſcribere de illis vellet. conſulatur de his Anglus doctiſſimus *Johannes Seldenus de titulis honorum*. edit. *Francof.*

§. VII. His itaque accuratius penſitatis ovum ovo vix ſimilius eſſe poterit, quam noſtrorum numiſmatum Inſcriptiones cum Romanorum nummorum Inſcriptionibus. Conſpiciuntur in noſtris nummis imagines *Imperatorum*, *Regum*, *Electorum*, *Ducum*, *Principum*, *Comitum*, & ubi ejuſmodi capita ſeu effigies deſunt, indicium eſt, hos nummos permiſſu Imperatoris à Civitate quadam libera cuſos fuiſſe. Interdum quoque duas vel etiam plures imagines ſimul expreſſas videre licet, uti in nummis antiquis quibuſdam Saxonicis, & nî fallimur, ejuſmodi nummus à Sereniſſimis Ducibus Brunſwicenſibus *Rudolpho Auguſto* & *Antonio Ulrico* excuſus, ubi ob concordiam duæ ſimul imagines conſpectui exhibentur. Imò quibuſdam nomen יהוה additum, quemadmodum talem cudi curavit Chriſtianus IV. Daniæ Rex pius. En accuratam convenientiam, quoad effigies, noſtrorum nummorum, cum antiquis numiſmatibus.

Quare

Quare nullum dubium, quin hanc consuetudinem à Romanis hauserint.

§. VIII. Deinde etiam Nomina propria exsculpuntur & tituli exprimuntur eorum, aut expressis verbis aut Siglis tantummodo. Loco emblematum *insignia* exhibentur & Symbola quædam adjiciuntur. Nomina Provinciarum & civitatum, quæ ipsos Dominos agnoscunt adduntur, ut omnes cognoscere possint, ad quem moneta hæc vel illa pertineat. Illud tamen non sicco silentii pede transeundum quod nomen Dei, à cujus potentia imperium acceperunt, addant his Siglis. D. G. Dei gratia. Mentio sæpe etiam fit familiæ, ex qua originem trahunt. Cum autem etiam Siglis utantur hodierni Principes in titulis & inscriptionibus, tales juxta ordines dignitatum in medium proferemus, ita ut brevi quasi compendio Imperatorum, Regum, Electorum, Principum, Comitum & Civitatum Siglas impressas exhibeamus, & speramus laborem hunc Lectoribus gratum futurum esse.

§. IX. In nummis itaque nostri ævi offendimus Siglas tam in Pronominibus, quam in aliis titulis officiorum, quas huc adponere non pigebit. Ita in nummis Augustissimi & potentissimi Imperatoris nostri hæ conspiciuntur.

LEOPOLD. D. G. R. I. S. A. GE. HU. REX. ARCHID. AUST. B. COM. TIR. Hæ Siglæ ita sunt legendæ:

LEOPOLDUS DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS, GERMANIÆ, HUNGARIÆ REX, ARCHIDUX AUSTRIÆ, BURGGRAVIUS, (Burgundiæ) COMES TIROLENSIS. Ita in aliis quoque nummis, ubi tamen interdum Siglæ mutantur. Pari modo ista adhibentur in Titulis Pontificis Maximi hoc modo: PONT. BEAT. SANCT. Q. IN CHR. PAT. PRN. DN. CLEM. X. DIV. PROVID. S. R. E. PONT. MAX. B. PET. APOST. PRINC. SUCC. JES. CHR. VICA. quæ Siglæ ita legerentur. *Pontifici beatissimo Sanctissimoque in Christo Patri Principi ac Domino Clementi X. divina providentia Sacro Regimini electo Pontifici Maximo Beati Petri Apostolorum Principis Successori Jesu Christi Vicario.* Quemadmodum igitur

igitur Romani in Pronominibus Siglas uſurpabant, ita ut vix aliqui reperiantur, quorum Pronomina plenis verbis exprimuntur; ſimili modo hodienum adhuc moris eſt, & plerumque ita ſcribuntur.

A.

AQVISG. Aquiſgranum
ABERD. Aberdonium.
ABR. Abraham.
ABSP. Abſpergum.
ADA. Adamus.
ADOLP. Adolphus.
ADR. Adria. Adrianus
ALBI. Albinus.
ALBE. Albertus.
ALEX. Alexander.
ALTENB. Altenburgum
ALD. Aldorf.
AMB. Ambroſius
AMER. America.
AMST. Amſtelodamum
ANDR. Andreas
ASC. Aſcania.
ANT. Antonius
ANTV. Antverpia.
APOL. Apollonia.
ARAB. Arabia, Arabs
ARAG. Aragonia.
ARNO. Arnoldus.
ASCIB. Aſciburgum.
AS. Aſia
AUG. Auguſtus, Auguſta.
AVR. Aurelius.
AVST. Auſtria.

B.

BAD. Badena.
BALT. Balthaſar.
BARB. Barbaria, Barbaricus.
BARTH. Bartholomæus.
BAS. Baſilea
BASIL. Baſilius.
BENED. Benedictus
BENJ. Benjaminus.
MONT. Montes
BEROL. Berolinum.
BERNH. Bernhardus.
BAV. Bavaria, Bavarus.
BLAS. Blaſius
BOH. Bohemia. Bohemus.
BRAB. Brabantia.
BRAND. Brandenburgum.
BRUNS. Brunſwigum.
BRISG. Briſgovia
BR. Brema
URATISL. Vratiſlavia
BRI. Briſacum
BRIT. Britannia.
BRVX. Bruxella.
BVRG. Burgundia. Burgundicus.

C.

CAND. Candia.
CR. Creta.
CAROL. Carolus
CAS. Caſimirus.
CASP. Caſparus.
CHRIST. Chriſtianus.
CHRISTO. Chriſtophorus.
CHRYS. Chryſoſtomus.

CIRYL.

CIRYL. Cyryllus.
CLAUD. Claudius.
CLEM. Clemens.
COBV. Coburgum.
COL. AGR. Colonia Agrippina.
COLM. Colmaria
CUNR. Cunradus.
CONST. Constantinus.
HAF. Hafnia.
CORNEL. Cornelius
CRISP. Crispinus
CYPR. Cyprianus.

D.

DAN. Daniel.
DITER. Ditericus.
DION. Dionysius.

E

EBERH. Eberhardus.
EDV. Eduardus.
EGID. Egidius.
ERN. Ernestus.
EUS. Eusebius.
EUST. Eustachius

F.

FRANC. Franciscus.
FRID. Friedericus.
FERD. Ferdinandus.

G.

GEOR. Georgius.
GERH. Gerhardus.
GERV. Gervasius.
GOTHF. Gothofredus.
GUNT. Guntherus.
GVST. Gustavus.

H.

HENR. Henricus.
HERC. Hercules.
HIER. Hieronymus.
HIL. Hilarius.
HVB. Hubertus
HUG. Hugo.
HUNG. Hungaria.

I.

JAC. Jacobus
JER. Jeremias.
JOACH. Joachimus.
JOH. Johannes.
JOS. Josephus.
JVL. Julius
JVLIA. Julianus.
JUST. Justinus.

L.

LAMB. Lambertus.
LEONH. Leonhardus
LEOPOLD. Leopoldus.
LAVR. Laurentius.
LUDOV. Ludovicus.

M.

MARC. Marcellus, Marcus.
MATTH. Matthias.
MAXIM. Maximinus.
MICH. Michael.

N.

NICA. Nicasius.
NICOL. Nicolaus.

O.

OT. Otto.

P.

PET. Petrus.
PHIL. Philippus.

R.

REIN. Reinhardus. Reinholdus.
ROCH. Rochus.

ROL. Rolandus.
RUD. Rudolphus.
RUP. Rupertus.

S.

SEB. Sebastianus.
SIGISM. Sigismundus.
STEP. Stephanus.
SYLV. Sylvester.
THEOB. Theobaldus.
THEOD. Theodorus. Theodosius.

V.

VAL. Valentinus.
VALER. Valerianus.
ULR. Ulricus.
VINC. Vincentius.

W.

WILH. Wilhelmus.

Z.

ZACH. Zacharias.

§. X. Ut autem sciant Lectores, modum hunc Siglarum hodienum usitatissimum esse, hæ pro testimonio sufficiant, quarum literarum magnus extat numerus in libello Norinberg. edito Müntz-schlüssel. Interim tamen ut aliquas sistamus Siglas, nummum damus à Comite Rutheno excusum his literis:

H. D. EIL. R. G. U. H. V. P. H. Z. G. C. G. S. U. L.

quas ita explicamus.

Heinrich der eilffte Reuss, Graff und Herr von Plauen, Herr Zu Graitz, Cranichfeld, Gera, Schlaitz und Lobenstein.

His adjungi possunt quædam, quas ex nostris numismatibus collegimus, ex quibus facile conjecturare licet, nostras cum aliis convenire.

A.

A. Augustus.
AAM. Administrator Magdeburg.
A. Furst. à Fürstenberg.
ADM. MUR ET LUD. Administrator Murbachii & Luders
ALB. ER. Albertus Ernestus
ANS. Anshelmus.
ANG. WEST. Angria Westphal.
APO. Apostolus.
ARCHIC. Archi-Cancellarius.
ARCHD. Archidux
ARCHIEP. Archiepiscopus
ARCHIM. Archi-Marschallus
ARC. Archi-Camerarius.
ARCHTHES. Archi-thesaurarius
AVST. Austria
AVG. Augustus

BAR.

B.

BAR. Baro.
B. Burggravius. Bavaria.
BEAT. Beatissimus.
BAV. Bavaria.
BOH. Bohemia.
BR. Brigæ.
BR. Brandenburgum
B. D. Bavariæ Dux.
B. NOR. Burggravius Norinberg.
B. J. E. K. Bernburgi, Jeveræ & Knyphusii.
B. Z. O. Bischoff Zu Osnabrück
BURG. Burgundia.

C.

CA. Cancellarius.
CARL. CASP. Carolus Casparus.
CARL. LUD. Carolus Ludovicus.
CARL. WILH. Carolus Wilhelmus.
CARL. FUG. Carolus Fugerus
CHR. Christus.
CLEM. Clemens.
COMIT. Comitatus.
COM. Comes.
COM. TY. Comes Tyrolensis
C. P. RH. Comes Palatini Rheni.
C. A. Comes Ascaniæ
COM. OTT. Comes Ottingensis
COM. PYRM. Comes Pyrmonti
COM. SPAN. Comes Spanheimensis.
COM. VELD. Comes Veldentiæ.
COAD. Coadjutor.

D.

D. Dynasta.
D. B. Dux Bavariæ.
D. D. E. M. Dextra Domini exaltavit me.
D. S. J. C. E. M. Dux Saxoniæ, Juliæ Cliviæ & Montium.
D. S. E. H. Dux Sleswicæ & Holsat.
D. S. Dominus Servestæ
D. B. E. LUN. Dux Brunsvicensis & Luneburgensis
D. G. D. B. E. L. Dei gratia Dux Brunsvicensis & Luneburgensis.
DYN. AR. Dynasta Arnstadii
D. G. Dei gratia.
DIV. Divinus.

E.

E. Electus
EL. / *ELECT.* } *Elector.*
EL. EP. Electus Episcopus.
E. IV. COM. I. COM. S. e quatuor Comitibus Imperii Comes Swartzburg.
EG. Egon. nomen proprium.
EP. Episcopus.
EP. URAT. Episcopus Uratislaensis.
EPUS. ARG. Episcopus Argentoratensis.
EPI. PADER. Episcopus Paderbornensis.

EP. WOR. E. SPIR. Episcopus Wormacensis & Spirensis.
ERN. Erneſtus.

F.

FRAN. Franciſcus.
F. O. D. Franciæ Orientalis Dux
FRAN. EG. Franciſcus Egon.
FRAN. Francia.
FRID. Fridericus.

G.

GE. Germania. Germani
GEOR. Georgius.
GEOR. WILH. H. Z. B. V. LUN. Georg Wilhelm, Hertzog Zu Braunſchweig und Luneburg.
G. Z. W. U. H. Graff Zu Wittgenſtein und Hohnſtein.
G. Z. Spon. U. Eber. Graff Zu Spohnheim und Eberſtein.
G. Z. E. Graff Zu Erbach.

H.

HU. Hungaria.
HER. Herbipol.
H. N. Hæredi Norwegiæ
H. N. D. SLE. Hæredi Norvegiæ Duci Sleſviſcenſi
H. Z. H. U. NIV. Herr Zu Homburg und Neumögen.
HEID. Heidenheim.
H. D. ER. Henrich der erſte.
H. Z. S. E. U. W. Hertzog Zu Sachſen Eiſenach und Weymar.
H. Z. R. B. L. U. M. Herr Zu Röteln, Baadenweiler Lahr und Mahlberg
H. Z. B. Herr Zu breyberg.
HON. Honſtein.

I.

I. in.
JOH. Johannes.
JOH. FRID. Johann Fridericus.
JUL. FRAN. Julius Franciſcus.

K.

KY. vel *K. Kyburgum.*

L.

LEOPOLD. Leopoldus
LAND. HASS. Landgraff Haſsiæ.
LAND. Z. SAUS. Landgraff Zu Sauſenberg.
LIG. Lignicenſis.
LIB. BAR. Liber Baro
LOTAR. Lotharingia.
LUD. Ludovicus.
LUB. Lubeccenſis.

M.

MARG. Z. B. Marggraff Zu Baaden.
M. BR. Marchio Brandenburg.
M. R. Magdeburgum.
M. D. Magdeburgi Dux.
MAR. B. Marchio Brandenburg.
M. PR. D. Magdeburgi Pruſsiæ Dux.
ME. Mezobar.
MO. / *MOG.* } *Moguntia.*
MONT. Montium.

MON.

MON. Montispelicardium.

N.

NOR. Norinberga.
NUM. Numburgum.
NOV. MON. Nova moneta.
NAVAR. Navarra.

O.

OTT. Ottingensis.
OLS. Olsna.

P.

P. Pater.
PAT. HU. Patrona Hungariæ
PETR. Petrus
PE. perpetuus.
P. E. Princeps electus
PR. Princeps.
PONT. M. Pontifex Maximus.
PROV. Providentia.
POM. Pomerania.
POMER. CIT. Pomerania Citerior.
P. AA. postulatus Administrator.
PR. A. Princeps Anhaltinus.
PRÆ. WEST. Præpositus Westenburgensis.

Q.

QUEDL. Quedlinburg.

R.

R. I. Romanum Imperium, Romanus Imperator.
R. Romanus.
RUD. AUG. Rudolphus Augustus.

S.

S. Semper.
SUCC. Successor.
SIL. Silesia.
SIGIS. Sigismundus.
STIR. Styria.
SILV. Sylvius.
STERNF. Sternfeldium
S. R. I. P. Sacri Romani Imperii Princeps.
SAX. Saxonia.
S. S. MOG. Sacræ sedis Moguntinæ.
S. OLS. Silesia Olsnæ
SUEC. GO. VAND. REX. Suecorum Gothorum Vandalorum Rex.

T.

TIR. Tyrolis.
TREV. Trevirensis.
TEC. Teccia

V.

URAT. Uratislavia.
V. GG. Von Gottes Gnaden.
U. H. und Hochberg.

W.

WILH. Wilhelmus.
WOLAV. Wolavia.
WIRT. Wirttenberga.
WOR. Wormacensis.
WEST. Westenburgensis

Plures quidem colligere potuissemus, sed lubentes supersedemus, cum alia adhuc tractanda restent. Ex his tamen colligere est, Nostrates hunc morem à Romanis mutuo accepisse.

Caput XXIII.

De Græcorum Siglis *numiſmatum.*

§. I. Illuſtris *Spanhemius*, quem natura protulit, ut homines, quem admirentur, habeant, in opere ſuo eruditiſſimo de uſu numiſmatum diſſert. 2. (qui liber aſſervatur in *Cimeliarchio Stuttgardiano*) circa Græcorum nummorum inſcriptionem multa notatu digna Eruditis communicavit, quæ omnes curioſi ſciant oportet, niſi animam nummi i. e. inſcriptionem negligere velint. Immutabiles ſteterunt literæ majuſculæ ad *Domitiani* uſque tempora, ubi litera Σ per C. depingi cepit, Ζ & Ξ per Ƶ expreſſum videmus, ut & Π per Γ. Γ ipſum vero per C. etiam Ω per W & non ſolum in Imperio, quod vocare ſolent baſſo commixtio obſervatur latinarum & Græcarum literarum, ſed etiam in coloniis alti imperii. S. R. F. pro C. P. Φ ſculpta ſunt. Porro ſæpe E. pro H poſitum fuit, ut ΑΘΕΝΑΙΩΝ Ο pro Ω. ut HPOC. H. pro pura aſpiratione, ut HIMEPAIΩN. & Σ pro Ζ ut ΣΕΥC, quin imo ΣΔΕΥC pro ΖΕΥC poſuerunt; Α interdum occupat locum Ω. imprimis in fine nominum populorum, ut ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ, ΚΥΔΩΝΙΑΤΑΝ pro ΤΩΝ. Vid. *Jobert. la ſcience de medailles.* ſtruct. 7. *pag.* 108.

§. II. Quod reliquum character Græcus conſervatus reperitur ad Galienum uſque, à quo tempore rotunditas deficere incepit literarum; inprimis in nummis Ægyptiacis, & ſequentibus temporibus etiam in Conſtantinopolitanis nummis à *Conſtantino* M. ad *Michaelem Rhangab* uſque non niſi Latinæ inveniuntur inſcriptiones, exceptis Monogrammatibus, quæ Græcè exprimebantur; ut Focas ΦΚ. Inveniuntur etiam inſcriptiones Græcæ in nummis, quæ à dextera ad ſiniſtram more hebraico exaratæ ſunt; ut nomen Regis *Gelas* ΣΑΛΑΓ. Ex his conſtat literas apud Græcos ſæpe mutatas fuiſſe, ita ut una pro altera poſita fuerit.

§. III. Fatemur quoque nonnunquam in inſcriptionibus vetuſtis I pro H. vitio operariorum irrepſiſſe, ut Ἐπικόῳ pro

Ἐπη-

ἐπηκόῳ. In nummo apud *Patinum*, ΜΙΤΡΟ pro ΜΗΤΡΟ, & vice versa Η pro Ι. ut χαίρην pro χαίρειν. Verum hæc mutatio nequaquam locum habere potest, nec quicquam causæ *Kircherianæ* opitulatur. Nam H in marmore non est litera, verum aspiratio, & KH. idem valet quod litera duplex X. Antiquissimi sc. Græcorum sexdecim tantum literas tradente *Cadmo* Phœnice habuerunt; Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Υ. quibus postea *Palamedes* belli *Trojani* tempore adjecit Θ. Ζ. Φ. Χ. totidemque *Simonides Melicus*. Ξ. Η. Ψ. Ω. uti memoriæ mandat *Plin. lib. 7. c. 57.* Antequam igitur vel duplices illæ vel longæ adderentur, alia obtinuit scribendi ratio, & pro χρόνος exarabant ΚΗΡΟΝΟΣ. videatur *Gisbert. Cuper. in Apotheos. s. Consecrat. Homer. pag. m. 40.*

§. IV. Hisce literis Græcos numismata signasse atque inscriptionibus ornasse constat. Nemo inficias ibit, quod Græcorum nummi Romanos quoad inscriptionem impressum & figuræ significationem longè superent. Audiamus de iis judicium *Morelli*, *in specim. rei nummariæ antiquæ pag. m.* 15. *edit. Lips.* scribentis: *Græcos Imperatorum nummos appello, qui illorum capitibus & Græco epigraphe insigniti sunt, copia & singulari typorum ratione Latinos plurimorum Imperatorum exsuperant: desunt tamen hisce omnibus ferè numinis notæ chronologicæ, quibus anni ad Imperatores spectantes discerni queant.*

§. V. In his nummis Græci non solùm singularibus utebantur expressionibus, sed etiam imitari solebant quæcunque in Latinis nummis animadvertebant honori Imperatorum tributa; inde omnes ferè virtutes & attributa occurrunt in Græcis nummis. e. g. Δικαιοσύνη, Εὐτυχία, Ἀγαθὴ, Νείκη, Τύχη, Ἐλπὶς, Πρόνοια, Εἰρήνη, Εὐτυχεῖς καιροὶ & similia. Inscriptiones quoque usurpabant per Siglas seu Literas initiales, quæ plurimis in locis multa difficultate laborant, quarum Oedipus fuit summæ eruditionis vir *Carolus du Fresne* in *dissert. de nummis medii ævi, Glossario adjecta*, quem curiosus indagator antiquitatum evolvere dignetur. Profert *Jobertus Heraclii* nummum, in quo videre est: *Deus adjuta Romanis*; vid. *Dn. Struvii Bibliothec. numismat. sect.* IX. quod Græci exprimebant hoc modo: ΒΟΗΘΕΙ. & quod tantum literis initialibus seu Siglis reperi-

peritur ΒΟΗΘ. Quinimo hac invocatione honorabant B. Virginem Mariam; nam in nummis *Johannis* & *Romani Diogenis Impp. Constantinopol.* hæc inscriptio addita est *S. Virgini Imperatori* Camelaucium imponenti: ΒΟΗΘ. ΜΘ. ΡΩΜΑΝΩ. h. e. *Auxiliare Mater Dei Romano.* Ejusmodi abruptionem deprehendimus in nummo *Constantini Copronymi* his literis conspicuo. C. LEON. Pamulo, quæ verba *du Cange* ita explicat: CONSTANTINUS LEONI PERPETUO AUGUSTO MULTOS ANNOS. Ejusmodi Inscriptiones in variis reperiri numismatibus ex iis satis constat.

§. VI. Sic Bassum Imperium nobis ostendit varia monogrammata, quæ ubivis fere obvia sunt, cum primis M. I. K. quod juxta Siglas seu literas Eruditi explicant ita: MARIÆ, JESU & CONSTANTINI potissimum ex ea ratione, quia crucis signum intercalatum reperitur. S. *Mariæ* monogramma est Μ. Θ. i. e. Μήτηρ Θεοῦ *Mater Dei*, aut etiam hæ literæ inveniuntur ΘΕ quod ΘΕΟΤΟΚΟΣ significat, h. e. MATER DEI. Hoc testantur *Johannis* & *Romani Diogenis* Impp. Constant. nummi. Frequentius autem est hoc signum ter sanctum & salutare ☧ seu Χ & Ρ. compositum. Vid. de hoc B. *Hildebrandi Profess. Antiquit. in Alma Julia quondam Manuscriptum de Antiquitatibus Ecclesiasticis*, ubi plurima lectu digna, quæ recensere supersedemus. Ita nummus *Constantini* hoc signum gerit in memoriam victoriæ ab hostibus deportatæ cusus. Quare extra omnem dubitationis aleam ponimus, signum hoc Constantino salutare fuisse. conf. *Don Antonio Agostini Hispan. in Dialog. pag. m.* 11. *edit. Rom.* ubi plura.

§. VII. Hoc tamen sicco silentii pede non est transeundum, quod idem signum ☧ à gentilibus Regibus usurpatum fuerit; occurrit enim in *Ptolemæi Apionis* & aliorum æneis nummis, qui multis seculis *Constantino* vetustiores. Variæ igitur de hac re explicationes & traditiones. *Pignorius* putat fuisse nomen ejus, qui monetam cudi curaverit. v. g. *Christodoti Chrysaori, Chrisantii:* magis tamen placet eorum sententia, qui arbitrantur, signum ΧΡΕΣΤΗΡΙΟΥ seu *Oraculi Ammonis* fuisse,

quod

quod à profano uſu ad ſacrum *Conſtantinus* tranſtulerit; uti *Excell. Wagenſeil. Fautor & Patronus noſter venerandus* ex *Ruperti orat. hiſtor. pag.* 798. refert. Non igitur hoc loco anxii erimus in hac re; an à gentilibus hæc nota uſurpata fuerit, nec ne; nobis tamen venerabile ſemper. Imò non raro apud Gentes crucis forma reperitur, cumprimis ductus ille, ab Ægyptiis in hieroglyphicis uſitatus, de quo *Athanaſ. Kircher. in Oedip. Ægypt.* & *Pignorius in lib. de hierogl.*

§. VIII. Et licet in aliis nummis Epocha non eadem felicitate explicetur, cum in multis nulla reperiatur; attamen in Græcis numiſmatibus à *Juſtiniano* tempore ſatis obſervata fuit; ubi tamen quidam nummi Civitatum, quos *Hubert. Goltzius* exhibet, excipiuntur, in quibus nihil chronologiæ inſerviens inveniri poteſt. In *Coloniarum* nummis unus vel alter tantum epocham habet ſignatam. Aliter res ſe habet in nummis civitatum Græciæ *Neocores* dictæ, illæ plane alio computandi modo utebantur, nam magna circumſpectione jus conſervabant, quo æditui eſſent, de quibus pluribus egit illuſtr. *Spanhem. in epiſtol. Morelli tractatui annexis. edit. Lipſ.* Si itaque hanc celebrandi ſolennitatem & libertatem à Principe vel Senatu impetrarent, haut intermiſſa eſt cura, hujus rei memoriam nummis imprimendi, ut: ΔΙϹ. ΤΡΙϹ. ΤΕΤΡΑΧΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Æræ tamen nota varia fuit, quæ interdum plenius exarata invenitur, ΕΤΟΥϹ ΔΕΚΑΤΟΝ *anno decimo.* Sed abbreviandi modus ſeu per SIGLAS frequentior eſt, ut E. aut ET. A. B. hoc eſt anno 1. 2. ſed vero L. omnium eſt frequentiſſima nota; eſt autem litera initialis vetuſtiſſimi vocabuli λυκαβάντος, quod Poëtis uſitatum ferme tantum fuit, & ſignificat idem, quod ΕΤΟΥϹ *annum.*

§. IX. Civitatum æra, omiſſa anni littera, tantum numero ſignata eſt, ita tamen, ut inferius poſita litera numeri ſit initium ΔΜ. 44. quod non legendum ſeu numerandum ΜΔ. Ejuſmodi numerus invenire eſt in nummo Pompejopolis, cui additus eſt numerus ϹΚΘ. 229. Hæc litterarum poſitio etiam uſitata eſt, ſi unus vel alter annus ponitur, ut in nummo *Antonini* LH. *anno octavo.* In Imperio Conſtantinopolitano ſeu Græco epocha Latinis ſignis eſt expreſſa. e. g. III. V. VI. A

Justino ad Theophylum usque totum posticæ spacium occupat, duabus lineis perpendicularibus, nam ita conspicitur in nummo *Justini* A N N O K χ & Justiniani A N N O J X X III & sic in reliquis.

§. X. Nec hoc silentio transeundum, quod magna authoritas sit litterarum seu monogrammatum, quæ toties in postica nummorum reperiuntur. Sunt autem triplicis generis, vel SC. vel Γ. Β. vel Δ. Ε. Primum satis notum est, significat enim *Senatus Consultum.* Secundum idem significat Γνῶμη Βȣλῆς *Senatus Decreto.* Tertium ad populum spectat ΔΕ. Δημαρχικῆς Ἐξȣσίας *populi jussu* seu *Tribunitia potestate.* Apud Græcos itaque nummi his literis insigniti reperiuntur Γ. Β. quod eruditus *Vaillant* interpretatus est Γνώμη Βȣλῆς seu *Senatus Decreto*, exprobrans *Harduini* errorem, qui explicat Γ. Β. *anno secundo.* cum tamen non sit Lambda, sed gamma. Vid. *Vail. Impp. T.* 1. *p.* 268. Restat nobis harum literarum tertia species Δ. Ε. quod idem est, si Ζ. annexum. ut Δ. Ε. Ζ. Quando hæc verba in titulo Imperatoris inveniuntur, idem significant ac TRIBUNITIAM POTESTATEM. Ita in nummis *Augusti* ΛΗΜ. ΕΞ. ΛΗ. quod in Latinis est *Tribunitiæ potestatis* XXXVIII. Si vero in altera nummi parte inveniantur loco SC. significant *populi jussu*, & se referunt ad statuas aut alia monumenta publica, quæ in Cæsaris honorem populi jussu Romæ erecta fuerunt.

§. XI. Sunt etiam alia nummorum inexplicabilia signa, quæ Monetariorum sunt, hi enim de parte sua quædam adjiciebant signa, ut opera sua distinguerent, simul ac locum, in quo nummus obsignatus erat. Hæc signa non solum obvia in Imperio Basso, sed etiam ipsis Consularibus. Horum signorum teste *Joberto Morellius* CC. & quod excedit, collegit. Pedetentim tamen ab eruditis explicantur. Cl. *Vaillant* non paucos numeros intelligendos declaravit; & *Harduinus* penetravit, quod literæ Α. Β. Γ. Δ. quæ in nummis Imperatorum reperiuntur, sint notæ variorum monetariorum unius civitatis, quorum nomina expressa habent antiquiores nummi: inde legitur in

in Juliani Apoſtatæ: *Officina Lugdunenſis* in *Mauritii:* Vienna de *officina Laurentii.* Ex his & aliis facile colligere poteſt Lector, quod SIGLARUM uſus in numiſmatibus Græcis fuerit frequentiſſimus.

§. XII. Ipſos nummos ſi conſideramus, qui certis literis ſignati ſunt, opinionem noſtram firmiorem reddunt, quippe in illis ſæpe duæ vel tres litteræ vocem deſignantes reperiuntur, quæ Lectoribus SIGLARUM inexpertibus magnas moleſtias creant. Ut igitur etiam huic obſtaculo impedimentum removeamus, ex antiquorum numiſmatibus has enucleabimus, quo deinceps nulla remora injiciatur eis, qui ſenſum litterarum intelligere ſudant. Operæ pretium autem exiſtimavimus, ut ſeriem Imperatorum cum Inſcriptionibus Græcis, ſimulque vocum abruptiones in nummis exhibeamus. In nummo *Caji Julii Auguſti* hæ SIGLÆ extant: CEBAΣ. KAI. AΥT. APXIEP. MEΓ. ΥΠAT. IΓ. ΔHM. EΞOΥ. AH. ΠAT. ΠATP. AΥΓ. i. e. *Auguſtus Cæſar Imperator, Pontifex Maximus. Conſul. Tribunit. poteſt.* XXXVII. *Pater Patriæ Auguſtus.* Similiter in nummo Tiberii hæ impreſſæ conſpiciuntur. TIB. KAIC. CEBAC. ΥIOC AΥT. APX. MEΓ. ΔHM. EΞ. ΛΘ. Quas ita reddimus *Tiberius Cæſar Divi Auguſti filius Pontifex Maximus Tribunitia poteſtate* XXXIII. In *Druſii* nummo. ΔPOΥC. KAIC. TIB. CEB. ΥIOC. ΔHM. EΞ. ΥΠ. B. i. e. *Druſus Cæſar Tiberii Auguſti filius Tribunit. poteſtate. Conſul iterum*, ubi litera B. ternarium numerum exprimit. *Caji Julii Cæſaris Germanici* nummus hac inſcriptione Græca gaudet. ΓAI. IOΥΛ. KAIC. ΓEPM. CEB. APX. MEΓ. ΔH. EΞ. Δ. ΥΠ. Δ. ΠAT. ΠATP. *Cajus Julius Cæſar Germanicus Auguſtus Pontifex maximus Tribunit. poteſt.* IV. *Conſul.* IV. *Pater Patriæ.* Ne itaque juſto prolixiores videamus, filium rumpere cogimur, ſi prius paucorum Græcorum nummorum SIGLAS perluſtraverimus. Inter hos maximi moduli eſt, quem nobis exhibet *Cardin. Carpegne* hac inſcriptione: AΥT. KAI. M. AΥPH. KOMOΔ. EΠI. CTP. Π. ΛIΠIOΥ KOINON. OMO. ΠEPΓAM. KAI EΦEΣ. i. e. *Imperator Cæſar Marcus Aurelius Commodus ſub ſtratego ſeu Prætore Publio Lipio Communitas, Concordia Pergamenorum & Epheſiorum.* Similiter: AΥT. K. AΥP. CEΥH. ANTON. AΥΓ. ΠEPINΘ. B. NEΩKOPΩN. *Imperator Cæſar Aurelius Severus Antoni-*

toninus Augustus Perinthiorum bis Neocororum. ΑΥΤΟΚ. Κ. ΜΑΡΚ. ΑΥΡ. ΑΝΤΟΝ. ΛΑΟΔ. ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Imperator Cæsar Marcus Aurelius Antoninus Laodicensium Primorum ter Neocororum.* Et quæ aliæ sunt Inscriptiones, quæ apud Græcos nummis inprimebantur.

§. XIII. Cum autem nostri instituti non sit, omnes nummorum Siglas recensere, quia aliàs magnum volumen conficere possemus; Itaque paucas dabimus Siglas, ex quibus Lector B. conjicere poterit, Siglarum usum Græcis fuisse usitatissimum. Sint ergo sequentes.

A.

ΑΥΛ. *Aulus.*
ΑΝΤ. *Antonius.*
ΑΔΡΙΑ, ΑΔΡΙ. ΑΔΡ. *Adrianus*
ΑΙΛ. *Ælius.*
ΑΤΥΛ. *Atylius.*
ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. ΑΡΧ. —— ἀρχιερεὺς μέγας. *Pontifex Maximus.*
ΑΥΤ. ΑΥ. *Imperator*, αὐτοκράτωρ.
ΑΥΤ. ς. *Imperator septem.*
ΑΥΡΗ. ΑΥΡ. *Aurelius.*
ΑΥΓΟΥ. ΑΥΓ. *Augustus.* Αὐγουστος.
ΑΡΙϹ. ΑΡ. Ἄριστος *Optimus*

B.

ΒΑΣ. Βασιλεὺς *Rex.*
ΒΑΛ. *Valerius.*
Β. —— *bis.*
ΒΟΗΘ. Βοήθος *Deus auxiliare Roma.*

Γ.

Γ. Β. Γνώμη βουλῆς *Senatus Decreto*
Γ. *Cajus.*
Γ. *ter. tertius.*
ΓΑΛ. *Galba*
ΓΕΡΜ. *Germanicus.*
ΓΡ. Γραμματεὺς *scriba.*

Δ.

Δ. Δίκαιος *justus.*
ΔΗΜ. ΕΞΟΥΣ. Δ. Ε. Δημαρχικῆς Ἐξουσίας *Tribunitia potestate.*
ΔΗΜ. ΕΞ. ΙΗ. *Tribunitia potestate* XVII.
Δ. *quater.*
ΔΙϹ. *bis.*
ΔϘΥ. *anno* 494.
ΔΕΡ. *Derbe*
ΔΑΚ, *Dacicus.*
Δ. Ε. *Tribunitia potestas.*
ΔΟΜ. *Domitianus.*

E.

Ε. *quintum.*

ET.

ET. Λ. ἔτους. Λ. *anno trigesimo.*
ET. E. ΔΡΑΧΜΗ. *anno V. drachma.*
ΕΓ. *Egnatius.*
ET. B. *anno secundo*
EY. } Εὐσεβής *pius.*
EYC. }
ΕΛΕΥΘ. ἐλευθερ@.
ETYX. *felix.* εὐτυχής
ΕΦΕ. *Ephesia.*

Z.

Z. *Sex.*

I.

IIS. vel HS. *Sestertius.*
IA. *undecim.*
IΔ. *quatuordecim.*
IΣ. *sedecim.*
IH. *octodecim.*
IOYΣ. *justus.*
ICΘ. *Isthmia.*

K.

K. *Viginti*
KA } Καίσαρ *Cæsar.*
K }
KAIC. *Cæsar.*
KAΛY. *Calycadnum*
KΛAY. *Claudia.*
KOI. *Communis*
KΓ. *Viginti tres.*
KH. *Viginti septem.*
K. A. *Viginti unum.*
KΣ. *Viginti sex.*
KO. *Commodus.*
KTIΣT, κτιστής *Conditor.*

Λ.

L. Λυκάβαντ@ *annus*
L. Δ. *annus quartus*
L. A. *annus primus*
L. B. *annus secundus.*
L. Γ. *annus tertius.*
L. H. *anno octavo.*
L. ς. *anno septimo.*
L. Z. *anno nono.*
L. E. *anno quarto.*
LH. ις. *anno octavo. sedecim.*
L. IΣ. *anno decimo septimo.*
Λ. *Lucius.*
ΛEYK. *Lucius.*
Λ. AIΛ. *Lucius Ælius*
ΛEΓ. B. TRAI. L. Γ. *Legio secunda Trajana anno* III.
ΛK. *Leo Isaur.*

M.

MAP. } *Marcus*
M. }
MHT. μητὴρ *Mater.*
M. Θ. μητὴρ τοῦ Θεοῦ. *Mater Dei.*
MHTPOΠ. *Metropolis.*
MYTI. *Mitylena.*

N.

NEP. *Nero.*
NEΩK. Νεωκόροι *Neocori seu populi qui templo gaudebant, in quo celebrantur quotannis ludi publici, dicuntur etiam æditui.*
NE. IEROY. Νέου ἱεροῦ *Novo Sancto.*
NE. HΛIOI. *Novi soles*
NE. ΘEI. *Novi Dei seu divi*

Π.

Π. Π. Πατὴρ πατρίδ@ *pater patriæ.*

ΠΕΡΓΑΜ. *Pergamenus*
ΠΕΣΚ. *Pescennius.*
Π. ΣΕΠ. *Publius Septimius*
ΠΟΥ. ΕΓ. *Publius Egnatius*
Π. ΛΙΚ. *Publius Licinius.*
ΠΑΡΘ. *Parthicus.*

Σ.

ΣΕΒ σέβαςος *Augustus. Imperator*
ΣΕΒΒΒ. *Tres Imperatores*
ΣΕΒ. ΓΕΡΜ. *Imperator Germanicus.*
ϹΤΡ. ςρατήγος *Prætor*
ϹΕΠ. *Septimius.*
ϹΕΠ. ΓΕΤ. *Septimius Geta*
ϹΑΒ. *Sabina*
ϹΑΒ. ϹΕΒ. *Sabina Augusta.*
ϹΑΛ. *pro Galba.*
ΣΚ. *in Antiochensium nummis idem quod S. C. Senatus consultum.*

Τ.

ΤΙ. } ΤΙΒ. } *Tiberius.*
ΤΙ. *Titus.*
ΤΑΡϹ. *Tarsus.*
ΤΡΑΙ. *Trajanus.*
ΤΕΜΗΤ. *Censor.* τιμήτης.

Υ.

ΥΙΟΣ. ΘΕ. υἱὸς Θεȣ̃. *filius Dei*
ΥΙΩΝ. ΘΕ. υἱωνὸς Θεȣ̃. *Nepos Dei*
ΥΠΑΤ Β. *Consul bis*
ΥΠΑΤ. Δ. *Consul quater.*
ΥΠ. ΤΟ. Δ. *Consul quater*
ΥΠ. ΣΤ. *Consul.* VI.
ΥΗ. Ζ. *Consul.* VII.
ΥΠ. ΙΒ. *Consul.* XII.
ΥΠ. ΙΖ. *Consul.* XVI.

Φ.

ΦΛΑΥ. ϹΑΒ. *Flavius Sabinus*
ΦΑΥϹ. *Faustina.*
ΦΙΛΑΔΕΛ. Φιλάδελφοι. *Fratrum amantes*
ΦΚ. *Focas.*

Caput XXIV.

De Siglis & Notis *Ponderum & Mensurarum.*

§. I. Accedimus nunc ad pondera & mensuras veterum, ubi multa notatu digna occurrunt. Hæc antiquissimis temporibus certis notis & Siglis distincta fuisse constat. Dubio caret, quod primis temporibus ante bellum Punicum primum AS libræ & As pecuniæ ejusdem ponderis fuerint, ita, ut moneta ponderis, pondus monetæ locum interdum supple-

pleverit. Poſtmodum autem credibile non eſt, hoc à Romanis obſervatum eſſe, quia varia ſigna, quibus AS & ASSIS partes conſpicuæ, pro qualitate portionis reperiuntur. Alia ſunt ſigna pecuniæ, alia partium ſeu ponderis, hæc reperiuntur apud *Voluſium Metianum* & *Budæum* de aſſe & tantum per lineas exprimuntur. Prior Scriptor, quem poſſidemus typis excuſus eſt *Lugduni* 1566. Alter autem paucis abhinc annis de novo prodiit, qui nimis prolixe de Aſſe & partibus verba facit. In quibuſdam autem videntur Siglæ & Litteræ. Interdum in illis videre eſt L. vel l ut & O. quod *aſſem* ſeu libram notat. In quibuſdam S. conſpicitur ſemiſſem denotans. Aliqui quatuor punctis aut circulis minoribus diſtinguuntur, qui quatuor uncias ſeu trientem conſtituunt. Tria puncta in aliis de quadrante teſtantur. Sextans duobus punctis cognoſcitur: Horum omnium ectypum exhibet *Hiſpanus Don Antonio Agoſtini nell. diſcorſi ſopra le Medaglie, tradotti dalla lingua Spagnuola nell' Italiana edit. Rom.* 1592. *pag. m.* 6. ubi ita diſſerit: *In alcune ſi trona una. I in alcune un L. che ſignifica una libra, overo un aſſe. In altre una S. che dice Semis che è mezza libra, overo ſei oncie, che è il Triente. In altre tre punti che ſono tre once* &c. Ex his patet, Romanos ASSES ſignaſſe & *notis* & Siglis.

§. II. Ut igitur notitiam aliquam diviſionis Aſſis & illius notarum & Siglarum habeant; notandum, quod prima diviſio ſolidi, i. e. libræ, quod AS vocatur, in duas partes dimidias deducatur. Pars itaque dimidia SEMIS vocatur & Sigla ejus eſt S. Sequens diviſio fit in tres tertias partes, pars tertia TRIENS appellatur notaque ejus eſt ⥱ ⥱. Sequitur diviſio in quatuor quartas partes, & pars quarta QUADRANS dicitur, notaque ejus eſt ⥱⌐. Deinde diviſio fit in ſex ſextas partes, & ſextæ partis nomen eſt SEXTANS, cujus nota eſt ⥱. Deinde dividitur in octo octavas, quæ SESCUNCIÆ vocantur, quarum nota eſt ΣI. Item in novem nonas, nona pars vocatur uncia duæ ſeſtulæ, nota eſt ⊢⥱. Dividitur AS. in duodecim partes duodecimas, vocantur Singulæ, UNCIA, cujus nota —. Hæc velut elementa primæ de ASSE diſtributionis æqualitatem ſervant.

§. III. Si

§. III. Si quid autem quibuſdam earum detrahas, vel confe-ras, fient diſpares: quare ſi quadranti ſextantem, vel trienti unciam applices, facies QUINCUNCEM, qui conſtat ex quinque Unciis, hoc eſt, quinque duodecimis. Nota quincuncis ⫤–⫤. Si ſemiſſi applices unciam, vel quincunci ſextantem, vel trienti quadrantem, efficies SEPTUNCEM h. e. ſeptem duodecimas. Nota Septuncis eſt ꝑ. Si Septunci applicueris Unciam, vel Semiſſi ſextantem, vel quincunci quadrantem, vel trienti tantundem, facies BESSEM i. e. duodecimas octo. Nota beſſis —— S —— Si beſſi applicueris unciam, vel ſeptunci ſextantem, vel ſemiſſi quadrantem, vel quincunci trientem, DODRANTEM efficies, h. e. novem duodecimas. Nota dodrantis eſt SZ. & ſic porro: de qua re videatur Budæus de Aſſe & alios probatos Scriptores. Damus Siglas & Notas ASSIS in tabella hoc modo:

As ſeu Libra P P	XII		
Sic dupondii P P			
Deunx S ⫤–⫤ ;	IX		
Dextans S ⫤ ⫤	X.		
Dodrans SZ. vel S ⫤	IX.		
Bes —— S ——	VIII.		
Septunx X.	VII.		*Unciæ.*
Semis S.	VI.		
Quincunx ⫤–⫤	V.		
Triens ⫤ ⫤	IV.		
Quadrans ⫤–	III		
Sextans ⫤	II.		
Seſcuntia ε ς μ.	XV.		
Uncia ——	I.		
Semuncia	Σ,		

§. IV. Quemadmodum autem Aſſis in ſuas partes dividitur, ita etiam *Uncia*, ubi prima diviſio fit in duas partes dimidias, quæ

quæ vocantur SEMUNCIÆ. Nota ejus eſt Σↄ. Item dividitur uncia in tres partes, quæ vocantur BINÆ SEXTULÆ. Nota binarum Sextularum eſt ıↄ. Item dividitur Uncia in quatuor SICILICOS. i. e. quatuor quartas. Nota Silici eſt ↄ. Item in ſextulas ſex, i. e. ſex ſextas. Nota ſextulæ eſt ✠. vid. *Hoſt. p.* 175. Item in duodecimas duodecim, quas ſingulas partes, DIMIDIAS SEXTULAS vocamus. Nota dimidiæ ſextulæ eſt ✠. Item in SCRIPTULA viginti quatuor. Scriptuli nota ⅎ. Huc etiam pertinent *Denarius*, quo pro *pondere* utitur *Plin. lib.* 21. *c.* 24. & *lib.* 24. *c.* 2. *ſ.* 6. Nota hujus eſt X. Referuntur huc etiam *Quinarius*, cujus nota eſt V. Seſtertius cujus nota HS.

§. V. Nunc quod ad Denarium attinet Sigla fuit litera X qua Plinius, uti dictum ſæpe utitur *lib.* 23. ubi inquit: Poſt additur Omphacii aridi pondus X duorum, aut myrrha X unius, croci X unius. Item hac nota X cum ſubſcripta unitate & *Celſus* utitur. Apud Scrib. Largum Denarii nota hæc eſt X. frequentiſſima. De hac litera dein originem traxerunt X Σ. ſemuncia ſicilicus vel ſeſcuntia. X ſextans ſicilicus. X = Quartuſſis. X = ? Σ. Quinques. X = = Σ Sextis. X = = Sextus. X S Σ Nonus. Denariorum mentionem facit *L. Cæcilius* L. F. in inſcriptione quadam, quam recenſet *Hiſpan. Antonio Agoſtini pag. m.* 174. his verbis: D AR IQUE VOLO X VII D i. e. dare vult *Denariorum ſeptem millia quingentos.* Sunt & alia pondera quæ per Siglas exprimuntur, ut Dupondius per literam S. Dupondius ſemis per S T. *Treſſis* per S = Σ. *Treſſis ſemis* S = ΣT. Diximus ſupra, quod Seſtertii nota vel potius Sigla hæc fuerit HS. cui adjiciuntur ſequentes IIS. & LLS.

& H. S. & HS, quibus significantur duæ libræ & semis. Quando autem linea supraducta reperitur millenarium numerum indicat, uti $\overline{HS}$. & hanc notam in vetustis libris se deprehendisse scribit *Budæus lib. 2. de Asse*. C. *Cæcilius Claudius* Isidorus testamento edixit, quamvis multa civili bello perdidisset, tamen relinquere in numerato HS. DCM: id in antiquissimo libro apud *Plinium* ibidem esse dicit HS. $\overline{DC}$, ut itidem *Sestertium sexcenta millia significet.*

§. VI. SIGLAS in ponderibus usitatas collegit *Isidor. lib.* XIV. *c.* 26. ubi Z. denotat dimidium obulum, T. tres obulos. F. quatuor E. quinque H. Siliquas octo seu tremissem apud Latinos. Hos secuti sunt Græci, qui etiam SIGLIS in ponderibus usi sunt, e. g. N. Græcorum solidum. IB. dimidium solidum. NΓ. semiunciam. ΓΟ. unciam. ΑΛ. talentum significabant. Similiter Minæ SIGLA olim erat μν: quippe duæ priores literæ vocis altera alteri imponebatur. Δραγμῆς autem hæc < instar Græcæ literæ lambdæ, sed in latus prostratæ: Semidrachmæ vero >. Obuli Sigla olim linea recta in obliquum ducta hoc modo ග. Chalci seu χαλκοῦ apud Veteres ita scribebatur χ. Græci quoque Medici pondera quædam à Romanis, postquam illi in Græcia quoque rerum sunt potiti, acceperunt mutuo, & Græcis ponderibus admiscuerunt. Sunt autem hujusmodi pondera novem ΜΝΑ. cujus SIGLA μν, *Plin. lib.* 14. *c.* 17. ΛΙΤΡΑ hoc est libra, cujus hæc fuit λ'. Quanquam etiam *Galenus* dicit ρ' δραχμὰς pro libra & mina scribere quosdam. Testatur hoc *lib.* 6. de *composit. Medic. secundum* genera, ubi inquit: Πότε μὲν γὰρ ἀντὶ τῆς λίτρας < ρ' γράφουσιν αὐτοὶ ἀντὶ τῆς μνᾶς οὐδέποτε ἡ λίτραν οὕτως μικρὰν οὐδεὶς ἔγραψεν ὡς < μή εἶναι. hoc est. *Nam aliquando quidem pro libra drachmas centum scribunt ipsi: aliquando verò pro mina: Nunquam autem libram adeo parvam quispiam scripsit, ut drachmarum* 48. *esset.*

§. VII. Succedit tertium pondus à Romanis acceptum, quod οὐγγία dicitur h. e. *Uncia*, quæ libræ pars duodecima, Cujus SIGLA seu potius nota est ⌒℘. Δραχμὴ unciæ octava pars est, cujus SIGLA olim fuit < & dimidii hæc >. Χαλκῆς vero hæc $\overset{\Lambda}{o}$. Sequitur quintum pondus γράμμα Latinis

Scri-

Scripulum dictum, hujus *Sigla* fuit γρ. Sed ut multa paucis comprehendamus ante oculos pingimus tabulam ponderum Medicorum cum Siglis & sunt

μν μνᾶ ἰατρικὴ
λʹ [sigla] [sigla] λίτρα
℥ οὐγγία
< δραχμή
γρ. γράμμα
∽ ὀβολός
Ɔ ἡμιώβολος
℞ ἐκεράτιος.
σιλίκιος.

§. VIII. Progredimur ad *Mensuras* Romanorum & Græcorum earumque Siglas & Notas perlustramus. Notandum autem, quod mensuræ sint tàm liquidarum, quàm aridarum rerum. de quibus *Hostus in lib. de mensuris & ponderibus* pluribus egit. Non hic occupati erimus in definitionibus evolvendis, quia hæc non ad scopum nostrum pertinent; sed omnem movebimus lapidem, ut Mensurarum Siglas & Notas indicemus. Constat autem, quod Romani & Græci & Siglis & Notis quæ literæ non sunt, sed tantum signa, usi fuerint. Observandum autem venit, quod Romani certis mensuris in liquidis; certis in aridis: certis in aridis & liquidis usi fuerint. Liquorum tantum quatuor mensuras habuerunt: *Culleus*, *amphora urna* & *Congius*. Rerum aridarum tantum duas, *Modium* & Semodium. Mensuræ autem rerum liquidarum & aridarum fuerunt septem: *Sextarius*, *Libra*, *Hemina*, *Quartarius*, *Acetabulum*, *Cyathus*: *Ligula* seu *cochlear*. His addatur & *Concha*. De Culleo seu mensura maxima non legimus, quod notam habuerit; de QUADRANTALI autem, quod AMPHORAM plerique vocant, constat, quod illius Sigla antiquitus fuerit Q vel q, quippe littera q. quadrantalis initialis in cauda dependente linea transversa intercisa. Videatur *Volusius Metianus in libell. de ponder. & mensuris. edit. Lugd.*

 Am-

Amphora hæc in ſe continebat *duas Vrnas*, cujus Sigla erat Q.S. vel Q S. nimirum quadrantalis ſemiſſis ſeu dimidium. *Congius* quoque menſura Romana liquoris, ut Olei, vini, lactis, amurcæ erat, cujus Sigla vel nota eſt ç.

§. IX. Rerum aridarum menſuræ duæ tantum erant, MODIUS ſcil. & SEMODIUS. Modius itaque menſura frumenti erat apud Romanos teſte *Hoſtio. lib. de menſuris* quæ certis Siglis notabatur. Præprimis autem nota erat M vel M. quippe duæ litteræ initiales, poſteriore priori impoſita, ſcribebantur & exprimebantur. Altera menſura aridorum erat SEMODIUS a ſemis & modius compoſitus, quaſi dicas modii dimidia pars eratque menſura Romana rerum aridarum, ut tritici, apud *Ciceronem* in *Verrina frumentaria*. vid. *Varr. lib.* 3. *c.* 8. Hujus Sigla erat M S vel M S quæ ſignificabat Modii ſemiſſem. Et hæc ſunt, quæ de Siglis aridorum Romanor. dicere voluimus.

§. X. Jam ad *menſuras* tam aridarum, quàm liquidarum rerum nos accingimus, quarum prima eſt SEXTARIUS, quæ tàm rerum aridarum menſura eſt, ut frumenti *l.* 21. *ff. de furtis* apud *Palladium lib.* 1. *tit.* 24. conf. *Plin. lib.* 18. *c.* 9. quam liquidarum. Hinc Sigla ad vinum fuit Ɔ. inſtar literæ Latinæ in Alphabeto tertiæ c. ſed inverſæ, ita etiam ad frumentum. Sequitur LIBRA. cujus Sigla LB. vel ℔. HEMINA ſuccedit, quæ Romanis eſt vel menſura liquoris & Sigla ejus ƆS. quæ ſextarii ſemiſſem ſignificat. vel rerum aridarum uti apud *Caton. cap.* 107. *Columell. lib.* 12. *c.* 46. legimus, cujus Sigla fuit ημ. *Voluſius* vult fuiſſe ϟ. QUARTARIUS quoque menſura liquoris fuit, quæ duo acetabula continet, cujus Sigla fuit. Q. Verum ſi referimus ad arida tunc Sigla fuit ✠ M. CYATHUS etiam apud Romanos pro certa liquoris menſura in uſum venit, uti reperimus apud *Catonem*,

Co-

Columellam; Cujus Sigla Latinis olim hæc fuit usitata. Cv. quippe duæ literæ initiales hujus mensuræ. *Volusius* dicit, fuisse Ti. Et hæc de Siglis mensurarum Romanarum.

§. XI. Ad Græcorum mensuras nos conferimus earumque Siglas eruimus, quæ variæ fuerunt. Sicuti enim variæ mensuræ apud ipsos in usu erant; ita necesse etiam fuit, has certis Siglis signare, ut discrimen aliquod inter ipsas esse possit. Mensuræ quoque ipsis uti Romanis duplicis fuerunt generis, Liquidarum scil. & aridarum rerum. Prius itaque Siglas mensurarum rerum liquidarum considerabimus, & postea etiam aridarum, ut facile intelligere possimus, de qua mensura sermo sit.

§. XII. Quod ad mensuras Græcorum rerum liquidarum attinet, variæ fuerunt, & quælibet harum fere certa Sigla gaudebat. Inter has KERAMION, cujus mentio fit *Marci*. XIV. uti à vetere Interprete redditur LAGENA. Beza autem vertit *Amphoram*, hujus Sigla erat Κ̃. Sequitur χοῦς à χοῦς & Sigla ejus. Χ̊. quippe duæ litteræ initiales, altera alteri imposita. ΞΕΣΤΗΣ mensura liquoris quoque est, uti ex *Galeno* constat, habet enim Aceti sextarios tres, Ejus Sigla olim fuit ξε, ξι. KOTYAH, quæ non solum mensura liquidarum, sed etiam aridarum rerum est, uti ex *Polluc. lib.* 4. *c.* 22. & *lib.* 10. *c.* 25. constat. Hujus Sigla erat Κ̊. ΟΞΥΒΑΦΟΝ est mensura liquoris, uti apud *Galen.* & *Plin. lib.* 21. *c. ult.* Hujus Sigla est ξο. ΚΥΑΘΟΣ, haustorium, mensura liquoris, cujus Sigla fuit Κ. ΜΥΣΤΡΟΝ. cujus Sigla. Μ̊ vel Ϲ̊ν. ΧΗΜΗ hujus Sigla Χ̈. Hæ fere fuerunt Siglæ liquidarum rerum.

§. XIII. Sequuntur nunc Siglæ rerum aridarum mensurarum, inter quas recensemus primo loco MEDIMNUM, qui mensura est rei aridæ, ut tritici, hordei teste *Suida*, farinæ

 apud

apud *Herodot. Hist.* 6. & *Xenoph. lib.* 6. *Anab.* hujus Sigla erat με. ΧΟΙΝΙΞ Chænix Attica est mensura, quæ & medica dicitur, rerum aridarum est, ut farinæ apud *Athen. lib.* 12. capparis, radicis contusæ apud *Galen.* Cujus Sigla ᾦ. ᾦ. ΞΕΣΤΗΣ mensura quoque rerum aridarum, cujus Sigla ξε, ξ. ΟΞΥΒΑΦΟΝ mensura est aridorum, ut piperis, origani, salis apud *Galen.* & *Dioscor.* Hujus Sigla ξο. ΚΟΧΛΙΑΡΙΟΝ Cochlear Atticum & est mensura rerum aridarum apud *Galen. lib.* 2. de composit. Medic. nullam *Siglam* habet; Ast ΚΥΑΘΟΣ peculiari gaudet hoc modo K. Ut ita primo quasi intuitu Lector Siglas Ponderum & mensurarum ante oculos habeat ordine descriptas recensebimus hac ratione.

A.

As PP.

Acetabulum ZO.

ΑΛ. *Talentum.*

B.

BES. — *S* —

BINÆ SEXTULÆ ɪɔ.

C.

CHOENIX. χο. ᾦ. ᾦ.

CHALC. χα.

Congius ç

CYATHUS. Cυ. *TI.*

CHUS. ᾦ.

ΧΗΜΗ. ᾦ

D.

Dupondius PP. *S.*

Dupondius semis. S⌉T.

Deunx. S ⵣ ⵣ.

Dextans S ⵣ ⵣ.

Dodrans SZ. S ⵣ.

Denarius X. ✕. ✕

Drachma. ⊲.

E.

E. quinque obuli

ΕΚΡΑΤΙΟΣ ℞.

F.

F. quatuor obuli

Γ.

ΓΟ. *Uncia.*

ΓΡΑΜΜΑ. χ.

H.

H. Siliquas octo

HEMINA. KO.

HEMINA ROM. ɔs. ἡμ. & ל.

ΗΜΙΩΒΟΛΟΣ. ɔ.

IB.

I.

IB. Dimidium solid.

K.

ΚΕΜΑΡΙΟΣ. Κ̃ε.

ΚΟΤΥΛ. Κ̊.

ΚΥΑΘΟΣ. Κ̈.

L.

LIBRA λ' ℔.

M.

MINA. μν.

MEDIMNUS. μς.

MODIUS. M̊.

MYSTPON. M̈.

N.

N. Solidum.

ΝΓ. *Semiuncia.*

O.

OBULUS. ω

ΟΥΓΓΙΑ

ΟΞΥΒΑΦΟΝ. ξο.

Q.

QUARTARIUS in liquid. Q *in arid.*

QUARTUS. X

QUADRANS

QUADRANTAL.

QUINCUNX.

QUINAR. V.

QUINQUIES ? Σ.

S.

SEMIS. S.

SEMUNCIA Σ,

SESCUNTIA Σ. ες μ.

SEMIDRACHMA >

SEMIMOD. S. M̊ S.

SEXTAR. ↄ. ZE.

SEXTANS

SEXTULA.

SEXTANS SILIC.

SEXTIS.

SESTERT. HS. IIS. LLS. AS.

SILIC. ↄ.

SCRIPTUL.

T.

TRIENS

T. Tres obuli

TALENTUM ΑΛ.

TRESSIS S Σ.

TRESSIS SEMIS. S ΣT

V.

UNCIA. —

URNA. S.

Z.

Z. dimidius obulus.

Et

Et hæc sunt, quæ de Siglis in ponderibus & mensuris observatis Veterum tradere voluimus.

Caput XXV.

De Siglis *&* Notis *Servorum & Malitiosorum hominum.*

§. I. Hermannus *Hugo* & ex illo *Isidorus lib.* 1. *cap.* XXI, XXII, XXIII. & sequent. agens de variis generibus Siglarum & Notarum, etiam SERVILIUM mentionem facit, quæ servis captivis, ergastulorum carceribus inclusis, facinorosis inurebantur. Vocantur autem hæ NOTÆ diversimode apud diversos Seneca lib. 1. de Tranquill. anim. appellat SERVILES LITERAS. Apud *Boëtium. l.* 1. *Ciceron.* 2. *Offic. Auson. epist.* 15. *Valer. Maxim. lib.* 6. *c.* 8. dicuntur NOTÆ. Plinius in Panegyr. vocat *notas* & *puncta.* Nuncupantur quoque STIGMATA à *Sueton. in Caligul. c.* 27. à *Senec. lib.* 4. *de Benef. Quintilian. lib.* 7. *c.* 4. *Justinian. leg.* 3. *de Fabricens. l.* 11. *a Scribon. Largo c.* 231. *Herodiano l.* 7. *Columell. in Hort.* Hinc Servi nominantur STIGMARIÆ à *Nonio* & *Cicerone*, item notis compuncti, σιγῶνες ϰ̀ σιγμαλίαι à *Polluc. lib.* 3. *c.* 8. de servis.

§. II. Notandum autem, quod NOTÆ SERVILES triplicis ferè generis fuerint, nimirum vel PUNCTA, vel IMAGINES, vel Siglæ sive LITERÆ. Nos autem hoc loco, relictis punctis de Siglis & imaginibus agemus. Stigmata iterum hominibus impressa erant. (1) Politica, (2) Oeconomica, (3) Militaria, (4) Religiosa. Ubi politica rursus vel honesta erant, vel ignominiosa, de quibus in sequentibus. Jam autem nobis sermo erit de *servis*, quorum stigmata Oeconomica, quæ illis Domini inurebant. Servi bello capti hoc sæpe amissæ libertatis indicium gerebant, quale miserabile agmen *Alexandro* occurrebat, apud *Curtium lib.* 5. *c.* 5. Captivi erant Græci ad quatuor millia fere, quos Persæ vario suppliciorum genere affecerant. Quosdam enim inustis barbarorum

LI-

LITERIS in ludibrium reservaverant, & de his non est loquela; sed illis, quibus loco pœnæ Siglæ inustæ, qua in re multorum Dominorum crudelitas se exeruit, a qua eos deterrere conatus est *Phocylides* hoc carmine 214.

Στίγματα μὴ γράψῃς ἐπονειδίζων θεράποντα

Notas ne inscribas, opprobrio afficiens servum

§. III. Serviles itaque Literas scribere apud *Ulpianum* est NOTAM inurere in *Instit. tit.* & *Leg.* 27. & *Cod. de pœn.* uti *Barnab. Brissonius in suo de verborum* significationibus libro doctissimo observat. Quatuor autem inscripti reperiuntur; apud *Martialem* Vultus scriptus; apud *Ausonium* & *Plinium* inscripta Ergastula, apud *Juvenalem Satyr.* 14. Literati, apud *Plautum* & *Apulejum*. Cælati apud *Propertium lib.* 4. Adeoque literis illis causticis crimen ipsum vulgo exprimebant. *Plato* 8. *de leg.* Si quis Sacrilegium commiserit &c. in facie manibusque crimen inscriptus & flagellatus extra fines patrios projiciatur. conf. *Just. Lips. Elector. lib.* 2. *pag. m.* 487. *edit. Antverp.* 1611. *Joh. Henr. Salmuth. in Panciroll. comment. pag.* 85.

§. IV. Notabantur inprimis MANUS DEXTERA & FRONS, quoniam hæ partes difficulter admodum occultari possunt. vid. *Pignorius lib. de Servis. pag. m.* 29. *edit. Amstel.* Quod autem veræ LITERÆ fronti imò vultui toti inscriptæ, probat *Plaut. Casin. Act.* 2. *sc.* 7. *v.* 49. his verbis: *Si hic literatus me sinat.* De patre suo *Bion Philosophus Broysthenites* apud *Diogenem Laertium* narrat, eum in facie Scripturam acerbissimi Domini habuisse. Imò sæpe plurima verba inscribebantur, uti duo Monachi, quod *Imp. Theophilum* liberius monuissent duodecim versuum epigramma excipere coacti sunt, teste *Zonara*. *Petronius* Satyrico: Implevit Eumolpus frontes utriusque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Verum vix credibile est, quod plena verba inusta fuerint, uti *Petronius* vult; Probabilius conjecturatur Siglas tantum impressas fuisse, uti ex sequentibus patebit.

§. V. Ratio inscribendi ita habuit, ut primitus *litteræ* inurerentur candenti ferro, quod *cauterium* vocabant, de quo fuse

Joh. Henric. Urfin. in analect. Sacr. pag. m. 99. *feqq. edit. Francof.* 1668. Hoc ita formatum erat, ut literas impreffas ederet. Deinde hoc facto atramentum infundebant, quo eminerent magis literæ, & fe lectui præberent. Vid. *Juft. Lipf. Elect. lib.* 2. *c.* 15. Poftmodum autem hæc crudelis confuetudo à *Conftantino Magno* prohibita eft *Cod. lib.* 9. *tit.* 47. qui eft de pœnis *l.* 17. Si quis in metallum fuerit pro criminum deprehenforum qualitate, damnatus, minime in ejus facie defcribatur, cum & in manibus & furis poffit pœna damnationis una infcriptione comprehendi: quo facies quæ ad fimilitudinem pulchritudinis eft cæleftis figurata, minime maculetur. Interdum etiam fervis fugitivis *Collaria* applicabantur, quibus Siglæ inprimebantur, quale collare Romæ vidiffe affirmat *Pignorius lib. de Servis pag. m.* 32. *edit. Amftel.* apud *Lælium Pafchalinum.* Ita prope Nemaufum tale repertum cum his Siglis: T. M. Q. F. E. REV. ME. P. RUBRIO. LAT. DOM. MEO. i. e. *Tene me quia fugi & revoca me publico Rubrio Latino Domino meo.* conf. *Zimmerman. Florileg. p.* 243.

§. VI. Progredimur ad Siglas ipfas fervorum & malitioforum hominum, quæ frontibus infcriptæ fuerunt. Morem hunc antiquiffimum fuiffe conftat ex Scriptoribus, qui hunc ex Sacra Scriptura fundatum effe volunt. Legimus enim de *Caino* Deum fignum dediffe. Sunt qui vocabulam אוֹת quod hîc occurrit, non per *fignum* in communi, fed per *litteram* vertunt, ficut & tam literam, quam fignum revera fignificat, nomenque dat omnibus *Alphabethi* literis. Quinimò fecundum Magos naturales & Kabbaliftas primus homo Adam, ac ipfius jure omnes homines, figna divina originalia impreffa habuerunt, ipfius Dei digito, quorum unum פחד alterum חֶסֶד dictum volunt, prius ad beftias in fubjectione tenendas, alterum ad mutuum amorem conciliandum. Verum fabulæ funt. Quidam igitur de Signo Caini ftatuunt literam quandam e nomine Tetragrammato יהוה & forfan literam ה fuiffe. Alii litteram ex voce תְּשׁוּבָה quæ pœnitentiam denotat. Verum conjecturis tantum nituntur.

§. VII Regredimur ergo ad Siglas noftras, quæ fervis fugitivis vel etiam malitiofis inuftæ. Refert *cl. Pignorius lib.*

cit.

cit. servis fugitivis inustam fuisse SIGLAM Φ vel F. Lege Remmia (vel Memmia) calumniatori in fronte imprimebatur litera C. qua indicabatur, eum calumniatum esse: vel etiam per K. *Kalumniatores* signabantur, nam per K. *Kalumniam* olim scribebant, uti *Lipsius lib.* 2. *Elector. c.* 15. *pag.* 489. edit. Antverp. observat. Et de hac *Kalumniatoria* nota *Cicero* pro *Rosc.* scribit: Literam illam, cui vos usque eo inimici estis, ut eam omnes oderitis, ita vehementer ad caput affigent, ut postea neminem alium, nisi fortunas vestras accusare possitis. Quem locum egregie explicat *Adrian. Turneb.* in Adversariis suis. Similiter littera D. *delatoribus* inurebatur. *Henrici* VII. *Angliæ Regis* constitutione *homicidæ* sub pollice manus, inustus character seu SIGLA M, quia Angli illum vocant a *Mürdere*: furibus litera T, (quia *Theefe* dicuntur.) *Conf. Lucian.* & *Polydorum Virgil. lib.* 26. *histor. Angl.* confer. *cl. Zimmermanni Florileg. pag.* 565. ubi plura. Sub Eduardo autem VI. *mendici vagantes* litera V. in pectore insigniti. Imò hodienum moris est, ut illis, qui à patibulo liberati signum Π inuratur, quæ notat, illos dignos hoc fuisse. Non solum *literæ* sed etiam *imagines* loco Notarum vel SIGLARUM erant. *Plutarch. in Pericl.* refert, Samios captivis Atheniensium NOCTUAM inussisse, & hos illis vicissim SAMAENAM, quod navis genus est. conf. *Lips. lib.* 2. *Elect. p.* 489.

CAPUT XXVI.

De SIGLIS & NOTIS MILITARIBUS.

§. I. VIsis Servorum & malitiosorum hominum SIGLIS, militares considerandas proponimus, quæ etiam ad publicas Siglas referuntur. Erant autem in bello SIGLÆ publicæ, quas in Vexillis & aliis instrumentis bellicis usitatas habebant. Vetustissimum Symbolorum armis inscribendorum usum esse ipsa Scriptura Sacra *Num. II.* 2. nos docet: איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל i. e. *Singuli*

 per

per turmas atque vexilla & domus cognationum suarum castra metabuntur filii Israel. vel ut Anglus reddit: *The sonnes of Israel shall encamp, every man by his standard, with the ensignes, according to the house of their fathers,* quasi diceret, unusquisque super vexillum suum in signis domus patrum suorum. In ordinatione itaque castrorum præcepit Deus, ad confusionem tribuum vitandam, *vexilla* erigi, ut juxta ea familiæ castra metarentur, cui congruit textus Syriacus. Verum cum vexilla ex se & natura sua distinctiva esse non possint, nisi per certa quædam Symbola seu Signa iis inscripta; hinc sacer textus luculentissime indicat hac voce באותות in signis Symbolis, seu literis.

§. II. Fuisse igitur VEXILLA illa Symbolis quibusdam inscripta, singulis familiis propria, non sacer tantum textus juxta diversas translationes habet, sed & ipsi commentatores id expresse indicant, imò figuras, colores aliasque circumstantias iis annexas producunt. Ita R. Aben-Ezra hoc loco differit, cujus verba Hebraica latine ita reddimus: *Castra metabuntur filii Israël ea ratione, qua solent, scil. singuli juxta castra sua, hoc est, tribus suas, vel singuli juxta sua vexilla, ut non confundatur tribus cum tribu vexillum cum vexillo.* Et paulo post: Fuerunt autem signa & symbola in singulis vexillis, dicuntque Majores nostri, quod in vexillo *Ruben* depicta fuerit figura hominis, ex occasione, quod quæsiset Mandragoras in agro (habent autem radices Mandragoræ figuram humanam.) Vexillum verò *Juda* habebat figuram Leonis. Et vexillum *Ephraim* figuram habebat Bovis. i. e. primogenitus bos ejus. Vexillum Dan figura *Aquilæ* insigniebatur. Porrò singula vexilla putantur fuisse tribus coloribus tincta, secundum colores gemmarum in pectorali & gestasse Patriarcharum nomina. Verum hanc proportionem vacillare docet Anglus *Thom. Goodwin in tract.* quem inscripsit *Mosen & Aaron.* Ast erudite valde vir celeberr. *Braunius in libro elegantissimo de vestitu Sacerdot. Hebr. lib.* 2. ostendit, Vexilla cum gemmis in pectorali conferenda esse, quem vide.

§. III. Singulis VEXILLIS sua erat inscriptio. *Cabbalistæ* his quatuor Vexillis inscriptas dicunt fuisse quatuor LITERAS

יהוה,

יהוה, ſabulantes iiſdem quatuor præcipuos menſes & quatuor præcipua Zodiaci ſigna reſpondiſſe, nimirum *Arietem*, *cancrum*, *libram* & *Capricornum*, & influentiam ſuam in ea habuiſſe, uti etiam *Athanaſ. Kircher. in ſuo Oedipo. fol. m.* 22. myſticam ſignificationem eruere conatur. Verum Rabbinorum figmenta ſunt, quibus fides non habenda. Si itaque *Vexilla* illa, uti probabile videtur, ſignis & figuris fuerunt ornata, quod etiam ante Ægyptios factum probat cl. *Eberhard Rudolph. Roth. in diſſert. de Aquil. Rom. ſigno. edit. Jen.* 1669. quibus tamen horum originem adſcribit *Kircher. Tom.* 1. *Oedip.* melior ſane illa opinio eſt, quam *Henric. Ainſworth.* ex *Targum Jonathan.* adducit, *in Comment. ad Num. fol. m.* 10. *edit. Londin.* his verbis: *The ſtandard of the camp of Judah was of linnen of three colours, according to the three tribes, Judah, Iſſachar and Zebulon, and in the midſt thereof was written Num.* x, 35. i. e. קומה יהוה ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך *Surge Jehova & diſpergantur inimici tui, fugiantque oſores tui à vultu tuo.* In hoc impreſſum erat ſignum Leonis. Porro dicunt, quod vexillum Rubenis ex tribus coloribus gemmis in pectorali reſpondentibus conſtiterit, in cujus medio hæc verba ſcripta fuiſſent Deut. VI. 4. " אחד שמע ישראל " אלהינו. Audi Iſrael Deus noſter Jehova unus eſt. Et in hoc aſſerunt fuiſſe imaginem hominis. Et ſic de aliis. vid. *Godwin. Moſen* & *Aaron. pag. m.* 523. *celeb. Braun. de veſtit. Sacerd. Hebr. l. c.*

§. IV. Non autem probabile videtur integra verba ſcripta fuiſſe in vexillis, verum modò Siglas, uti ex Vexillo Maccabæi conſuetudo plane elucet, in quo hæ Siglæ:

מ כ ב י

T.

Sæpe etiam Hebræi utebantur Sigla T. de qua Doctores Eccleſiaſtici produnt, *Abrahamum* hac uſum eſſe: videatur *Joh. Hen-*

Henric. Ursin. in Analect. Tom. 1. *pag.* 91. nos in medio hoc relinquimus. Illud tamen monere non supersedemus, quod commento putidius nihil quicquam esse possit Rabbinorum & aliorum horum vestigia prementium, qui asserunt, imagines Leonis, hominis, bovis & aquilæ Vexillis impressas fuisse, cum hæc cum moribus Judæorum pugnent. Sane hoc ansam præbuisset populo aliàs superstitioso ad Idololatriam, quam tamen Deus in lege severissime prohibuerat, ne faciat imaginem. Hanc sententiam ut erroneam quoque tuetur cl. *Samuel Bochart. in Hieroz. part.* 1. *l.* 3. *c.* 5. *fol. m.* 772.

§. V. De aliis populis res clarior est, illi enim Vexillis imagines Imperatorum, nominaque addebant. Romanorum enim Imperatorum σημεῖα non tantum à prima cohorte Legionum, quarum quæque decem constabat cohortibus, prælatæ, sed & alias in pompa & missæ in Provincias eodem modo vultus & nomina eorum exhibebant. De prima cohorte *Veget. lib.* 2. *c.* 6. *Hæc suscipit Aquilam, quod præcipuum signum in Romano semper exercitu est & totius Legionis insigne. Hæc imagines Impp. h. e. divina & præsentia signa veneratur.* Non putandum autem quod omnia Vexilla Aquilâ ornata fuerint, cum constet, multa apud Romanos veteres signa militaria fuisse, uti *Plin. lib.* 10. *c.* 4. recenset. Inter hæc refert *aquilam, lupos Minotauros, equos, apros.* In singulis etenim Centuriis singula vexilla erant, quibus Cohortis & Centuriæ numerus literis designabatur. Itaque *Livius* scribit, Ordinem sexagenos milites, duos centuriones, vexillarium unum habuisse. v. g.

VEX vel *VEXIL. COHOR.* II. *GALL. EQVIT. INDAC.*
VEX. COH. III *AVG. THRAC. EQVIT.*

Et hic mos in omnibus aliis vexillis, præter primarium in Legione, quod Aquilam habebat, observabatur.

§. VI. Quod autem Vexilla Imperatorum imaginibus & certis Inscriptionibus exornata fuerint, testatur *Gregor. Nazianzen. Orat.* 3. *in Julian.* de *cruce* sic loquitur; *Principatumque (ut ita dicam) in reliqua omnia vexilla tenens, tam quæ Imperatorum imaginibus, atque expressis texturis, in variis tincturis, ac LITERARUM picturis decorantur.* Quem in locum Scho-

Scholiastes antiquus. *Nam ex prædictis signis, alia Regum simulacris auro depictis & latis texturis varie tinctis & Inscriptis exornantur.* De his sæpe *Cornel. Tacit. lib.* 1. *histor.* De titulis verò *Dio* in *Nerone*, de *Virginio Rufo*: *Ipsum Cæsarem & Augustum appellabant, cumque non acquiesceret, militum quispiam uni è Signis celeriter hæc inscripsit*, nempe tit. AUGUSTORUM. *Suetonius* in *Vespasiano*: Assensêre cuncti nomenque ejus VEXILLIS omnibus sine mora inscripserunt. Huc spectat Statii carmen:

Aurea clarum nota
Nomen Ducum vexilla præscriptum ferunt.

§. VII. Quis non ex prædictis conjicere potest, hanc consuetudinem frequentissimam esse. Nonne in vexillis Imperatoris nostri augustissimi Aquila seu insigne Imperii conspicitur, literis seu SIGLIS circumjacentibus, quæ vel ipsum Imperatoris vel Ducis nomen significant. Et si quis his fidem dare nollet, ille tollat oculos & aspiciat Vexilla in templis ceu Donaria suspensa & magnum SIGLARUM numerum reperiet. conf. *Jacobi Philippi Tomasini in tract. rarissimo de Donariis antiq. edit. Patav.* 1654. inprimis autem *M. Salomon Stepner. in Inscriptionibus Lipsiensibus*, qui quamplurimas SIGLAS vexillorum in templis recenset. *Prodiit Lips.* 1675. vid. *Georg. Fabricii Rom. illustrat. pag. m.* 87, 88. 89. *edit. Amstel.* 1689. Sic Lacedæmonii in Vexillis literam Λ. a principio nominis impressam habebant, & *Argivi* A. qua principatum inter Græciæ populos innuebant. *Hebræi* T. & *Siconii* Σ a principio nominis.

§. VIII. Illud quoque silentii pede non transeundum, unde crux in pectore Aquilæ Romanæ originem trahat? Nos respondemus, quod originem debeat Constantino Magno. Quippe cum bellum contra *Maxentium* moturus divina auxilia imploraret, & eodem tempore iter faciens cum exercitu in cælo videret signum crucis cum hac inscriptione: IN HOC VINCES. Statim igitur crucem juxta visam imaginem efformari fecit, & victoriam deportavit. Forma hæc erat. Hasta erat oblongum auro obductum lignum quod cornu habebat transversum ad formam crucis constructum. In fastigio corona extabat

tabat gemmis & auro circumtexta in qua nomen Christi duabus literis initialibus erat scriptum X. P. In transverso autem cornu velamen adhæsit gemmis resplendescens, sub velamine deorsum aurea Constantini & liberorum effigies ad pectus usque depicta continebatur. de qua Prudentius. forma hæc fuit

☧ vel ☧. Unde *Minut. Felix in Octavio. pag. m.* 286. *edit. Lugd. Batav.* 1672. Nam & signa ipsa & cantabra & vexilla castrorum quid aliud quàm inauratæ cruces sunt & ornatæ. vid. *Rigalt. & Ouzel. annot. in h. loc.* conf. Don *Antonio Agostini discurs. edit. Rom.* 1592. *pag. m.* 11. qui de hoc signo

☧. vel A ☧ Ω vel IHS. XPS quamplurima collegit.

§. IX. Missis his ad alia militiæ instrumenta progredimur & Siglas in ipsis perlustramus. Cum itaque gladius præcipuum instrumentum bellicum sit, illius Siglas primo loco intuebimur. Gladios ac cætera instrumenta bellica Ducum nominibus & quidem Siglis insignitos fuisse, expressis sæpe artificum nominibus peculiari loco literisve minutis asserit celeb. *Cyprianus Profess. Helmstadiens. in disput.* de Siglis; id quod & nos confirmamus, moti loco *Apocal. cap.* xix, 16. ubi de Christo dicitur, quod ille Dux supremus *habeat in femore suo scriptum RR & DD. Rex Regum & Dominus Dominantium.* Nobis quidem constat, quod Reges *Persarum* & *Parthorum* etiam hoc titulo ex superbia utantur, uti ex *Alexandro ab Alexandro* refert *Filip. Picinell. dei lumi riflesss. fol. m.* 886. *edit. Milan.* his verbis: *Con questo titolo istesso, volevano essere acclamati i Re della Persia, come osserua Alexander ab Alexandro lib.* 1. *Genial. cap.* 28. *Giulio Capitolino trattando de una lettera scritta da Sapore Rè della Persia a Constanzo Imperatore, dice, che haveva questa inscrittione.* REX REGUM SAPOR, PARTICEPS SYDERUM ET FRATER SOLIS ET LUNÆ CONSTANTIO FRATRI MEO S. P. D. Verum transeat homuncio ille, cum soli Christo titulus hic conveniat.

§. X. Cum vero hic locus ad illustrandam materiam nobis inser-

inſerviat, accurate examinabimus illum. Aſſenſum non præbemus illis, qui volunt, femur ipſum carneum characteribus inſignitum fuiſſe, cum in textu dicatur ſcriptum in veſtimento ſimul & femore. Accipimus veſtimentum & femur pro *Gladio*, qui dependet ex femore, cui elogium inſcriptum. Gladios autem certis notis nominibuſque inſcribi ſolitos, aut eorum, qui geſtarent, aut Imperatorum, quibus militarent, tametſi non ita certa res, an factum vel ad gloriam vel ad militiæ profeſſionem. Veſtigia moris oſtendemus. *Ovid. lib.* 7. *Metam.* de *Ægeo* & *Theſeo* ejus filio ita canit:

Sumſerat ignara Theſeus data pocula dextra
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis

Statius de enſe *Dircæi* ita canit:

Aſpera vulnifico ſubter latus enſe riget
Sphinx

nempe in capulo effigiata, ut bene notat *de la Cerda* in ſuis ad *Virgil. Comment. Æneid.* 4. 261. ubi ſcribit etiam ex *Helidoro lib.* 2. gladium *Thyamedis* in ebore cælatum *aquilam* habuiſſe. Ita etiam *Ariſtophanes* in *Lyſiſtrato.* Ejuſmodi multæ in enſibus & galeis cernuntur effigies. Sed & nomen Imperatoris in gladio cælatum reperimus, quod *Toleti* videre plures liceat ſcribit *Petrus de Alcocet* in hiſtoria, ſeu deſcriptione ejus urbis *lib.* 2. *cap.* XXVII. Inſigne ibi Hieronymianorum Cœnobium eſt, cui titulus LASISIA, ubi ſervatur & oſtenditur gladius, quo B. *Apoſtolo Paulo* caput abſciſſum eſt. Ejus altera pars ſive facies antiquis cernitur characteribus inſcripta in hunc modum. NER. CÆS. MUCR. i. e. *Neronis Cæſaris Mucro.* Additum poſtea ex altera recentioribus notis. Q°. PAUL. TRUNC. CAP. F. *quo Paulus capite truncatus fuit.*

§. XI. Ut noſtram opinionem probemus aliis teſtimoniis, prodeat *Plutarchus*, qui in *Mario* ita ſcribit, quod *Catulli* milites ſuorum Ducum nomina telis inſcripſiſſent: *Cum inter milites*, inquit, *Marii & Catulli de victoria contentio oriretur, ita convenit, ut Legati Parmenſium, qui tunc aderant, de hàc re judicium ferrent. Hi ducti per cadavera hoſtium à militibus, conſpexerunt, jaculis militum Catulli Barbarorum corpora*

esse confossa: *Dignoscebantur ex insculpto nomine CATULLI tela*. Quidni etiam gladii in eandem formam incisi? Videntur in Armamentariis gladii Arabicorum Hispanicorumque Regum & Ducum nominibus insigniti. Refert *Martin. de Roa. Singul. libro* se vidisse gladium Arabum Regi in spolio Gratanensi ereptum literis Arabicis inscriptum, quem *Martinum Carillum* possidere asserit. Et quid dicamus de ense vel gladio Serenissimi *Eberhardi Ducis Wurttenbergici* piæ memoriæ in Cimeliarchio Stuttgardiano servato & his literis ATTEMPTO inscripto. Volunt quidem viri doctissimi, quod originem trahat a periculo in Oriente per insidias structo, quod significet Celsissimum Ducem TEMPTATURUM esse cum insidiatoribus, quod inde colligunt, quod versus quidam extent: Herr Eberhard der wagts. Verum si conjecturare licet, literæ hæ aliò tendunt, quod tamen cujusvis judicio permittimus. Voluit forsan fortissimus Heros comitibus suis his verbis animum addere, ne desperent de salute sua, quia & ipse omnem movere vellet lapidem, ut Arabes experiantur potentiam suam. Hinc victoria deportata omnibus has Siglas inscribi curavit ATTEMPTO quæsita explicamus; Esto! *Arabes, Tincti Truces Experientur Meam Potentiam Tempore Omni*. Et ita literæ optime conveniunt cum versibus Germanicis. Similiter in *Armamentario Gissensium* celeberrimo *Serenissimi Landgravii Darmstadio-Hassiaci* Gladii & enses Siglis notati plurimi visui exhibentur. Imò ipsa experientia hodienum testatur, quod capuli militum hodiernorum Siglis nominum aut Principum, ad quem pertinent, vel Ducum signentur. Nam his aut T. aut H. aut alia litera initialis Ducis nominis inuritur, uti Gissæ capuli notati sunt litera T, quod significat militem ad *Turkheimerum Generosum Nobilem* pertinere. Et ita in aliis. Verum hæc sufficiant de gladiorum Siglis.

§ XII. Pergimus ad CLYPEOS veterum, quos quoque Siglis notabant. Observandum autem, quod distincti fuerint coloribus & insignibus, ut *Pierius in Hieroglyph. lib.* 42. *pag. m.* 533, 534. pluribus testatur. Siglas quoque his additas fuisse *Panciroll.* & *Salmuth. in not. ad illum l.* 1. ostendunt. Quibus adstipulatur *Vegetius l.* 2. *c.* 18. *de re militar.* Ne mi-

milites inquit, aliquando in tumultu prælii à ſuis contubernalibus aberrarent, diverſis Cohortibus diverſa in ſcutis ſigna pingebant, quæ ipſi nominant DIGMATA. Digmata autem illa erant Hieroglyphica ſigna alicujus Dei ſive Imperatoris Imperii, cujus ſtipendia merebant. Hinc teſte *Pauſania in Phocicis Menelaus* cum ſcuto in quo erat *Draco* in Græcia videri; *Idomonea* pro inſigni habuit *Gallum Gallinaceum*. *Aquila* paſſis utrinque ad marginem clypei alis in *Meſſenio*. In *Alcibiadis* ſcuto erat *Cupido* fulmen geſtans, in *Perſei*, caput *Meduſæ*. Quandoque etiam *Crucis* figura & nomine Chriſti clypeos inſignitos refert *Baron. T.* 3. *A.* 312. n. i. hac figura ☧ confer *Lipſium de Milit. Rom. & not. ad cap.* 15. *l.* 3. *de Cruce*. Moris quoque fuit, quod in adverſo ſcuto uniuſcujuſque militis nomen adſcriptum fuerit, addito, ex qua eſſet cohorte, quave Centuria e. g. Claudius Cohort. II. Centur. Aquil. Maxim.

SEMPR. COH. III. *CEN. BACCH.*

Imò nonnunquam Siglæ munus hoc expleverunt. Apud Romanos id frequentiſſimum in omnibus fere familiis appellandis. In unum quod ad Arma pertinet, dicamus A in Atticorum clypeis notatam populum eum ſignificat. At in Meſſenorum clypeis, qui & olim clariſſimi extitêre τὸ M deſcriptum erat L ſeu Λ. in Lacedæmoniorum.

§. XIII. Ad ipſos milites nos conferimus, qui Siglis ſe notabant, de quibus compendio egit *Stewechius. comment. ad Veget. de re milit. lib.* 2. *c.* 5. cujus verba huc transſcribimus: Certum eſt, inquit, milites punctis ſignari ſolere. Quod etiam *Accurſium* video non ignoraſſe, *Inſt. de teſtam. mil.* Idemque in fabricenſibus fieri ſolitum oſtendit Impp. *Arcadii* & *Honorii* conſtitutio, *C. de fabricenſ. lib.* 11. Stigmata hoc eſt notæ publicæ fabricenſium brachiis ad imitationem tironum infligantur, ut hoc ſaltem modo poſſint latitantes agnoſci. Hæc & alia plura, quæ compendii loco omittimus, *Godſchal. Stewech.* profert. Cui adjungimus *Lipſium lib.* I. de *militia Roman.* Tirones jam captos compungebant & in cute ſignabant. Inſcribebatur autem nomen Imperatoris, unde D. Au-

gustinus *Regium characterem* appellat. Quemadmodum enim servis Dominico nomine; ita Milites Imperatorio signabantur, ut agnoscerentur.

§. XIV. Denique ut multa paucis comprehendamus illud est addendum, quod in breviculis, quibus nomina militum continebantur Siglæ quædam nominibus adscriptæ fuerint, quæ indicarent, an adhuc in vivis nec ne. De his *Isidorus lib.* 1. *c.* 23. sic literis tradit: In breviculis quoque, quibus militum nomina comprehendebantur, (nos vocamus die Rolle) propria nota erat apud veteres, quæ inspiceretur, quantique ex militibus superessent, quantique in bello excessissent. T. nota in capite versiculi posita superstitem designabat. Θ verò ad uniuscujusque defuncti nomen apponebatur. Unde & habet per medium telum, i. e. mortis signum. De prioribus duabus Siglis eadem *Alexander ab Alexandro Gen. dier. lib.* 3. *cap.* v. habet. De Θ militari nota probat ex Veteribus Inscriptionibus *Scaliger. Auson. Lect. lib.* 2. *c.* 20. Θ ergo feralis fuit litera ac infelix. Sumptam eam & verè à Græca voce Θάνατος. i. e. mors, *Lipsius* affirmat *Dialog. de recta pronunciatione LL. c.* 14.

§. XV. Unde autem T. quæ salutaris ac superstitem seu vivum denotat, ortum suum habeat, varia sunt Criticorum judicia. Lipsius alleg. loco existimat *Isidorum* esse falsum: atque loco τȣ T. jubet V. reponere, quæ prima litera in voce VIVUS, & reperiatur in antiquo lapide:

Θ. CN. OGULINUS
Θ GULNIA
V. L. SAFINIUS

Hîc enim duo mortui signantur: postremus *Vivus*. Subscribit sententiæ *Michael Meusnerus* Syntagmat. super Adnotam Philolog. Verum *Janus Rutgersius var. Lection. lib.* v. *pag. m.* 503. *edit. Lugd. Batav.* 1618. *cap.* 17. pro litera T. pugnat, accersendo istam à Græco τηρηθεὶς, ἀπὸ τȣ τηρεῖσθαι. i. e. conservari. Verba doctissimi hujus authoris, quia in paucorum manibus est huc adscribemus & videbimus, quid valoris sit. Scripserat,

rat, inquit, *Isidorus libro* I. *cap*. XXIV. *Orig*. in breviculis militum eos, qui prælio superessent, T. litera notari solitos, ut contra eos, qui cecidissent, litera Θ. Exstitit non ita pridem homo & fama clarissimus, (*Lipsium* intelligit) qui affirmet, se videre non posse, cur ea litera vivum significet. Quare eo sese inclinare, ut hujus loco V. reponenda sit, quæ & prima in voce *Vivus* & in antiquis monumentis reperiatur. Ego *Isidorum* id neque solum, neque sine causa scripsisse dico. Scripserat idem *Rufinus* Invectiva secunda in Hieronymum. *Petrus Diaconus* in libello de notis literarum, T. nomini militis appositum ipsum in bello superstitem esse signabat. Rationem vero, quare id olim fieret, prope est, ut hanc fuisse putem. Τηρέω inter alia Græcis significat *conservo*. Ut igitur eum, qui in prælio occubuerat, litera Θ notabant, ita & hoc obtinuit, ut is qui servatus esset, prima ejus vocis, quæ id significaret, litera notaretur. Reliqua vide cit. loc.

§. XVI. Verum hoc loco nec *Lipsius* nec *Rutgersius* scopum tetegerunt acu; quare modeste se his opposuit *Reinesius doctissimus lib*. I. *c*. 7. *var*. *Lection*. Cujus argumentum tale est: haut esse verisimile, Romanos è diversis linguis desumtas literas novasque in eodem textu sive lapide adhibuisse; ita ut quæ mortuum significaret, è Græca, quæ vivum Latina peterent, cum tamen, siquidem Latinis uti vellent ipsis sua lingua suppeditaret M & V. quibus *mortuum* & *vivum* consignarent. Cum verò literam Θ qua mortuum significarent, à Græcis mutuati sint, etiam eam, qua *Vivum* ab iisdem petiisse esset consentaneum. Eam esse Υ, quæ & simili cum Latino *Vau* figura exarata est in antiquis lapidibus, initium Græcæ vocis Υγιης. i. e. *salvus*. Hanc Υ, literæ Θ *Isidorum* opposuisse, sed imperitia descriptorum, demissis cornibus in T. esse formatam. Et hæc veritati consonantia maximè videntur. Ex his quæ fusè adduximus, clare patet, Siglarum usum in rebus militaribus usitatissimum fuisse, quod pluribus testimoniis probare possemus; sed de hac materia hac vice satis dicta sunto.

Caput XXVII.

De Siglis *Tesserarum & Sortium.*

§. I. Quid tesseræ fuerint *Turneb. Adversar. lib.* xxix. *c.* xxvi. aperit, cum in hæc prorumpit verba: Tesseræ sunt frustilla lignea certâ insignita & notata forma, quæ dabantur eis, quibus facultas petendi erat frumentum publicè, & à Græco τέσσαρα dictum putatur nomen. Asserit quidem Guielm. *Stuck. de antiquit. Convival. edit. Tigur. fol.* 99. Quatuor tantum genera *tesserarum* apud Romanos reperiri, ut sint tesseræ frumentales, nummariæ, militares & hospitales. Verum si antiquorum monumenta & Scripta lustramus, novem repe-riuntur tesserarum genera. Tessera nempe *Frumentaria*, *Nummaria*, *Militaris*, *Hospitalis*, *Comitialis*, *Theatralis*, *Convivalis*, *Lusoria & Negotiaria.*

§. II. Quod ad Tesseram frumentariam attinet, erat illa signum, quo exhibito unusquisque frumentum pro portione accipiebat à Principe. De qua *Juvenal. Sat.* vii.

Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
Frumenti.

Distribuebatur in principio cujusque mensis tessera, illis, quorum nomina tabulæ inscripta erant. De divisione frumenti & tesseris *Sueton. in Aug. c.* xl. Ac ne plebs frumentationum causa frequentius à negotiis avocaretur, ter in annum, quaternûm mensium tesseras dare destinavit. Et cap. seq. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus ipse levissimo, interdum nullo pretio, viritim admensus est, tesserasque nummarias duplicavit. Gratis enim ex *Clodii* rogatione frumentum populo dividebatur. Hinc *Isidorus*: Tesseræ sunt, quibus frumenti numerus designabatur. Quod quidem sæpe Imperatores honoris causa facere solitos ex numismate *Nervæ* patet, in cujus adversa parte est *modium*, mensura frumenti, in quo spicæ frumenti hoc titulo:

PLEB. URBAN. FRUMENTO CONSTITUTO
S C.

Et

Et *Maximini* aliud in quo Imperator conſpicitur cum TESSERA & hac Inſcriptione: LIBERALITAS. AUG. S C. Panis gradilis & civicus olim diſtributus pariter per *teſſeras* in foro de gradibus, quibus *Valentinianus* & *Valens* Imperatores infigi juſſêre titulum æneum, qui panis modum & nomen percipientis continebat, ut videre eſt in *Theodoſii Codic. lib.* XIV. de annonis civicis. *fol. m.* 451. *edit. Lugd.* 1566. confer. *Lexic. Jurid.* ex *Briſſonio* aliiſque collectum *pag. m.* 703. Ex his ſatis conſtat, quales fuerint Teſſerarum Siglæ, & forſan ita:

CRISP. VI. λ'. CALPUR. VI. TUL. S. FRUM.

Nam modum diſtributionis repræſentat *Nervæ* numiſma. cujus dilucidationem ex Anton. Auguſtin. mutuati ſumus. *Sunt*, inquit, & numiſmata, ubi tabulatum altius, quo gradibus adſcenditur, cui inſidet Imperator *teſſeram* largiens, quæ ſignum erat, quantum cuique largiendum, quaſi ſchedula ſubſcripta atque obſignata, quâ Quæſtor inſpecta ſingulis tantum dabat. Vid. *Vincent. Contareni lib. de frumentaria Romanorum largit. edit. Veſal.* 1669. *Don Anton. Auguſtin. dialog.* 2. *pag. m.* 35. *edit. Rom. pag. m.* 73. cujus verba huc annotare non pigebit, ubi teſſeras frumentarias ita deſcribit: *Erano ciaſcuno di queſti baſtoncelli longo com' un dito, & haveva lettere da due, e da tre parte. In una era ſcritto. SP. e poi nome di ſchiavo, ò Liberto d' alcuno Cittadino Romano, ò vero lo ſteſſo nome ſolo del Cittadino, come diremo* SP. EUTYCH. FL. CAND. SER. i. e. *Sportulam Entyches Flavii Candidi ſervus accipiet.* Si vero LIB. Libertus loco SER. ponebatur LIB. *nell altera parte era ſegnato un di dell anno, & conſolato, come dire.* KAL. MART. M. CICER. C. ANTON. COS. *che à mio parere era il giorno che quel Cittadino comminciò à ricevere ſportule, & ſene faceva due d'una ſorte, una ne teneva il diſpenſiero di chi dava le ſportule, e l'altra quel che andava per eſſe, & teneva conto da quel giorno innanzi pòr di mano in mano.*

§. III. Teſſeræ nummariæ, qua ſumma nummorum præſcripta repræſentari ſolet, cauſam *Dion* indicat: Permultos Domicianus, dum imperaret bonis atque furtivis injuſtè ſpoliaverat, quibus per vim ablata reſtitui duntaxat ea voluit, quæ in

aula

aula reperta fuissent. Ad sustentandum civium vitam decies & quinquagies centena millia nummorum erogavit, & quosdam Senatorii Ordinis delegit, qui agros emerent, eosque egenis dividerent. Commune est Imperatoribus tesseras nummorum populo dare. De *tessera* nummaria egit *Guilielm. Stuck. in antiq. Convival. fol. 99. edit. Tigur.* Ejusmodi ritus Patavii viget, dum publice pauperibus ad charitatis subsidia in executionem piorum legatorum ad festum Nativitatis & Paschatis, nummi ærei circulares suis vulgo BOLLE nota signati distribuuntur: quos quicunque dispensatoribus adfert, modò panem, modò farinam, modo vinum, modo denarios accipit. Vid. *Don Anton. Agostin. Dialog. 2. in numism. antiq.*

§. IV. Tesseræ Militares varii generis erant. Una erat symbolum bellicum seu signum, quo consocii milites ab hostibus dignoscebantur, de hac *Virgil. lib. 7. Æneid.* Et *Sil. Ital. lib. 5. Liv. lib. 7. Veget.* Hæc autem Tessera vel erat *verbalis*, quæ pro moribus & qualitate Imperatorum distributa fuit. Ita *Julius Cæsar Venerem Genetricem* usurpasse dicitur tesseræ loco. In castris Pompeji, *Invictus Hercules* distributus fuit. vid. *Marcell. Donat. dilucidatio in Cornel. Tacit. pag. m.* 190, Vel etiam SIGLIS inscripta. Tesserarius enim accepta tessera à Tribuno, dabat Tesserariis Ordinum, & quisque distribuebat Ordini. Hæc militaris tessera inusta erat variis notis & SIGLIS, cuique enim inscribebatur SIGLA ordinis. v. g. H erat *Hastatorum.* P. *Principum.* T. *Triariorum.* E. *Equitum.* de qua re videatur *Godoscalc. Stewech. in annot.* ad *Veget.* de *re milit. Georg. Fabric. Rom. illustrat. pag. m.* 123.

§. V. Succedit *Tessera Hospitalitatis*, quam hospites eorumque liberi secum ferebant, ut facilius à veteribus & paternis hospitibus agnosci possent. Hujus formam *Euripidis Scholiastes in Medea* optime describit. Qui hospites invicem fieri volebant, talum quendam discindebant in duas æquales partes; unam ii, qui hospitium præbebant sibi retinentes, alteram dantes ei, qui hospes fieri solebat: & si contigisset de cætero, uti alter alterius hospitium subiret, producentes dimidium tali renovabant jura hospitalia. Harum formam nobis exhibet *Philip. Jacob. Tomasini in libello. de tesser. hospital.* quæ formâ

ro-

rotundâ ſunt & parte interiore hoſpitum nominibus inſcriptæ.

POLYNICES
ASCANIO·F

CLAPHYR
ANDRAE·M·I·F·

POLYNICES
ASCANIO·F

CLAPHHR
ANDRAE·M·I·F

Has Teſſeras Hoſpitalitatis etiam habuiſſe Chriſtianos teſtatur *Tertullian. in Apol. c.* 20. qui hoſpitalitatem veterum Chriſtianorum appellat CATHOLICÆ COMMUNIONIS CONTESSERATIONEM, quorum teſſeræ erant hiſce Siglis inſcriptæ:

Π. Υ. Α. Π. i. e.

Πατὴρ ὑὸς ἅγιον πνεῦμα

De qua re diſſerentem adi *Cornelium à Lapide in Epp. Paul. fol.* 975. *B. Hildebrand. in Colleg. in alma Julia* dictato de his ita loquitur: *Teſſeræ illæ erant literæ formatæ ſeu Cannonicæ.*

§. VI. Paucis in ordine *teſſeras Comitiales* perluſtrabimus, quæ adhibebantur à ſuffragantibus, cum honores diſtribuerentur. *Varro* teſtis eſt *lib.* III. *cap.* V. *de re ruſtic.* ita diſſerens: Cum hæc loqueremur, clamor fit in campo. Nos athletæ

commitiorum una, cum id fieri non admiraremur propter ſtudia ſuffragatorum & tamen ſcire vellemus *quid eſſet, venit ad nos Pantulejus Parra. Narrat ad tabulam, cum diriberent, quendam deprehenſum teſſerulas conjicientem in loculum, eum ad Conſulem tractum à fautoribus competitorum.* Obſcurum ex his non eſt, ſpeciem ſortitionis fuiſſe, uti etiam ex eodem *libro cap.* XVII. conſtat. *Latis tabulis ſortitio ſit Tribuum, ac capti ſunt à præcone renunciari, quem quæque Tribus fecerit Ædilem.* De his videri poſſunt *Barnab. Briſſon. de antiq. formul. lib.* 2. & venerand. *Mauritius* de *ſortit. lib. cap.* XXVII. & patebit Electionem per ſortes vel tabellas cum SIGLIS notatas factam eſſe, ſcil. A. & UR.

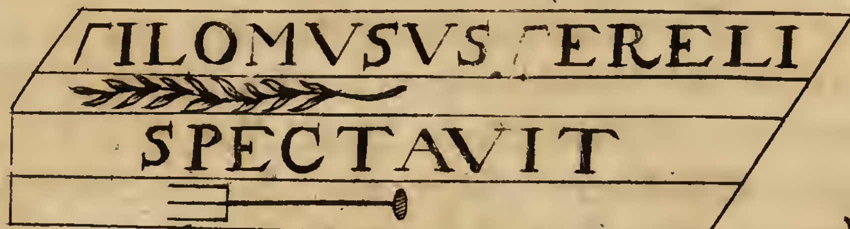
§. VII. Quemadmodum in creatione Magiſtratuum Veteres ſortibus uſi, ita etiam in Comitiis Judiciorum; in his quoque tabulæ dabantur, una notata litera ſeu SIGLA. A, quæ ſignificat ANTIQUO. Altera autem SIGLIS. U. R. i. e. UTI ROGAS. vid. cit. *Briſſon.* d. l. Verum de his in ſequentibus acturi ſumus, quia adhuc TESSERÆ quædam ſuperſunt, de quibus prius diſſerendum erit & ſequuntur THEATRALES. Harum fit mentio in Ludis *Stellæ. Martial. lib.* VIII. *Epigr.* LXXVIII *pag. m.* 474. *edit. Lugdun. Batav.* 1661.

Nunc veniunt ſubitis laſciva numiſmata nimbis
Nunc dat ſpectatas teſſera larga feras.

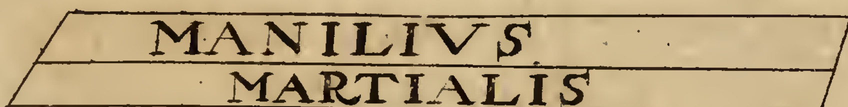
Nimirum ludos tam celebres fieri juſſit in gratiam Principis *Domitiani* ob victoriam Sarmaticam, Stella, ut teſſeræ ligneæ aut ſphærulæ è loco ſuperiore in theatrum & propalam ſpargerentur, quibus ſigna inſcripta erant ferarum, vel aliarum rerum, quas editor cupiebat populo largiri; Imò numiſmata nimbis HS. ſparſa è ſuperiori loco. uti *Cornel. Schrevel. notat.* Pergit citatus *Schrevel.* Teſſeras ergo & ſphærulas ſeu globulos populus rapiebat cum jactarentur, & quod quiſque in teſſera ſignum habebat, illud accipiebat ab Imperatore; ut ſi teſſeræ eſſet inſcriptus cervus, equus, domus; domum, equum vel cervum à Cæſare vel munerario accipiebat. Aſſerit & addit *Thomaſini*, quod ejuſmodi globoſas teſſeras *Johannes Galvanus JC. & Profeſſor Patavinus* viderit.

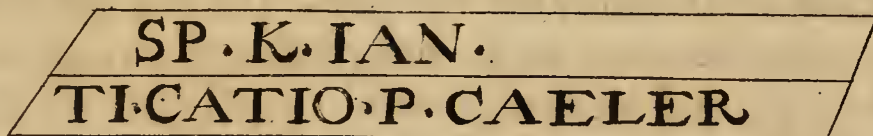
§. VIII. Huc faciunt TESSERÆ ſpectaculis deſtinatæ, cujuſ-

cujusmodi ex osse tesseram apud *Johannem Rhodium* nobis exhibet *Phil. Jacob. Tomasini*, quam ad ludum gladiatorium excogitatam significat fuscina cum palma, cui servile nomen gladiatoris jam rude donati, verius ad spectaculum, quam ad pugnandum conducti esse inscriptum. vid. cl. *Zimmermanni Florileg. Philolog. pag. m.* 746. qui etiam ejus formam exhibet, quam etiam ostendit *Pignor. lib. de Servis* & hæc est:

Ne aütem Lector dübiket de hac re ex Tomasino plüres hüjüs generis Terseras dabimüs

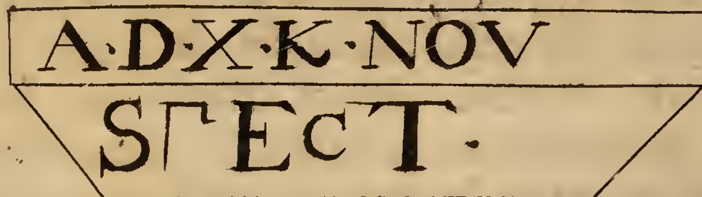

i. e. *Philodamus Dosseni ante diem decimum Kalendas Novembris spectatus M. Terentio C. Cassio.* Nimirum id sibi volunt, hunc talem gladiatorem tali die & Consule ultimum sui spectaculum dedisse & rude donatum esse. Erat autem rudis tessera quædam eburnea, cui nomen gladiatoris ætate emeriti inscribebatur, quam qui accipiebat, is ab omni pugnandi necessitate eximebatur. conf. *Reisneri inscript. class.* v. *fol. m.* 372. *edit. Lips.* & *fol.* 391. ubi plurimæ tesseræ recensentur.

§. IX. Convivales etiam fuisse *tesseras* liquido ex *Ælio Lampridio* de *Antonino Heliogabalo* patet. Similiter Tesseras lusorias fuisse ostendit *Delrio. Com. Herc. Fur.* vid. *Ovid. lib.* II. *art. ama. Martial. lib.* XIV. *Epigr.* XV. Ita in Contractibus peculiares Mercatorum tesseræ fuerunt, uti ex variis Scriptoribus ostendit *Jacob. Philip. Tomas. lib. de Tesser. hospital.* Verum in his prolixiores esse nolumus, cum omnia ex præcedentibus facillimo negotio erui possunt. Missis itaque tesseris ad Sortes nos accingimus, & SIGLAS in illis observatas perpendimus.

§. X. Ritum sortiendi quod attinet, ille peragebatur certis SIGLIS. Sortibus veteres varia inscribebant nomina personarum vel rerum de quibus sortiri volebant, ut in sortibus Israelis Nomina Tribuum, nomen divinum & Asaselis conspiciebatur. Deinde talis sortium LITERAS ALPHABETHI pro eligendis vel damnandis inprimebant, uti vir plur. *Reverend. Maurit. in libr. de Sortibus veterum* ostendit. Non autem in rebus licitis tantum, sed etiam idololatricis tales SIGLÆ reperiuntur. Sic sortibus per Sagittas inscribebantur nomina earum urbium, quas bello occupare decreverant, uti ex *Ezech. cap.* XXI. constat. vid. *Dieter. Antiquit. Bibl. in h. loc. Anton. van Dale de Idololat. & superstit. libro.*

§. XI. Græci in judiciis ferendis sortilegiis utebantur. Judicibus delectis sua etiam loca seu stationes sorte assignabant, quod quomodo factum Græci Authores indicant. Athenis erant plura dicasteria i. e. stationes jus dicentium. In aliis enim expendebantur, quæ φονικὰ Græci appellant, ubi agebatur de vita. In aliis civiles lites tractabantur. Unicuique stationi nomen ex elementis seu elementorum serie indebatur.

Erat

Erat enim, quæ dicebatur A, quæ B. quæ Γ. & deinceps usque ad literam K. nam decem fuêre stationes: Januæ autem uniuscujusque stationis erat superpictum elementum rubri coloris, ex quo nomen ei stationi foret. Quotquot erant Athenis, qui muniis judicialibus fungerentur, habebant singuli pro ratione stationum pugillares, in quibus scriptum asservabatur & ipsorum & stationis nomen, habebantque pariter virgulam inscriptam. Cum autem appeteret tempus judicandi, in forum commeabant omnes judices, conjectisque in urnam sortibus, qui sortitus esset literam A, pergebat in stationem, cui ea litera nomen dabat. Et ex his eligebantur in judicio ferendo. confer. *Francis. Rous in Archæologia Attica pag. m.* 371. *lib. 7. c. 3. edit. Oxoniens.* 1658.

§. XII. Non solùm autem in rebus legitimis veteres sortibus utebantur, sed etiam in Magicis in illa Græcorum Alectryomantia. Scribebant illi circulum in pulvere, & postquam ei XXIV. LITERAS ordine in totidem spaciis impressissent, in more positum erat sortilegis istius temporis, circulum in pulvere descriptum in XXIV. spatia dividere, quorum singulis unam ex Alphabethi literis apponebant: quo facto, singulis Alphabethi literis granum frumenti apponebant, deinde Gallo Gallinaceo intra circulum posito, observabant, quænam grana acciperet, & singulas literas granis acceptis adscriptas in unum conjunctas considerabant, quodnam verbum exhiberent, & ex hoc deinde de re quæsita divinabant. Hoc sortilegio usum legimus *Libanium Sophistam* & *Jamblichium*, dum quis post *Valentem* Imperatorem coronæ Imperialis successor futurus esset, divinabant; Gallus enim intra circulum dictum positus quatuor granis acceptis reliquit spacia literarum ϑ. ε. α. δ. granis vacua, unde collegerunt, *Theodorum* Imperio *Valentis* successurum; sed à Dæmone decepti fuêre, aliud enim paulo post eventus docuit, non *Theodoro*, sed *Theodosio* sedem Imperialem occupante.

§. XIII. Ut testimonia horum afferamus, quæ diximus prodeat *Zonaras in Valente*, qui de hoc Sortilegio ita fatur: In pulvere XXIV. literæ scribuntur & singulis apponitur granum tritici, deinde Gallus in medio statuitur, cum carmina quæ-

 dam

dam decantata fuerint, & obſervant, ex quibus elementis grana Gallus capiat, quæ conjuncta putantur, id quod quæritur indicare. Et poſtea: Viderunt Gallum ſumentem granum ex litera TH. & ex literis E. O. D. Meminit hujus Alectryomantiæ *Cedrenus* his verbis: In pulvere ſcribentes XXIV. literas, unicuique literæ granum tritici apponebant, deinde ſolvebant Gallum, literis admoventes, & accepit Gallus granum ex TH, deinde granum ex E & O. & denique granum ex D. & fuit tota divinatio anceps & ambigua. Confirmat hoc *Sozomen. lib. 6. Eccleſ. hiſt.* Tripodem, ait, è lauro adornarunt & invocationibus & verbis quibus ſolebant uti, effecerunt, ut collectis literis, quæ ſecundum ſingula elementa, artificio tripodis & divinationis rotatæ extiterunt, apparuerit nomen Imperatoris futuri. Cum autem omnes in *Theodorum* inhiarent, elementorum compoſitio, quæ in ejus nomine uſque ad literam D. pervenerat, decepit Philoſophos. Ita etiam *Socrates lib. 4. c. 19.*

§. XIV. Aliud ſortilegii magici genus proferamus ex libro quem Turcæ magni æſtimant intitulato: *Sors Giafari Sadeki.* ubi hæc extant: Accipiatur lignum quadratum, & ſcribantur iſtæ quatuor literæ ابدج & projice illud tribus vicibus & quære literas quæ exeunt in locis ſuis, & invenies ſub ipſis quod quæris. Per hanc igitur Diabolicam artem per quatuor literas ابدج divinatio inſtituitur hoc pacto. TESSERÆ CUBICÆ inſcribunt quatuor hoſce characteres Arabicos, ſingulis lateribus unum: hanc TESSERAM prævia oratione ter projiciunt, & ternas literas ſingulis projectionibus collectas reſervant. Sit v. g. prima projectione littera ب ſecunda ج & tertia ج quærunt itaque in dicto libro has tres literas inventas بجج textuque Arabico lecto in notitiam ſortis fortunæ deveniunt: nam hoc ſibi eventurum ſimpliciter credunt, quod ibi traditur. Et hæc de SIGLIS Teſſerarum & Sortium.

CA-

Caput XXVIII.

De Siglis Publicis Locis Inscriptis & quidem Templis &c.

§. I. Nunc ad publica loca pedem movemus & illorum Siglas consideramus. Inter hæc autem referimus primo loco TEMPLA tam Ethnicorum, quàm Christianorum, quæ antiquitus Siglis inscribebantur. Mos antiquissimus, scribit *Sagittarius* in *libro de januis veter. cap.* xxviii. *pag. m.* 192. *edit. Jenens.* 1694. fuit inscribendi Januas Templorum, Nomen Divi, Deæve, cui templum consecratum, foribus inscriptum erat. Nonnunquam nomina Deorum Dearumve, quibus dicata erant templa in foribus conspiciebantur; nonnunquam memorabiles sententiæ iisdem inscribebantur. Prioris generis quædam notavit *Desider. Herald. in Animadversion. ad lib.* vi. *Arnob. pag. m.* 235. Inter quæ etiam est hoc *Jamblichii lib.* 1. *de vita Pythagor. c.* 11. Templum construxit Apollini hac Inscriptione ΠΥΘΙΟΥ *Pythii.*

§. II. Firmo igitur stat talo, quod Templa in Frontispicio Inscriptiones Deorum vel Dearum habuerint, quibus dicata, addito fundatoris nomine, uti patet ex Inscriptione Jovis Maximi, quam nobis exhibet *Filippo d'Rosso. pag. m.* 229. *edit. Rom.* sequentibus

MARCUS HORATIUS CONSUL EX LEGE
TEMPLUM JOVIS OPTIMI MAXIMI
DEDICAVIT ANNO POST REGES EXACTOS.

Sic post restaurationem PANTHEI nomina sua præfigi curarunt Restauratores, simulque templi mentionem fecerunt hoc modo:

IMP. CAES. L. SEPTIMIUS, SEVERUS PIUS
PERTINAX, ARABICUS, ADIABENICUS

PAR-

PARTHICUS MAXIMUS PONTIF. MAX.
TRIB. POT. XI. COS. III. P. P. PROCOS.
ET IMP. CAES. M. AUREL. ANTONIN.
PIUS. FOELIX. AUG. TRIB. POTEST. V.COSS.
PROCOSS. PANTHEUM VETUSTATE
CORRUPTUM CUM OMNI CULTU
RESTITUERUNT.

Quis non videt & intelligit ex his veteres fores templorum & plenis verbis & Siglis ornasse.

§. III. Ut adhuc plura afferamus testimonia, meminit Jacob. Philippo Thomasini in inscript. *Patavin. pag. m.* 28. quod in fronte templi *Augustini* hæc legantur: *Anno Domini* M. CC. LXXV. *Indict.* III. *de mense August. hoc opus fieri incepit per Commune Paduæ ad honorem D. N. J. C. B. M. Matris ejusdem & Beat. Confess. August. Dominic. Jo. Bapt. Jo. Evang. Apostol. Petr. & Paul. Steph. & Petr. Martyr. & aliorum, quorum altaria hic sunt.* Et hujusmodi variæ Inscriptiones templorum variæ reperiuntur apud citatum *Tomasinum*, qui evolvatur. Harum Templorum Inscriptionum abundantiam collegerunt *Janus Gruter.* ac *Smetius* ex monumentorum antiquorum signis. confer. *Johan. Henric. à Pflaumern Mercur. Ital. & Andr.* Schotti Itinerarium Italiæ. *edit. Amstel.* 1655. ubi de his templorum Inscriptionibus lectu dignissima fuse agitur.

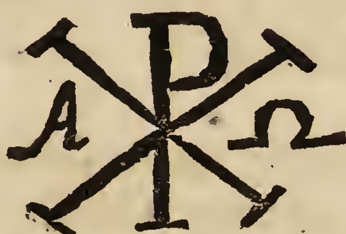
§. IV. Ne autem putemus has Inscriptiones sine Siglis exaratas fuisse, quædam testimonia ad probandam nostram opinionem in medium proferemus. Inter quæ Inscriptio *Vargatariæ* in templo D. Firmi cujus mentionem facit B. *Reinesius* in tract. de Inscript. *fol. m.* 47. *edit. Lips.* ubi hæ tantum tres litteræ reperiuntur J. O. M. i. e. Jovi Optimo maximo templum hoc sit dedicatum. Pariter Inscriptio veteris templi *Nonæ in Dalmatia* hoc testatur, quod per Siglas inscriptiones scriptæ sint. ibi enim hæc leguntur.

L. SALLIUS. C. F. IIII. VIR. J. D.
JOVI O. M. D. R. S. i. e.

Lucius *Sallius Caji filius Quatuor vir juri dicundo Jovi Optimo Maximo, de reditu suo, seu Redactu suo* consecravit. Has & simi-

ſimiles Inſcriptiones templorum plurimas collegit cit. *Reineſius* in libro aureo de Inſcript. antiquis.

§. V. Ad templorum Siglas recenſentur etiam illæ, quæ hodienum templis Chriſtianorum inſcribuntur, & illud fortaſſe non abs re erit indicaſſe, quod non rarò in fronte templorum à priſcis Chriſtianis ſtructorum CRUX decuſſata fuerit efficta, quam Litera majuſcula P. interſecaret, additis ab uno latere A *alpha* ab altero Ω. *Omega*: hoc modo

Quo ipſo tum ad Crucem, tum ad ipſum nomen Salvatoris Jeſu Chriſti reſpexerunt, itemque elogium ejus expreſſerunt, quod ſcribi in *Apocal. cap.* 1. *v.* 8. ex re & vero tribuit. Ita fere omnibus in locis, ubi templa Apoſtolo cuidam dedicatum, nomen ejus foribus inſcriptum reperitur. Nam in templis B. Virgini ſacratis hæ Siglæ plerumque extant. D. B. V. S. *Domus beatæ Virgini Sacra.* Et quæ aliæ ſunt Siglæ. e. g. ſi templum Apoſtolis ſacratum tunc Siglâ nominis inſcribebantur ut. D. M. S. Divo Michaeli Sacrum. ita de reliquis, uti ædificia ſacra teſtimoniis probant.

§. VI. Templis accenſemus *Scholas* & *Academias*, quarum fores ſemper Inſcriptionibus gaudent, in quibus fundatoris, anni & temporis fit mentio. Et hæc conſuetudo Januas Inſcriptionibus Scholarum & Academiarum ſignandi, antiquiſſima eſt, quippe tam apud Græcos, quam Romanos monumenta reperimus: multa, ubi in Inſcriptionibus talibus multas reperimus Siglas. Negandum tamen non eſt, quod quædam plenis verbis fuerint exaratæ; interim tamen ſemper Siglæ intermiſtæ ſunt, uti patet ex Inſcriptione quam recenſet *Roſſo nell Ritratto di Roma antica. edit. Rom.* 1654. *pag. m.* 248.

C. AVILIUS LICINIUS TROSIUS
CURATOR
SCHOLAM DE SUO FECIT
BEBRUX AUG. L. DRUSIANUS A. FABIUS XANTHUS. CUR. SCRIBIS LIBRARIIS ET PRECONIBUS AED. CUR. SCHOLAM
AB INCHOATO REFECERUNT MARMORIBUS ORNARUNT VICTORIAM AUGUSTAM ET SEDES
ÆNEAS ET CETERA ORNAMENTA DE SUA PECUNIA FECERUNT

§. VII. In Græcia quoque moris fuisse Gymnasia & Scholas inscriptionibus ornare, testatur Tabula Smyrnensi Gymnasio præfixa, in qua non tantum donaria ad exstructionem data referuntur, sed etiam pretium, quod quælibet persona dederit, recensetur. Verba Græca transtulit *Seldenus in Arundinel. Græ. No.* IV.

Sub cujus Prætura polliciti sunt, Cl. Bassus certaminum Præses Nemesium Dearum palatium tegere, Fuscus opus facere minarum $\overline{\text{VII}}$. ℳ. Z. Chersiphron Asiarcha hortos ad palmetum. Lucius Pompejus in palmetum ℳ E Minas V: Lucius Vestinus eam palatii partem tegere quæ curiæ proximat & ostia ænea facere, Smaragdus Prytanis inaurare tectum loci ungendis Senatoribus destinati: Et alii in templi pulvinar seu locum supplicandi Columnam cum capitulo tortili. Nymphidia sacerdos summa Cl. Artemilla, Cl. Polla Claudia Nicetæ, Theudianus stephanephorus. B. II. Fl. Asclepiaca, Isidorus Sophista, Antonia magna, Claudiæ Ariston, Albidia Magna, ℳ. (Minam) I. Cl. Charis ℳ. Cl. Leontion ℳ. Cl. Aurelia columnas striatas cum capitulis tortilibus, in Palmetum NB. Qui nuper affuere Judæi ℳ. Metrodorus Ni-

cano-

canoris F. Dicenus in palmetum ⲤϪ Z. ɸ. (Denariorum VII CIↃ) F. Murmus & Cilianus ᴮM. & quæ accepimus a Domino Cæsare Hadriano per Antonium Polemonem, secundum nempe Senatus consultum, quo tempore bis Æditui eramus, certamen sacrum, immunitatem Theologos, Hymnorum cantores, myriadas centum quinquaginta columnas inungendi locum Synnadæas ⌐ᴗ⌐ B. (DCCCII) Numidicas (K) XX. Porphyreticas ⅂ (XC) sed constructum est etiam Salarium in Gymnasio à Sexto Pontifice summo.

§. VIII. Quandoque Græci inscriptionibus Scholarum cum nominibus fundatorum illarum & nomina *Rectorum* cæterorumque *Præceptorum* addebant, qui illo tempore Scholæ regundæ præfuerunt, uti Vetus aliqua, quam nobis exhibet cl. *Reinesius in volum. antiquarum Inscriptionum edit. Lip. fol. m.* 289. quam latine ita reddidit, testatur. Cosmi Magistratum gerente STA. Statius vel Statilius Serapionis Collidis F. & Cosmi Magistratum gerente CASI. Apollonici Stiriense —— phrontistes Atheniensis Spendontis F. Eleusinius Adolescentibus Herculem, ob victoriam in Eleusine Gymnasio tunc præerat *Abascantus Eumolpi F. Cephesiensis* ΕΤΟΣ. ΚΓ. (anno XXIII.) Confer. *Grut. Inscript.* ubi de his pluribus.

§. IX. Et quid juvat ab exteris testimonia mutuo accipere, cum constet & nostras Scholas, Gymnasia & Academias Literis vel SIGLIS inscriptas esse in frontispicio. Nonne hoc testimonio suo approbat *Claustrum Alumnorum Serenissimi Ducis Wurttenbergici*, ubi in introitu super Janua SIGLÆ hæ M. H. D. C. i. e. *Matthias Hafenreffer Doctor Cancellarius.* unà cum Inscriptione reperiuntur. Testantur hoc & aliæ Scholæ, ubi mox SEM. JUVEN. mox SCHOL. TRIV. mox ATHEN. ILLUST. foribus inscribitur. Hinc nullum est dubium quin Nostrates hunc per SIGLAS fores publicorum Templorum Scholarumque morem ab exteris accepisse, statuamus. Sic de S. litera foribus Cænaculorum supposita dicendum, quod

silentium denotet. Ita in Ordinibus & Societatibus. S. T. addebatur ad significandum Sile, tace. vid. Hopping. de jure insign. fol. 51.

Caput XXIX.

De Siglis *in publicis Viis.*

§. I. Non infimum urbis ornamentum habetur, si viæ publicæ tam in illa, quàm extra illam benè sint constitutæ, nam ex neglectu viarum facile alii conjecturare possunt, quàm negligens sit Magistratus in augendo bono publico. Omnes sanæ mentis populi magnam curam habuerunt, ut viæ recte dispositæ sint, quippe arbitrabantur, magnum nocumentum Reipublicæ hinc evenire posse. Judæos si conspicimus, isti plane nimis curiosi in mensuris viarum. Mensuræ enim viarum traduntur in *Bava Bathra fol.* 100. *Via privata* est lata quatuor cubitorum; *Via ab urbe in urbem* latitudinem habet *Octo cubitorum. Via publica* (scil. illa per quam non solum una vel altera urbs transivit, sed quæ erat communis omnibus) lata est *sedecim cubitorum. Via ad civitates refugii* est lata *triginta duorum cubitorum. Via Regis* non habet mensuram. Et *via ad sepulcrum* etiam non habet mensuram ob honorem mortui: scil. ne comitantes feretrum, ob angustiam viæ segregarentur. Imò Synedrium semper occupatum etiam erat in eo ut viæ collapsæ repararentur.

§. II. Apud Romanos maxima Senatus fuit diligentia in viis faciendis: bonis enim Reipubl. temporibus id agebant Principes Romani, non ut sua cupide nimis augerent, sed ut honori publico, & civium commodis consulerent. Ac quod *Demosthenes* de Atheniensibus prædicat, *Aristidem* & *Milthiadem*, aliosque illustres viros, cum urbem ita publicè ornaverint, ut ad incrementi amplitudinem posteris vix relinquerint locum, privatim nihil ipsos magnificentius habitavisse, quam quemvis ex modicis vicinis suis. Idem de *Romanis* veteribus, suorum temporum improbitatem reprehendens, merito jactavit

vit *Horatius lib.* 2. *Carm. od.* xv. Ex talibus operibus laude dignis & utilibus Reipubl. viarum magnificentia, Earum curandarum munus Cenſoribus à Senatu commiſſum fuit: quibus *Auguſtus Cæſar* VIARUM CURATORES addidit, qui ut & *Quatuorviri* tuendarum viarum inprimis nominati fuerunt, id quod Inſcriptiones *Tiburi*, *Formiis*, *Alyſiis*, item *Urbini*, *Romæ*, *Præneſte* & extra *Italiam Dacicæ*, *Gallicæ*, *Hiſpanicæ* indicant. Viæ autem ejuſmodi cum intra urbem, tum etiam extra fuerunt, & in Provinciis. Etenim viæ Pompejæ in *Sicilia* meminit *Cicero* contra *Verrem*: *Viæ Domitiæ* in *Gallia*, idem pro *M. Fontejo*: *Viæ poſthumiæ* in *Inſubria*, *Cornel. Tacit. Viæ Domitianæ in Campania*, *Statius Papin.*

§. III. Quicunque nunc Viam de novo confici curaverant, vel collapſam reparaverant, magnam gloriam exinde quærebant; hinc in memoriam perpetuam monumentum in illo ipſo loco erigebant, cui nomen & actio ipſa viæ reparandæ inſcribebatur. Hæc autem ſcriptura ſæpiſſime Siglis imprimebatur, ut hoc cognoſcitur ex hac:

P. PLOTIUS ROMANUS. CONS. SOD. AUG. CL.
LEG. AUG. PR. PR. PROV. ARAB. ITEM GAL.
PRAEF. AER. STAT. LEG. AUG. CENS. ACC.
HISP. CIT.
JUR. PER. ÆRA. LEG. CUP. VIÆ. LABIC. CUR.
PR. URB. TRIB. PL. Q. KAL. VI. VIR. EQ. R.
TUR. II.
TRIB. MIL. LEGG. I. MIN. ET II. ADIVIT IV.
V. V. CUR.

Hîc de Plotio legimus, Curatorem VIÆ LABICANÆ fuiſſe, quæ ex Urbe Labicos ducebat: ejus meminit *Strabo lib.* v. *Liv. lib.* iv. *Dead.* 2. Summa dignitas erat, & non niſi Viris Conſularibus commiſſa CURA VIARUM SINGULARIUM. Unde *C. Marcius* Figulus, ex anno, quo *Curator* VIÆ FLAMINIÆ erat, Conſulatum petiit, quem iniit cum *L. Cæſare* A. U. 690. C. Jul. Cæſar ὁδοῦ τῆς Ἀππίας ἐπιμελητὴς ἀποδείς, biennio antequam COS. cum Bibulo. A. U. 694.

 §. IV. Por-

§. IV. Porrò, si viæ aliquod detrimentum accepissent ab inundatione aquarum, vel alio quovis casu, statim restituebantur à Curatoribus Viarum vel Principibus ipsis, id quod magnum honorem attulit. Nam ipsorum nomina lapidibus incisa & maxima laude deprædicata loco isti restituto præfigebantur, ut quilibet in seros quoque usque annos munificentiam ex illis inscriptionibus colligere posset. Ne itaque nimis prolixi essent, per Siglas animi sensa expresserunt, uti ex hac Inscriptione cognoscendum:

IMP. CAESAR. AUG.
M. AURELIUS ANTONINUS
PIUS, FELIX. AUG.
PARTH. MAX. BRITANN. MAX.
P. M. P. P. COS. III. DES. IV.
VIAM INUNDATIONE AQUAE
INTERRUPTAM RESTITUIT

§. V. Verum qui ex propriis sumtibus VIAS in integrum restituissent illi semper has Siglas in lapidibus excisis addebant: D. S. P. vel D. S. P. F. vel D. S. P. F. C. i. e. *de sua pecunia, de sua pecunia fecit, de sua pecunia faciendum curavit.* quibus verbis significare volebant amorem in patriam, quo obstricti essent emolumentum ejus etiam pecunia sua propria quærere. Nonnunquam unus, interdum etiam duo, tres & plures secum constituebant, suis sumtibus *Vias* reparare. De uno refert Inscriptio *Gruteriana.*

HANC VIAM
AUG.
L. LUCRETIUS DENSUS
FECIT.

De duobus loquuntur illæ inscriptiones, quæ de viis intertegendis testantur, quas *Jan. Gruter.* fol. CL. recenset hoc modo:

C.

C. RUSTIUS C. F. FLAVOS. ITER
L. OCTAVIUS L. F. VITULUS

IV. VIR. D. S. S.

VIAM INTEGENDAM

CURAVER.

D. D.
C. CAES. J. JUS.
C. F.
C HE. JULIUS.
T. F. Q.
— — MOTRR.
COL. D. S. S.
VIAM INTE-
GENDAM CU-
RAVER.

De pluribus autem, qui ſua pecunia viam ſtraverunt teſtimonium exhibet lapis *fori Sempronii* in *Piceno* ſeu Marchia Anconitana his verbis:

AUGUSTALES. VI. VIR
C. PESCENNIUS CLEMENS
L. VETTIENUS C. F. TIRO
L. MAENUS. L. L. PHARNACES
C. VERNASIUS. C. L. EPAPHARA
L. LUCILIUS. 7. L. CHRESTUS
CN. VETTIDIUS. CN. L. OPTATUS
C. UTTIEDIUS. C. L. QUARTIO.
C. CUPPIENUS C. L. SUCCESSOR
L. MAENUS. L. L. ATOBUTIUS
L. CATELLIUS. L. L. BARBARUS
SEX. FIRMIUS. SEX. L. PRIMIO
CN. RUSTIUS. CN. L. CLARUS
VIAM. LONG. P. ∞ CLXV. EX D. D.
OB HONOREM SEXVIRATUS
S. P. SILICE STERNEND
CURARUNT.

Intelligimus nunc veteres in Lapidibus, quibus viarum reparatio inciſa, SIGLIS uſos fuiſſe, quarum explicationem ex Catalogo SIGLARUM his in rebus obſervatarum, quem in fine hu-

hujus materiæ dabimus, facillimo negotio quisque intelligere poterit.

Caput XXX.

De Siglis *in pontibus, portis, muris, ripis, thermis, arcubus triumphalibus & carceribus observatis.*

§. I. Laudabilem consuetudinem esse in Republica bene constituta dicimus, quando pontes salvi & integri conservantur, quorum adminiculo omnes transire flumen possunt. Contra nihil turpius esse censemus, ubi in Republ. pontes vel sunt dejecti vel fracti, ut homines vix sine periculo vitæ iter instituere possint. Aliter senserunt Romani, qui omnem movebant lapidem, ut pontes incolumes conservarentur; hinc munus hoc gravissimis viris demandarunt. Initio enim ex Autoritate Imp. *Pontes* Tiberis primum curarunt *Pontifices.* vid. *Lexic. Jurid. ex Brisson. pag.* 754. qui sublicium augurato condiderunt, à quo ponte nomen ipsis est impositum: Deinde Censoribus, item Viarum Curatoribus hoc munus datum: Postremo idem munus susceperunt nominis & honoris sui causa Imperatores. *Antoninus* enim pius *Janiculensem marmoreum* fecit, *Gordianus Cestium* restituit, *Hadrianus* novum de suo nomine exstruxit, & quæ alia sunt pontium monumenta.

§. II. Quemadmodum autem laude dignum erat, ejusmodi pontes exstruere, ita etiam non sine gloria Autorum factum, ut illorum Nomina in Frontispicio pontium tabulæ inscriberentur, uti Inscriptio pontis Sublicii testatur. Usurpabant porrò veteres in his Inscriptionibus & verba & Siglas, ita ut illæ partim ex verbis, partim ex Siglis compositæ fuerint. In *Ponte Sublicio* hanc scriptam fuisse refert *Filippo de' Rossi nell Ritratto di Roma antica edit. Rom.* 1654. *pag. m.* 205:

P. LENTULUS. CN. F. T. QUINTUS. CRISPINUS

VA-

VALERIANUS EX S. C. FACIUNDUM CURAVERE FIDEMQ. PROBAVERE.

Quæ significant, quod P. *Lucius* filius Cnæi & T. Quintius, Crispinus, Valerianus, ex Senatus consulto contractum inierint, ad perficiendum hoc opus, quod deinceps Senatus approbaverit. Similiter tale quid deprehendimus in PONTE FABRITIO dicto, uti citatus *Italus pag. m.* 200. his verbis recenset: *Il ponte per il quale l'Isola si congiunge alla Città di Roma, fù già edificato da Fabritio, come nel titolo scolpito negli archi dell' istesso Ponte si legge, insieme col nome de' Consoli di quel tempo, da' quali fù approuata questa fabrica; che sono questi.*

L. FABRICIUS. C. F. CUR. VIAR. FACIUNDUM
CURAVIT. IDEMQ. PROBAVIT
Q. LEPIDUS. M. F. M. LOLLIUS. M. F. COSS.
C. PROBAVERUNT.

Ex hac inscriptione intelligimus tunc temporis Consules fuisse *Quintum Lepidum Marci* filium & *Marcum Lollium Marci* filium, qui opus hoc à *Lucio Fabritio Caji filio curatore Viarum* factum probaverint.

III. Altera pars pontis, qua Insula jungitur cum civitate, & hodie Pons S. *Bartholomæi* vocatur, olim dicta fuit *pons Cestius*, quia ab ipso ædificatus. In tabula marmorea huic affixa leguntur sequentia verba:

DOMINI NOSTRI IMP. CAESS. F. VALENTINIANUS PIUS FOELIX. MAX. VICTOR AC TRIUMPH. SEMPER AUG. PONT. MAX.
GERMANIC. MAX. ALAMAN. MAX. FRANC.
MAX. GOTHIC. MAX. TRIB. POT. VII. IMP. VI. COS. II.
P. P. ET.
FL. VALENS PIUS FOELIX MAX. VICTOR AC

 TRIUMPH.

TRIUMPH. SEMPER AUG. PONT. MAX. GERMANIC.
MAX. TRIB. POT. VII. IMP. VI. ALAMAN. MAX. GOTHIC.
MAX. COS. II. P. P. ET
FL. GRATIANUS PIUS FOELIX MAX. VICTOR AC
TRIUMPH. SEMPER AUG. TRIB. POT. MAX. GERMANIC. MAX. ALAMAN. MAX. TRIB. POT. III. IMP. II.
COS. PRIM. P. P. P.
PONTEM FOELICIS NOMINIS GRATIANI
IN SENATUS AC POPULI ROM. CONSTITUI
DEDICARIQ. JUSSERUNT.

Sic *Pons* Flaminiam viam cum Æmilia, & urbem cum suburbiis conjungit, quinque arcubus constat, atque in longitudinem porrigitur ducentos pedes, latus quindecim; totus è quadratis lapidibus compactus, inscriptusque hoc titulo:

IMP. CAES. DIVI F. AUG. PONT. MAX. COS. XIII
IMP. XX. TRIBUN. POT. XXXVII. alia parte
hæc leguntur: TI. CAES. DIVI AUG. F. DIVI JUL.
N. AUG. PONT. MAX. COS. III. IMP. VIII. TRIB.
POT. XXII. DEDERE.

Et hæc consuetudo hodierno die in usu est, uti ex variis Pontium inscriptionibus elucet. conf. *Gruter. Inscript.* ibi plura.

§. IV. Ad Muros nos conferimus, qui apud Veteres validi & operosi firmi, magni & alti fuerunt, uti ex *Vegetio* & aliis recenset *Georg. Fabric. in Rom. illustrat. pag. m.* 172, 173. *edit. Amstel.* 1689. Cum itaque hi de novo exstruerentur vel collapsi restituerentur, nomina benefactorum lapidibus incisa præfigebantur, ut quilibet ex Inscriptione legere & percipere potuerit, quis autor hujus fuerit? Pari modo Inscriptiones partim verbis partim Siglis concipiebantur, uti patet ex illa ad novam Carthaginem:

CN.

CN. CORNELIUS. L. F.
GAL. CINNA. II VIR
MURUM. LONG. P. CII.
EX D. D. F. F. I. Q. P.

Sanè hoc loco variæ Siglæ occurrunt, quæ ita legendæ: *Cnæus Cornelius Lucii Filius. Gall. Cinna Duum-vir Murum Longum ped.* CII. *ex Decreto Decurionum fieri fecit idemque probavit.* Eodem modo illa *Salonæ* in Dalmatia:

L GRAVIAR. NN. AUG.
II. VIR QUINQ. DEC. DECR.
MUR. REF. IDEMQ. PROB. CORQ.

Quæ Siglæ ita exponendæ ſunt: *Lucius Gravio Arnenſis Nomine Auguſtali Duum-vir quinquies Decurionum Decreto Murum refecit idemque probavit coëravitque.* Et hæ Siglæ ſæpiſſime in inſcriptionibus murorum occurrunt. Harum ſententiæ elici poterunt, ſi inſpiciatur Catalogus Siglarum.

§. V. A muris ad portas, quæ etiam Siglis ornabantur. Antiquitus moris erat, ut Deorum Idola ad Urbium portas collocarent. Deinde loco horum, Imperatorum & Principum ſtatuæ ad portas ponebantur. De his legimus apud *Xiphilinum* in *Severo*: *Nam fulmen*, inquit, *in ſtatuam ipſius, quæ ad eam portam collocata erat, qua exercitum erat educturus, quæque ſpectabat in viam, quia illuc itur, cecidit.* Unde certe originem traxit illud, quod portis urbium & arcium Inſignia Principum addantur, ad quem pertinent. Teſtimonium non è longinquo petemus, cum in metropoli hujus Regionis ad portas collocata conſpiciuntur INSIGNIA Sereniſſ. Ducis *Württebergici*, cum Siglis, ſeu Literis Celſiſſimi Nominis. Et ita in aliis civitatum portis ejuſmodi Inſcriptiones & Siglæ ſæpiſſime occurrunt. Olim *Roma* viginti quatuor habebat portas & ſingulæ pecuriali nomine nominabantur, ut

CARM. Carmentalis
ROM. Romana
JANVAL. Janualis
COLLA. Collatina dicta QUIR. Quirinalis & AGON. Agonalis
VIM. Viminalis
QUERQ. Querquetulana
ESQV. Esquilina
NAV. Navia
CELIM. Celimontana
GAB. Gabiusa
FEREN. Ferentina
CAP. Capena
TRIG. Trigemina
NAVAL. Navalis
AUR. Aurelia
PAND. Pandana.
FLUM. flumentana.
FONTIN. Fontinalis.
TRIVM. Triumphalis
ROMAN. Romanula
MVG. Mugiona
RATV. Ratumena
SAGI. Saginalis
LAB. Labicana
RAVD. Rauduscula
LAVER. Lavernalis
SAL. Salutaris
PIAC. Piacularis
CATV. Catularia
MVNVT. Munutia
MUG. Mugiona
STER. Stercoraria.

§. VI. Jam autem *Portæ* Romæ sequentibus nominibus nominantur & inscribuntur. Ab ortu VI habet. (1) D. PAULI. 2. S. Laurentii. (3) Tiburtina (4) Porta major. (5) S. Johannis (6) S. Methodii. Ab occasu IV. Portam populi, (2) Pincianam, (3) Salariam (4) Ripensem. S. Pancrat. A meridie S. Sebastiani. A septentrione Septimianam, Vaticanam. Suburbanæ portæ sunt S. Spiritus, D. Petri, Castelli S. Angeli, porta subjecta, Julia, Turrionis. vid. *Joh. Conrad. Dieter. Antiquit. Rom. edit. Francof.* 1643. *cap.* 3. *pag.* 12. *seq.* Portas has singularibus Inscriptionibus ornatas esse nemo est qui ambigat. Ut autem unicum testimonium proferamus de portarum Inscriptionibus per SIGLAS illud sane erit, quod *Portæ Herculeæ Puteolanæ* inscriptum:

D. D. N. N. IMP. CAES. TRAJ. P. P. INVICTUS
AUG. MURIS CURIONENSIBUS ÆDIFICIIS
PROVID. SUA INSTITUT. ATQ. ERECTIS
PORT. PUTEOL. HERCULEAM VOCARI JUSSIT.

In

In Civitate Reutlinga Imperiali Portis inſcriptæ ſunt *Sigla* P. P. quæ ſignificant hoc vel illo tempore *porta patefacta*, vel etiam *Porta pateat*. Verum de his hæc ſufficiant.

§. VII. Pervenimus ad *Arcus*, qui olim honoris virtutiſque cauſa erigebantur iis, qui externis gentibus domitis, ſingulares victorias patriæ pepererant. Ii primum rudes & ſimplices fuerunt, cum virtutis præmia, non ambitionis lenocinia eſſent: ſeculo inſolentiore monumenta victoriarum & triumphorum pompa iis fuit inciſa. Hi itaque tituli & verbis partim, partim SIGLIS exſcribebantur, uti in Arcu *Septimii Severi.*

IMP. CAES. LUCIO SEPTIM. M. FIL. SEVER. PIO PERTINAC.
AUG. P. P. PARTH. ARAB. ET PARTHICO ABDIABEN.
PONT. MAX. TRIB. POT. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS
ET IMP. CAES. M. AUREL. L. FIL. ANTONINO AUG.
PIO. FEL. TRIBUNIC. POTEST. VI. COS. PROCOS. P. P.
OPTIMIS. FORISS. PRINCIP. OB. RP. RESTIT. IMP.
Q. POP. ROM. PROPAG. INSIGN. VIRTUT. DOM. FORISQ.
S. P. Q. R.

Hanc & plurimas alias per SIGLAS ſcriptas Inſcriptiones in arcubus triumphalibus nobis exhibet Italus *Filip. de' Roſſi nell Ritratto di Roma Antiza. pag. m.* 177. 178. *ſeqq.* conf. *Joh. Henric. à Pflaumern. Mercur. Ital. pag. m.* 482. & alibi.

§. VIII. Quantam gloriam iſti adepti fuerint, qui portus vel ædificarint vel collapſos reſtituerint, quo naves in illis tutæ eſſe poſſent, patet ex Inſcriptione, quam Senatus populuſque Romanus Trajano tribuit, qui Portus Anconenſis conditor fuit. Erexerunt ei arcum ex uno Parii montis ſaxo integer exciſus. Apparent in fronte ejus ſupra aſpidem NOTÆ ſeu SIGLÆ literarum, quas æreas & inauratas olim excidiſſe, vel potius extractas fuiſſe crediderimus: Sed NOTÆ ſive veſtigia SIGLARUM ſunt, indicantque haut obſcure, quis POR-

TUM condiderit, cui arcus ſplendidiſſimus erectus: En hic habes formam earum Siglarum:

IMP. CAESARI DIVI NERV. F. NERV. TRAJANO OPT. AUG. GERMANICO DAC. PONT. MAX. TR. POT. XIX. IMP. IX. COS. VI. P. P. PROVIDENTISSIMO PRINCIPI. S. P. Q. R. QUOD ACCESSUM ITALIÆ EX S. P. PORT. TUTIOREM NAVIGANT. REDDIDERIT.

Quis non videt in hac inſcriptione Siglas ſcriptas? unde colligere poſſumus Siglarum uſum his in rebus frequentatiſſimum fuiſſe. conf. plur. *Barnab. Briſſon. de antiq. form. p.* 728. 729. *ſeq.*

§. IX. Denique ut paucis etiam Siglas carcerum proferamus; inſtar omnium ſit *Carcer Tullianus*, qui tantæ quondam urbi criminoſis ac perditis hominibus coërcendis unus duntaxat ſufficiebat. Primus conditor carceris fuit *Ancus Tullius* Rex, uti prodit Livius, qui de eo ita: *Fecit*, inquit, *Carcerem media urbe imminentem foro ad terrorem increſcentis audaciæ.* Poſtea *Tullius* Rex ſubterraneam ſpecum cavavit, ubi rei tutius cuſtodirentur. Hoc *Tullianum* dictum eſt, ut *Varro* memorat & *Salluſtius.* Pernegat quidem *Rycquius in libello de Capitolio cap.* XLV. Romanum illum non fuiſſe, ſed quem? *Mamertinum* vocat, nec nominis cauſam habet, etſi quidem Carceris conditores, qui hodie inſculpti in fronte leguntur. *Tullianum* verò ſub Capitolio, quà Tiberim ſpectat, locat in ipſo ædis D. Nicolai ſitu, quæ in Carcere Tulliano appellatur, à Sabellorum Palatio diſtans parvo viæ intervallo. Verum hæc mittimus & Inſcriptionem per Siglas luſtramus, quæ ſequens eſt:

C. VIBIUS. C. F. RUFINUS M. COCCEI. . M. F. NERVA. COS. EX S. C.

Ca-

CAPUT XXXI.

De SIGLIS *privatis & quidem Sepulchralibus.*

§. I. Hactenus occupati fuimus circa SIGLAS PUBLICAS, nunc tempus & ordo requirit, ut etiam de privatis agamus & quidem *Sepulchralibus*, Justi Lipsii vestigia prementes, qui jure meritoque ad privatas refert, eò, quod singulas personas concernerent. Quod igitur attinet Epitaphia seu Inscriptiones Sepulchrales, peculiaris methodus in iis observabatur: Nam plerumque his SIGLIS solebant Inscriptionum titulos auspicari. D. M. S. i. e. *Diis Manibus Sacrum.* vid. *Quensted. de Sepult. Veter. pag. m.* 305. *edit. Witteb.* 1660. itemque iis res præclare gestæ, laudes, familia, ætas, conditio, dies obitus continebantur. Interdum quoque causa mortis adscribebatur. vid. cl. *Kirchman. de funeribus Romanor. lib.* 3. *cap.* XIX. *pag. m.* 465. *edit. Brunsv.* 1661.

§. II. Non solum Gentilibus Inscriptiones Sepulchrales usitatæ fuerunt, quarum magnum numerum congessit Vir de re literaria optime meritus *Janus Gruter.* in volumine antiquarum Inscriptionum; sed etiam Christianis, quarum collectores fuerunt non pauci Viri docti, uti sunt *Balthasaris Mencii inscriptiones Wittebergenses* & *Hagenmejeri. M. Joh. Gottfried Olearii Cæmiter. Halo-Saxon. Schirmeri Conditorium Saxon. Simonis Grynæi & Grossii Inscrip. Helvet. Valentis Arithmæi in Anglia. Dodo Richeæ Theatrum funebre*, quod per varias scenas Epitaphia nova antiqua variorum generum exhibet. In his omnibus magnum numerum SIGLARUM reperiet B. Lector, de quibus jam agere nobiscum constituimus.

§. III. Observandum itaque erit, quod hæ Inscriptiones factæ fuerint vel ex affectu parentum erga Liberos, vel ex affectu Liberorum erga Parentes, vel ex amore conjugis erga conjugem, vel ex amore erga Patronum, uti veterum Monumenta Sepulchralia satis testantur, quæ fere nunquam sine SI-

glis reperiuntur. Mos etenim antiquitus hic erat, ut concisis verbis comprehenderent multa; Hinc factum, ut ea per Siglas exprimerent, quæ aliàs relatu fuissent nimis prolixa. Examinabimus itaque quædam Epitaphia tàm à parentibus liberis erecta, quam à liberis parentibus data, & ea quæ diximus, sole clariora erunt.

§. IV. Non solum autem Romani, sed etiam Græci morem scribendi per Siglas diligentissime observarunt in Epitaphiis. Videbimus quædam & veritas constabit. Sit ergo Inscriptio hæc:

D. M.
SEPTUMI.
PHILOGRAMUS
AELI. LAURI
FIL. PIISSIMO.
V. A. II. M. VIII. D. XVII
ET SIBI, ET DE SE
B. M. Q. Q. L. H. SE.
S. T. T. L.

Et iterum.

HIC EST POSITA URSA VIRGO
TOTIUS BONITATIS, QUÆ
VIXIT ANN. XIII. M. V. D. V.
IN MARI. H. M. SS. E. H. N. S
IN. F. P. XII. IN AGR. P. XII.

Si itaque aliquis has Inscriptiones conspexerit, qui plane nullam Siglarum notitiam comparatam habet, ille nullum plane sensum eliciet, quem tamen dabimus hoc modo:

Diis Manibus
Septumius Philogramus
Ælius Lauri
Filio piissimo.
Vixit annos II. *Menses* VIII. *Dies* XVII
& sibi & de se bene merito

Quo-

Quoquovorsum latitudo huic sepulcro.
Sit tibi terra levis.

Ita in altero SIGLÆ sic explicantur:

Hic est posita —— —— &c.
Quæ vixit Annos XIII. *Menses* V. *Dies* V.
In mari hoc monumentum sive sepulcrum exteros hæredes non sequetur. In fronte pedes XII. *in Agro pedes.* XII.

Harum Inscriptionum numerus per SIGLAS scriptarum reperitur in monumentis sepulchralibus, quæ Lectoribus sæpe magnas molestias creant.

§. V. Diximus in præcedentibus, quod etiam Græci in Epitaphiis per SIGLAS scribendi modo usi fuerint, à quibus forsan Romani mutuo acceperunt. Sit ergo

Θ Φ Κ
Τ. Φ. Λ. Κ Ο Λ Ω Ν
ΓΡΑΤΙΜΗ. ΘΥ Ι̅
ΑΙΡΙ. ΦΙΛΑΤΑ
ΤΗ. ΕΤ Θ̅. Μ. Ι
Η Μ. Ι̅Β̅.

Et ejusmodi Græcæ Inscriptiones apud Spon. in Miscell. marmor-Arundinell. Gruterum, Reinesium aliosque sæpissime occurrunt. Ita etiam SIGLÆ in Epitaphiis, quæ *Liberi* Parentibus charissimis erigebant inveniuntur, uti cognoscitur ex sequentibus:

D. M.
CAJO. BASSENIO ONESIMO PATRI
ET BASSENIÆ. PIÆ. SORORI
C. BASSENIUS FELIX. ET
FLAVIA. NICE. MATER
FECERUNT. LIB. LIB. Q.
POSTERISQ. EORUM
H. M. H. N. S.
P. IN AGR. XXI.

Obſervandum autem eſt, quod, quando in Inſcriptionibus hæ SIGLÆ videntur I. A. P. Q. V. exponendæ ſint: *In Agro pedes quadrati quatuor & dimidius.* Ita P Q xv. pedes quadrati quindecim. P. Q. X. Pedes quadrati decem. Interdum in Inſcriptionibus litteræ permutabantur.

IN. CE. NUS
CAI. UC. xi. N.
ıxxv. CAJUS
APOΛODO.
PO. PP. CAR.

Quas SIGLAS ita exponimus.

Ingenuus
Cajanus: 7. xii
VICXIT ANNOS. CAJUS
Apolodorus
poſuerunt, Pro pietate, vel parentibus chariſſimis

§. VI. Nec deſunt Epitaphia à Conjugibus invicem ſeſe erecta, quæ variis SIGLIS conſpicienda occurrunt, uti ex hoc Monumento clare cognoſcitur:

D. M.
M. APRONIO MUSONO
ANTONIA TRIPHAENA.
MONUMENTUM F.
CONJUGI. B. M. CUM Q. V. AN. xxxx
ET SIBI ET S. L. L. P. Q. E.

Hîc SIGLA F. ſignificat: *fecit.* B. M. Beatæ memoriæ. Q. V. cum quo vixit. Ultimæ SIGLÆ autem S. L. L. P. Q. E. denotant, *ſuis liberis lubens poſuitque erexit.* Similiter Fratres & Sorores affectus cauſa monumenta erigebant.

FECIT
VALERIA ISIAS

FRA-

FRATRI PRISCINO
QUI VIXIT MECUM
P. M. ANN. xxxv.
item
D. M.
P. MALIO FYRMINO
VIX. AN. xxiv
M. iii. D. xxvii
P. MALIUS MAXIMUS
FRATRI
B. M. FECIT.

§. VII. Cum itaque ex his prolatis exemplis conſtet, Siglarum uſum in Inſcriptionibus ſepulchralibus & iis rebus, de quibus per aliquot capita pluribus ſermonem fecimus frequentiſſimum eſſe; & noſtrarum partium non ſit, omnes Inſcriptiones cum Siglis in ſpecie recenſere, quia opus aliàs nimis creſceret; Itaque nobiſcum conſtituimus in compendio præcedentium rerum Siglas proponere, ut ſi qua Sigla in publicis templis, Scholis, portis, & monumentis occurrant, Lectores aliquam notitiam ex illo haurire poſſint. Conteximus itaque ex Variis Inſcriptionum libris Siglarum Catalogum Alphabeticum, quô intellectô, ferè paucæ erunt Siglæ, quæ non reſolvi poterunt. Utere hoc B. Lector feliciſſime.

CATALOGUS SIGLARUM

quæ in

ANTIQUIS INSCRIPTIONIBUS ET MONUMENTIS OCCURRUNT,

quarum adminiculo aliquis facile ad genuinum ſenſum pervenire poteſt.

A.

A ſeu AN. Annum, Anno, Annos paſſim.

A. Aulus Prænomen.

A. Ædilis

AA. Aquis Apponis, vel Apollini Auguſto.

A. A. A. F. F. Auro, argento, ære flando feriundo.

A. A. S. E. V. Alter Ambove ſi eis videbitur. nimirum Conſulum.

A. D. A. Ad Dandos vel Dividendos agros.

A D. M. Ad diem Maji. vel ad dictum modum

A. F. Auli filius.

A. F. Ara facta.

A. F. A. N. Auli filius Auli nepos

A. L. Auli libertus

A. L. Animo libens

A. L. F. Animo libens fecit.

A. M. XX. ad miliare viceſimum.

A. M. SACRIS a Municipalibus ſacris

AD. KALEND. Ad Kalendas vel Adjutor Kalendarii

A. O. F. C. Amico optimo faciundum curavit.

A. P. Ædilitia poteſtate

A. P. M. Annorum plus minus.

A. P. R. C. Anno poſt Romam conditam

A. P. U. C. Anno poſt Urbem conditam.

A. P. R. Anno poſt Reges.

A. R. A recta, vel A ripa.

A. R. A. MIL. FRU. A rationibus militaris frumenti

A. S. S. à ſacris ſcriniis, vel Aram ſuo ſumptu.

A. T. U. Amici titulo uſi

AB.

AB. AVG. M. P. ab Augusta millia passuum
AB. V. C. Ab Urbe condita
ABD. Abdicavit.
ABN. ABN *Abnepos.*
AD. AUGUST. TEMP. C. P. Ad Augustale temperamentum comprobatum pondus.
ADIAB. Adiabenicus. In titulis Imperat. Severi.
ADN. Adnepos.
A. DQ. adquiescit
ADTR. JVD. Adtributus Judicio.
AED. AID. Ædilis
AED. CVR. Ædilis Curulis.
Æ. Q. P. Ædilis, Quæstor Prætor vel Quæstor Provinciæ
Æ. DESIG. Ædilis designatus
ÆD. POTEST. Ædilitia potestas.
ÆD. PL. Ædilis plebis
AEL. Ælius.
AEM. & AIM. Æmilia & Æmilia Tribus.
AER. Aerum, stipendior.
AGRIP. Agrippa prænomen.
A. L. V. S. Animo libens votum solvit.
AL. Alumnus.
ALÆ. I. PR. C. R. Alæ primæ Prætoriæ civium Romanorum.
ALL. Allectus.
A. M. P. Ala Macedonia prima
AM. P. Amator patriæ
AN. vel *ANI. Aniensi Tribu.*
AN. V. P. M. II. *Annos vixit plus minus* II.
AP. Appius prænomen Claudior.
APP. E. appellatus est
A. P. a Prætorio
A. P. F. argento publico feriendo it. Aram ponere fecit.
A. Q. a Qura vel *Cura*
AQ. PRAET. VRB. Aquilifer Prætorii Urbis
AQV. AD. M. Aquarum ad Miniciam
A. R. a rationibus
ARG. P. X. Argenti pondo decem.
ARK. RET. P. Arcæ retro posita
AR. V. V. D. D. Aram votam volens dedicavit.
ARN. Arniensi Tribu
AV. Augustus
AVG. L. Augusti libertus.
AUGG. Augusti duo.
AVGGG. Augusti tres.
AUG. N. V. Augusti nostri Verna.
AVG. P. Augusti puer.
AUG. ET. Q. AVG. Augustalis & Quæstor Augustalium
AUGVST. ET POP. Augustalis & populus.
AUR. Aurelius.
AUSP. S. Auspicante sacrum
A. S. P. P. Aram sua pecunia posuit.

B.

B. Berna sive Verna.
B. Bivus, Vivus.
B. Beneficiarius
B. Bixit, vixit
B. B. Bene, Bene i. e. optime
B. B. Bonis Bonis i. e. optimis.
B. D. Bonæ Deæ.
B. COS. Beneficiarius Consulis.
B. D. D. Bonis Diis deabus
B. D. S. M. bene de se merenti.
B. F. beneficiarius.
B. F. A. Bonis furvis aratro junctis. it. bona fœmina alba.
BF. COS. Beneficiarius Consulis.
BF. PR. Beneficiarius Prætoris.
B. G. POS. Biga gratis posita
B. M. Bonum marem
B. M. Beatæ memoriæ
B. M. Bene merenti
BN. M. Bene merito
B. M. F. Bene merenti fecit.
B. M. F. C. Bene merenti faciundum curavit.
B. N. M. Bene merita
B. N. M. F. Bene merenti fecit.
B. P. D. Bono publico dedit
B. PR. Beneficiarius Prætoris seu Præfecti
B. R. P. Bono Reipublicæ
B. TRIB. Beneficiarius Tribuni.
BEN. Beneficiarius.
BRIT. Britannicus.
B. TE. Bene valete
BRIX. Brixia vel Brixiani.

C.

C. Centurio, civitas, civis, Coccejus, Colonia.
CO. Corrector.
C. Cohors.
C. Conjux.
C. Consulibus
C. A. A. M. Colonia Ælia Augusta Mercurialis
C. B. Civis bonus.
C. B. Conjugi bonæ
C. B. Conjugi bene merenti
C. B. Colonia Bononia.
C. C. Cum cultu
C. C. Curator Civium.
C. C. Curiæ consulto.
C. C. A. Colonia Cæsarea Augusta.
C. C. C. Calumniæ cavendæ causa.
C. C. C. AUG. LUGD. Colonia Copia Claudia Aug. Lugdun.
C. C. COL. LUGD. Claudia copia Colon. Lugd.
C. C. D. Curatum Consulto Decurionum.
C. C. M. M. Collegium Centonariorum Municipii Mevaniolæ
C. C. M. S. Collegium Centonariorum Municipii Sassinatium
C. C. M. R. Colleg. Centonar. Municipii Ravennat.

C. C.

C. C. S. Curatum communi sumptu. vel, *Curarunt Cives Sassinates.*
C. C. V. V. Calator Curiatus Virginum Vestalium
C. C. V V. Clarissimi Viri
C. F. Clarissima fæmina
C. F. C. N. Caji filius Caji nepos.
C. I. O. N. B. M. F. Civium illius omnium nomine bene merenti fecit.
C. J. P. A. Colonia Julia Paterna Arelate
C. J. P. C. N. M. Colonia Julia Paterna Claudia Narbensis Martia.
C. J. P. N. M. Colonia Julia Paterna Narbonensis Martia.
C. K. L. C. S. L. F. C. Conjugi Karissimæ loco concesso sibi libenter fieri curavit.
C. L. Caji libertus
C. M. F. Curavit monumentum fieri.
C. N. Caji Nepos.
C. P. Cum Prætorio.
C. Q. Cum Quæstore.
C. Q. R. Cum Quæstore Regis vel Romano.
C. R. Civis Romanus.
C. R. Curarunt refici.
C. S. Cum Suis.
C. SUM. Communi sumptu vel choragii summi
C. S. F. Communi sumptu fecit, factum.
C. S. H. Communi sumptu hæredum. Concessu suorum hæredum.
C. S. H. S. S. S. V. T. L. Communi sepulchro hic siti sunt. sit vobis terra levis.
C. V. Clarissimus vir.
C. V. Colonia Viennensis.
C. V. P. V. D. D. Communi voluntate publice votum dedicârunt.
C. U. T. Curavit usus titulo.
CAES. Cæsar
CAESS. duo Cæsares.
CAESSS. tres Cæsares.
CAM. Camillia seu Camillina Tribus.
CAP. Capitalis.
CES. Censores.
CEN. Centurio.
CENT. Centurio
CENS. Censores.
CI. Circiter.
CL. Claudius. Claudia.
CL. Claudia, Colonia.
CL. CEL. Claudia Celcia.
CL. VIR. Clarissimus Vir.
CLA. Claudia Tribus
CLASS. PR. MIS. Classis Prætoria Misenensis
C. P. Clarissimus puer
C. P. R. B. R. Comparaverunt.
C. P. R. Cui præest
C. SUOB. Cum suo Viro.
C. S. A. Contra Senatus autoritatem
C. S. P. T. M. Conjugi suo posuit titulum merito

C.

C. S. H. *Cum Semi-hora*
C. S. P. *Circa suum prædium*
C. V. P. V. D. D. *Consul Ordinarius (V pro O ponitur) Præfectus Urbi Dedicavit.*
C. V. Q. D. *Civitatis Viterbii Quinquennalis Decurio.*
CN. *Cnæus.*
CN. F. *Cnæi filius*
CN. N. *Cnæi nepos.*
CN. LO. *Cneo Lollio.*
CLV. *Clustumina Tribus*
CO. *Conjux.*
COL. *Collina Tribus*
COL. *Collega.*
COL. JUL. *Colonia Julia.*
COL. NAR. *Colonia Narmiens.*
COL. FABR. *Collegium Fabrum.*
COM. *Comparatum*
COM. DOM. *Comes Domesticorum.*
COM. HAB. C. *Comitiorum habendorum causa.*
CON. P. S. *Consularis Provinciæ Siciliæ.*
CON. SOL. D. *Condendo solum dedit.*
CON. V. PRO. *Conjugi viro probo*
CONI. *Conjugi.*
CONT. ∞. C. R. *Contariorum miliaria Civium Romanorum.*
COR. *Corpus.*
COR. *Cornelia Tribus*
COR. TR. *Cornicularius Tribuni.*
CORR. FLAM. *Corrector Flaminiæ.*
CORR. MI. ET. AL. SEN. U. S. *Corrector Miniciæ & alimentor Seniorum Urbis sacræ.*
COS. *Consul.*
COS. DES. *Consul designatus.*
COS. & COSS. *Consules*
COS. & CONS. *Consularis*
CUI PR. Q. ER. *Cui præest Q. Erucius.*
CUNC. *Conjunx.*
CUR. COL. *Curator Coloniæ*
CUR. P. P. *Curator pecuniæ publicæ*
CUR. R. *Curator Reipubl.*
CUR. R. PIS. ET FAN. *Curator Reip. Pisauriensium & Fanestrium.*
CUR. RESI. *Curator Residuorum.*
CUR. VIAR. *Curator Viarum.*

D.

D. *Decimus Prænom.*
D. *Deo.*
D. *Decurio in Collegio*
D. *Decuria.*
D. *Deposita.*
D. *Domus.*
Ꝺ *vel* Ɖ. *domo Ablat.*
D. A. *Dies Artificialis.*
D. BAL. *Decurio Balistariorum*

D. C. Decurio Coloniæ
D. C. D. Decuriones Coloniæ Dertosæ.
D. S. B. M. De se bene merenti
D. D. Dono dat. vel *dedit.* aut *donum dedit*
D. D. Deæ Dii.
D. D. Decreto Decurionum.
D. D. D Dono dedit donum.
D. E. Defunctus est.
D. D. D. Datum Decreto Decurionum.
D. D. J. J. M. Dedicavit jussus jure merito.
D. D. J. M. Donum dedit jure merito.
D. D. O. Diis Deabus omnibus.
D. E. M. Dei ejusdem monitu.
D. F. Decimi filius.
D. F. D. I. P. Decurionum fide dividenda in publico.
D. I. M. S. Deo invicto Mithræ Sacrum.
D. L. Decimi Libertus.
D. L. D. Dedit Liberis.
D. M. divino monitu
D. M. Deo magno.
D. M. Diis magnis
D. M. Diis Manibus.
Δ. *M. Diis Manibus.*
Δ. Δ. *loco punctorum.*
D. M. S. Diis Manibus Sacrum.
D. M. Dulcissi Mæ.
D. M. Dolo malo.
D. M. A. Dolus malus abest.
D. M. V. Diis Manibus votum
D. N. Decimi nepos.
D. N. & $\overline{\text{DN}}$. *Dominus noster*
D. N. M. Q. E. Devotus numini Majestatique ejus.
D. O. M. Deo optimo Maximo.
D. P. Diis publicis.
D. P. Domino posuit.
D. P. P. D. D. De propria pecunia dedicarunt.
D. S. B. M. De se bene merito.
D. S. D. de suo dedit.
D. S. D. D. de suo donum dedit.
D. S. I. F. de sua impensa fecit.
D. S. I. P. C. De sua impensa ponendum curavit.
D. S. I. S. L. M. De sua impensa solvit lubens meritoque.
D. S. P. De suo posui, De sua pecunia.
D. S. P. F. C. De sua pecunia faciendum curavit.
D. S. P. P. De sua pecunia posuit.
D. S. P. V. J. S. L. M. De sua pecunia votum jure solvit lubens merito.
D. S. S. De suo sumptu.
D. V. Devota Virgo.
$\overline{\text{DCRM}}$. *Decurionum,*
DD. *NN. Domini nostri.*
DE. *Defunctus.*

DE. VIC. S. De Vicanorum sententia.
DEC. Decurio.
DEC. C. C. COL. AUG. LUG. Decurio Collegii Centenar. Coloniæ August. Lugdunens.
DEC. II. Q. I. Decurio bis Quæstor semel
DEC. ORN. Decurioni ornatè, aut *Decurionalibus ornamentis.*
DEDD. Dedicavit
DEF. Defricator.
DEO NEM. Deo Nemauso.
DES. Designatus
DICT. Dictator.
DIS. disciplinatus est.
D. P. P. Deo pollenti
D. R. S. de Reditibus suis.
D. S. De suo
D. S. D. De suo donat
D. T. Duntaxat
DP. Depositus.
DUC. DUC. Duce ducenario.

E.

E. nota Centurionis
E. Erbonius.
E. Ergo.
E. Exacto.
E. Erexit. Expressum.
E. CUR. Erigi curavit.
E. F. Egregia fœmina.
E. M. V. Egregia memoria vir.
E. P. e precio.
E. S. e suo.
E. R. E. V. E Republ. esse videtur.
E. T. Ex testamento
E. T. F. J. S. Ex testamento fieri jussit sibi.
EG. Erga.
EM. Emeritus.
E. D. D. F. F. I. Q. P. Ex Decreto Decurionum fieri fecit itemque probavit.
EQ. AUG. N. Eques Augusti nostri.
EQ. PUB. Equo vel *Equiti publico.*
EQ. PUB. Eques vel *Equus Publicus.*
EQ. R. EQ. ROM. Eques Romanus
ER. LEG. Erogatori Legionis.
ESQ. Esquilina Tribus
EX. A. D. C. A. Ex authoritate Divi Cæsaris Augusti
EX. AUC. Q. JUN. RUS. PR. UR. Ex autoritate Q. Jun. Rustici Prætoris Urbani.
EX B. S. Ex bonis suis.
EX. C. C. Ex consensu Civitatis.
EX D. D. Ex Decreto Decurionum.
EX D. D. F. F. I. Q. P. Ex Decreto Decurionum fieri fecit itemque probavit.
EX. DEC. DEC. MUN. MAL. Ex Decreto Decurionum Municipii Malacensis
EX. D. ORD. Ex decreto ordinis.
EX FIG. Ex figlina sive figulina.

EX PR. Ex præcepto vel *prædio.*
EX S. C. Ex Senatus consulto.
EX. S. C. TERMIN. Ex Senatus Consulto terminaverunt.
EX TT. SS. HH. Ex testamentis supra Scriptorum hæredum.
EX. V. Ex voto, vel *ex visu*
EX V. P. Ex voto posuit.
EX VIS. Ex sexsemissis pondo
EX HS. N. CC. L. D. XL. *Ex Sestertiorum nummorum ducentis quinquaginta millib. quingentis quadraginta.*
EXEMPL. DECR. Q. F. Exemplum Decreti quondam facti, vel *quod factum.*
EXERCITA. N. Exercitatori numeri i. e. Legionis
EXQ. Exquilina Tribus.
EX. TM. Ex testamento.

F.

F. Flamen.
F. Filius, filia
F. fecit.
F. Flavius. Flavia.
F. Fundus.
F. VI. D. S. E. Filius sex dierum situs vel *sepultus est.*
Ⅎ pro V. ⅎIXIT. vixit.
F. C. faciundum curavit, vel *facere curavit.*
F. C. felix Constans
F. D. M. fecit Diis Manibus.
F. F. Ɔ. L. fecerunt Cajæ liberi vel *fieri fecit Cajæ libertus.*
F. F. P. P. F. F. Fortissimi, piissimi, felicissimi vel *felicissimi fortissimi Principis filio* : vel *florentissimi patris patriæ filio.*
F. F. Ɔ. L. filiorum duorum Cajæ Libert.
F. H. F. fieri hæredes fecerunt.
F. J. fieri Jussit aut fieri instituit.
F. J. A. Felicitas Jul. Augusta
F. J. D. P. S. fieri jussit de pecunia sua
F. L. L. P. Fecit libentissime pecunia
F. P. Fortunæ publicæ.
F. V. S. Fecit Voto suscepto
FAB. Fabia Trib.
FABR. Fabrum
FAL. Falerina Trib.
FEC. fecit, fecerunt
FEC. fecialis
FER. LAT. C. Feriarum Latinarum causa
FIG. Figlina vel *Figulina*
FIN. POMER. TERMIN. fines pomerii terminarunt.
FL. Flavius, Flavia
FL. DIVI. Flamen Divi
FL. DIVI. TIT. Flamen Divi Titi.
FL. DIAL. Flamen Dialis.
FL. MART. Flamen Martialis.
FLAM. P. H. C. P. H. C. Flamini Provinciæ Hispaniæ citerioris. Provincia Hispanica citerior.

FOR. COR. Forum Corneji.
FR. Frumentarius
FR. D. Frumenti dandi
FVL. Fulvius.

G.

G. F. Geminæ fidelis.
G. M. V. Gemina, Minerva, Victrix.
G. P. F. Geminæ piæ, fidelis,
GAL. Galeria.
GEM. Gemina
GER. Germanicus
GER. P. Germania Provincia.
CS. Cajus.

H.

H. Heres.
H. habet
H. honorem.
H. A. F. C. Hanc aram faciendam curavit.
H. AQ. Hic acquiescit
H. A. C. Heredes amico curarunt.
H. A. C. F. C. Heredes ære communi faciundum curavêre.
H. ARA. H. N. S. Hæc ara heredes non sequetur.
H. A. I. R. Honore accepto impensam remisit
H. B. Homo bonus
H. B. M. F. C. Heres bene merenti faciundum curavit.
H. C. Heres curavit
IN. H. C. D. In honorem collegii dedit
H. C. D. D. Huic Collegio dedicarunt.
H. E. E. T. F. C. Heredes ejus ex Testamento fieri curarunt.
H. ET. LIB. Heredes & Liberti.
H. E. S. C. A. Heredes fecerunt sumtu communi aram.
H. H. P. P. Hispaniar. Provinciarum duarum
H. J. I. Heres jussu illorum
H. L. R. Hanc Legem rogatam.
H. M. D. A. Huic monumento dolus abest.
H. M. D. M. A. Huic monumento dolus malus abest.
H. M. E. Homini memoriæ egregiæ.
H. M. EXT. N. R. Hoc monumentum exteros non recipit.
H. M. G. N. S. Hoc monumentum Gentiles non sequitur.
H. L. S. H. N. S. Hunc locum scripti heredes non sequuntur.
H. M. H. N. S. Hoc monumentum heredes non sequitur.
H. M. H. E. N. S. Hoc monumentum Exteros non sequitur.
H. M. H. S. hoc monumentum heredes sequitur.
H. M. M. H. M. N. S. F. Humanitatis mala metuens hoc monumentum nomine suo fecit.
H. M. P. Hoc monumentum posuit.

H. M.

H. M. S. S. E. H. N. S. Hoc monumentum sive sepulcrum exteros heredes non sequetur.
H. R. I. R. Honore recepto impensam remisit.
H. S. E. Hic situs est.
H. S. E. S. T. T. L. Hic situs est. Sit tibi terra levis.
H. S. F. Hoc solus fecit.
H. S. F. L. S. P. D. D. D. Hoc sibi fecit. Locus Sepulturæ permissus Decreto Decurionum.
H. T. F. Hunc titulum fecit.
H. S. S. Hic siti sunt.
H. S. T. N. E. Huic Sepulcro titulus non est.
H. T. V. P. Hunc titulum vivus posuit. vel *Heredes titulo usi posuêre.*
H. V. Hispaniæ utriusque
H. V. Honore usi.
H. V. HIC. hic vivit hic.
H. V. S. R. Honore usus sumptum remisit.
HERED. EXT. F. C. Heredes ex testamento fieri curarunt.
HON. USUS honore usus.
HOR. Horatia Trib.
H. O. V. F. F. D. S. E. M. M. C. S. Hic ollas Quinque filiis de suo emit Monumentumque merenti conjugi suæ.

I.

I. Semel.
I. Imperator.
I. prima, maxima Sororum.
J. C. Judex Cognitionum.
I. A. P. Q. ℣. Incomparabili, amantissimæ præstantique virtute.
J. D. Jussu Dei.
J. D. juri dicundo.
J. D. N. CIV. Judex delegatus nomine Civium.
J. F. jussu fecit.
II VOTA. iterum vota.
II M. Iteratus Miles.
II. Secundus. agnomen.
II VIR. Duumvir.
I-I VIR. Duumvir.
II. V. DD. Duumviris dedicantibus.
II VIR. J. D. Duumvir jure dicundo
III. F. Tertio filio
III VIR. Triumvir.
III VIR. A. A. A. F. F. Triumvir auro argento ære flando feriundo.
III VIR RP. C. Triumvir Reipubl. constituendæ
IV Quarta. agnomen
IV VIR. Quatuor-Vir.
IIII VIR. J. D. Quatuor-Vir jure dicundo.
IIII VIR. A. P. Quatuor-Vir ædilitia potestate.
VI VIR. Sexvir-Sevir.
IIIIII VIR. AUG. Sexvir Augustalis.
I. L. F. Illius Liberta fecit.
J. L. H. Jus liberorum habens.

J. O. M. Jovi Optimo Maximo.
J. O. M. D. Jovi Optimo Maximo dedicatum.
J. O. M. H. AUG. Jovi Optimo Maximo Honori August.
J. O. M. D. J. Jovis Optimi Maximi divino jussu.
J. P. N. M. P. xv. Julia Paterna Narbon. Martia Ped. xv.
I. Q. P. Idemque probavit.
J. R. Junoni Reginæ
J. S. C. Judex sacrarum cognitionum.
I. S. S. Infra scripta sunt
I. S. V. P. Impensa sua vivus posuit.
I. V. E. E. R. P. F. S. V. C. Ita ut eis e Republ. fideve sua videbitur, censuere.
ID. Iduariis.
ID. QVOT. D. F. H. S. C. Idem quotannis det Fisco Sestertios centum.
IM. S. Impensa sua.
IMM. II. HON. IV. Immunis iterum, honoratus quartum.
IMM. A. IV. Immunis annos quatuor.
IMP. Imperator.
IMP. COM. AVG. Impensa communi Augustal.
IMP. IM. Imperio ipsarum
IMP. N. Imperator noster.
IMPP. Imperatores duo.
IMPPP. Imperatores tres.
IN. AG. P. X. In agro pedes decem
IN AGR. in agro.
IN E. L. F. E. In ejus locum factus est.
IN. FR. P. IIX. in fronte pedes VIII.
IN H. D. D. In honorem Deorum vel *in honorem Domus divinæ.*
IN H. H. In hoc honore.
IN H. L. S. E. In hac lege scriptum est.
IN. H. M. In hoc Magistratu.
IN. H. T. SVNT. COM. OR. H. S. In hoc titulo sunt comprehensa ornamenta hujus sepulchri.
IN. M. M. In Magistratu mortuus est.
IN. M. O. E. In Magistratu occisus est.
IN. SING. H. In Singulos homines.
IN. TUT. In tutelam.
IN. V. I. S. Illustris vir infra scriptus.
INC. Incolæ.
IND. Indictione.
INF. AER. PP. R. Inferat ærario populi Romani.
IN H. In honorem.
INL. Inlustris.
IT. iterum.
JUL. Julius.
JUL. P. AREL. Julia paterna Arelate.
I. O. in opus.

I. S. V. P. *In suo vivi posuerunt.*

K.

K. Kaja, Caja.
K. Kaeso pranom. Fabior.
K. Casa,
K. Kalendæ.
K. Θ καταχθονίοις Θεοῖς.
Ꝁ. vel Ͻ. *Caja*
K. F. Kæsonis filius
K. N. Kæsonis Nepos.
KAL. Kalendæ.
KARC. Carceris.
K. K. Karissimæ.

L.

L. Sestertius nummus
L. Lyciæ.
L. Legio
L. Longum
L. Lustrum
L. Lucius.
L. A. Libens animo.
L. C. Locus concessus, vel *loco concesso.*
L. D. Larum divinorum i. e. domus divinæ.
L. D. D. C. Locus datus decreto Collegii
L. D. D. D. Locus datus decreto Decurionum.
L. Ͻ. Ͻ. Ͻ —— ——
L. D. P. Locus datus publice
L. D. S. Libens de suo.
L. D. S. C. Locus datus Senatus Consulto aut sententia Collegii
L. E. LI. M. C. S. lubens & libens merito cum Senatu. vel *suis.*
L. F. Lucii filius.
L. F. L. N. Lucii filius Lucii nepos.
L. H. L. D. locus hic liber datus.
L. IIIV. D. P. S. locus Triumvirum decreto publice sumptus
L. L. Lucii Libertus.
L. L. Laurentum Lavinatum.
L. D. D. PA. Locus dato decreto patrum
ΛΛ. *pro LL.*
L. L. L. Duorum Luciorum Libertus.
L. L. L. P. O. M. S. Liberis, Libertis, Libertabus, posteris omnibus monumento scriptorum.
L. L. M. lubentissime merito
L. L. P. E. Libertis, Libertabus posteris eorum.
L. M. D, Lubens merito dedi. vel *locum monumenti dedit.*
L. N. Librarius Notarius.
L. P. libens posuit.
L. P. C. D. D. Locus publicè concessus Decreto Decurionum.
L. P. V. LAT. P. III. *Longum pedes quinque latum pedes tres.*
L. S. libens solvit.
L. S. A. Lucius, Sextius Aurelius.

L. S.

L. S. M. C. Locum ſibi monumento capit.

L. V. S. locum viva ſibi

L. xx. N. P. Seſtert. vigint. millia nummûm pendit

LEG. Legatus.

LEG. Legio.

LEG. AVG. Legatus Auguſti.

LEG. AVG. PR. PR. Legatus Auguſti Pro-prætore.

LEG. GR. V. Legatus gratuito quinquies

LEG. II. TR. FOR. Legio ſecunda Trajana.

LEG. PROV. Legato Provinciæ.

LEG. S. S. Legionis ſupra ſcriptæ

LEG. V. M. P. C. Legione quinta Macedonica pia conſtante.

LEG. VII. CL. GEM. P. FIDEL. Legione ſeptima Claudia Gemina pia fideli

LEM. Lemonia tribu.

LI. Lucii.

LIB. LIB. Q. POST. Q. E. Libertis Libertabus Poſteriſque eorum.

LOC. D. EX. D. D. Locus datus ex decreto Decurionum.

ʌ. ʌ. pro LL. Libentiſſime

M.

M. Magiſter.

M. Mater.

M. Marcus.

M. Monumentum.

M. Memoriæ

M. Manibus

M. Marmoreæ.

M. A. A. Municipium Albæ Auguſtæ

M. A. G. S. Memor animo grato ſolvit.

M. B. Municipii Bergomatum

M. COH. Miles cohortis

M. C. D. Memoriæ cauſa datum

M. C. P. M. RENO. CYR. Memoriæ cauſa poſuit M. Reno Cyrenenſi

M. D. Militum Dacorum.

M. D. M. I. Magnæ Deum Matri Idææ.

M. E. Monumentum vel *memoriam erexit.*

M. F. Marci filius

M. F. Municipalibus functus

M. F. C. Monumentum vel *memoriam fieri curavit.*

M. F. M. N. Marci filius Marci Nepos

M. J. F. PETIT. Militiæ jus filiis petitori.

M. J. V. Marcus, Julius Valerius.

M. L. Marci Libertus.

M. L. Miles Legionis.

M. M. Meritiſſimo

M. M. Municipium Mediolanenſe

M. M. L. Marcorum duorum libertus

M. M. M. LIB. Marcorum trium Libertus.

M. M.

M. M. & 3. L. Marcorum duorum & Cajæ libertus.
M. N. Marci Nepos.
M. N. Millia nummûm.
M. P. II. Millia passuum duo.
M. P. V. Millia passuum quinque.
M. P. XI. Millia passuum undecim.
M. R. Municipium Ravennatium
M. S. Mysia superior
M. S. B. M. Magistro suo benè merenti.
M. S. D. D. Municipes sui Decreto Decurion.
M. V. M. Marcus Valer. Maximus.
M. Marius prænomen
M. F. Manii filius.
M. L. Manii Libertus.
M. N. Manii Nepos.
MA. Massiliam
MACH. F. P. Machinarii fori pistorii.
MAG. Magister.
MAG. EQ. Magister Equitum
MAG. ET DECVR. Magistris & Decurionibus.
MAG. QVINQ. COLL. FABR. TIG. Magister Quinquennalitius Collegii Fabrûm Tignariorum.
MAR. Marmorea.
MERC. AVG. Mercurio Augusto
MERU. Meruit.
MIL. Miles, militavit.
MIL. CL. PR. RA. Miles classis prætoriæ Ravennat.
MIL. IN COHOR. Militavit in Cohorte.
MIL. LEG. S. S. Miles Legionis suprascriptæ.
M. M. Memoriæ.
MS. Majestati.
MVL. Mulier.
MVN. SASS. Municipii Sassinatis.
M. R. T. MERENTI.
M. R. S. F. C. MæRens Suæ Fecit Conjugi.

N.

N. Numerarius
N. Natus, Nata.
N. Nepos.
N. Nauta.
N. Natione.
N. Numerius.
N. Numero.
N. AGR. AM. Numeratur agri ambitus.
N. B. Numeravit Bivus i. e. Vivus.
N. C. M. M. Numerius, Cajus, duo Marci, suppl. hic siti sunt.
N. I. Nomine ipsius i. e. suo.
N. I. D. Nummûm mille Decurionib.
N. J. O. T. Numini Jovis Olympii Tonantis.
N. L. F. Numerii Lucii filiæ.

N. M. N. S. Novum Monumentum nomine suo.
N. M. Q. E. D. Numini Majestatique ejus. sive *eorum devotiss.*
N. ME. VI. *Natæ mens.* VI.
N. MONVM. Novum monumentum.
N. N. Duorum Numeriorum.
N. P. C. Nomine proprio curavit.
N. T. M. Numini Tutelari Municipii.
NAT. Natione
NAT. GALL. Natione Gallus.
NEP. Nepos.
NER. Nero.
NON. TRAS. H. L. Non transilias hunc locum.
NUM. DOM. AUG. Numini domus Augustæ

O.

O. pro puncto non litera.
O. E. Ollam emit.
O. O. Olla ossuaria.
O. H. S. S. Ossa hic sita sunt.
O. D. S. M. Optime de se merito, merenti.
O. E. B. Q. C. Ossa ejus bene quiescant condita.
O. H. S. S. Ossa hic sita sunt
O. M. H. Optimo Maximo Hammoni
O. M. T. Optimo Maximo Tonanti
O. P. D. Ollæ publice datæ
OB. HON. Ob honorem
OB. HON. AUG. Ob honorem Augustalitatis
OB. AN. L. Obiit anno 50.
OCR. Ocriculana Tribus
OF. officinarius
OPVS DOL. Opus doliare
ORD. RET. Ordine retrogrado
OUT. Oufentina Trib.
O. M. E. Optio Magistri Equitum
OP. Opifera
O. S. E. H. N. S. Ollarum series externum heredem non sequitur.
O. V. Ollæ quinque.
O. V. F. Omnibus viva fecit.

P.

P. patria.
P. pater
P. Pontifex.
P. puer.
P. perpetua
P. posuit.
P. publius.
P. Palatina Trib.
P. parentes.
P. perpetuus.
P. Prætori.
P. puellæ.
PA. Pater.
P. A. P. B. M. Patri, Avo, Patrono bene merenti
P. C. puero clarissimo.
P. C. Patrono Coloniæ
P. AVGUR. Publicus Augur
P. C. Patrono corporis.

P. C. N. *Patrono corporis nostri*
P. C. *Ponendum curavit, curaverunt.*
P. C. *Præfecto corporis.*
P. C. *Post Consulatum.*
P. C. N. *Posuerunt communi nomine.*
P. D. D. *Publice dedicatum.* vel *positum Decreto Decurionum.*
P. D. F. *publico Decreto fecerunt*
P. E. *publice erexerunt*
P. F. *Publii filius*
P. F. *præeunte filio.*
P. F. *Pius Felix*
P. F. *Pia fidelis nempe Legio.*
P. F. P. N. *Publii filius, Publii nepos.*
P. F. V. *Pio felici Victori.*
P. H. C. *Provinciæ Hispaniæ Citerioris.*
P. II. ∽ *L. Pondo duarum semissis Librarum.*
P. I. S. *publica impensa sepultus.*
P. L. *Publii Libertus.*
P. M. *Pontifex Maximus.*
P. M. *post mortem.*
P. M. *plus minus.*
P. N. *Publii Nepos.*
PP. *Præfectus.*
P. P. *pecuniæ publicæ*
PP. *Posuit.*
P. P. *Præpositus.*
P. P. *perpetuus*
P. P. *populus.*
P. P. *Pater Patrum.*
P. P. *Provincia Pannonia*
P. P. *Pro Prætore*
P. P. *pro portione*
P. P. *Pater Patriæ*
P. P. D. D. *propria pecunia dedicavit.*
P. P. D. P. *propria pecunia dederunt posuerunt.* vel *Procuravit, perfecit, donavit, posuit.*
P. P. F. *piæ, pollentis, felicis.*
P. P. F. F. *Pia Parthica, felix, fidelis.*
P. P. H. T. *Præses Provinciæ Hispaniæ Terraconensis*
P. P. HISP. CIT. *Præses Provinciæ Hispan. citerioris*
P. P. I. *Posuerunt propria impensa.*
P. P. P. *pro pietate posuit.* vel *propria pecunia posuit. publice poni placuit.*
P. P. P. D. *publica pecunia ponendum decrevit.*
P. P. P. H. C. vel *T.* *Præfectus Prætorio Provinc. Hisp. Citer.* vel *Tarracon.*
P. P. P. P. P. SUPER. *Præfecto Prætorii per Provinc: Pannon. Superiorem.*
P. P. S. *Provinciæ Panoniæ superioris.*
P. P. X. *Per Provinciam decimæ.*
P. P. XII. *Pondo duodecim.*
P. Q. X. *Pedes Quadrati decem.*

P. R. Populus Romanus
P. Q. Q. L. D. Permissu Quinquennalium Locus datus
P. P. Pro-Prætori.
P. P. Pro portione.
P. P. Pater Patriæ.
P. P. D. D. propria pecunia dederunt.
P. P. D. P. propria pecunia dederunt posuerunt.
P. P. F. piæ pollentis felicis
P. P. H. T. Præses Provinciæ Hisp. Tarraconensis.
P. P. I. Posuerunt propria impensa.
P. P. P. pro pietate posuit
P. P. P. D. publica pecunia ponendum decrevit.
P. P. S. Provinciæ Panonicæ superioris.
P. R. C. Post Romam conditam.
P. S. Per Senilem.
P. S. F. pecunia sua feci.
P. S. P. Q. P. pro se proque patria.
P. S. P. Q. R. H. Publius Sixtius Quinti Romani Heres.
P. V. Piæ Victricis.
P. V. præstantissimi Viri.
PUB. P. R. Q. Publicus populi Romani Quiritium.
P. V. V. L. S. prout voverat lubens solvit.
P. POR. publii puer.
PAP. Papiria Trib.
PART. MAX. Parthicus Maximus.
PEC. Pecunia.
PED. Pedes.
PED. QUAD. BIN. Pedes quadrati bini.
PER. permissu
PER. AUG. perpetuus Augustus.
POB. Poblilia
POL. Pollia
PONT. MAX. Pontifex Maximus.
POST. Postumus.
PP. Præpositus.
P. P. pedes.
PP. Paperia Trib.
PR. Prætor.
PR. AER. Præfectus Ærarii
PR. CER. J. D. Præfectus Cerealis juridicundo
PR. H. C. CU. Provinciæ hispan. Citerioris Curator.
P. R. J. D. AUX. Præfectus juridicundo Auximi.
PR. JUV. Præfectus Juventutis sive juvenum.
PR. N̄. Pro-nepos.
PR. P. F. Primogeniæ, piæ fidelis.
PR. P. V. Prætoriæ piæ Victricis.
PR. PR. Præfecto Prætorii
PR. PR. pro Prætore
PR. Q. Prætori Quæstori. Prætori Quinquennalitio

PR.

PR. SEN. pro Sententia
PR. VIGIL. Præfecto Vigilum
PRAEF. Præfectus
PRAEF. F. Præfectus Fabrum.
PRO. XX. HER. Procurator vicesimæ hered.
PRO-COS. Pro-Consul
PRO. PR. Propratore.
PRO. S. Pro Salute
PRON. Pronepos.
PRÆTOR II. SACR. Prator iterum Sacraneus.
PUB. Publicia Trib.
PUP. Pupinia Trib.
P. S. V. Professione soluti Voti.
P. V. A. post Victoriam Actiacam.

Q.

Q. Quintus.
Q. Quadrati.
Q. qui
Q. Quæstori
Q. Quinquennalitio
Q. A. Quæstor ædilis
Q. II. Quæstor secundum
Q. ALIM. Quæstori alimentorum.
Q. B. qui vixit.
Q. D. Quinquennalis Decurio.
Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. Quod de ea re fieri placet, de ea re ita censuerunt
Q. D. S. S. Qui dederunt supra scripta.
Q. F. Quinti filius.
Q. F. Quod factum.
Q. F. P. D. E. R. I. C. Quod fieri placet de ea re ita censuerunt.
Q. F. Q. N. Quinti filius, Quinti nepos.
Q. FUNC. Quinquennalitio functus.
Q. H. H. S-S. Qui heredes sunt.
Q. I. S. S. qui infra scripti sunt.
Q. K. Quæstori Kandidato.
Q. L. Quinti Libertus.
Q. N. Quinti Nepos.
Q. PR. Quæstori Provinciæ
QQ. Quinquennalitius.
QQ. CORPORIS. Quinquennalitius corporis.
Q. C. P. R. B. R. Quem ComPaRaBeRunt.
Q. Q. V. P. L. Quoquoversus pedes 50.
Q. Q. II. Quinquennalitio iterum
Q. Q. III. Quinquennalitio tertium
Q. Q. L. H. S. Quoquovorsum latitudo huic sepulcro.
Q. Q. P. P. Quinquennalitio perpetuo. Quinquennalitii perpetui.
Q. Q. V. Quoquovorsum
Q. R. Quæstor Reipubl.

Q. R. S. H. F. H. T. T. V. Qui retro scripti hæredes fecerunt hunc titulum titulo usi.

Q. S. P. P. S. Qui sacris publicis præsto sunt.

Q. V. A. I. qui vixit annum unum.

QQ. quoque.

QS. quasi.

QVI & QUIR. Quirina Tribus.

QUI LEGIS T. V. qui legis titulum vult.

QUINQ. Quinquennalitatis

R.

R. Recta.

R. Retro.

R. Recto.

R. G. C. Rei gerundæ causa.

R. K. retro Carinas.

R. P. Retro pedes.

R. P. Respublica. Republica

R. P. C. Respublica constituenda.

R. P. H. V. Reipubl. huic vigilantissimo. vel *Reipublicæ hujus Urbis.*

R. P. S. D. D. Respublica Saguntinorum Decreto Decurionum.

R. R. PROX. CIPP. Ruderibus rejectis proxime cippum.

R. R. Recta Regione

R. VER. Respubl. Veronensis.

RA. O. S. Rationali operum sacrorum. i. e. operum domus divinæ.

RAT. S. R. Rationalis sacrarum rationum vel *remunerationum.*

REG. Regione.

REI. P. TIF. TIB. Reipubl. Tifernatium Tiberinorum.

REM. P. N. Rempublicam nostram.

REST. A. CAMB. M. P. XI. restituerunt a Cambidono millia passuum undecim.

ROM. Romilia Tribus

RUF. Rufius, Rufus, Rufinus.

R. V. P. Redditum Veteri Possessori.

S.

S. Sextus prænomen

S. Solvit.

S. Sepulcrum

S. Singulum. Singuli

S. Stipendiorum.

S. nominibus propriis subjectum, significat Servum, Servam.

S Sextus.

S. A. D. sub Ascia dedicarunt.

S. C. Senatus Consultum.

S. C. D. S. sibi curavit de suo

S. C. F. C. Senatus Consulto faciundum curarunt

S. D. S. Soli Deo Sacrum.

S. E. T. L. Sit ei terra levis.

S. ET. S. sibi & suis.

S. I. M. Soli invicto Mithræ

S. L. Sua laude.

S. L. M. Solvit libens merito

S. M.

S. M. A. L. S. Sacrum memori animo libens solvit.
S. M. D. Sacrum Matri Deûm.
S. P. Sacerdos perpetuus.
S. PR. Sub-Præfecto. Sub-Prætor.

S. PR. Sub-Præfecto:

S. P. D. D. sua pecunia donum dedit.
S. P. EJUS. C. C. Q. Q. Solo privato ejus Collegium consensu Quinquennalitiorum.
S. P. F. Sua pecunia fecit.
S. P. F. C. Sua pecunia faciendum curavit. curaverunt.
S. P. P. Sua pecunia posuit.
S. P. P. C. Sua pecunia ponendum curavit.
SC. P. Sacrum Palatium
S. D. sub die.
S. P. Sancta puella.
S. P. P. S. Sacris publicis præsto sunt.
S. P. Q. L. Senatus populusque Lanuvinus.
S. P. Q. R. Senatus populusque Romanus.
S. P. Q. S. Sibi posterisque suis
S. P. V. T. S. Sua pecunia usus titulo suo.
S. R. Sacrarum Remunerationum.
S. S. supra scriptum.
S. S. Sanctissimus Senatus.
S. SOL. Sacerdos Solis.
S. S. E. Sive sepulcrum est.
S. S. S. Soli Sanctissimo sacrum.
S. S. S. Supra scriptæ summæ.
S. S. T. N. Supra scripti Tuti nomine.
S. T. T. L. Sit tibi terra levis.
S. VE. C. Senatusve consulto.
S. V. P. sibi vivus posuit.
S. V. P. HAC. P. Sponsione utriusque partis hæc facta.
S. V. T. L. Sit vobis terra levis.
SA. R. Sacerdos Romæ.
SAB. Sabina Trib.
SAC. Sacerdos.
SAC. URBANO. S. P. Sacerdote Urbano sibi praeunte
SAC. VG. Sacram Virgo.
SAL. Salutem.
SAL. Salariæ.
SARM. Sarmaticus.
SCA. T. Scapia Trib.
SEC. H. A. G. Secundus heres agens gratias.
SED. S. C. Seditionis sedandæ causa.
SEQ. Sequanus.
SER. Servia Trib.
SERG. Sergia. Trib.
SER. Servius prænomen.
SER. ACT. Servus actor.
SER. OFF. Servus officinatoris aut *officinarius.*
SERT. Sertor. prænom.
SEV. AUG. Seviro Augustali.
SEX. Sextus prænomen.
SEX. F. Sexti filius.

SEX

SEX. L. Sexti Libertus.
SEX. N. Sexti Nepos.
SEXT. Sextilis mensis.
SIG. LIB. Signum liberi.
SING. X *.II. Singulis denarios binos*
SP. Spurius prænomen.
SP. F. Spurii filius.
SP. L. Spurii Libertus
SP. N. Spurii nepos.
SPEC. LEG. Speculator Legionis.
SPL. EQ. R. Splendidissimo Equiti Romano.
SS. Suavissimis.
SS. supra scriptus.
ST. Sextus Prænomen.
ST. XXXV. *Stipendiorum triginta quinque*
STE. STEL. Stellatina Trib.
STIP. Stipendiorum
STIP. AN. VI. *Stipendiorum annorum sex.*
STIP. ARG. Stipis argenteæ.
S ᵬ *. Stipendiorum*
STR. A. P. R. Strator à publicis rationibus
SUB. & SUC. Suburbana & Sucusana Trib.
SUM. MAG. Summus Magister.
SUO. S. Suo sumptu.

T.

T. Tribunus.
T. Titus.
T. Tunc.
T. Turma.
T. pro Φ. vel *puncto.*
T. A. Taurum album.
T. AUG. Tutelæ Augustæ
T. C. Testamenti causa.
T. F. Testamento fecit. aut *Titulum fecit.*
T. F. Titi filius.
T. FI. H. F. C. Testamento fieri. vel *Titulum fieri heredes fideliter curarunt.*
T. F. J. Testamento fieri jussit.
T. L. Titi Libertus.
T. LEG. III. *Tribunus Legionis* III.
T. N. Titi Nepos.
T. P. Titulum posuit. posuerunt.
T. P. C. Testamento poni curavit.
T. P. J. Testamento poni jussit.
T. R. E. S. P. R. Terra regesta ex sua pecunia restituerunt.
T. SC. EX. VII. *EJUS. B. M. P. P. Testamento Scripti ex septunce ejus bonorum monumentum posuere.*
T. S. F. J. Testamento sibi fieri jussit.
T. V. Titulo usi. vel. *Titulum. Vale.*
TA. Taurum.
TAB. Tabularius
TAB. P. H. C. Tabularius Provinciæ hispanic. citerioris.

TAB. XX. *Tabularius vigesimæ.*
TER. Terentina Trib.
TI. Tiberius.
TI. F. Tiberii filius.
TI. L. Tiberii Libertus.
TI. N. Tiberii Nepos.
TOL. Toletanus genere.
TON. Tonsor.
TR. Trajectus. aut *translatus.*
TR. MIL. Tribunus militum.
TR. PL. DESS. Tribuni plebis designati.
TRIB. POT. Tribunitia potestas.
TRIB. SUCC. Tribus Succusana.
TRO. Tromentina trib.
TRUN. P. P. P. Trium Publiorum.
TUL. Tullus.
TUR. Turma.

V.

V. Prænomen Viri.
V. Volerius. Volusus, Vopiscus
V. in sepulch: notat vivum.
V. Vivit.
V. Veteranus.
V. Viarum.
U. Uxor.
V. ÆD. Viro ædilitio.
V. A. F. Vivus aram fecit.
V. A. J. D. Vivus aram jussus dedit.
V. A. L. Vixit annos quinquaginta.
V. B. Viro bono.
V. C. Vir clarissimus.
V. C. Vivus curavit.
V. C. P. T. Vir consularis Provinciæ Tarraconensis.
V. D. D. Voto dedicatum.
V. E. Vir egregius.
V. E. D. F. Vir egregius Decimi filius.
V. F. Viro fidelissimo.
V. F. Vivus aut *vivens fecit.*
V. F. Verba fecit.
V. F. Visum fuerit.
V. FI. Valerii filius.
V. F. C. Victoriæ felicitatis Cæsaris.
V. F. F. Vivus fieri fecit.
V. F. S. ET. S. Vivus fecit sibi & suis.
V. L. S. Votum lubens solvit.
V. M. Volens merito.
V. M. S. Voto merito suscepto. aut *Votum merito solvit.*
V. OP. Vir optimus.
V. P. & V. POS. Vivus posuit.
U. P. Utriusque Panponiæ.
V. P. & V. P. Vir perfectissimus.
V. P. P. P. H. Vir perfectissimus Præfectus Provinc. Hispaniæ.
V. S. Votum solvit. Voto suscepto.
V. S. A. L. P. Voto suscepto animo lubens posuit.
V. S. C. Voto suscepto curavit.
V. S. D. D. Voto suscepto Donum dedit.

V. S. F. Universi sic fecerunt.
V. S. J. Vice sacra judicans.
V. S. J. F. Voto suscepto jussit fieri.
V. S. L. M. Votum solvit lubens merito.
V. S. L. M. Voto suscepto lubens merito.
V. S. L. P. Voto suscepto libens posuit.
V. S. P. L. L. Voto suscepto posuit libens libens.
V. S. S. L. M. Votum susceptum solvit libens merito.
V. S. S. L. S. D. EX PRIM. Votum susceptum solvit libens Sacerdos Deæ ex primis.
V. T. F. J. Usus titulo fieri jussit.
V. V. Votum vovit. vel *ut voverat.*
V. V. Valens Victrix.
V. V. Virgini Vestali.
V. UL. COR. Victori, ultori, Corruscatori.
V. V. C. C. Viri clarissimi. virorum clariss.
V. V. E. Vestri visum erit.
V. V. S. S. F. Vivis supra scriptis fecit.
V. V. MAX. Virgini Vestali Maxim.
VAL. Valerius.
VAL. BYZAC. Valeria Byzacenæ.
VE. Veteranus.
VE. PP. Vestamen perpetuus.
VEF. AUG. PP. Vestamen Augusti perpetuus.
VEL Velina Trib.
VET. Veturia Trib.
VET. AUG. Veteranus Augusti.
VET. LEG. Veteran. Legion.
VI. R. Sexies Romæ.
VICE. S. J. C. Vice sacra judex cognitionum.
VIR. DIANÆ. Virgini Dianæ.
VL. Prænomen.
VOL. Volitina Trib.
VOL. Volusius
VOL. F. Volusii filius.
VOL. N. Volusii Nepos.
VOL. T. Volitina Trib.
VOLER. Volerius
VOT. Votiva Trib.
VOT. E. Voti ergo
VI VIR. Sevir, Sexvir.
VI VIR. AUG. Sexvir Augustalis.
VII VIR. EPUL. Septemvir Epulonum.
VIII VIR. Octumvir.

X.

X. Decimus prænomen.
XV. VIR. SAC. FAC. Quindecimvir sacris faciundis.
XX. HER. Vigesimæ hereditatum.

NU-

NUMERORUM

Notæ & SIGLA in inſcriptionibus obſervatæ.

IV. IIII. pro IV.
VI. & IIIIII. pro VI.
IIX. VIII
XXXX. XL.

CD. vel *C*Ɒ. *CCCC.*

D vel Ɒ *quingenti.*

Θ. Θ. Θ. Ψ. *V. Tria millia ſexcentos Victoriatos.*

∞ . *Mille item Miliaria.*

ᔑ . XI. *C. P. F. Miliaria undecima Claudia, Pia, fidelis*

M. *Mille.*

CIƆ aut ↑. *mille*

∞ . IƆƆ. *Quatuor millia.*

IƆƆ. aut ⅄. *Quinque millia.*

Ψ. *Decem.* Ψ *decem millia, minus mille, i. e. novem millia.*

aut Ψ. *decem millia.*

X M X. Viginti millia

III. XXXIII.

V. XXXV.

III. XXIII.

XX.

NOTÆ ALIÆ.

✳. ⚹. *nota denarii nummi.*

Ɒ vel Ɒ. *Domo.*

Q. *Quæſtor.*

Ⅎ *Filia.*
G. Cajus.
7. comparavit
7. Libertus
7. Legio.
7. Centuria
7. Cajæ.
Ɔ Caja.
Ɔ. Centuria.
Ɛ. Centurio.

Centuria.

Centuria

. *Caja.*

L. Cajæ liberta

LEG. Centurio Legionis.

Ɛ. LEG. Centurio Legionis.

ƆO. Contra.

AN. Mortuus annorum

Θ vel Θ. *AN. Defunctus.*

HLSTO *Hunc locum sibi testamento ordinavit. Sunt enim literæ hæ. H. L. S. T. O.*

Et hæ plerumque Siglæ sunt, quæ in antiquis Inscriptionibus & monumentis reperiuntur, & harum subsidio prædictæ Inscriptiones facile legi possunt, si memoriæ diligenter imprimantur.

Caput XXXII.

De Siglis *Sepulchralibus Christianis usitatis.*

§. I. Supremos honores semper Ecclesia fratribus defunctis solicitè exhibuit. Hinc jam Apostolorum ætate defunctos honeste sepelire soliti sunt, exemplo Stephani, quem viri timorati sepelierunt. *Act.* VIII, 2. Habuisse etiam Christianos cæmiteria ad quæ defunctos deduxerint, patet ex 1. *Cor.* XV. In luctu positos spe resurrectionis consolabantur. 1. *Thess.* IV. De cætero, antiquissimi Christianorum mores circa defunctos hi fuerunt. Solebant eosdem aliquando cum vitæ discrimine reverenter terræ mandare, quemadmodum *Eusebius* refert de *Asirio* Romano, quod corpus *Marini* martyris humero suo & pretioso indumento impositum detulerit & splendidissime sepelierit. Unde etiam *Dionysius* apud eundem *Euseb. lib.* 7. *c.* 22. ubi commendat charitatem fidelium erga eos, qui peste Alexandriæ obierant, refert, quod Christiani supinis manibus Sanctorum corpora exceperint, oculos depresserint, ora clauserint, ex ardenti amore strictim fuerint complexi & lotos sepultura ornaverint. de quibus *tr. nost. de luctu Christianorum.* Meminit *Origenes* pretiosi vestitus, quô mortui fuerint obvoluti, & eum cum amico defuncto prius conscindere solebant, ne ab impiis surriperetur. *l.* 1. *in Job.*

§. II. Pre-

§. II. Preces etiam pro requie defuncti à Presbyteris juxta tumulum factas memorat *Tertullianus l. d. Anima.* Lugendi quoque consuetudinem fuisse super mortuos per VII dies totidemque noctes, refert *Origenes lib. 3. in Jobum.* Vestium quoque Lugubrium, quas in luctu induebant, meminit *Cyprianus in Serm. de Mortal.* Curato funere dabantur Eleemosynæ teste *Hieron. ad Pammach.* ubi etiam hos mores addit: Mariti super tumulum ceu tumbas Conjugum spargunt violas floresque purpureos & dolorem animi his officiis consolantur. Expressit hoc *Prudentius* in hymno de Exequiis.

Nos tecta fovebimus ossa
Violas & fronde frequenti
Titulumque & frigida saxa
Liquido spargemus odore.

Idem ille Sepulchris Epitaphia affixa memorat *in hymno de Martyr. Hippolyto.*

Plurima litterulis signa sepulcra loquuntur
Martyris aut nomen aut epigramma aliquod.

§. III. Ex his elucet Epitaphiorum usum pervetustum esse. Placuit & primitivæ Ecclesiæ Christianis. *Prudentius* carmine modo adscripto. Idem in hymno quarto de passione Hippolyti Martyris ad *Valerianum* Episcopum:

Innumeros cineres sanctorum Romula in urbe
Vidimus ô Christi Valeriane sacer!
Incisos tumulis titulos & singula quæris
Nomina? difficile est, ut replicare queam.

Concise & nervose concipiebantur illorum Epitaphia, quemadmodum ex duobus his monumentis constat, quæ in aliqua primaria Germaniæ civitate visui exhibentur, ubi in Sepulcro Senioris hæc extant verba: ET MORTUUS EST, quibus significare volebant, non mirum si decrepitus mortem obeat. In altero Juvenis scil. Sepulcro hæc verba per interrogationem incisa leguntur: ET MORTUUS EST? quibus quasi mirum indicare voluerunt, quod mors Juvenem robustum e medio sustulerit.

§. IV. Quemadmodum autem Romani & Græci in Inscriptionibus sepulcralibus certis utebantur verbis, quæ per Si-

glas exprimebant, ut D. M. S. i. e. *Diis Manibus Sacrum* vel J. O. M. S. *Jovi Optimo maximo sacrum.* vid. *Prudent.* in *Symmach.* Solennia in hujusmodi titulis verba erant: H. S. E. i. e. *Hic situs est. Lucilius* referente *Donato in Phormion. Terent. Act.* 2. *Sc.* 1.

Servus neque infidus domino neque inutilis cuiquam
Lucilii Columella, HIC SITUS EST.

conf. *Ovid. lib.* 2. *Metamorph. Tibull. lib.* 3. *eleg.* 2. Interdum hanc adhibebant formulam: H. J. i. e. hic jacet. *Tibull. lib.* 1. *eleg.* 3. *Martial. epigr.* 52. *lib.* 6. *epigr.* 92. *l.* 11.

§. V. Solemne quoque fuit in titulis his spatium vitæ eorum, quorum corpora Tumulis condebantur, exiliter ad calculos revocare: & quot annos, menses & dies vixissent, complecti in hunc modum SEMP. v. AN. xxx. M. iii. D. xi. Sed & stipendia quæ meruerant ejusmodi Tituli complectebantur his verbis. MILIT. AN. xx. *militavit annos viginti.* Constat etiam muliebrium monumentorum titulis matrimoniorum annos comprehendi consuevisse. uti *Propert. lib.* 4. *eleg. ult. Martial. epigr.* 63. *lib.* 10. *Juvenal. Satyr.* 6. testantur. Hujusmodi tituli plerumque ejus nomen, qui monumentum exstruxisset continebant hoc modo. I. F. E. P. i. e. *ille fecit & posuit.* Addebant quoque hæc verba. B. M. F. i. e. *bene merenti fecit.* Aliàs etiam reperimus. T. P. *Titulum posuit.* Quod si monumentum heres fecisset, adscribebantur hæ Siglæ. H. F. i. e. *heres fecit.* vel *heredes fecerunt.* vel H. F. C. i. e. *heres faciundum curavit.* Et quidem si ultro heres, libertus seu qui alius sua pecunia fecisset, scribebantur hæ Siglæ. H. S. P. F. C. *heres sua pecunia faciendum curavit.* Sin vero testator fieri jussisset addebantur hæ. H. EX. T. F. i. e. *heres ex testamento fecit.* Si autem vivus adhuc sibi monumentum exstruxisset adscribebantur hæ Siglæ. V. S. F. i. e. Vivus sibi fecit, vel V. F. C. Vivus fieri curavit. vel V. H. M. S. F. i. e. *Vivens hoc monumentum sibi fecit* vel V. S. L. M. P. *vivens sibi locum monumenti posuit.* vel V. F. S. E. S. *Vivens fecit sibi & suis.* Et quæ alia sunt: de quibus, qui plura desiderat, evolvi poterit *Barnab. Brisson. lib.* vii. *de formul. pag. m.* 700. 701. 702. *seq.*

§. VI. Christianorum monumenta tàm antiqua, quàm moderna si perlustramus easdem formulas per SIGLAS scriptas reperimus in illis, sed mutatas, quippe abstinuerunt à formulis Ethnicis, & loco harum Christianas adhibuerunt. e. g. Cum Gentiles inscriberent. J. O. M. S. *Jovi Optimo Maximo Sacrum;* Christiani monumentis incidi curarunt has SIGLAS. D. O. M. S. *Deo optimo maximo Sacrum.* Deinde laudes & virtutes defuncti addebant simulque annos quot vixisset sive extra sive intra matrimonium, uti Epitaphia Christianorum testimoniis suis approbant. Dabimus itaque quædam Christianorum monumenta, & res erit clarissima. Adfert Inscriptionem sepulcralem ex *Cæmiterio Lucinæ Paulus Aringhius. edit. Arnhem.* 1671. *pag. m.* 188.

☩ HIC REQUIESCIT IN PACE SABINUS
VS. PREF. ⩓
ANN. ⩓ QUI BISSIT ANN. LIII. ET D. XXIII.
DP. XVI. KAL. AUGUSTAS CONS. SYMM. ET
BOETIO VC. CONSS.

Ex his itaque constat, Christianos non usos fuisse D. M. *Diis Manibus*, sed statim more Christiano rem ipsam aggressos esse. Occurrunt quoque in hac Inscriptione variæ SIGLÆ ut VS. quod significat VIR. SPECTABIL. PREF. ANN. est *præfectus Annonæ.* Adduntur anni: qui *Bissit*, i. e. vixit annos LIII. Dies XXIII. DP. depositus XVI. Kalend. CONS *consulatu Symmachi & Boetii* VC. *Viris clarissimis* CONSS. *consulibus.*

§. VII. Fæminis quoque Epitaphia à Christianis erecta esse idem *Paul. Aringhius pag. m.* 193. testatur his verbis:

HIC REQUIESCIT IN PACE
PAULA CLF. DULCIS BENIGNA GRATIOSA
FILIA SS
DP -- -- KAL. SEPT. VENANTIO VC CONSS.

item.

item

HIC REQUIESCIT ÆMILIA SAC. VG. DP V ID. DEC.
PROBINO VC. CONSS.

In his iterum variæ Siglæ conſpiciuntur, ut CLF. i. e. clariſſima filia. SS. ſupra Scripta. DP. depoſita. VC viro clariſſimo CONSS Conſule. In altera SAC. VG *Sacra Virgo*. DP V ID. DEC. depoſita quinto Idus Decembris. His Inſcriptionibus maxima ex parte hæc ſigna ſeu Siglæ præfigebantur ☧. ☧. ☧. A☧ω. ☧. quarum magnum numerum nobis exhibet citatus *Paul. Aringhius in Roma ſua ſubterranea*, ad quem benevolum Lectorem remittimus. Illud tamen monere volumus, quod nonnunquam tempora Siglis contractis ſignificarint, uti in Epitaphio *Ambroſii Primicerii. Depoſitus eſt menſe Septembris, Indictione tertia decima*, tempore EP DN S PP. *Domini Stephani Papæ.*

§. VIII. Videmus ex his prolatis Chriſtianos tam veteres quam modernos Siglas uſurpaſſe, quæ paſſim in Epitaphiis tam antiquis quam hodiernis conſpiciuntur. Dabimus itaque Lectoribus quaſdam, cæteras in Inſcriptionibus *B. Reineſii* aliorumque adductas quiſque facile exponere poterit. Sint ergo ſequentes:

A.

A. A. A. Ave Amice Abi.

A. E. C. Anno Emanuelis Chriſti.

AER. PUB. H. M. P. C. ære publico hoc monumentum poni curarunt.

A. P. C. N. anno poſt Chriſtum natum.

A. O. R. Anno reſurrectionis

AED. FIDISS. Ædilis fidiſſimus.

A. V. I. S. P. A. Anima vivat in ſempiterna pace Amen.

A. Q. I. C. Anima quieſcat in Chriſto.

ANNUN. B. M. V. O. die annunciationis beatæ Mariæ Virginis obiit.

A. D. R. Anno Dominicæ reſurrectionis.

AD.

AD. D. NICOL. ARCHID. ad Divum Nicolai Archidiaconus.
ASS. Assessor.
AV. E. OSS. Q. PR. VIAT. Ave & ossa quieta precare viator.
A. R. I. M. D. anima requiescat in manu Dei
ACAD. PROF. Academiæ Professor.
ART. PHIL. ET. MED. D. Artis Philosoph. & Medicinæ Doctor.
ACOL. Acoluthus.
AA. VV. CC. CONS. S. S. Augustalibus Viris clarissimis Consulibus supra scriptis.

B.

B. Vixit. antiq. Bixit.
B. AN. G. D. IXX. *Vixit annos quinque dies* IXX.
B. M. bene merenti
BENER. Veneriæ
BIX. Vixit.
B. M. Beatæ memoriæ.
B. Q. DULC. M. M. Bene quiescas dulcissime mi marite.
B. Q. I. P. Bene quiescas in pace.
BIBAT. Vivatis

C.

CESQ. I. P. Cesquit i. e. quiescit in pace.
C. Q. cum quo, vel *cum qua*
C. L. P. Cum lacrymis posuerunt.
C. O. B. Q. Cum omnibus bonis quiesce.
CL. V. Clarissimus Vir.
C. P. Curavit poni
C. O. D. O. Caspar Olesincius de Olesnik. in Inscript. Lips.
C. H. L. S. E. Corpus hoc loco sepultum est.
C. V. M. A. S. V. S. C. S. G. O. S. E. Cornelius von Miltitz auf Siebeneigen und Steinburg Churfürstl. Sächs. gewesener Ober-Steuer-Einnehmer. In Inscrip. Lips.
C. V. A. Cum vixisset annos.
C. T. S. L. Cives tui sistunt lacrymis.
C. R. S. Christo resurrecto sacrum.
C. RES. S. Christo Resuscitatori Sacrum.
COS. LIPS. Consul Lipsiensis
COS. & SCAB. Consul & Scabin.
C. SE. H. S. H. M. IMPOS. cujus sepulcro heredes Saxum hoc imposuerunt.
COLL. B. M. V. Collega beatæ Mariæ Virginis
COLL. PRINC. MIN. Collegii Princip. Minor.
COJUG. Conjux.
CONS. ORD. Consul ordinarius.
C. F. Curavit fieri.
D. O. M. Deo optimo Maximo.

D. O. M. S. Deo Optimo Maximo ſacrum.

D. O. M. SP. Q. ASCEN. S. Deo optimo maximo Speique Aſcenſionis Sacrum.

D. T. O. M. S. Deo Ter optimo Maximo ſacrum.

DE. S. OPT. M. de ſe optime merito.

DOC. C. C. Docuit Chriſtum crucifixum.

D. ET M. IMM. Deo & meo Immanueli.

DE OMN. ACAD. B. M. O. D. S. de omnibus Academiis bene meritus ob doctrinam ſanam vel *ſacram.*

D. O. STUD. LIB. B. M. de omnibus ſtudiis liberalibus bene meritus.

D. S. G. G. Deſſen Seele Gott gnade.

D vel *DE.* vel *DP. Depoſitus.*

D. G. Dies quinque

D. I. P. Dormit in pace.

D. I. P. Deceſſit in pace

DORMIT. F. I. P. D. Dormitorium fecit in pace Domini.

E.

ECCL. COMP. Eccleſiam compſit.

E. EV. Ex Evocato.

EX PP. E. CL. Ex Patribus & Clericis.

EXV. DE. Exuvias depoſuit.

EXP. GLO. R. Expectans glorioſam Reſurrectionem.

EL. SAX. Elector Saxonicus.

ET D. P. M. V. Et dies plus minus quinque

E. V. Ex voto.

EX TM. Ex Teſtamento.

F.

F. C. fieri curavit.

F. F. fieri fecit.

FF. Filii.

F. VI. D. S. E. filius ſex dierum ſitus eſt.

F. R. S. Fratres.

FS.

G.

G. G. Gott gnade.

G. S. S. Georg Stintz ſcripſit.

G. P. S. Georg Polmar ſcripſit.

H.

H. L. S. E. hoc loco ſitus eſt.

H. heres.

H. M. P. C. hoc monumentum poni curavit, curaverunt.

H. M. F. C. hoc monumentum fieri curavit.

H. M. F. F. hoc monumentum fieri fecit.

H. M. PP. Hoc monumentum poſuerunt.

H. M. P. C. Q. V. A. L. Hoc monumentum poſuit Conjuxque Vidua animo lubens

H. M. N. S. M. L. Hoc monumentum non ſine multis lacrymis.

H. M. V. P. Hoc monumentum volens poſuit.

H. M.

H. M. P. C. Hoc monumentum poni curavit.

H. L. S. S. O. Hoc loco sita sunt ossa.

H. M. P. CC. Hoc monumentum posuerunt carissimi.

H. M. C. L. P. C. Hoc monumentum curavit lubens poni conjux.

H. A. K. Have anima Karissima.

HO. PO. Hora pomeridiana.

H. S. E. Hic sepultus est.

H. M. C. T. hodie mihi, cras tibi.

H. M. F. C. G. Hoc monumentum fieri curarunt Gementes.

H. S. P. M. M. Hoc saxum posuit maritus mæstissimus.

H. M. Honesta Matrona.

HOC. MON. POS. FEC. Hoc monumentum posuit, fecit.

I.

INDICT. Indictione

IN. P. In pace.

I. P. S. E. P. S. In pace sibi & patri suo.

INL. Illustris.

ICH. H. EINEN G. K. ich hab einen guten Kampff.

I. M. O. D. in manu Omnipotentis Dei.

J. V. D. Juris utriusque Doctor.

I. M. Æ. E. J. In manibus Æterni Emanuelis jaceo.

J. N. R. J. Jesus Nazarenus Rex Judæorum.

L.

L. M. locus monumenti

L. S. Locus Sepulcri.

L. H. S. C. P. S. Locum hujus Sepulcri curavit pecunia sua.

L. M. Q. P. C. Lubens meritoque poni curavit.

M.

MAT. Mater.

MART. Maritus.

MED. LIC. Medicinæ Licentiatus.

MEM. S. Memoriæ Sacrum

MED. D. ET P. P. Medicinæ Doctor & Professor Publicus.

M. AE. P. Monumentum æternum posuit.

M. M. Memento mori.

M. E. S. I. B. G. Memoria ejus sit in benedictione gloriosa.

M. Monumentum.

M. Menses.

MR. F. S. C. Mærens fecit suæ Conjugi.

MOEST. VID. SVPERST. P. C. Mæsta Vidua superstes poni curavit.

M. O. C. V. Matrimonium optima cum Virgine.

M. V. L. SVPER. ORB. H. TRIST. MOER. PP. Mater, uxor liberi superstites Orbitatem hanc tristissimam mærentes posuerunt.

N.

N. P. C. Notarius publicus Cæsareus.

NOT. ECCL. ROM. Notarius Ecclesiæ Romanæ.

NEP. SUP. Nepotes superstites.

O.

ORAS G. Horas quinque

OPT. M. optime meritus.

P.

P. M. S. Piis manibus Sacrum.

PIET. V. Pietas vera.

P. S. H. M. P. H. L. C. Patri suo hoc monumentum posuerunt hujus liberi charissimi

P. M. piæ memoriæ.

P. C. P. C. pii cives poni curarunt.

P. M. LX. *plus minus* 60.

PM.

PRESB. Presbyteri.

PLD. Placidius.

Q.

Q. C. P. R. B. R. quem ComPaRaBeRunt.

QVE QVI quiescat qui

Q. V. ANN. XLG. *quæ vixit annos quadraginta quinque*

Q. I. P. Quiescat in pace.

Q. M. O. Qui mortem obiit.

Q. V. Qui vixit.

R.

RDVS PR. Reverendus pater

R. I. P. A. Requiescat in pace anima.

REG. Regionarius.

S.

S. D. V. ID. JAN. sub die quint. Id. Januarii.

S. R. I. ARCHM. Sacri Romani Imperii Archi-Marschallus.

SVPR. CVR. EL. ASS. supremæ Curiæ Electoralis assessor.

S. H. L. R. Sub hoc lapide requiescit.

SS. Theol. D. PP. Sacro Sanctæ Theologiæ Doctor Professor Publicus.

S. T. T. L. Sit tibi terra levis.

S. T. T. C. Sit tibi terra cara.

SP. M. C. E. Spes mea Christus est.

S. H. S. Q. Sub hoc saxo quiescat.

S. M. A. C. Sit meum auxilium Christus.

S. O. D. O. Sebastianus Olesnicerus de Olesnik.

S. S. S. A. S. S. S. sit sepulcrum sacrum à Sacro Sancto Spiritu.

T.

TT. titulus.

TVM. tumulus.

V.

V. ID. FEB. Quinto Id. Febr.

VC. Tribunus voluptatum

V. C. Viri Consulares, viri clarissimi.

VIX. AN. IV. *M.* X. *Vixit annos quatuor menses decem*

V. E.

V. E. L. R. Vidua & liberi relicti.
V. F. vivus fecit.
V. I. Vir illustris.
V. S. Vir spectabilis.

X.

XPM. Christum.

W.

W. W. Warrlich warrlich.

Et hæc potissima sunt, quæ de SIGLIS Sepulchralibus Christianorum dicere voluimus: cætera judicio Lectorum relinquimus.

CAPUT XXXIII.

De SIGLIS URNARUM & OLLARUM SEPULCHRALIUM.

§. I. HActenus vidimus SIGLAS in Inscriptionibus Christianis usitatas. Nunc ordo postulat, ut etiam quædam de *Urnis* & *ollis sepulchralibus* in medium proferamus, visuri an etiam SIGLIS notatæ fuerint. Constat & omnibus notum est, qui Antiquitates Romanas Sepulchrales modò inspexerunt, antiquitus moris fuisse, ut cadavera cremarentur & cineres in urnis reconderentur. De qua re legi possunt *Quensted. de Sepultura veter. Casalius de ritibus. Schedius de Diis German. Joh. Henric. Kipping. antiq. Roman. de Græcor. Luctu tract. Guther. de jure man. &* qui alii sunt, qui de hac materia egerunt. Quare nobiscum constituimus de Urnis & Ollis Sepulchralibus quædam tradere. Priusquam autem ad SIGLAS nos conferamus, operæ pretium esse duximus, quædam de *Urnis* in antecessum monere, quæ haut ingrata fore, speramus.

§. II. Urna igitur teste *Johanne Baptista Ferretio in Musis lapidariis. edit. Veron.* 1672. *fol. m.* 197. erat vas sive capsula, in qua mortuorum cineres recondebantur. Cum enim mos esset, mortuorum cadavera cremare, usta materia in cinerem vel pulverem redigebatur, & pro cineribus dabantur urnæ majores & minores, in quibus recondita cum ossiculis, nam ossa

majori in vaſe ſeponebantur, quod oſſuarium dicebant, & Cinerarium cinerum, cum Oſſilegium eſſet oſſium collectio, quæ Sacerdos ter aqua pura prius ſpargebat, & ſic expiari & purgari credebatur. Varii autem generis fuerunt, cum aliæ anſatæ, aliæ rotundæ, aliæ planæ, acuminatæ & ſine acumine fuerint aliæ. vid. Kurtze Beſchreibung der heydniſchen todten-Töpffe edit. à *M. Gotthilff Treuern. edit. Norinb.* 1688. *cap.* 1. Earundem varias formas conſpicere poſſumus *in Cimeliarchio Stuttgardiano Sereniſſimi Ducis Wurttenbergici*, quare non opus ut pluribus teſtimoniis probemus. Ubi enim rerum teſtimonia adſunt, non opus eſt verbis.

§. III. Materiam quod attinet, illarum varia fuit. Pro cujuſque conditione & facultatibus erant vel viles vel pretioſæ. Nam virorum illuſtrium oſſa aureis urnis fuiſſe condita legimus apud *Homer. Iliad.* ψ. De urna *Severi* meminit *Æl. Spartian.* quod ex Porphyrio facta, quam cum aſpexiſſet, dixiſſe ajunt: *Tu virum capies, quem totus orbis terrarum non capit.* Ita *Trajani* urnam auream fuiſſe demonſtrat *Doct. Becmann. in annot. ad deſcript. Francof. Wolffgang. Jobſten* ex *Xiphil.* & *Eutropio.* conf. *cl. Joh. Kirchman. tract. de funer. Roman. lib.* 3. *pag. m.* 367. *edit. Brunſvic.* Reperiuntur etiam argenteæ, qualem adducit *Am. Marcell. lib.* 18. De æreis urnis nullum eſt dubium, quoniam quædam aſſervantur in *Cimeliarchio Sereniſſimi Ducis Wurttenbergici Stuttgardiæ.* Similiter in illo reſervantur terrenæ varii coloris, qualium colorum meminit *M. Gotthilff Treuer* in ſeiner kurtzen beſchreibung der todten-töpffe. conf. *Smetii. Antiq. Neomag. pag. m.* 157. *ſeq. edit. Noviomag.* 1678. Non ſolùm autem Gentiles, ſed etiam Chriſtiani cineres in urnis Sepulchralibus reſervarunt. De quibus Autores probati paſſim egerunt.

§. IV. Verum cum noſtri inſtituti non ſit ex aſſe omnes Urnas deſcribere, ſed modo earum Siglas enarrare; itaque miſſis his ad illas nos conferimus. Priuſquam autem hoc aggrediamur, monendum eſſe ratum duximus, quod duplicis generis *Urnæ* fuerint; imò triplicis. Quædam enim vel *aureæ*, vel *argenteæ* vel *æreæ* vel etiam *fictiles* erant. Majoribus includebant cineres & oſſa & hæ vel fictiles vel alius materiæ erant.

Dein-

Deinde etiam *Urnulæ lachrymales* in uſu erant, figura oblongiore formatæ, ore patulo ad excipiendas lacrymas, quales viſui dantur in prælaudato Sereniſſim. Ducis Wurttenbergici Cimeliarchio inſtructiſſimo. Deinde tertio etiam dabantur Urnæ ſeu vaſcula in quibus Sanguis Martyrum cuſtodiebatur, harum mentionem facit *Paulus Aringhius in ſua Roma ſubterranea lib. 2. pag. m. 278. 279. edit. Arnhem. 1671.*

§. V. Has ergo *Urnas* SIGLIS notatas fuiſſe teſtatur *Johann. Smetius in antiquit. Neomagenſ. pag. m. 162. edit. Noviomag.* 1678. his verbis: LITERIS ſeu SIGLIS variiſque picturis vaſa hæc inſignita ſunt. Unde periti rerum antiquarum ex ipſis ductibus & colorum temperamentis agnoſcere poſſunt Auctorem operis. Mos enim veterum Artificum fuit nomina operibus inſcribendi, id quod teſtimonio ſuo probat *Statius in Hercule Epitrapeſio, pag. m. 207. verſ. 23. 24. edit. Lugd. Batav. 1671.*

— — artificum veteres agnoſcere ductus
Et non inſcriptis auctorem reddere ſignis

Refert etiam *Plinius* in *præfat. Hiſtor. natur.* Pictores atque ſtatuarios veteres operibus à ſe factis nomen ſuum inſcripſiſſe titulo appenſo in hunc modum: *Appelles faciebat. Polycletus fecit.* Quin huic *Herculi Epitrapezio*, *Lyſippi* nomen inſcriptum erat. Ita teſte *Petronio*, *Trimalcionis nomen in lancium marginibus inſcriptum erat.* Apud *Martial.* quoque legimus *lib. 9. epigr.* XLV. *pag. m. 505. edit. Lugd. Batav.* 1661. *accurante Schrevel.*

Alcidem modo Vindicis rogabam
Eſſet cujus opus laborque felix.
Riſit: nam ſolet hoc levique nutu
Græce nunquid ait Poëta, neſcis?
Inſcripta eſt baſis, indicatque nomen
Λυσίππȣ *lego, Phidiæ putavi.*

Nec non *lib.* VIII. *Eleg.* 51.

Quis labor in phiala? docti Myos anne Myronis?
Mentoris hæc manus eſt? an Polyclete tuas

§. VI. Intelligimus hinc Inſcriptiones *Urnis* adjectas fuiſſe, uti probat cl. *Zimmerman. in Florileg. pag. m.* 802. ubi quandam

dam refert, quæ in lapideo Sarcophago hisce characteribus inscripta fuit:

VIGILIA METIA
MASSAE FILIA
MARTI OLLOUDIO
V. S. L. M.

Ubi A. pro A. ponitur. Deinde Siglæ significant VOTUM SOLVIT LUBENS MERITO. Urnas has Siglis inscriptas fuisse testatur. cl. *M. Johann. Christoph. Olearius in Mausoleo in Museo. i. e. Von heydnischen Todten-Töpffen edit. Jenens.* 1701. Aut enim nomina Artificum & opificum vel dedicantium Siglis apponebantur Urnæ. Harum numerum collegit *Johann. Smet. in antiquit. Noviomagens. pag. m.* 164. 165. 166. E. G. aut ALP. F. Siglæ inscriptæ Urnis reperiuntur, aut *Boud. Fec.* aut *CERIAL. M.* quæ interpretantur ALPINUS fecit. *Boudus fecit* aut *Cerialus manu* fecit &c. Interdum etiam in illis mentio fit officinarum his Siglis. OF. BAS. OFF. AGER. OFF. L. FABU. OFF. L. C. OFF. L. C. VIRILIS.

§. VII. Ab illis autem qui Urnas seu Ollas Sepulchrales dedicabant, tituli inscribebantur hoc modo. FECIT. II. OLLAS CONSERVÆ SUÆ. OLLAS IV. SIBI ET SUIS EMIT AB SOLO OLLAS II. AVIA HILARA. OLLA DONATA AB. L. PORCIO LUSIMACHO. L. ANTONIUS POTHUS OLLAM CUM TITULO BENE MERENTI SEXTIÆ. L. ETRIÆ TONSTRICI SEXTIA XANTA. SCR. LIBRARIA EMIT OLLAS. II. Quod autem sæpissime per Siglas hæ inscriptiones factæ testantur hæc verba: MAR. OLL. D. *Marito Ollam dedit* O. E. *Ollam emit.* O. O. *Olla ossuaria.* O. V. *ollæ quinque.* O. S. E. H. N. S. *Ollarum series externum heredem non sequitur.* O. P. D. *Ollæ publicè datæ.* O. D. A. V. *Olla data à viro.* O. S. PP. *Ollæ singulares perpetuæ.*

Qui modus scribendi satis superque testimonio confirmat Siglas in urnis & ollis sepulchralibus frequentatissimas fuisse.

§. VIII. Ad

§. VIII. Ad *Phialas Lachrymarum* pedem movemus, quæ vitreæ vel etiam fictiles erant, quarum figuræ oblongiores patulo ore & incurvo ad lacrymas excipiendas, & harum figuræ variæ iterum in *CIMELIARCHIO instructissimo Stuttgardiæ Serenissimi Ducis Wurttenbergici Domini mei clementissimi conspiciuntur, quarum descriptionem Excell. Joh. Schuckard. Mathem. P. P. Cimeliarchiique Inspector Fautor meus honorandus* proximis diebus exhibebit. Earundem figuras ære excidi curavit *Joh. Baptista Casalio. de veter. ritib.* Hæ simul cum Urnis & Ollis sepulchralibus condebantur, uti Inscriptiones demonstrant. Hinc optime intelligi potest, quid sit in antiquis lapidibus L. P. *lachrymas ponere.*

C. FLAVII. HERMETIS
AUG. LIB.
AB EPISTULIS GRÆCIS
JULIA ANTITIA MATER
INFELICISSIMA. FILIO
DE SE B. M. CUM LACR. P.
VIX. AN. XVIII. M. V. D. XIII.

Testatur hoc tumulus lacrymis plenus, in quo hæc Inscriptio legitur, quam dabimus:

T. PLAUTIO. T. F. MUNICIPIO
ATTACEN. OPTIME MERITO
ET XXXVIII X. ÆT. AN. E. VI.
TA. SUBLATO TOTO POP. CUM
MAGN. LACR. FUNUS
PROSEQ.
QUINTIA PAULINA MATER
AN. LXXIII. AD. FLET. AD
GEMITUM. RELIG. TUMUL.
LACR. PLEN. E. MARM.
HUM. D. DEDIT.

§. IX. Paulò ante diximus, quod etiam vaſcula ſeu URNÆ Sanguinis in uſu fuerint. Teſtimonio ſuo hoc approbat *Paulus Aringhius in Rom. Subterran. lib. 2. pag. m. 277. edit. Arnhem.* his verbis: Nec vero deerant inter tot præclara beatorum Martyrum illic quieſcentium inſignia, vel potius trophæa quam plurima *vaſcula vitrea* vel *figlina*, *cruorem* pretioſiſſimum continentia. Inter vaſcula autem hæc Martyrum SANGUINE illuſtria unum præcipue recenſendum nobis eſt, quod in marmoreo ſepulcri operculo calce obſito adinveniri contigit, ubi palma, hujuſmodi addito inſcriptionis titulo SAN. SATURNIN. præferebatur. Proxima duo vaſa è SS. *Victoris* & *Nicaſii* ſepulcris eruta fuere, quorum ſacra corpora S. Pontif. Gregor. xv. ad ſe deferri voluit, in quorum altero, quod S. *Victoris* eſt hæ legebantur Siglæ. SANG. in altero *Nicaſii* iſtæ: SA. Quibuſdam inſculptæ erant . ſeu ad ſignificandum Sanguinem in his urnis figlinis Chriſtianorum Martyrum cuſtoditum fuiſſe. Et hæc de Siglis URNARUM.

Caput XXXIV.

De Siglis *ararum Sepulchralium* & Cipporum.

§. I. Primis temporibus Aræ nullis niſi Deo erigebantur, uti Scriptura teſtatur. Sequentibus autem ſeculis, cum Imperatores inſtar Deorum haberi vellent, adulatione factum, ut Principibus ac bene de patria meritis aras exſtruerent. Principes igitur virtutibus ſuis ARAS meruiſſe teſtatur exemplum *Auguſti*, cui vivo tanquam Deo aras erectas eſſe liquere arbitramur ex illo *Virgilii. Eclog.* 1. *v.* 7, 8.

Namque erit ille mihi ſemper Deus, illius ara
Sæpe tener noſtris ab ovilibus imbuet agnus

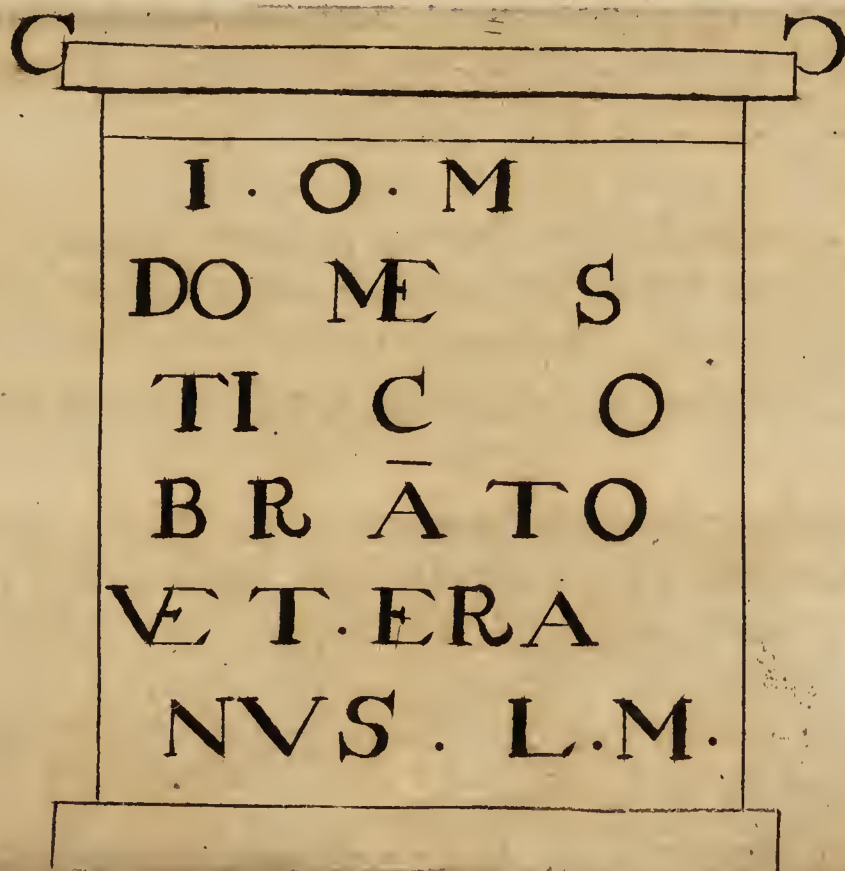
Itemque ex iſto *Horatii lib.* 2. *epiſt.* 1. *v.* 15. 16.

Præ-

Præsenti tibi maturos largimur honores
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras

Huic etiam *Ubios* in Germaniis, Lugdunenses, & Narbonenses in Galliis aras erexisse refert *Rosinus lib. 2. c. 2. Antiq.* Rom. cum Inscriptionibus & *Dempster. paralip. in Rosin. lib. 1. c. 13.*

§. II. Adventantibus etiam Principibus fœdissima adulatione ARÆ exstructæ & ornatæ sunt, qui honor habitus est *Metello. Valer. Max. lib. 9. c. 1. Caligulæ. Sueton. in vita c. 13. Vitellio Tacit. histor. lib. 2. c. 60. n. 3.* & aliis. Imò eò dementiæ pervenerunt mortales, ut etiam defunctis & de se bene meritis Aras ædificarint, uti ex veterum monumentis satis constat. Illæ autem ex durissimo lapide confectæ & Inscriptionibus ornatæ erant, qualem lapideam aram extra Urbem *Noviomagium* A. CIↃ. IↃC. XXXVII. die XVII. Novembr. repertam affirmat *Johannes Smetius in antiquit. Noviomagens. pag. m. 96.* his verbis: Altitudine pedem cum dimidio superat, & latitudine pollices Romanos octo æquat, in fastigii supremi extremitatibus bina habet cornua: epigraphe est hujusmodi:

Hinc intelligere est, quod veteres non solum Aras, sed etiam

 Inscri-

Inſcriptas verbis & Siglis defunctis dederint. Id quod aliud fragmentum lapidis cujuſdam ſepulchralis oſtendit, ubi hæc leguntur:

— — — BLAND.
xxx. A E. xii
H. E. T. F. C.

Non poſſumus omittere, quin Siglis exponamus. BLAND. *Blandus* aut ſi mavis *Blandinus*, *Annorum triginta Ærum duodecim*, vel ſtipendiorum duodecim. Ærarius igitur duodecim eſt, qui æra meruit & ſtipendia fecit annos duodecim. Siglas ultimas ſic explicamus: *Hæredes ex Teſtamento fieri curarunt*.

§. III. Meminerunt harum Ararum Sepulchralium *Jan. Gruter. in Inſcription. fol. m.* dcccccxxxvii. *Reineſius* variis in locis: ubi ſane plures Siglæ occurrunt. v. g. AR. DON. D. i. e. *Aram dono dedit* & quæ aliæ ſunt. Quod autem ARÆ ſepulchris ſuperſtructæ fuerint tam Scriptores quam Inſcriptiones probant. Ut igitur hanc noſtram opinionem teſtimoniis confirmemus prodeat *Virgil. lib.* 3. Æneid. ita canens:

— — — ſtant manibus aræ
Cæruleis mæſtæ vittis atraque cupreſſo
Et circum Iliades cinerem de more ſolutæ
Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte
Sanguinis & ſacri pateras:

Et quibuſdam interjectis hæc de ARA SEPULCHRALI occurrunt.

Libabat cineri Andromache Maneſque vocabat
Hectorium ad tumulum viridi quem ceſpite inanem
Et geminas cauſam lacrumis ſacraverat aras.

Apud eundem *lib.* vi. *Æneid.* hic locus exſtat:

Haut mora, feſtinant flentes, aramque ſepulcri
Congerere arboribus.

Germanus Coment. in h. l. ſic advertit: *Aram ſepulcri dixit, quod non ſolum ſecundum ipſa ſepulcra, ſed & in ipſis ſepulcris*

aras

aras antiqui struerent, in quibus D. M. i. e. *Diis Manibus sacra opportunius fierent.*

§. IV. Elegantissimus vir *Jacobus Boissardus part.* III. *Antiq. Rom. Tab.* LIX. è marmoribus Cæsianis ejusmodi ARAM depictam exhibet cum hac Inscriptione:

C. DOMIT. C. F. PAL. VERT.
V. A. XXXXI. M. VII. D. XII.
VOLUSIA SEVERA CONJUX MARIT.
OPT. ET INDULGENT.

In hac sane Ara Siglæ conspiciuntur, quæ Sepulcro superaddita fuit, quæ consuetudo valde antiqua videtur esse. Ad hunc ritum respicit *Ovid. lib.* IIX. *Metam.*

Ante Sepulcrales infelix adstitit aras
Ex qua reliquias divinique ossa parentis
Condidimus terra mæstasque sacravimus aras

Ubi Poëta hujusmodi ARAM vocat SEPULCHRALEM, partim quod propter Sepulcrum fuerit, partim etiam quod sacra ad Sepulturam pertinentia in eadem peracta fuerint. De hac ara locus est accipiendus qui habetur apud *Silium Italicum lib.* XVI.

Ipse tenens nunc lacte sacro nunc plena Lyæo
Pocula, odoriferis adspergens floribus aras
Tum Manes vocat excitos.

Seneca cognomento Tragicus SEPULCRALEM ARAM pari modo intelligere videtur *in Medea Act.* III. *Sc.* II. sic canens:

Vocetur Hecate! sacra luctifica adpara
Struantur aræ; flamma jam testis sonet

Sic de Sepulcro *Scipionis Africani Seneca Epist.* LXXXVI. refert, quod *ara* ipsi imposita fuerit. Et licet Dionysius *Gotofredus* in hunc locum legat *arca in not. ad ff.* non tamen ipsi assensum præbemus, cum potius *Senecæ* Glossator *aram* legendum æstimet. Hic enim *adoratam aram* & *adoratos Manes Scipionis* explicat. Adeoque *Dionysius Gothofredus* cum aliis pluribus fal-

 litur,

litur, dum in eo loco præsidium suæ opinioni quærit, à quo ipsi nihil expectandum venit.

§. V. Hisce non possumus, quin aliam Inscriptionem adjungamus, ex qua idem patere poterit. Sic ea se se habet:

P. CORNELIA ANNA
NE IN DESOLAT. ORBIT. SUPERVIVERET
MISERA VIV. ME ULTRO IN H. ARAM.
CUM VIRO CUM. Q. V. A. xx. SINE
ULLA DO. LIB. LIBERTABUSQ. NO.
UT QUOTAN. SUPER ARAM. NO.
PLUTON. ET UXORI PROSERP.
OMNIBUSQ. SACRIFICENT ROSISQ.
EXORNENT DE RELIQ. IBI EPULENTUR.

Clare ergò ex hac inscriptione patet, Aras Sepulcris superstructas fuisse, quæ vel verbis vel Siglis inscriptæ fuerunt, ut facile dignosci potuerit, quis in hoc sepulcro conditus & ex qua familia originem traxerit. Siglæ in hac inscriptione sunt *Desolat. Orbit.* i. e. desolata orbitate. VIV. *vivam*. H. *hanc*. Cum Q. V. *A*. xx. *cum quo vixit annos viginti*. DO. LIB. LIBERTABUSQ. NO. i. e. *domus liberis libertabusque Nominatis*. Pluton. & Proserp. *Plutoni & Proserpinæ*. Adjecimus itaque notitiam Siglarum, ut eò facilius sensus percipiatur.

§. VI. Ejusmodi institutum priscæ Ecclesiæ Christiani sedulo secuti sunt. Nam isti in Martyrum suorum sepulcris altaria quoque erexisse leguntur. E multis locis, quæ fidem huic nostræ opinioni facere possunt, aliquot saltem arcessere placet. Audiamus *Prudentium libr. Peristephan. Hymn.* III. ita canentem:

Sic venerarier ossa libet
Ossibus altar & impositum.

Idem *in Hymno* v. *de Martyrio S. Vincent. in coronat. Hippolyti. Martyr. Hymno.* x. quæ loca omnia satis ostendunt, Aras sepulcris superædificatas fuisse. Et hæc de aris sufficiant.

§. VII. Nunc ad *Cippos* seu *columnas* accedimus, quibus

Se-

Sepulcra ornabantur. De his *Servius Comment. in Virgil. lib.* XI. *Æneid.* agit his verbis: *Apud majores nobiles aut ſub montibus altis aut in ipſis montibus ſepeliebantur, unde natum eſt ut ſuper cadavera aut pyramides fierent, aut ingentes collocarentur columnæ.* Sic Populus Romanus in honorem *Julii Cæſaris* ſepulcrum ejus columna lapidis Numidici ornavit. Audiamus *Sueton. in vit. ejus cap.* 85. ita ſcribentem: *Poſtea ſolidam columnam prope* XX. pedum lapidis Numidici in foro ſtatuit ſcripſitque. P. P. i. e. PARENTI PATRIÆ. Ita *Cippi* poſiti, qui vel lapides, vel columnæ erecti defunctis fuerunt cum Inſcriptionibus quibus in memoriam ſibi revocabant defunctorum virtutes & merita. Unde *Horat. lib.* 1. *Satyr.* 8.

Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulchrum
Pantalabo ſcurræ, Nomentanoque Nepoti
Mille pedes in Fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: Heredes monumentum ne ſequeretur.

Cipporum etiam inſcriptionibus in fine adjiciebantur Siglæ quædam, quæ ſignificarent quantum locum occuparent Sepulchra & hoc ſpatium ex lapidibus videri poſſet. INF. PED. IN. AGR. PED. IN. FR. ET ANT. FR. i. e. *infra Pedes in agro, pedes in fronte & ante frontem.* H. M. H. N. S. *hoc monumentum heredes non ſequetur.* Hoc ut melius intelligatur adſcribemus ex *Johanne Baptiſta Ferretio* inſcriptionem, quam habet *in Muſis lapidariis edit. Veron.* 1672. *fol. m.* 187.

INFERENDI. IN. AREA. HUMANDI SEPELIENDIQUE
JUS POTESTASQ. ESTO; UT HUIC AREÆ
QUAM EGO DEFINII. ET A. FRONTE MACERIAM
DUXI. ET TITULUM POSUI. ULTRA EAM AREAM
ET MACERIAM IN FRONTE. IN AGRO VERSUS
LATE. P. X. RETRO USQUE AD CANABETUM
HUIC AREÆ CEDET IN QUA PEDATURA NEQUE
HUMARI NEQUE TUMULUM FIERI VOLO. UT
HABEAT EA AREA ET A TERGO ET A
LATERE ACCESSUM SUUM.

Et

Et ſic inſcribebantur etiam per Siglas monumenta, ut plebs ſciret à *Cippis* quod hæreditario jure heredipeta hunc locum, ſpatium vel agrum petere non poſſent, atque ex illo tumulatorum oſſa eruendo diſſeminare.

§. VIII. Operæ pretium eſſe duximus hoc loco Cippos quoſdam cum Siglis oſtendere, quo ea, quæ diximus clariora reddentur. Cippus itaque rudis è terra nigra, Patavio vicina, erutus ſatis indicat, Siglas in illorum Inſcriptionibus adhibitas fuiſſe, quæ hæc eſt:

Hìc certe multæ occurrunt Siglæ. In primo et ultimo extant. L. M. quæ aut *Legavit monumentum* aut *Locum monumenti* ſignant. In medio autem L. S. quod eſt *Laribus Sacrum*. Deinde in primo hæ extant. E. SEX. L. H. IN. F. P. xiix. IN. A. P. xxxii. quæ denotant: *E Sextis Libertis habet. in fronte pedes octodecim. in Agro* pedes xxxii. triginta duos. In ultimo. Q. Q. V. P. L. ita exponi poſſunt: *Quoquoverſus pedes quinquaginta.* Et hæc ſufficiant.

Ca-

Caput XXXV.

De Siglis Epistolicis.

§. I. Hactenus circa Sepulchrales Siglas occupati fuimus, & varium illarum usum consideravimus; nunc ad alias *Privatas* nos conferimus, quæ in Epistolis conspiciendæ sunt. Hebræi & Latini statim in Epistolis formulis Salutandi utebantur; deinde ad compellationem se conferebant, qua is ad quem scribitur, honorifice compellatur. Ipsius modus duplex vel *Vetustior*, vel *Recentior*. Vetustior erat Romanorum, quo Scribentis nomen primo loco in Casu Nominativo, post ejus ad quem scribitur, sive superior, vel inferior fuerit, in Dativo ponebatur. Prænomen plerumque unica litera seu Sigla signabatur, ut P. M. C. i. e. *Publius*, *Marcus Cajus*. A. A. M. *Antonius*. *Ancus Martius*. Postmodum nomen Gentilitium addebatur, quod hodie cognomen dicitur. ut C. T. F. i. e. *Cornelius*, *Tullius*. *Fabius*. Agnomen. AF. CUNCT. *Africanus*, *Cunctator*.

§. II. Ponebatur autem nomen vel *nude* ac *simpliciter* sine ullo Epitheto. v. g. C. ATT. S. *Cicero Attico Salutem* C. S. D. VAR. *Cicero Salutem dicit Varroni*. SULP. S. D. C. *Sulpitius salutem dicit Ciceroni*. P. S. D. T. *Plautus Salutem dicit Terentio*. PL. S. D. F. *Plinius salutem dicit Fabio*. vel addito nomine Dignitatis, si uterque & scribens & cui scribebatur, vel alteruter in Magistratu aut imperio esset. v. g. C. S. D. PLANC. IMP. COS. DES. i. e. *Cicero Salutem dicit Planco Imperatori Consuli designato*. PL. S. D. C. IMP. *Plancus salutem dicit Ciceroni Imperatori*. C. PROCOS. S. D. M. MARC. COS. *Cicero Pro-Consul Salutem dicit Marco Marcello Consuli*. PLIN. TRAJ. IMP. S. *Plinius Trajano Imperatori salutem*. Vel epitheto addito, quo amor significatur. v. g. C. S. D. TER. S. *Cicero Salutem dicit Terentiæ suæ*. vel C. S. D. TER. ET TULL. ET C. F. S. i. e. *Cicero Salutem dicit Terentiæ & Tulliæ & Ciceroni filio suo*. item. TUL. S. D. TER. ET P. TUL. D. A. S. ET C. MAT. O. SUA. SOR.

i. e. *Tullius Salutem dicit Terentiæ & pater Tulliolæ duabus animis suis & Cicero Matri optimæ suavissimæ Sorori.* T. ET C. F. S. D. TIR. H. ET. O. i. e. Tullius & Cicero filius Salutem dicunt Tironi humanissimo & optimo. & hæ SIGLÆ passim occurrunt in Ciceronis aliorumque Epistolis. De recentiore modo nihil dicemus qui cuivis jam notus.

§. III. Ita etiam in Exordio Epistolarum vetustior modus erat per SIGLAS scribendi. Hic consistebat potissimum in formulis certis & in publicis quidem literis. v. g. S. V. G. E. V. i. e. *Si vales gaudeo, ego valeo.* In privatis autem. S. V. B. E. E. V. i. e. *Si vales bene est, ego valeo.* His accedebant aliæ formulæ. S. T. E. T. L. N. V. E. E. SUA. C. V. i. e. *Si tu & Tullia lux nostra valetis, Ego & suavissimus Cicero valemus.* S. T. E. Q. V. B. E. Si tu exercitusque valetis, benè est. Plura ex Ciceronis epistolis sunt petenda. In epilogo epistolæ plerumque Vale addebatur, quæ vox cum aliis connectebatur formulis. Et hæ vel expressis verbis scribebantur vel per SIGLAS, ut hoc modo.

V.	Vale.
B. V.	Bene vale
V. M. T.	Vale mea Terentia.
M. F. V.	Mi frater Vale.
V. M. S. E. O. F.	Vale mi suavissime & optime frater.
V. M. T. V. V. E. S.	Vale mi Tiro Vale, Vale & salve.
V. S.	Vale Salve
V. E. V.	Vale & veni.
V. E. M. A,	Vale & me ama.
D. O. U. V.	Da operam ut valeas.
F. U. V.	Fac ut valeas
C. T. D.	Cura te diligenter
S. T. V. T. C.	Sit tibi valetudo tua curæ

Hæ & aliæ formulæ in epilogis scribebantur, quibus optabant optimam sanitatem, ut quàm longissime quàm diutissime amicus salvus esse velit.

§. IV. Hebræorum Scripta si evolvimus, tunc percipimus illos SIGLIS in principio Epiſtolarum & fine uſos fuiſſe. Cum ad aliquem literas dare vellent, ſalutandi formulam adhibebant hanc שָׁלוֹם לְךָ, quam per SIGLAS ita ש״ל. Ita etiam ש״ר. i. e. שָׁלוֹם רב *pax multa.* & י״ל quod eſt יִיטַב לְךָ: benè ſit tibi. Similiter ש״לש quod eſt שלום לְךָ שלום ſalus tibi ſit, ſalus, id eſt. Salutem plurimam tibi dico. qua formula plerumque in exordio epiſtolarum utuntur. Salutatione facta nomen perſonæ cui ſcribitur, ultimo loco exprimunt Hebræi præcedente honoris verbo ſequente Euphemia. Utrumque abbreviate & per SIGLAS indicant: illud per כמ״ר. i. e. כְּבוֹד מַעֲלַת רבי *Gloria Excellentiæ Rabbi*, vel ſi ſit dignior, כמה״ר. i. e. כְּבוֹד מוֹרֵנוּ הָרַב רַבֵּנוּ: *Gloria Doctoris noſtri, Domini Magiſtri noſtri.* מוֹרֵנוּ *Morenu* in ſupremo honoris gradu eſt, & aliis Rabbinis præeſt. Alterum per יצ״ו: i. e. יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְגֹאֲלוֹ. *Cuſtodiat eum rupes* (Deus) *ejus & redemptor ejus.* Aut ſi familiam & liberos habeat per יז״יא. i. e. יִחְיֶה זַרְעוֹ יַאֲרִיךְ יָמִין אָמֵן *Vivat ſemen ejus, producat dies Amen.*

§. V. Initio narrationis utuntur his SIGLIS ר״ד quæ ſignificant רֵאשִׁית דבר *principium, initium rei.* Similiter ע״ד quo indicant ea, quæ à Latinis redduntur: *Quod attinet.* In fine antegrediuntur voti candidi & infimæ ſubmiſſionis notæ, in hunc ſenſum לא״א מהר״י. Sic eſt precatio minimi diſcipulorum vermiculi Jacobi filii R. Iſaac. Hoc facto annum addunt hoc modo לפ״ק. לפרט קטון *ad ſupputationem minorem.* In deſcriptione temporis communiter notant primo diem ſeptimanæ, deinde diem menſis: tertio numerum anni, ac per notam ellipſin vocabula לְחֹדֶשׁ *Menſis* & שְׁנַת Anni omittunt. Vocem יום ferè ſemper per Apocopen notant adjecta tamen virgula pro more quæ li-

teram abjectam indicat, ut אש״ש לפ״ק יו׳ ב׳ י״ב אלול. *die secunda* scil. *septimanæ*, *duodecimo* (mensis) *Elul*. i. e. *Augusti*, *anno* 611. *supputatione minore*.

§. VI. Ex hisce patet, quod Hebræi, tam in Exordio, medio & epilogo Epistolarum Siglis usi fuerint, quarum copiam jam dabimus ut:

א״ה i. e. אִם יַעֲזוֹר השם. i. e. *Si voluerit aut opem tulerit Deus: Deo volente, juvante divino Numine*. vid. *Rasche Theboth*.

אע״פ i. e. אף על פי. *licet ita sit, tamen*.

בחר״ג בנח״ש. i. e. בְּחֵרֶם רַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם *per anathema R. Gerson*. i. e. tribus excommunicationis speciebus quæ continentur in בנח״ש. ubi ב est præfixum & tres reliquæ Siglæ notant שַׁמְתָּא נִדּוּי, חֵרֶם per *Niddui Cherem* & *schamatha*: de quibus *Selden*.

בעו״ה. vid. Buxtorff. pag. 209.

ג״כ i. e. גַּם כֵּן *etiam, sic itidem, similiter*. *Rasche Theboth*.

דר״ג i. e. דְרַבֵּנוּ גֵּרְשׁוֹם *Rabbini nostri Gersom*. ד Genitivi nota est vid. *Buxt. de Abbrev. pag. m.* 71.

ד״ש i. e. דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ *Quærens pacem tuam. Tui commodi studiosus*.

הח״ר i. e. הַקָּדוֹשׁ הָרַב רַבֵּינוּ *Sanctus ille Magister Magister noster. Rasche Theboth*

הנ״ל. i. e. הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה *Commemoratus supra, prædictus*.

הנ״ר. i. e. הַנַּעֲלֶה רבי *Excellentissimus, Magnificus* vel *Princeps ille Rabbi*

הקב״ה. i. e. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ ה֗וּא *Sanctus benedictus ille* vel. *sanctus ille celebrandus*. passim.

הש״י

הש״י i. e. השם יתברך *Deus, qui sit benedictus.*

ואש״ר i. e. ואליו שלום רב. *Et ipsi salus multa sit*

ולכאל״ש i. e. ולכל אשר לו שלום *Et omnibus suis salus sit.*

ז״ל i. e. זכרונו לברכה *Memoria ejus sit in benedictionem* vid. *Rasche Theboth.*

יר״ה i. e. ירום רום הודו *Exaltetur celsitudo Magnificentiæ ejus.*

וש״ש i. e. ושלום שלום *& salus, salus.* i. e. *Vale etiam atque etiam.*

Hæ & aliæ SIGLÆ in Hebræorum Epistolis frequentissimæ occurrunt notatæ à *clar. Buxtorff. edit. in Instit. Epistolari Hebraica.* 1629. videri etiam de his possunt alii, inter quos *Rasche Theboth*, qui liber *Schindler. Lexic. Pentaglott.* annexus in fine.

CAPUT XXXVI.

De SIGLIS *statuarum, publicarum & privatarum.*

§. I. Cum in præcedentibus de statuarum SIGLIS nihil dictum sit, quarum usus tamen celeberrimus; Hinc, cum ordo postulet, ut de Statuis privatis agamus, operæ pretium esse duximus in hoc capite de SIGLIS statuarum tàm publicarum, quàm privatarum quædam proferre, sperantes, haut ingratum fore Lectoribus. Statua igitur ut ab origine ordiamur, dicitur à statuendo, uti *Ascensius* ad illud *Virgilii.* II. *Æneid. Effigiem statuêre* i. e. *erexere* inquit, *unde statuæ dictæ quæ statuuntur vel stant.* Usurpat quoque hoc verbum *Cicero* I. *Verrin. Syracusani statuam* postea statuerunt. vel à *stando.* Hoc verbo crebrò utuntur boni Authores, cum de statuis loquuntur. *Horat. Satyr.* 3. II. —— *Æneus ut stes.*

Valer. Flacc. Argonaut. v. *Parvo de marmore juxta ſtat ſoror* & alii infiniti. Confer. *Edmund Figrel. lib. elegant. de ſtatuis illuſtrium Romanor. edit. Holm.* 1656. qui capite 2. & 3. de formis & generibus illarum pluribus diſſerit.

§. II. Publicæ ſtatuæ Regibus & Imperatoribus vivis aut poſt mortem erigebantur ab aliis, quibus nomina Dedicantium ſubſcribebantur Siglis. v. g. HUIC ORDO MUNICIPII FLAVII ARVENSIS OB MERITA. LAUDATION IMPENSAM FUNERIS LOCUM SEPULTURÆ ET STATUAM DECREVIT. Hæc plenis verbis inciſa fuit Statuæ; Verum Siglis quoque utebantur, uti conſpicimus ex hac Inſcriptione: CIV. INTEAMNANÆ CIV. UTRIUSQ. SEX. AER. COLL. POST OB. H. P. D. i. e. *Cives Inteamnanæ civitatis utriuſque Sexus ære collato poſt obitum Hujus Patronæ dedicarunt.* vel alia cujuſdam Fabii: QUÆ EX. D. D. TARR. QUOD FACTUM POST M. E. P. E. i. e. *Quæ ex Decreto Decurionum Tarraconenſium, quod factum, poſt mortem ejus poſita eſt.* Similiter ex his Siglis cognoſcere poſſumus an propria vel aliena pecunia Statua erecta fuerit. Si propria hæ Siglæ exſtabant. S. P. P. P. S. C. i. e. *Sua pecunia propria poni ſibi curavit.* Sin verò aliena; ita inſcribebantur ſtatuæ. P. M. A. M. IMP. P. P. STA. ÆR. COLL. P. P. E. i. e. *poſt mortem ad memoriam Imperatoris poſtulante populo ære collato publice poſita eſt.*

§. III. Penes quos autem poteſtas fuerit decernendi diſpiciemus. Ab initio Urbis Reges ſibi ipſis poſuiſſe ſtatuas *Plin. lib.* xxxiv. 6. aſſerit. Sed poſt ejectos Reges jus illud penes Senatum populumque Romanum erat. Permanſit hæc poteſtas apud Senatum uſque ad tempora Imperatorum, Senatus jura ad ſe trahentium, ſine quorum reſcripto nullam ſtatuam erigere licebat. Itaque in titulis legebatur, quod ab Imperatoribus juſſum fuerit, uti patet ex Inſcriptione ſtatuæ *Saturnini ſecundi*:

OB EGREG. E. IN R. P. M. D. D. N. N. VALENTIN. ET VAL. VICTOR. ET TRIUMPHAT. S. AUG. STAT. S. A. C. L. Q. J.

i. e.

i. e. *Ob egregia ejus in Rempublicam merita Domini nostri Valentinianus & Valens Victores & Triumphatores semper Augusti Statuam sub auro constitui locarique jusserunt.* Interim tamen Senatus aliquam Authoritatem hac in re conservavit, ita tamen ut ab Imperatoribus potestatem peterent, uti constat ex hac Inscriptione: D. D. N. N. ARCHAD. ET. HONOR. FELICISS. AC DOCTSS. IMPP. SEN. PET. STAT. IN. FOR. DIV. TRAJ. ER. COLLOCAR. JUSSERUNT. i. e. *Domini nostri Arschadius & Honorius felicissimi ac Doctissimi Imperatores Senatu petente Statuam in Foro divi Trajani erigi collocarique jusserunt.* Confirmat hoc etiam alia: HUIC SEN. AUTOR. IMP. TRJ. AUG. GERM. DAC. TRIUMPHALIA ORNA. DECR. STATU. P. P P. C. i. e. *Huic Senatus Authore Trajano Augusto Germanico Dacico Triumphalic. Ornamenta decrevit statuam pecunia publica ponendam curavit*, vel *censuit.*

§. IV. Hinc sæpe in Inscriptionibus statuarum publicarum hæ Siglæ reperiuntur. S. P. Q. R. D. i. e. Senatus populusque Romanus decrevit, uti ex hoc titulo patet: L. Ranio. L. F. POBL. OPTATO V. C. COS. ORD. CUR. R. P. NOLAN. CUR. PEC. P. xv. VIR. SACRIS FACIUND. PATRONO R. P. III. VIRO AD AGR. DIVID. X VIRO STLITIB. JUDICAND. STAT. EX AER. S. P. Q. NOLAN. D. D. vel etiam hæ. EX D. D. D. D. i. e. *ex decreto Decurionum dederunt.* uti EX AER. COLL. STAT. P. C. D. MUN. CÆS. Ex his itaque luce meridiana res clarior, quod veteres in Inscriptionibus Statuarum Siglis usi fuerint.

§. V. De ordinibus civitatum, penes quos potestas fuerit decernendi statuas, hoc legimus; quod si quis statuam ponere vellet, veniam prius ab ordine impetrare debuerit; quare in Inscriptionibus in fine additur, Impetrata venia ab Ordine statuam D. S. P. P. *de sua pecunia posuerunt.* Ordo autem nihil aliud erat, quam Senatus civitatis à quo Plebs petebat veniam statuas collocandi. Hinc ultima verba adjiciuntur PLEBS URB. plebs urbana U. PLEBS. BENVENT. C. P. i. e. *Universa plebs Beneventana censuit ponendam*, scil. statuam.

Quæ

Quæritur, an etiam à PRIVATIS ſtatuæ publice erectæ, quod pluribus teſtimoniis affirmat *Edmund. Figrel. de ſtat. pag. m. 79.* Mentionem tantum faciemus unius:

A. POMPEJO A. F. ET TESTAM. L. LUCINI
T. F. STATUA STATUT. EST.

De his videri poſſunt *pag.* 79, 80, 81, 82. 83. *ſeq.* confer. *Jan. Gruter. & Reineſ. Inſcript.*

§. VI. Erigebantur Statuæ omnibus, qui de Republica optime meriti. Magiſtratui non ſolum, ſed etiam Literatis, *Sacrorum Interpretibus, Juris peritis, Medicis, Philoſophis, Rhetoribus, Poëtis & Grammaticis.* Unam vel alteram afferemus.

C. CLAUDIANI. V. C. CL. CLAUDIANO. V. C.
TRIBUNO ET NOTARIO ---- OB JUDICII SUI
FIDEM. D. D. N. N. ARCHAD. ET HONOR. FEL.
ET DOCTISS. IMPP. SEN. PET. STAT. IN FOR.
D. TRAJ. ER. COLLOC. Q. JUSS.

Ita, ubi plebs alicui ſtatuam erigi curaſſet hæc formula per Siglas adſcripta videtur

L. VALER. L. F. ---- PLEBS UNIVER. MUNICIP.
HISTON. STAT. ÆR. CONL. DECR. CURAT. R. P.

i. e. *Lucio Valerio Lucii filio plebs univerſa Municipum Hiſtonienſium Statuam ære collato decrevit Curatoribus Reipublicæ.* Et ſic porrò de aliis ſentiendum.

§. VII. De ſumptibus Statuarum jam diſquirendum eſt. Audivimus & vidimus *Statuas publicas* vel *privatas* eſſe. Quæ itaque publice & ſolenniter decretæ erant, plerumque publicis ſumptibus erigebantur. Hinc illæ in titulis Siglæ formulæ. ST. P. P. P. *ſtatuam publica pecunia poſuit* ST. P. P. P. C. *ſtatuam publica pecunia ponendam cenſuit.* ST. LOCAR. S. P. P. *Statuam locari ſumtu publico placuit.* S. P. ST. ER. C. *Sumptibus publicis ſtatuam erigi curavit.* S. COLL. vel ÆR.

COLL.

COLL. ST. F. C. E. J. *Sumtibus collectis vel ære collecto statuam fieri curavit & jussit.* Fiebat autem nonnunquam, ut nonnulli honore contenti publico impensis parcerent, & hunc honorem recusarent; Testantur id in monumentis antiquis Siglæ, uti refert *Barnab. Brisson. lib. 8. antiq. formul. pag. m. 725.* H. C. I. R. i. e. *Honore contentus impensam remisit.* vel H. A. I. R. *honore accepto impendium remissum.*

§. VIII. Remisso itaque sumtu Reipublicæ, statuas propria pecunia aut ipsi adhuc vivi ponebant, aut per alios poni curarunt, uti inscriptio Narbonensis testatur.

DEC. IIIII VIR. AUGUST. P. OLIT. APOLLON.
IIIIII VIR. AUG. ET. NAVIC. C. I. P. C. N. M. OB.
MERIT. ET LIBERAL. EJUS QUI H. DECR. USUS
I. R. E. ST. D. S. P.

Cum itaque in hac inscriptione multæ occurant Siglæ, enucleabimus illas, ubi primum DEC. IIIII. AUG. significant, *Decius quintumvir Augustalis.* Deinde P. OLIT. APOLLON. IIIIII VIR. AUG. ET NAVIC. C. J. P. C. N. M. notant, *Publio Olitio Apollonio seviro Augustali & Naviculario Coloniæ juliæ patriæ Claudiæ Narbonensis Martiæ.* Ultimo QUI H. DECR. USUS I. R. E. ST. D. S. P. i. e. *qui honore Decreti usus impendium remisit & statuam de suo posuit.*

§. IX. Si propinqui aut hæredes post mortem ob merita ex Decreto honore ponerent, ita statuis inscribi curabant, ut mentio fiat veniæ impetratæ & deinde addatur de sua pecunia, uti in statua *Antonino Pio* posita *Perusiæ in Umbria* hæc leguntur: H. C. I. R. E. IMPETR. VEN. AB. ORD. PERUS. O. M. Q. P. D. S. P. P. Quæ juxta Siglas ita legenda. *Honore contentus Impensam remisit & impetrata venia ab Ordine Perusianorum Optimo maximoque Principi de sua pecunia posuit.* Hoc etiam monendum quod interdum bene meritis viris, qui H. C. *honore contenti*, sumptibus publicis pepercissent ipsi DECURIONES de suo posuerint his Siglis inscriptis. Cum is H. C. S. P. PEPERC. DEC. E. S. P. i. e. Cum is *honore contentus sumptibus publicis pepercisset Decuriones ex suo posuerunt.*

runt. Quandoque ex publica pecunia; interdum ex ære, quod populus colligebat Statuæ erigebantur. Utrumque genus una Inſcriptio Cujuſdam *Aruntii* indicat. HUIC DECUR. DUAS STAT. ALTERAM E. P. P. i. e. *ex pecunia publica.* ALTERAM, E ÆR. POP. COLL. IN FOR. P. DECREV. i. e. *ex ære populi collecto in foro ponendas decreverunt.*

§. X. Non ſolùm autem Romæ, ſed etiam in Provinciis & Municipiis Romanis ſtatuæ ponebantur, quamvis Romæ poſitæ honorabiliores habitæ fuerint. De Provinciis & Municipiis monſtrant antiquæ Inſcriptiones, in quibus hæ formulæ leguntur.

M. FABIO. M. P. GAL. PAULINO. EQUO PUB.
DATO. AB. IMP. CÆS. HADRIANO AUG. ILERDENSES
CIV. O. OB PLUR. LIBERAL. IN R. P. S. L. A
PROVINC. IMPETR. P. D. D. Q.

Priora verba hujus Inſcriptionis intellectu facilia, ſed poſteriora explicatione opus. CIV. O. i. e. *Civi optimo ob plurimas Liberalitates in Rempublicam ſuam loco à Provincia impetrato poſuerunt dedicaruntque.* Ita locus aſſignabatur ab ORDINE Municipii, ubi ſtatuæ ſint erigendæ. Teſtatur hoc Inſcriptio: HUIC ORDO MUNICIPI CENAS PUBL. DECREV. E. L. IN QUO STAT. S. UX. LIB. Q. P. L. ASSIGN. P. C. i. e. *Et locum, in quo ſtatuas ſibi, uxori Liberiſque poneret loco aſſignato ponendas curavit.*

§. X. Leguntur quoque ſæpe hæ Siglæ teſte *Barnab. Briſſon. lib.* 7. *antiq. formul. pag. m.* 726. L. D. D. D. i. e. *Locus datus Decurionum Decreto.* uti *T. POPILIO* T. F. E. ÆR. CONL. L. D. D. D. *Tito popilio Titi filio ex ære conlato locus datus decurionum decreto.* Ejus autem, qui alteri ſtatuam peteret, arbitrio relictum interdum fuit, locum eligere, ubi vellet. Ita ſi peteret *lucum*, concedebatur, ut ſtatuam bene de Republica meriti ibi poneret, uti ex hoc patet: *In Gratiam Claudii Maronis* LUC. AD. STAT. P. ELECT. *Lucus ad ſtatuam ponendam electus.* Ita etiam forum eligebatur. Sic in illo decreto de ſtatua A. cujuſdam *Quintilii* ſub *Frentino* legitur:

tur: HUIC STAT. P. P. IN FOR. UBI. I. VELL. *Huic ſtatuam publice ponendam in foro ubi ipſe vellet.* Quæ a Senatu Populoque Romano Imperatoribus erigebantur, illis in fine addebantur Siglæ hæ. S. P. Q. R. uti *Arcadio*, *Honorio* & *Theodoſio* AUGGG. talis erecta fuit. Interdum privati privatis ſtatuas ſuper arcubus erexerunt, uti patet ex his:

MELIA ANNIANA IN. MEMOR. E. LAEPICI Q. F.
SER. BASSI. MARITI SUI EMPORIUM STERNI ET
ARCUM FIERI ET STATUAS SUPERPONI.
TEST. JUSS. EX HS. DCDXX. PR.

§. XI. Sin autem plebeji in civitatibus aut corpora ſive collegia vel alia hominum genera, quibus in publicum aliquid decernendi poteſtas nulla fuit, illi ut ponendæ ſtatuæ facultatem haberent, petebant, ut à Magiſtratu acciperent. Siglæ hoc in loco erant. P. C. N. i. e. *ponere communi nomine.* Deinde Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. i. e. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re ita cenſuerunt.* In his Statuis nomina eorum quibus erigebantur ſcripta legebantur & eorum, qui decreverant. Hinc formulæ variæ. S. STAT. HON. *Senatus ſtatua honoravit* S. C. *Senatus cenſuit.* S. P. Q. R. P. *Senatus populuſque Romanus poſuit.* C. DEC. PL. ORD. CORP. COLL. MUNIC. INCOL. CLIEN. M. UX. H. A. DECR. F. STAT. i. e. *Civitas, Decuriones, Plebs, Ordo, Corpus, Collegium Municipes, Incolæ, Clientes, Maritus, Uxor, Heres, Amicus Decreverunt faciendam ſtatuam.* C. P. STAT. *Curarunt ponendam ſtatuam.* C. C. L. Q. J. P. COLLOC. D. D. *cenſuerunt conſtitui locarique juſſerunt, poſuerunt, collocaverunt, dedicarunt.*

§. XII. Cogimur hoc loco etiam oſtendere, quomodo res geſtæ & Elogia titulis inſerta fuerint, cum totas inſcriptiones huc afferre tædioſum foret. Leges itaque perſæpe hæ erant:

OB EGR. I. R. P. M. *ob egregia in Rempublicam merita.*
OB. M. NOB. *ob meritum Nobilitatis*

OB. M. J. ELOQ. Q. *ob meritum justitiæ eloquiique.*
OB. INSIG. B. F. *ob insignia beneficia.*
OB. SING. B. F. *ob singularia beneficia.*
OB. INSIG. G. *ob insignia Gesta.*
OB. ILL. M. *ob illustria merita.*
OB. AMOR. I. C. *ob amorem in cives.*

Interdum etiam Sportulæ ₣ vel convivia jubebantur & dabantur. De cænis publicis loquitur Inscriptio hæc:

CENTURIONES LEG. II. TRAJ. FORTISS. OPT.
IN CUJUS DED. CÆNAM. COL. DED. L. D. D. D.
Sicut & illa COLONI OB. MER. EJ. IN CUJUS DED.
CÆN. COLL. DED. L. D. D. D.

Siglæ autem hæ teste *Brissonio. lib. 7. pag. m.* 726. L. D. D. D. notant *Locum Decreto Decurionum datum.* Deinde certa quædam Summa pecuniæ erogabatur, uti Inscriptiones variæ testimoniis approbant, ubi in fine adduntur hæ Siglæ. DEC. SING. HS. VIII. N. MUNIC. ET INCOL. SING. HS. IIII. vel. DEC. SING. HS. XXX. IIIIII VIR. ET AUGUST. SING. HS. XII. PLEB. SING. HS. IIII. vel DEC. SING. HS. IIII. N. PLEB. HS. II. N. L. D. D. D. confer. *Brisson. l. c. Don Anton. Agostini Discorsi sopra il medaglie. edit. Rom.* Sæpe quoque in Testamento legabantur quot impendi deberet in convivia, ludos vel alias res. Ut itaque multa paucis ostendam, afferemus huc Testamentum à Lucio Cæcilio factum, quod nobis exhibet cit. *Augustin. p.* 175.

L. CAECILIUS L. F.
PAP. OPTATUS
7. LEG. VII. G. FEL.
ET 7. LEG. XV. APOLL
MISSUS; HO NESTA

MIS-

MISSIONE. AB. IMP. M.
AUR. ANTONINO ET AUR.
VERO AUG. ATLECTUS AB ANTE (ante scriptis)
INTER. IMMUHES CONSECUT
I NH: ONORES AEDILICIOS
II VIR. III. FLAM. ROMÆ
DIVORUM ET AUGUSTORUM

QUIR. P. BARC. A. LG. DOLEGO
DARIQ. VOLO X VII D EX
QUORUM USURIS SEMISS B US
EDI VOLO QUODANNS SPECTAC.
PUGIL. DIE IIII. IDUUM JUNI
USQ. AT X CCL. ET EADEM DIE
EX XCC. OLEUM N TERMS PUB LC.
POPULO PRAEB R I E E CTA PRAES
TARI EA CONDICIONE VOLO, UT
L B ERT MEI E MI BERTORUM MEORUM
LB ERTARUM QUE L B ERTI QUOS C
HONOR
L. D. D. D.
SEV RATUS CONTIGERIT. AB OMNIB US
MUNERIBUS SEVIRATUS EXCUSATI SNT

 Co-

Cognoſcimus hinc quod Veteres in legatione pecuniæ ad convivia vel ludos pertinentis certam ſummam conſtituerint, quæ vel in erigenda Statua & ſumptibus conviviorum requirebatur. Plura quidem addere poſſemus, ſed placet huic capiti colophonem addere, cum adhuc plura reſtant, quæ conſideranda occurrunt.

Caput XXXVII.

De Siglis *privatis* Oeconomicis *& quidem* Ædium, Museorum, Pavimentorum, Vinearum, hortorum,

§. I. Veteres non ſolùm eleganter ædes exſtruebant, ſed etiam Titulis ſeu Inſcriptionibus exornabant in memoriam priſtini Domini, qui illam ædificaſſet. Hunc ritum antiquiſſimum fuiſſe teſtatur *Martin. de Roa. in Singular. lib.* 4. *pag. m.* 411. ubi ita diſſerit: Apud Hebræos in more poſitum, ut Ædes & alia ejuſmodi Dominorum titulis ad memoriam poſteritatis inſcriberentur. 2. *Sam.* XVIII, 18. Porrò Abſolon erexerat ſibi cum adhuc viveret titulum. Marmoream putat Joſephus fuiſſe ſtatuam, nominis Inſcriptione notatam, tituli vocabulum indicat, de quo *pag.* 657. de die natal. ſacr. & profano agit. Alii verò pulcrum magnificumque ædificium eadem inſcriptione inſignitum. Quorſum verba *Pſalm.* XLVIII. trahi poſſunt: *Tabernacula eorum in progenie & progenie: vocaverunt nomina ſua in terris ſuis.* i. e. ædificiis, villis poſſeſſionibuſque terrenis nominis ſui titulos indiderunt, ut illud ad æternitatis memoriam permaneret.

§. II. Uſitatiſſima adhuc eſt conſuetudo hæc, qua plerumque ædificantes Januis incidi curant nomina per Siglas, ubi mox A. H. M. M. H. C. H. M. & alia plurima nomina conſpicimus addito A. M. D. LII. vel alio numero. Vel etiam votum per Siglas inſcribunt, uti Schmalkaldiæ in ædibus *D. Neuneſii* ubi hæ Siglæ extant. W. S. H. N. G. U. B. A. V. D. W. S. E. S. B. W. G. W. E. Has literas diu aſpexi-

ximus, donec in memoriam veterum rythmum revocaremus: wir ſind hier nur Gäſte und Bauren allzeit veſte: Da wir ſolten ewig ſeyn bauen wir gar wenig ein. Ita ſæpe etiam hæ: D. H. S. I. G. H. Diſſ Hauſſ ſtehet in Gottes Handt G. B. E. F. F. U. B. Gott behüte es für feuer und Brandt. Et quis omnes privatarum ædium SIGLAS enarrare vellet, cum ubique locorum tales reperiantur.

§. III. Morem hunc Noſtrates à Veteribus didiciſſe extra omnem dubitationis aleam ponimus. Ut autem Veterum morem ob oculos ponamus, Inſcriptiones quaſdam in medium proferemus, & patebit, nos vera dixiſſe. *Himeræ* in domo privata *Nicolai Marturanæ* juxta Eccleſiam parochialem marmor cum hac Inſcriptione STEN. ÆD. i. e. Stenii Ædes: fuit autem *Stenius* apud Thermitanos vir primarius, & nomine ſuo ſignavit lapidem. Deinde *Mettingæ* circum fores domus privatæ in gyro ſcriptum.

NEPOT. DIVI. ANTO NINI. PII. MAG. FILIO
M. A VR. SEVERO ALEXANDRO PIO. FEL. AVG.
PON TIFI CI MAX. TRI BUNICIE POT. COS. PA TRÆ
CIV. ARG. AQ. AB. L. EUG. XVII.

Sic etiam in aliis SIGLÆ ſcriptæ obſervabantur, de quibus *Smetius in antiquit.* præcipue *Ordin.* IV. & multis aliis. Quem Lectores evolvere velint rogamus.

§. IV. Hactenus de titulis Ædibus inſcriptis honeſtioribus egimus. Occurrant tamen etiam quæ turpitudinem involvunt. Si cui domus eſſet venalis pendente à ſummo Januæ tabula proſcribebatur facienda locatio. *Plaut. Trinumm. Act.* I. *Sc.* II. *v.* 131.

Me abſente atque inſciente in conſultu meo
Ædes Venales hacce inſcribit literis

Si Venales eſſent facile conjecturare poſſumus has SIGLAS tabulæ inſcriptas fuiſſe ÆD. VEN. i. e. *Ædes Venales.* ſeu V. S. H.

S. H. *Venalis sub hasta*: vid. *Brisson. formul. lib. 6. pag.* 510. seq. conf. *Sagittar. de Januis Veter. pag. m.* 200. *edit. Jenens.*

§. V. Non ingratum faciemus si de meretriciis titulis aliquid dicamus, quod ad Sacrarum conducere potest intelligentiam literarum. In *lupanari* cujusque cellæ foribus propudii nomen, quod ibi quæstum meretricium faceret, inscribebatur, ut si *Apollonia* vocaretur ita scribebatur CEL. APOLLON. CEL. RUF. *Cella Rufiniæ*; cum digna non tantum esset janua, sed & ipsum prostibulum, cujus fronti candenti ferro nigrum Θ præfigeretur. Verum extra dubium cellas scortorum nomine inscribi solitas. Docet hoc *Tertullian.* in *lib. de pudicit. Ubi proponetur liberalitas ista? sub ipsis libidinum januis*, sub ipsis libidinum titulis. *Juvenal. de Messalina* in lupanar eunte *Satyr. 6. lib. 2. v.* 122. 123. ita canit:

—— —— —— tunc nuda papillis
Constitit auratis titulum mentita Lyciscæ

Videmus ex his *Lyciscæ* nomen Cellæ inscriptum fuisse teste *Scalig. in proæm.* 5. conf. *Cornel. Schrevel. annot. ad. h. pag. m.* 174. *edit. Lugd. Batav.* 1648.

§. VI. Nomen enim simul cum pudore exuebant, quod Parerg. 10. *Alciat.* observavit ex Plauto: *Namque hodiè earum mutarentur nomina*

Facerentque indignum gerere, quæstum corpore

Item *Seneca in controvers.* 1. non semel: *Meretrix vocata es, in communi loco stetisti, superpositus est cellæ tuæ titulus.* Deinde etiam: *Educta es in lupanar; accepisti locum, pretium constitutum est, titulus inscriptus est.* conf. *Sagittarii libell. de januis veter. pag. m.* 201. *edit. Jenens.* Quo etiam spectat *Martial. lib.* XI. *Epigram.* 45. qui puerorum & fæminarum meritorium cellis inscribi titulos docet:

Intrasti quoties inscriptæ limina cellæ
Seu puer arrisit, sive puella tibi

Ubi *Cornel. Schrevel. edit. Lugd. Batav.* 1661. *pag. m.* 631. addit: Titulum professæ & habentis nomen inscriptum lupæ, quæ ibi merebatur.

§. VII. Non solùm verò titulum inscriptum, sed meretricis etiam in fronte pependisse testatur cl. *Th. J. ab Almeloveen*

in

in antiq. Sacro-profan. edit. Amstel. 1686. *pag. m.* 40. aliquando, inquit, utrumque inscribebatur: de *Tarsia* lego apud *Velserum* in *vit. Apollonii Tyrii pag.* 695. *Et vocavit villicum puellarum & ait? Ancilla, quæ præsens est, exornetur diligenter & scribatur ei titulus: Quicunque Tarsiam deviolaverit, mediam libram dabit, postea ad singulos solidos populo patebit.* Notat tamen *Durantius Casellius* ex *Senecæ Controvers. l.* 1. *Controv.* 2. Nomen tuum pependit in fronte, pretia stupri accepisti, & manus quæ Diis datura erat sacra, capturas tulit. Sunt etiam qui putent, ad hunc morem allusisse Prophetam Jeremiam *cap.* III. cum dixit: *Frons mulieris meretricis facta est tibi*, noluisti erubescere. Sed longe aliter sentimus, nam nomen non in meretricis pependit fronte, sed cellæ, frontem enim domus veteres dixisse vulgare est. Plura qui legere vult evolvat *Almeloveen. pag.* 40. 41.

CAPUT XXXVIII.

De SIGLIS VESTIUM.

§. I. ÆDium SIGLAS vidimus. Nunc ad ea, quæ in ædibus sunt perlustranda accedimus. In iis autem primo occurrit homo nobilissima Dei creatura, quæ vestibus induta ingreditur. Hinc variis ornamentis illas pingunt homines, inprimis autem & illud notatu dignum, quod certas SIGLAS illis intexerint. Testatur hoc *Salmuth comment. ad Panciroll. part.* 2. *pag. m.* 253. cui calculum addit album *cl. Zimmermann. in Florileg. suo pag. m.* 761. ubi ex *Plin. lib.* 13. *c.* 11. sic disserit: *& tamen malunt Parthi* vestibus literas intexere. vid. *Martin. de Roa Singular. part.* 2. *lib.* 3. *pag. m.* 398. In quem *Plinii* locum *Johann. Hardwin. T.* 3. *in Plin.* optime scripsit.

§. II. Ex his satis constaret, quod Veteres vestibus SIGLAS intextas habuerint; Verum ut hanc nostram opinionem pluribus testimoniis probemus, prodeat *Suidas* de τριβωνοφόρῳ. Ὁ φορῶν στολὴν ἔχουσαν σημεῖα ὡς γράμματα i. e. *gerens stolam ha-*

bentem signa ut literas, ubi pro γραμμάτια quidam legunt γάμματα habentem signa Gammæ Γ. Sed & plures aliæ literæ seu SIGLÆ intexebantur, ut observari potest in picturis veterum cæmiteriorum; quas exhibet *Bosius in Roma subterranea*, ubi sæpe I literam, aliquando τὸ H, sæpe Y. aut X. aut alias literas laciniis palliorum intextas videmus, ut Musivo Triclinii Leoniani, in pallio *D. Petri* τὸ L. in aliorum palliis aliæ literæ rubro colore scriptæ sunt. Ita *Boëtius lib.* I. *de Consolat. de vestibus Philosophiæ*: Harum in extremo margine Π, in supremo verò Θ legebatur intextum, atque inter utrasque literas in scalarum modum gradus quidam insigniti videbantur, quibus ab inferiore elemento ad superius esset ascensus. Hæc ex doctissimo *Rubenio de re Vestiar. lib.* I. *c.* X. exscribi operæ pretium esse putamus.

§. III. Hinc etiam doctissimus vir suspicatur, Græcis in usu fuisse, SIGILLA seu MONOGRAMMATIA patriæ aut gentis suæ tanquam insigne palliis intexere, ut in bello & clypeis suis primariam patriæ suæ literam præferebant, quod ex *Xenophonte* constare putat *lib.* IV. *Histor. Græc.* Quo à quibusdam trahi posset locus apud *Festum de Toga Fulgurita & maculata* K. Θ. quod aliqui intelligunt de veste καταχθονίων Θεῶν quæ voces mali erant ominis. Sed integra nomina aliquando intexebantur. *Apocal. cap.* XIX, 17. occurrit Tunica Christi; in qua scriptum erat REX REGUM & DOMINUS DOMINORUM. Mos ille colligi potest ex *Vopisco in Carino.* Inscriptum est, inquit, adhuc est in pallio nomen MESSALLÆ & Uxoris. Hoc etiam docet *Plinius lib.* XXXV. *c.* 9. quem etiam *celeb. Braun. in erudito suo scripto* citat. *lib.* I. *de vestit. Sacerdot. Hebr. cap.* XVII. *pag. m.* 307. *Martin de Roa Singul. part.* 2. *lib.* 3. *pag.* 398. opes tantas acquisivit Zeuxes, ut aureis literis in palliorum tesseris intextum nomen suum ostentarit.

§. IV. Sic apud *Anastasium* Bibliothecarium in Pontificiali *in vit. Leonis* IV. *super altare fecit vestem cum aureis per circuitum orbiculis, quibus insigne Præsulis nomen scriptum.* Cum ergo LITTERATÆ vel SIGLIS scriptæ Vestes *Philosophorum, Sacerdotum* & *Regum*, non mirum est, si Christus sum-

mus

mus Propheta, Rex & Sacerdos *vestes Litteratus* gestet, habeatque inscriptum nomen ADONAI ad illam vestis partem femori contiguam. Non etiam χθὲς ϰ̀ πρώι excogitatum illud figmentum, cui pertinacius quidam, quàm par est adhærent. Extat quippe fragmentum *Anonymi* cujusdam, quod licet longum, huc tamen inserere non gravabimur, ut rarum, & Eruditis tædiosum non futurum.

§. V. Sic ergò Anonymus de nominibus Dei Græcè disserit, cujus verba Latina ita recensemus: Decem Nominibus apud Hebræos nominatur Deus. Quorum unum est Adonai quod est Dominus. Alterum JA, quod etiam Græce redditur Dominus. Aliud præter hæc est Tetragrammaton, quod non potest pronuntiari apud Hebræos, abusive apud illos Adonai vocatur, apud nos verò Dominus. Dicunt verò inscriptum fuisse Laminæ aureæ Sacerdotis fronti impositæ, sicut dictum est in Lege cælatum sigilli Sanctitas Domino PIPI. Alia verò nomina hæc sunt. EL. ELOI, ADONAI SABAOTH, SCHADDAI, JAITH ESERIE & prædicta tria. Quorum est nomen Tetragrammaton, his scriptum Siglis יהוה. Hoc nomen quo Dominus designatur, quatuor Litteris seu Siglis scribitur, & significant ׳ *principium* ה *ipsa*, & per ו significatur *in ipsa* & per ה *vivens*. conf. D. *Hieron. Epist.* 136. *ad Marcell.*

§. VI. Cum autem in fragmento mentio facta nominis PIPI explicandum id ratum esse censemus, quia hac voce *Deus* designatur, vel quia *duobus Jod* Samaritanis nomen Dei repræsentabatur, quæ ad figuram ΠΙ ΠΙ Græcorum proxime videbantur accedere. Vel voces יהיה vel יהוה à Græcis retrograda lectione & scriptione fuerunt usurpatæ, unde facili lapsu ΠΙ ΠΙ fluere potuit, vel quia *Copto Ægyptii* Deum per articulum designabant. Cum verò ΠΙ sit articulus Ægyptiacus, hinc fieri potuit, ut per ΠΙ ΠΙ designaretur quasi ὁ ὁ. sicut apud Hebræos per הו sæpe designatur. Vox verò ΠΙ ΠΙ in hoc fragmento est indicium manifestum illud esse Venerandæ antiquitatis. Nam occurrit illa vox tantum apud *Origenem*, *Hieronymum* & in eximio isto Codice manuscripto Parisiensi in quo *Propheta* ex LXX. Interpretum versione continentur & ad ejus margi-

nem vocem illam הי הי pro יהוה, magna cum voluptate deprehensam à *Stephan. le Moyne. dissert.* ad locum Jerem. cap. XXIII. 6. quem pluribus vide.

§. VII. Ut igitur revertamur ad ea, à quibus paululum digressi, non negandum, morem antiquum esse, quo SIGLAS vestibus inscriberent Principes vel alii in Dignitate constituti. De *Mauritio Saxonum* Duce relatum legimus, voluisse eum servorum suorum vestibus has SIGLAS intextas: V. G. M. A. quas ita interpretati sunt: vielleicht glückt mirs auch. Hæc facta sunt *Spiræ* in Comitiis anno MDXLIV. cum consilia inter Pontificios & Mauritium agitarentur de opprimendo *Johanne Friderico Saxone* Electore & conferendo in *Mauritium* Electoris munere. Non inficiandum, sæpe à perversis hominibus SIGLAS perverse explicari, uti accidisse ferunt *Philippo Landgravio Hassiæ*, qui has SIGLAS famulorum suorum manticis intextas voluit. V. D. M. I. Æ. quæ significant: *Verbum Domini manet in æternum.* At Philippo Faber Constantiensis hæc ita exprobraverat: *Verbum Domini manet im Ermel.* cui respondit *Philippus: Verbum Diaboli manet in Episcopis.* Hodie consuetudo hæc SIGLAS vestibus intexere usitata est, qua Principes vel Electores sua nomina palliis famulorum acu pingi curant, uti in *Satellitibus Elector. Moguntin.* videndum quibus insigne & nomen per SIGLAS expressum affixum. Imò Principes militibus, eorumque pileis quos vocant granadirs mutzen nomina per SIGLAS intexi curant, uti cuivis patet. Indusiis & collariis SIGLÆ nominum adduntur, quo ab aliis cognoscantur. v. g. videmus vel. J. H. S. vel A. M. F. C. H. S. & ut cujusque nomen fert, ita SIGLÆ formantur.

CAPUT XXXIX.

De SIGLIS CALCEORUM.

§. I. Paucis SIGLAS calceorum perlustrabimus. Notum enim est *Patritios* apud Romanos *Lunas* in calceis gestasse de quibus *Anton. Bynæus lib. de calceis Hebr. 1. cap. 9. pag. m.* 129.

129. *edit. Dordrac.* cui calculum addit *Balduinus de calceo antiquo pag. m.* 78, 97. *edit. Amstel.* 1667. Calceis ita insignitis usi sunt, quod ante Lunam natos se crederent, vel ut secundis rebus elati ac superbientes, mutationis fortunæ in alteram partem admonerentur. Consentit *Albertus Rubenius de Calceo Senatorio.* Unde lux accenditur loco *Apocal.* XII. ubi Ecclesia repræsentatur ut induta solis radiis, stellis coronata & Lunam sub pedibus habens. Gestus, situs & habitus triumphantis est. Pedibus conculcat *Lunam*, Imperium scil. Romanum, cujus *Luna* symbolum erat, sicut Patriciæ dignitatis & Nobilitatis Romæ. Ideò Juvenal.

——— ——— *Nobilis & Generosus*
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ

confer. *Martial.* Statius & alii.

§. II. Non prætermittendum tamen, quod *Isidorus lib.* 19. *c.* 14. aliò calceorum Lunatorum deflectat appellationem: Vult enim in iis Lunam non sideris illius corniculantis effigiem, sed numeri CENTENARII notam expressisse: Ut nimirum posteri inde nossent, in ipsis nascentis Reipublicæ Romanæ primordiis Senatores Centum tantum numero fuisse: Quod & Autori Græco *Zonaræ* arrisit, qui Patritios ait in urbe calceos gestasse corrigiarum inflexione & forma literæ C. adornatos (quod litera Græca P. quidam apud eum legunt. Ipse autem teste *Rubenio* per literam R. interpretatus est. Videatur etiam *Plutarchus*, apud quem stulte legitur, Patritios & Senatores Romanos pedibus gestasse figuram R. nam non figuram τȣ P. gerebant, sed figuram τȣ P. i. e. C. *Centum*, quod corniculantis lunæ figuram repræsentat & nobilitatis & Imperii Romani habebatur symbolum. vid. *Stephan. le Moyne. pag.* 216. *dissert. ad loc. Jerem.* 23.

§. III. Sic apud *Martialem lib.* X. *epigramm.* LXXII. *pag. m.* 589. legimus *Pictorum soleas basiate Regum.* Loquitur hic *Martialis* de Parthorum vel Persarum Regibus, qui pictos soccos seu soleas gerebant. Hæc etiam consuetudo notatur à *Seneca lib.* 2. *de Benefic. cap.* 12. *Stephan. le Moyne* addit, quod calceos literatos habuerint. Quod & de *Druidibus* observari potest, qui calceos gestabant ligneos, teste *Johanne Saubert.*

Philolog. quondam celeberrimo in tract. elegent. de Sacrific. Gentil. cap. 9. pag. m. 208. *edit. Jenens.* figura Pentalphæ seu Pentagono notatos, quorum quilibet angulus unam ex quinque literis ΥΓΕΙΑ repræsentabat. Dicebatur apud Veteres *Celtas* Druden fuss, *pes Druidarum;* non quod Druidarum calcei essent ista figura efformati, ut vult alias doctissimus Elias *Schedius lib.* de Diis Germanis, (quem proxime uberioribus notis in lucem edituri sumus,) sed quod in illis esset forma Pentagoni & Pentalphæ insculpta & effigiata, uti ex Esaia Pufendorffio nervosè ostendit prælaudatus *Saubertus pag. m.* 209. Ut autem sciant Lectores figuram, dabimus hoc modo:

Caput XL.

De Siglis *supellectilibus.*

§. I. Ad suppellectilem omnia referimus vasa & instrumenta, quæ in ædibus necessaria sunt, sive vasa sint argentea, sive ærea sive figulina sive lapidea sive lignea, sive ferrea. De his videndus *Guilielm. Stuck. in antiquit. Convival. lib.* 2. *cap.* XV. *fol. m.* 203. *seq. edit. Tigur.* Diligens itaque Pater familias omnibus etiam minutissimis instrumentis nomen inprimi curabat, ne vas aliquod pereat, vel furto aufferatur. Verbi gratia si Pater familias vocaretur *Tibullus*, vel *Julius Cajus*, vel *Mævius Crispinus*, tunc omnibus vasibus in ædibus suis inscribi curabat nomen per Siglas, ut. T. J. C. M C. ex quibus facile possessor cognosci poterat. Cum verò

res

res hæreditate casuve ad alios possessores devolverentur, qui Siglas mutare aut nollent, aut non possent, sæpe fiebat, ut hæc regula fefellerit. At vero si quis possessorum majores aliunde norit ac rationem hæreditatis, facile inveniet Siglarum notationem.

§. II. Has Siglas hodierno die valde usitatas esse demonstrant Principum aulæ, ubi cuivis rei, quæ ad rem domesticam seu Oeconomiam pertinent Siglis notantur & plerumque singulis literis nomina Principum impressa conspiciuntur. Nonne patinæ argenteæ vel stanneæ orbes & calices insignibus Principum una cum Nominibus signantur, & quod nomen Princeps habet, illud vasibus inscribitur. v. g. si Princeps vocaretur Carolus Ludovicus tunc Siglis ita exprimeretur. C. L. vel CL. ita si Sigismundus Leopoldus, tunc S. L. vel SL. SL. Similiter in aliis. Pariter *Lecti*, *stragulæ*, *cistæ*, *currus*, *rhedæ* certis Siglis insigniuntur, uti *Darmstadii* L. E. L. H. cum insignibus. Et si quis omnem perlustraret Europam simile deprehendet in omnibus aulis, quod vasa omnia Siglis signata reperiantur.

§. III. Privatas ædes si consideramus, eadem observantur à sedulo Patrefamilias, qui occupatus in eo, ut omnia sua instrumenta domestica nomine suo insigniantur, ne unum ex his amittatur. Laudabilis sane mos & receptissimus olim & nunc. Si itaque Paterfamilias appellaretur *David Vogt.* Patinis, orbibus, cistis sellis, & aliis Siglæ hæ inscriptæ conspicerentur. D. V. vel si *Johannes Ludovicus Hoffman.* diceretur, ita Siglæ formandæ. J. L. H. & ita in infinitum res procederet, si omnium nominum enarrare vellemus. Verum ex his paucis Lectores conjecturare possunt, quod Siglæ vasibus domesticis impressæ adhuc frequentissimæ sint.

Ca-

Caput XLI.

De Siglis *Artificum Opificumque.*

§. I. Olim artifices & opifices omnibus iis rebus, quas fecerant nomina sua inscribebant, nulla excepta. Hinc tot collegia, tot officinæ, & quæ alia sunt, reperiuntur in antiquis vasibus, quis scil. vel quod collegium vel ex qua officina illa facta atque profecta. Nomina & Officinas ejusmodi artificum opificumque collegit ex vasibus antiquis, quibus inscripta fuerunt, Catalogumque nobis exhibet Alphabeticum *in antiquit. Neomagens. pag. m.* 164. seq. & asserit operibus præfixo nomine additam fuisse Siglam vel F. vel M. ubi F. significat *fecit* & M. *Manus.* Si vero ex Officina quadam, tunc OFF. addebatur v. g. si quis *urnas*, *patinas*, *ollas* & alia instrumenta fecisset, Opifex nomen inscribebat hoc modo: ARTUSA F. *fecit.* ATT. F. Atto fecit. BIG. F. *Biga fecit.* BOUD. F. *Boudus fecit.* CELS. F. *Celsinus fecit.* Vel etiam ATTIC. M. *Attici manus.* CER. M. *Ceriali Manus.* CINT. S. M. *Cintus sua manu.* MARCEL. M. *Marcelli manus.* Si ex officina tunc OFF. BASS. *officina Bassi* hoc fecit. OFF. GER. OFF. CÆS. OF. CALV. OF CRES. OF PONT. OF ROM. i. e. *officina Germana, officina Cæsi. officina Calvi. Officina Cresti. Officina Pontificia. Officina Romana hæc fecerunt.*

§. II. Ut testimoniis hoc probemus, quædam adjiciemus. Quidam nomine Demetrius duos æneos tubulos confecerat, uti hoc ex Aquilejæ ruderibus constat, & nomen suum hoc modo inscripserat: O AQ. DEMET. F. O. In tubo pariter plumbeo in palatio Principis Savelli in balneis Domitiani reperto hæc extant.

ꟾꟾ· AUTEJUS FORTUN. F.

Non solum autem nomina artificum opificumque rebus pretiosis

tiosis inscribebantur, poculis scil. aureis & argenteis, sed etiam vilibus & figulinis. Meminit *Johannes Smetius* testarum & Lagenarum literatarum. Imò *tegularum* pavimentorum & canalium, quæ Siglis notatæ fuerint. Imbrices sive tegulas majores in modum canalis deductas cum Inscriptione adfert cit. *Smetius. pag. m.* 88. his Siglis: LEG. x. G. aut LEG. xxx. V. V. sive VEX. EX GERM. vel VEX. BRIT. vid. *pag.* 99. ubi fragmentum addit.

A
EX GER. INF.
V

In Varano rure Stabiis repertæ tegulæ inscriptæ nominibus

Q. LEPIDI
Q. MUTII
L. AMEL NERTONI
P. ANNOLINI.

Mediolani in tegula PANSINA fortasse *Panisena* à *C. Paniseo* figulo. de quo *Eponym. in Hermetian.* conf. *B. Reinesii Inscript. edit. Lips.*

§. III. Hactenus de Siglis artificum Opificumque veterum; nunc ordo requirit de Siglis nostrorum agere. Hîc tantum campum reperimus Siglarum, ut si centum nobis essent linguæ & centum manus, illas efferre & describere non possemus. Inquirat, quæsumus, omnis, & videbit in vasibus argenteis & aureis nomina artificum insculpta. Jure tenetur nomen inscribere rei, quam perfecit, ut Autor notus sit, si qua fraus adfuerit. v. g. Si aurifaber *Georgius Fridericus Roth* appellaretur, per Siglas nomen cochlearibus, orbibus, poculis ita exprimitur J. F. R. Ita in patinis stanneis & orbiculis Opificum nomina per Siglas impressa reperimus v. g. Opificis nomen sit, *Heinricus-Christophor Kühn*, tunc has Siglas H. C. K. incudi curat. Similiter in horologiis, Instrumentis Musicis semper nomina artificum Opificumque per Siglas scripta reperientur.

Oo Ca-

Caput XLII.

De Siglis Lucernarum.

§. I. Nostrum hoc loco non erit prolixe de variis Lucernarum speciebus, figuris, materia & imaginibus verba facere, cum hoc instituti nostri non sit & laborem hunc susceperint *F. Licetus*, *Johann. Smetius antiq. Neomag. Casal. de ritib. Veter. Laurent. Polymath. lib. 2. diss. 32. Rumirez. Martin de Roa. 2. cap. 14, 15, 16, 17, 18, 19. 20. Cæsius Mineral. Pontan. Attic. Bellarm. Chokier fac. histor. l. 20. 5. Zimmerman. in Analect. pag. 146. 280. 320. Lips. l. 1. c. 3. Athanas. Kircher. de Lucer. Ægypt. Synt.* XX. *fol.* 540. *Tom. 2. Oedip. Ægyptiaci.* Sed tantum de Siglis Lucernarum heic paucis agemus, cum lucernæ sint supellex eruditorum, qua & utuntur & delectantur. Ut enim de Doctorum virorum lucernis nunc de industria nihil dicamus, pretium sanè, quod illis à quibusdam statutum, hinc intelligitur, quod *Henricus Falconius* lucernæ suæ usum amæno festivoque carmine laudaverit, & *Justus Lipsius Mariæ Hallensi* lucernam suam pelliceam testamento legaverit: qua quidem in re non potuit, quin facetis hominibus risum deberet ac ludibrium.

§. II. In plerisque lucernis, quas *Licetus*, *Kircherus*, *Casal.* exhibent nullæ Siglæ occurrunt; verum imagine quadam hieroglyphica eleganter elaboratæ sunt, ita, ut quemvis facile in mirum rapiant. Sin autem quædam Siglas habeant, sæpe junguntur integris vocibus, iisque non raro propriis nominibus. v. g.

ATTUSA
F.
CARTO
F.
FORTIS
F.
SOILUS

F.
STROBIL.
F.

Hujusmodi antiquissimas Lucernas possedit *Johann. Smetius* quarum mentionem facit *pag. m.* 104. *edit. Noviomag. antiquit.* Et litera seu Sigla. F. notat *faciebat*, vel *fecit.* Asserit celebr. *Cyprianus Profess. Helmst. in dissert.* de Siglis se non dubitare integris vocibus Artificis nomen significare; Ast si litera F. desit, possessoris potius, quàm artificis nomen inscriptum videri. Verum vix assensum præbere possumus. Certum enim est, nomen Artificis vel Opificis interdum F. habere, interdum eadem carere, uti apud *Fortunatum Licet. de reconditis Lucernis promiscue* videndum, ubi Lucernæ quædam sine F. quædam cum litera F. reperiuntur. Ut alias omittamus; nonne quædam nominibus vel FORTIS vel STROBILI insignitæ sunt, quibus litera F. non adjicitur. Quis autem negare vellet, quod non FORTIS vel STROBILIUS hanc fecisset, cum ex historiis constet, hos figulos fuisse. Ita hodienum illi, qui artem æri incidendi didicerunt, plerumque nomina imaginibus subscribere solent hoc modo *Schenck. F.* quis hinc negare vellet, si litera F. non extet, & solum nomen *Schenck* visui daretur, illum non esse artificem hujus vel illius.

§. III. Imò Helmstadii in candelabro à devoto viro facto & in templo ceu donarium posito hæc extabant verba: IN HONOREM DEI FACTUS, vel, Siglis ita: J. H. D. F. ubi tamen monendum, quod ultimum vocabulum *factus*, ex ignorantia Latinæ linguæ corrigendum, & credimus etiam quod correctum. Quis igitur non agnosceret Literam F. significare ab opifice quodam candelabrum esse factum. Non negamus tamen literam F. feliciter seu felicitatem denotare, quæ in votis concipiendis ceu Donaria dabantur, ubi ex præcedentibus facile conjecturandum an *fecit*, an feliciter F. denotet, uti *in Inscript. B. Reinesii* hæc litera sæpe occurrit.

§. IV. Reperiuntur quoque Lucernæ quæ literam O. vel

Siglas OF. præferentes habent, & *Officinam* denotant; quales recenſet *Joh. Smet. pag. 166.* & Siglis ita

O. vel *OF. AGER.*
O. vel *OF. GER.*
O. vel *OF. CÆS.*
O. vel *OF. CALV.*
O. vel *OF. CENS.*
O. vel *OF. CREST.*
O. vel *OF. L. FABU.*
O. vel *OF. L. C.*
O. vel *OF. MAS.*
O. vel *OF. PATER.*
O. vel *OF. PRIM.*
O. vel *OF. PONTI.*
O. vel *OF. REG.*
O. vel *OF. ROM.*
O. vel *OF. L. C. VIRIL.*
O. vel *OF. SILV.*
O. vel *OF. PO.*

Hinc artifices *Officinam* addebant operibus & nomen, quo vocabatur; quem morem hodie adhuc obſervant *Typographi* & alii operibus nomen & officinam inſcribentes EX. OFF. PLAN. EX O. SCHELDON. FRANCF. IN. OF. ANDR. CAMB. i. e. *Francofurti in Officina Andreæ Cambierii.* Ita etiam concludere poſſumus de Lucernis; quod ubi Siglæ O vel OFF. inciſæ conſpiciuntur, illæ Officinam indicent. v. g. Sint candelabro ſeu Lucernæ hæ literæ E. OF. SILV. inſculptæ, tunc elicere poſſumus hunc ſenſum, quod ex *Officina Silvii* (artificis) ſit. Et ſic de aliis.

§. V. Porrò in Lucernis Siglarum notatio ex vocibus integris, quibus junguntur, cognoſci poteſt. Idem obtinet in laminis, *Lucernæ* appenſis. Accidit ſæpiſſime, ut Scriptura non in ipſa Lucerna, ſed in lamina quadam compareat, uti ex illa, quam *Braſſicanus in celeb. opere de veterum Religione Laribus* ſacram eſſe vult, cui affixa erat Lamina, his verbis ſignata:

LARIBUS
SACRUM
P. F. ROMAN.

Omnibus fere patet, hunc eſſe ſenſum: Laribus ſacrum publi-

blicæ felicitati Romanorum. conf. *Guilielm. du Choul. relig. vet. Rom. p.* 138.

§. VI. Roma ſubterranea *Pauli Aringhii* nobis adhuc aliam Lucernam ſubminiſtrat *Tom.* 2. *lib.* VI. *cap.* XXIX. in cujus orbe majore ex utroque medii foraminis latere adeſt piſciculus, & in manubrio loco crucis nomen Chriſti per Siglas ejus initiales Græcanicas X & P decuſſatas expreſſum, nempe X per P traducto ☧. Atque ita ad antiquas lampades legere eſt primos Chriſtianos Piſciculis aliquando crucem, aliquando ancoram, aliquando Siglas Chriſti nominis initiales addidiſſe, atque ita diverſimode unum eundemque Chriſtum & per crucem & anchoram & illas decuſſatas literas indigitaſſe.

Caput XLIII.

De Siglis Annulorum.

§. I. In Sigillis & annulis Sigillaribus variarum rerum imagines & literas hieroglyphicas inſculptas pro lubitu quiſque gerebat, cum literarum Siglis nomina propria & ſæpius dignitatis denotantibus. Maxime id Imperatores ac Pontifices in ſuis bullis ſeu majoribus Sigillis, quæ non aliter quàm Bullæ apud Romanos pueris prætextatis appenſæ: vid. *Zimmermann. Florileg. in voc. Bulla.* & *Joh. Scheffer. tr. de antiquor. Torquibus* edit. *Holm. Suecor.* Inprimis autem de bullis his pluribus egit Vir Excell. *Henric. Gunther. Thülemarus Conſil. Cæſar. Fautor & Patronus noſter obſervantiæ cultu devenerandus in tract. de bullis.* ubi bullarum varias ſignificationes enucleavit.

§. II. Nos hoc loco *Bullam* accipimus pro ipſo Sigillo, quod chartis appenſum eſt. Id patet ex *c. licet.* x. *de crim. falſ.* & Synodo Romana ſub *Papa Eugenio* 2. anno *Chriſti* 826. *cap.* 18. apud *Luc. Holſten. de dimiſſoriis epiſtolis.* Cum itaque bulla deſignat *Sigillum*, ideo *Bullator* ſumitur pro SIGILLATORE apud Ictos. & *bullare* nihil aliud eſt quàm *ſigillare*

Ratbodo Episcopo Trevirensi: *hanc ego epistolam annulo nostræ Ecclesiæ bullare censuimus.* Ursus subdiaconus in vita S. *Basilii Cæsariensis cap.* 10. & *plumbo bullavit chartam illam.* Qui itaque de hac materia plura legere desiderat evolvat Excell. *Dn. D. Henric. Gunther. Thulemar. Consil. Cæsar. elegantissimum tract. de Bullis* in quo de Aureis & argenteis & plumbeis longa serie ex asse actum fuit.

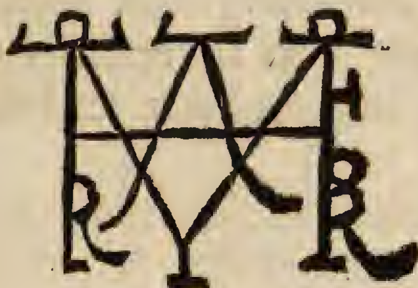
§. III. Cum ergo instituti nostri non sit prolixis de his scribere verbis, sed tantum Siglas illarum perlustrare, itaque ad illas nos accingimus. His igitur Bullis inscripta erant nomina, quandoque insignia, aliquando etiam impressæ iisdem erant Cæsarum imagines; hinc diplomata ita claudebantur: *Ad cujus rei memoriam & robur perpetuò valiturum præsens privilegium fieri & Bulla aurea typario Majestatis nostræ impressa jussimus communiri.* In *bulla* argentea Ludovici pii in una parte videtur protomon illius cum inscriptione: XPE. PROTEG. LUDOV. IMP. i. e. *Christe protege Imperatorem.* In Bulla *Friderici Imperat.* hæc extant: FRID. D. G. ROM. IMP. S. AUG. REX JERLEM ET SICIL. vid. *Kirchman. de annulis. pag.* 50.

§. IV. Patriarcha Constantinopolitanus scripta sua etiam plumbo signabat, quod discimus ex sententiis Synodalibus allegatis *à Kirchmanno de annul. cap.* 8. *pag. m.* 62. ubi in Germani *Patriarchæ* ita legitur: Pendebat inferne plumbea bulla habens ex una parte sanctissimam Deiparam, ulnis gestantem Dominum Jesum, ex altera autem has *literas.* GERM. D. MIS. ARCHE. CONST. NOV. ROM. ET OECUM. PATRIARCHA. i. e. *Germanus Dei miseratione Archiepiscopus Constantinopolitanus novæ Romæ & Oecumenicus Patriarcha.* Gazophylacium Canonicorum Regul. S. Genovefæ Paris. possidet Bullam plumbeam, in cujus antica Princeps effictus cum hac inscript. KAROLUS. IMP. AGS. in postica in medio circulo leguntur Characteres: RENO-VATIO-REGNI-FRANCOR.

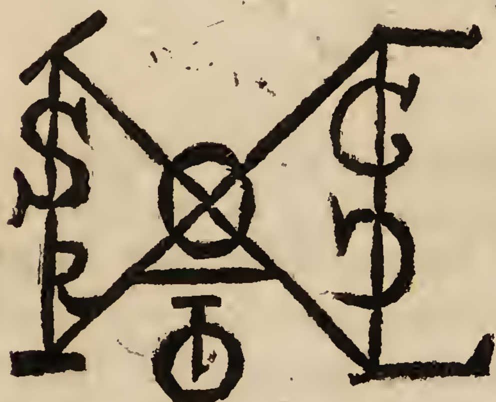
§. V. Ottonis III. Imp. Constitutio anno 998. de jure ac potestate Imperii, donatione Constantini & Caroli Calvi legitur in *Baron.* 12. *tom. annal. Eccles. ad ann.* 1191. *Lehman.*

Chron.

Chron. Spirens. lib. 5. *c.* 15. cujus autographo bullo plumbea, teste *Zimmerman. in amœnitat. histor. Ecclesiast.* in cujus parte una scriptum: ODDO IMPERATOR ROMAN. in altera AUREA ROMA. hoc modo per LITERAS.

Ita Papa Romanus bulla plumbea utitur, à cujus una parte imagines Petri & Pauli depictæ cum his Siglis $\frac{P\ P}{A\ E}$ vel S. P. A. S. P. E. i. e. *Sanctus Paulus Apostolus Sanctus Petrus Episcopus.* vid. *Zimmer. amænit. histor. Eccles.* Similiter in Diplomate *Conradi* Imperatoris, quod M. *Johannes Christoph. Olearius* adduxit in Mausoleo è Museo edit. Jenens. hæc conspiciuntur:

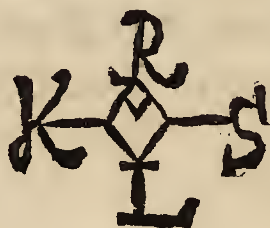
Hæ & aliæ LITERÆ sæpissime occurrunt *in tract. de monaster. Wurttenberg.* qui evolvatur.

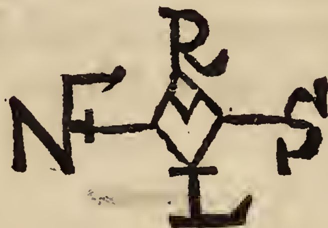
§. VI. In his Monogrammatibus plerumque eò laborabant, ut omnes nominis literas in una quasi litera comprehenderent; ita asserit *Johannes Mabillon de re diplomat. l.* 11. *c.* x. §. 10. his verbis: *Monogramma erat nota & character, ut cum litera unica esse videretur, omnes tamen nominis literas exprimeret.* Verum si rem accuratius perpendimus, non possumus percipere, unde probare velit, quod omne monogramma omnes nominis literas exprimat. Negandum non est, quod aliquando

hoc

hoc eveniat, verum de omnibus id ſtatuere, vix veriſimile videtur. Notum eſt, antiquiſſimum eſſe morem Chriſtianorum, ut in ſignandis pactorum monumentis aliiſve Scripturis nomini ✠ crucem adjicerent, uti pluribus de hac re erudite diſſerit *Theodor. Höping. in incomparab. opere fol. m.* 44. *cap.* 2. *num.* 107, 108. *edit. Norinberg.* ubi hanc quæſtionem movet: an appoſitio ✠. Crucis in Inventariis & inſtrumentis ſit neceſſaria, & ex pluribus probatis authoribus affirmativam defendit.

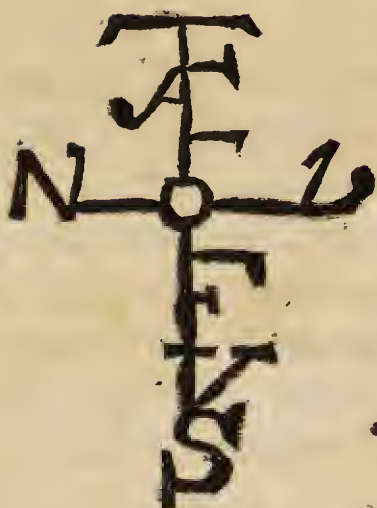
§. VII. Quamvis non inficiandum, Reges & Principes conſueta cruce non contentos fuiſſe, ſed nominum ſuorum literis illam ornaſſe: Hujuſmodi Monogrammata *Daniel Papebrochius* vir doctiſſimus & de re publica literaria optime meritus *prolegom. act. Sanct. Tom.* 11. *menſ. April.* cruciformia appellat. Quem librum *Francofurti* in *clauſtro Carmelitar.* evolvere licuit, ex quo exempla ſequentia ſubjicimus Lecturis.

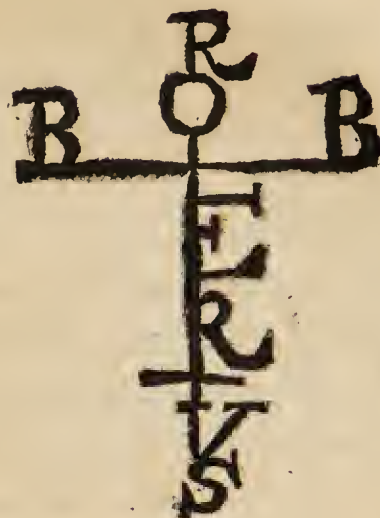

Primum, inquit, prælaudatus *Papebrochius*, *Caroli Magni Calvi*, *Craſſi*, alterum ARNULFI Imperatoris, & in utroque medius pro centro rhombus ſupplet locum Vocalium in ipſo nomine occurrentium, prout etiam in Dagobertino videre eſt. Similem formam, ſed magis ordinatam, ſervarunt Principes Capuani, Beneventani, aliique in Italia ſanguinis & nominis Longobardici, prout apud Michaelem Monachum in Sanctuario Capuano pag. 648. videre licet, & apud Ferdinandum Ughellium tom. 8. niſi quod hic ſumtibus parcens rem expreſſerit per literas ordinarias & diſſolutas in modum crucis diſpoſitas, quas originaliter colligatos haberi non dubitamus hoc modo

§. VIII. Vi-

§. VIII. Vidimus in præcedente paragrapho ex celeberrimi Davidis Papebrochii ſcriptis exempla quædam monogrammatum Imperatorum, quibus magnum numerum ex *Mabillone* & aliis addere poſſemus, ſi tempus & occaſio permitteret. Videri tamen poſſunt, quibus placet, *Octav. de Strada de vit. Imper. Sebaſt. Munſter. in Coſmogr. lib. 3. de Germ.* Verum, his miſſis, ad ANNULORUM Siglas nos conferimus, ubi notandum, quod prioribus ſeculis Siglæ in annulis non fuerint repertæ, quarum loco hieroglyphica uſurpabantur. Refert *Spangenberg lib. 2. Hennebergh. Chronick. cap.* 16. quod *Poppo Comes Henneberg. filius Bertholdi* IV. uſus fuerit in Sigillo einer eintzeln fliegender Hennen mit aufgethanen flügeln. Sic aſſerunt Doctores Davidem in inſignibus geſtaſſe Leonem; Hinc alii ab eo Regum Judæ annuli ſignatorii Leonem prætulerunt. Sequentibus temporibus Imperatores & Principes inſculpi annulis ſignatoriis curarunt effigies alicujus de Majoribus, aut amicis aut inimicis. Quin & bruta animalia & monſtra incidi annulis curarunt, uti de hac materia prolixe legi poſſunt *Fortunat. Licet. de annulis antiq. cap.* XXVII. *pag.* 139. *ſeq. edit. Utin.* 1645. *Martin. de Roa Singul. lib.* 4. *cap.* III. *pag.* 460, 461. *Joh. Kirchman. lib. de annul. cap.* XIII. *pag. m.* 107. *ſeqq. edit. Sleſvic.* 1657. idem *cap.* XI. *cap.* XII. *Joh. Henric. Urſin. in analect. ſacr. pag. m.* 89. 90. *ſeq. edit. Francof.* 1668. *Theodor. Höping. de jure inſign. cap.* X. *fol.* 714. *edit. Norinb.* 1642. Moris adhuc eſt, ut plerumque Sigillis majoribus imagi-

gines Imperatorum, Regum & Principum unà cum insignibus addantur, uti omnibus notum.

§. IX. Non solum autem imagines cum Insignibus insculpuntur, sed etiam literæ conspiciuntur, quæ vel per *nomina* vel SIGLAS exprimuntur, & hanc consuetudinem olim quoque usitatam fuisse testatur *Anton. Bosius lib. 3. Rom. subterr. cap.* 50. qui in hæc prorumpit verba; In cæmiterio quodam, via Nomentana, ait se vidisse impressum calci annulum signatorium cum Characteribus, qui non poterant intelligi; Et hi vel erant occultæ notæ, quas CIFRAS vocamus, vel *μονογράμμον* aliquod, hoc est multis literis inter se complicatis ignotum nomen: cujusmodi *Symmachum* usurpasse, ipse testis est, scribens ad *Flavianum* fratrem *lib. 2. epist.* 12. *Cupio*, inquit, *cognoscere, an omnes obsignatas Epistolas meas sumseris eo ANNULO, quo nomen meum magis intelligi, quàm legi promptum est.* Erat integrum ejus nomen litterarum implicatione contractum. Et sane, si hodiernum morem in Sigillis perpendimus eodem modo se ita habent. Quædam enim verba in se continent, ut FIDES. DULCIS, vel SIGLAS, ut G. P. L. & V. T. F. vel N. C. L. vel F. H. M. vel *imagines* vel *Sancti cujusdam* vel *animalis.* Hodie cum insignibus plerumque nomina per SIGLAS exprimuntur in annulis signatoriis.

§. X. Christianorum veterum annulos & signum illis inprimi solitum quod attinet, *Clemens Alexandrin. lib. 3. Pædag. c.* 11. his verbis nos monet: Sint nobis signacula columba, piscis & navis, quæ celeri cursu à vento fertur, vel lyra musica, qua usus est *Polycrates* vel *anchora*, quam insculpebat Seleucus; & si sit piscans aliquis, meminerit Apostoli & puerorum, qui ex aquis extrahuntur. Nec idolorum sunt imprimendæ facies, quibus vel solam attendere prohibitum; sed nec ensis vel arcus iis, qui sunt moderati & temperantes. Cæterum quod ad alios annulos, quos fideles gestare solent, pertinet: Christi nomine duabus litteris sic sculptos esse consuevisse ex his, quos è ruderibus refossos vidimus, plane didicimus vel ☧. vid. *Cæs. Baron. Annal. Eccl. in anno Christi. 57. n. 52. tom. 1.* conf. *Joh. Kirchman. de annul. pag. m.* 119.

m. 119. Priori enim ævo omnes Græci & Latini nomen ſuum ita contrahebant, uti ſæpe videre eſt in fragmentis Inſcript. Latin. mediæ ætatis & Græcarum. Quin & longe priori tempore ſtante Republ. aliquid tale in nummis conſularibus obſervatum. vid. *Zimmerman. Amænit. hiſtor.* Ejuſmodi liber prodiit *Amſtelodami*, ubi modus oſtenditur nomina per literarum contractionem inſculpere æri vel argento. Luci publicæ dedit *Petr. Schenck amicus noſter colendus.* titulus eſt: *Livre nouveau pour toutes ſortes d'Artiſtes* &c. De ſignificatione Symbolica Clementis videndus eſt *Johannes Smetius in antiq. Neomagenſ. pag.* 47, 48.

Caput XLIV.

De Siglis Clavium *&* Serarum

§. I. Varia clavium genera Veteribus uſitata fuiſſe conſtat. Communes claves unico tantum dente præditæ erant, qui in βάλανον infigebatur ad eam extrahendam *Tibull*: *Seu reſerat fixo dente puella fores.*

Claves *Laconicæ* cum tribus erant dentibus. Ariſtophanes θεσμοφοριαζούσαις

—— —— οἱ γὰρ ἄνδρες ἤδη κλειδία
Φεροῦσι κρυπτὰ καὶ κακοηθίστατα
Λακάνικ' ἄττα τρεῖς ἔχοντα γομφίοις

Quiritantur eo loco mulieres uſum Laconicarum clavium, quas viri tum geſtarent, multum ſibi & furtis ſuis incommodare. Cum enim antea ſolerent de facili cellaria & apothecas viris inſciis aperire, & inde quæ vellent depromere, hoc ſibi nunc non licere propter illas claves Laconicas, quæ fraudibus minus obnoxiæ eſſent quam ceteræ communes βαλωιάγραι. Hæc & alia clavium genera recenſet cl. *Zimmerman. in Florileg. Philolog. pag. m.* 226. 227. Verum de his nobis non eſt ſermo, ſed de clavibus Siglis notatis.

§. II. *Lipſius Commentar. ad* 11. *Annal.* duas ex his inſeruit in Batavis erutas. Annulos ſignatorios eſſe putat cum adjun-

cta clavi. Ergò ex ejus ſententia duplicem uſum præbuerunt illæ claves annuli ſignatorii & clavis. Quod non poteſt. Nullum in his ſigillum impreſſum ad ſignandum aptum. Meræ claves ſunt cum annulo, qualis & hodiè fieri ſolet in noſtris clavibus, quæ ſunt longiores ſcapo. Digiti inſerebantur & annuli ſigillatorii quo commodius verti poſſent intra clauſtrum. Scapum quippe non habent, quo teneri queant, quique ſit inſtar manubii. Excepto annulo totæ intra clauſtrum abſconſæ mergebantur. vid. *Zimmerman.* c. I.

§. III. Ex his dictis intelligimus, Veteres claves habuiſſe, quibus annulus certis characteribus inſignitus, affixus fuerit, ad obſignandas res materiales illaſque cuſtodiendas. Ejuſmodi autem annuli fuêre claves, uti noſtrates, at loco longi manubrii tenebant annulum digito inferendum. De hoc annuli genere *Plautus in Amphit. act. 2. ſc. 2.* ita:

A. Enim vero præter alia miror maxime
Si habet hæc pateram illam. S. An etiam id credis,
Quam in hac ciſtula tuo ſigno obſignata ferunt.

i. e. annulo tuo. *Plinius lib. 33. c. 1.* nullos annulos & ſpeciatim hos ad claves rebus cuſtodiendis inventos, ait, extitiſſe tempeſtate *Homeri*, dum ſcribit: *Nec Iliacis temporibus illos fuiſſe annulos video: nuſquam certe Homerus dicit, quum & codicillis miſſitatos epiſtolarum gratia indicit; & conditas arcis veſtes, ac vaſa aurea argenteaque & ea colligata nodi, non annuli nota:* & mox. *Denique ut plurimum opum ſcelera annulis finit.* Quæ fuit illa priſcorum vita, qualis innocentia, in qua nihil ſignabatur? at nunc cibi quoque ac potus vindicantur annulo à rapina. — — — Aliter apud antiquos ſinguli Marcipores Luciporesve dominorum gentiles omnem victum in promiſcuo habebant, nec ulla domi cuſtodia à domeſticis opus erat: nunc rapiendæ comparantur epulæ, pariterque qui rapiunt eas, & claves quoque ipſas ſignaſſe non eſt ſatis. De hoc annulo ad claves *Tacit. c. 9. annal.* deſcribens mores *Vononis Parthorum* Regis, quem locum Lipſius loco ante citato luculenter explicuit.

§. IV. Nihil aliud itaque per annulum ad claves intelligitur, quàm annulus ſigillatricius, qui habet CHARACTE-

RES

RES vel Siglas, de quo *Vopiscus in Aureliano:* Uxori & filiæ annulum ſigillatricium quaſi privatus inſtituit. Moris autem apud Romanos fuit, ut domi Supellex penuſque omnis eo ſignaretur, ne quid negligentia aut furto periret. Hujus annuli cura propriè ad Matres-familias pertinebat. Hinc in Pandectis Juris Tit. de Legat. *Pater pluribus filiis hæredibus inſtitutis moriens claves & annulum cuſtodiæ cauſa majori natu filiæ tradidit.* Signabant autem res non tantum pretioſas, verum etiam minimi momenti. Viliſſima utenſilium annulo clauſa. *Cornel. Tacit. Annal. l.* II. memorat. Apud *Plautum* mater familias,

Obſignate cellas, referte annulum ad me
Ego huc tranſeo in proximum ad meam vicinam

& alibi ſervus, *Iſti parcipromi, qui ſalinum ſervis obſignant cum ſale.* Ab hoc more *Martial. lib.* IX. *epigr.*

Septem poſt calices Opimiani
Denſo cum jaceam triente læſus
Adfers neſcio quas mihi tabellas
Et dicis, modo liberum eſſe juſſi
Zenam, ſervulus eſt mihi paternus
Signa cras melius, Luperce, fiet:
Nunc ſignat meus annulus lagenam

§. V. Priuſquam autem ad res ipſas, quæ annulis ad clavem ſignabantur, progrediamur, operæ pretium eſſe duximus in ipſorum Characteres & Siglas inquirere. Nullum itaque dubium, quin iiſdem Siglis notatæ fuerint, ac annuli Sigillatorii, quamvis interdum etiam Hieroglyphica inciſa, talem nobis exhibet in ſua Dactyliotheca *Gorlæus*, quem *Stuttgardiæ* in *Cimeliarchii* Bibliotheca inſpicere licuit, qui clavem exertam obtinet ad clavis radices onychinam, temone inter duas tritici ſpicas locato, ſignatam: indicio, triticum mari advectum in horreo cuſtodiendum. In cujus manubrio crux aſpicitur, quæ non ſalutare ſignum Chriſtianorum putamus, ſed priſcos illos indicare voluiſſe, manere crucis ſupplicium fures, qui ſignatum in horreo frumentum mari advectum manu furaci abſtuliſſent. Nec inficiandum Siglas quoque additas fuiſſe, vel

patris vel matris familias nomen; unde cæteri judicare possent, hanc rem illibatam se velle.

§. VI. Et hoc sigilli seu annuli ad claves genus antiquum valde est, uti constat non solùm ex iis, quæ referuntur ab Aristotele in Admirandis Auditionibus; sed iis quoque quæ multo prius exarata fuerunt apud *Danielem cap.* VI. 17. *Allatus est lapis unus & positus est super os laci, quem obsignavit Rex annulo suo, & annulo Optimatum suorum.* De consimilibus annulis ad custodiam loquitur *Evangelista Matth. cap.* XXVII. De Imperatorum imaginibus in annulis, item Litteris signisque certis vid. *Ursin. lib.* I. *Analect. Pinto Spicil. f.* 186. *Taubman. ad Amph. A.* I. *S.* I. *pag.* 33.

§. VII. Res autem quæ annulo ad clavem signabantur variæ erant, & quidem (i) *Gynæceum*, ubi virgines conclusæ servabantur sub custodia. Quoties igitur pater exibat hoc annulo fores signabat, & rediens inquirebat, an signum læsum nec ne, sicut *Danaën* conclusam à patre legimus apud Euripidem, cujus hæc sunt in *Danaë* verba, paulo post initium fragmenti:

Πατὴρ δ' ἥ μιν κλήσας
Ἐν παρθενῶσι σφραγῖσι δέμας φυλάσσει
Pater verò ipsam inclusam
In virginalibus conclavibus & sigillis obsignatam ejus corpus custodit.

Videatur *M. Joh. Philippi Pfeiffer. Dissert. Philolog. de cura Virgin. edit. Regiomont.* 1672. ibi quamplurima de hac materia legi possunt. Conf. *Joh. Kirchman. de annul. pag. m.* 84. *cap.* 10. *edit. Slesvic.* Ex his constat certas SIGLAS annulo ad claves fuisse incisas, e quarum læsione fraus facile dignosci posset.

§. VIII. Deinde etiam penum universam obsignatam fuisse annulo hoc *Plin. lib.* 33. *c.* 1. testatur. conf. *Kirchman. de annul. c.* 10. *p.* 85. seq. & alii plures. Solebant autem Gynæceum & Supellectilem sigillo & pessulo obfirmare, imo tegere & occultare *concha*, fortean ne vel imprudentiam violarentur, vel alii in fraudem similia sculperent. Dicta illa concha CLAXENDIX. *Priscian. lib.* V. Claxendix significat concham, qua signum tegitur. conf. *Plaut. Vidular.* Nemo nobis

vitio

vitio verteret, si hoc loco annuli signatorii ad signandos sacculos, mentionem faceremus. Verum de his abunde *Fortunatus Licetus lib. de annul. cap.* XVI. *pag.* 62. 63. egit, ergò Lectores illuc remittimus. Conferatur etiam *Kirchman*. loc. citato.

§. IX. Denique hîc lubet annectere SIGLAS annulorum infantum expositorum. De his *Terent. Heaut. act.* 4. *sc.* 1. Hinc colligere licet, quod infantulis, cum exponerentur, annuli certis SIGLIS notati dati, vel in partem paternorum bonorum, vel in oportunam expositorum agnitionem, id quod fieri non potuisset, nisi per SIGLAS hoc fuisset indicatum. Testimonium hujus adfert *Heliodorus lib.* 8. *&* 10. in Æthiopicis, quod *Persina* Regina Æthiopum filiam natam cum fascia monilibus & gemmis, inter quas annulus erat pronubus à Rege dudum sponsæ datus & SIGLIS seu literis quibusdam pictus, exposuerit, cujus indicio cognita *Chariclia* filia Regis, post multas ærumnas tandem dilecto Theageni nupserit. Huc recensere possumus annulos in sepulcris positos simulque cum cadavere tumulatos, quorum meminit *citat. Licetus pag.* 243. his SIGLIS inscriptorum ✠. D. I. A. ✠. D. I. Z. ✠. S. A. B. ✠. Z. ✠. H. G. F. ✠. B. F. R. S. ✠. Z. quæ ita explicari possunt. CRUX DOMINI JANVERSIUM ADJUTRIX. CRUX DESTRUE INSIDIAS ZABULI. CRUX SALVA ANIMAS BARDIORUM. CRUX ZELOTIS. CRUX HAVE GENTEM FOVE. CRUX BENEDICTA FUGA REBELLES SPIRITUS: CRUX ZELARE.

§. X. Ut etiam paucis agamus de SIGLIS SERARUM ordo requirit. Certum est olim Seras artificiosissime confectas fuisse, quæ clavibus aperiri non poterant, sed certæ quædam literæ observandæ erant, quæ in unam vocem collectæ, efficiebant, ut Sera reserari potuerit. Ejusmodi seram possidemus ex septem circulis seu annulis volubilibus constantem, ubi primus his literis signatus. L. P. S. B. I. alter literis caret. Tertius E. H. M. N. Q. T. Quartus. A. F. B. K. X. D. Quintus. R. P. O. Y. C. T. Sextus. ✠. C. V. P. S. 3. Septimus. I. C. 3. I. F. Hæ sunt literæ Seræ, quæ non, nisi collecta voce ISRAEL aperiri potest. Et hæc sufficiant.

CA-

Caput XLV.

De Siglis Cellarum.

§. I. Neminem latere putamus, quid cellæ hodienum sint? nempe Repositoria vini & cerevisiæ vel etiam esculentorum. de quibus fuse egit *Panciroll. Tit.* xxv. *part.* 1. Guilielm. *Stuck. in antiquit. Convival. lib.* 2. *fol.* 181. *edit. Tigur. Lexic. Jurid. ex Brissonio aliisque collectum pag.* 199. His imponebantur in Doliis fictilitiis vina, ut incorrupta serventur. vid. *Zimmerman. Florileg. Phil. pag.* 306. *Henric. Salmuth. not. ad Panciroll. pag. m.* 81. *Flavius Vopiscus in Aureliano* vocat *Docham* Dolium vinarium. *Adrianus Turnebus* in *Adversar.* suis explanationi favere videtur, quæ legit *Dogæ lib.* 18. *c.* 19. Impressio Germanica habet *Dochæ*, non *Dogæ* quæ lectio magis accommodata sensui videtur: nam δόχαι Græcis, quæ capacitatis alicujus parata sunt, & capacitates ipsæ vel mensuræ dictæ, quin imo δοχεῖον vas seu receptaculum significat, si priorem significationem sequamur, & si *cupposæ dochæ* conjunctim legamus, erit sensus, factam rationem capacitatis cupparum, quibus contineri posset vinum perceptum ex vitibus plantatis, jussu *Aureliani*, & consertis in locis illis prius incultis, sicuti navium, quibus Romam veheretur & operum, quæ ad id munus necessaria essent, ut vinum populo Romano sine pretio divideretur. Si autem vocem *Dochæ* à *Cupparum* dictione sejungamus, DOCHAM interpretabimur DOLIA seu VASA alia GRANDIA in terram defodi solita, quibus vinum primum reconderetur.

§. II. In hunc finem DOLIA defodi solere *Ulpian.* innuit *in l. in instrumento* 8. cui adsentiens *Pomponius*, fundo legato etiam dolia infixa contineri ait *in l. cum fundus* 21. Recte infixa inædificataque cum sint hæc veluti pars fundi & amoveri nequeant, ut recte annotavit *Accursius*, & ex eo *Jacob. Menoch. lib.* 4. *præs.* 154. *n.* 2, 3. Non quævis igitur dolia aut vasa vinaria (quæ in cellis quidem defixa sunt, non tamen ita, ut

ut solo suo aut lateribus fundo hæreant, sed ut tota & integra erui inde possint) fundo legato continebantur; verum ea, quibus terra ita adgesta est, vel quæ ita fundo adhærent, ut perpetuo ibi sint, & sine ruina ædificii avelli nequeant. His itaque Doliis contentum vinum DOLIARE *Ulpianus* appellat *in l.* 1. §. *si doliare ff. de peric. & comm. rei venditæ.* Doliare sic dictum ad differentiam diffusi, quod non amplius in doliis, sed in vasis esse Proculus ait in *l. vinum.* 15. *ff. de trit. vin. & oleo legat.* Diffundi scil. vinum ex *Doliis* vel *cupis*, in *testas*, *cados* & *amphoras* solebat ad ætatem diuturniorem sive venustatem, quæ vino maturitatem & suavitatem adfert, uti *Adrian. Turneb. lib.* 1. *advers. c.* 1. interpretatur. conf. *Marcell. Donati dilucidat. in Flav. Vopisc. pag.* 1038.

§. III. Vini *doliarii* etiam meminit *Cicero in Bruto* inquiens: *Non igitur qui hoc sentiat, si is potare velit, de Dolio sibi hauriendum putet.* Et doliaris vini vendendi legem *Cato in lib. de re rustic. cap.* 148. exponit. Et *cap.* 147. Vinum doliare, vino pendenti opponit, h. e. uvis nondum vindemia collectis. Ita *Plaut. in Trinumm. Tum vinum priusquam coactum est, pendet putridum.* Vini diffusi verba facit *Horat. lib.* 1. *epist.* 4.

Vina bibes iterum Tauro diffusa

Ubi *Dionys. Lambin. edit. Lugd.* 1561. *fol. m.* 307. annotat. *Diffusa* è torculari vel lacu vel dolio in amphoras fusa. *Juvenal. Satyr.* 5. Ipse capillato diffusum Consule potat. Et rursus *Horat. lib.* 2. *Sat.* 2. Et nisi mutatum parcit difundere vinum. Et *Cicer. lib.* 2. *de Finib.* Quibus vinum defusum sit pleno Oenophoro. Hujusmodi quoque fuisse dictum *vinum de Cupa* constat ex *Cicer. in Pison.* Hinc clare patet DOGAS seu DOCHAS dolia magna fuisse, in quibus vinum recenter vindemiarum colligeretur, *cupas* vero minora, in quibus depurgatum transfunderetur.

§. IV. Cum autem *Amphoræ*, *testæ*, & *vini cadi* varii fuerint & ipsi noscerent, quale vinum; hinc amphoras, testas & cados gypso iniebant, ne virtus vini evanesceret, & SIGLIS signabant vasa, quibus vinum erat reconditum. Unde etiam Proverbium, *de meliore nota:* de quo apud *Adrian. Turneb. advers. c.* 1. atque hinc interpretationem capit illud *Petronii Arbitr.*

bitr. statim allatæ sunt amphoræ vitreæ ac diligenter gypsatæ: quarum in cervicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo: FALERNUM OPIMIANUM, ANNORUM CENTUM: videatur *Salmuth. in not. ad Panciroll. pag. m.* 82.

§. V. Ex his patet, quod veteres Romani *Vini cados*, testas & *amphoras* in cellis condere notatas soliti fuerint. Constat hoc ex proverbio adducto, *de meliore nota*. Quare ut clariùs explicetur hic locus & significantius, non erit alienum exponere quid sit commendare, & quid nota. Commendare autem idem valet interdum, quod probare; uti ex *Cicerone* & Horatio *lib.* 1. *ep.* 2. *ad Lollium* elucet. Jam verò Notam pro sorte, aut conditione aut rerum genere sumi obscurum non est. Hinc enim loquendi formulæ: Ejusdem notæ, primæ, aut secundæ notæ vina. De meliore nota vinum est, quod præ cæteris commendatur & bonum esse probatur. vid. *Martin. de Roa Singul. lib.* 1. *pag. m.* 54. 55. Solebant enim Romani vini cados quibusdam Siglis & Notis signare, maximè verò aut patriæ vini nomine: ut si *Cæcubum* esset ex *Italia*, cujus vires salubritatemque indicat *Horatius Epodon.* IX. cui adstipulatur *Plin. lib.* XIV. *cap.* VI. conf. *Ludov. Nonn. de re cibar. lib.* 14. *pag. m.* 460. Sigla. C. doliis inscribebatur; si *Falernum*, F. si *Rhenanum* R. si *Mosellanum.* MOS. si *Neccarinum* N. & ita sæpe contingebat, ut dolia fere per Alphabethum signata Siglis fuerint; uti hodie quoque moris est

V. A. Vinum Abbannum.
ViN. ARV. Vinum Arvisinum.
V. B. Vinum Bachrachinum. Burgund.
V. C. Vinum Cæcubum,
V. G. Vinum Gallicum.
V. F. Vinum Francicum. Falern.
V. H. Vinum Hispanicum.
V. I. Vinum Italicum.
V. M. Vinum Maronæum Massicum, Meracum, Melitites, Moravin. Mosellanum.
V. L. Vinum Lesbium.
V. O. Vinum Opimianum. Oligophoron.
V. S. Vinum Sabinum. Surrentinum.
V. R. Vinum Rhenanum.
V. T. Vinum Tyrolense.
Et ita in Principum cellis Siglæ *à Cellariis benè observantur.*

§. VI.

§. VI. Non ſolum autem nomina Patriæ vini Doliis per Siglas inſcribebantur, ſed etiam tempus, quo ſcil. hoc vinum prolatum & conditum. Veteres plerumque Consulis nomen ſub quo vinum conditum inſcribebant, ut inde melius de ætate ejus conſtaret. Hanc conſuetudinem *Cicero in Bruto* indicat his verbis: Ut ſi quis vino Falerno delectetur, ſed eo nec ita novo, ut proximis COSS. natum velit, nec rurſus ita veteri, ut *Opimium* aut Anitium COS. quærat. Ex his dictis conſtat, Veteres duplices Siglas doliis ſeu *Cadis* inſcripſiſſe, quarum prior Patriam ſeu natale ſolum indicaverit; altera tempus ſub cujus Conſulis imperio conditum. Huc reſpexerunt *Horat. lib.* 2. *Od.* 3.

Seu mæſtus omni tempore vixeris
Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis.
Interiore nota Falerni

Lib. I. *Sat.* 10. de *Chii* ac *Falerni* conmiſtione: — *ut Chio Nota ſi commiſta Falerni eſt.* Audiamus *Martialem lib.* 7. *epigr.* LXXIX. canentem:

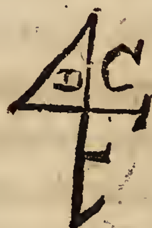
Potavi modo Conſulare vinum
Quæris quam vetus atque liberale
Ipſo Conſule conditum: ſed ipſe
Qui ponebat, erat, Severe, Conſul

Scribit potaſſe *Conſulare vinum* i. e. vetus & κατ' ἐξοχὴν *Opimianum* de quo *lib.* I. *epigr.* XXVII. ubi *Antiqui Opimi.* L. Opimio COS. A. U. C. DCXXXIII. ea cæli erat temperies, ut vini optimi ſumma proveniret copia, quod in annos CC. duraret. Hinc nullum erat vinum, quod ætate FALERNUM vinceret, præſertim quod *OPIMIO* COS. reconditum erat. *Petronius* enim in Satyrico, FALERNUM OPIMIANUM, annorum centum, in *Trimalcionis* convivium illatum ſcribit; *Plinius* vero *lib.* XIV. *c.* 4. illud in ducenteſimum annum duraſſe autor eſt. Ut autem veteres cognoſcerent ætatem; ita illam notam reddebant. Pendebat è vaſis Vinariis tabella, in qua vini ætas ſcripta erat, i. e. quo tempore, quibuſque Consulibus conditum eſſet. Et hæc de Siglis Cellarum.

Caput XLVII.

De Mercatorum & opificum Siglis.

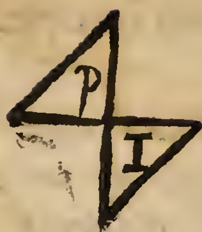
§. I. Mercatores quoque Siglis uti certiſſimum eſt. Et ſi illorum libros perluſtramus, certum eſt Libros Mercatorum ita inſcriptos eſſe debere; Hic liber eſt BARTHOLOMÆI THORMASII, & plerumque Siglis ita

 vel vel i. e. David. Chriſtian Funck.

Quam neceſſaria itaque ſit Inſcriptio & quanti momenti ſit in Mercatura indicant Scripta à *Bart. & Bald. in l. ſi patruus. C. Comm. utriuſque judicii ſub num. 6. arg. l. Neſennius. D. de negot. geſt.* Sic ſumitur argumentum ex Inſcriptione ad Mercaturam communi nomine factam, ſi initio Codicis inſcriptum ſit: Hic liber eſt G: & B. i. e. *Georgii* & *Bartholomæi* fratrum, vel H. G. & C. M. F. i. e. *Henrich Guſtav.* & *Chriſtoph. Michael Fuhrmann.* conſortium.

§. II. Quod ad merces attinet, illas ſignant certis Siglis Alphabeticis majoribus & minoribus, uti Bibliopolæ ſolent, hoc modo A. a. BBc. D. m. DDb. quibus pretium, quo vendere poſſint libros, indicant. Sic etiam alii *Mercatores* certis Siglis merces *Ballas*, *Dolia* conſignant, uti illorum literæ ad alios miſſæ teſtantur. Neceſſe itaque eſt, ut *Ballæ Marcha* ſeu *Merca* notentur, ex quo Signo Proprietarius cognoſcatur. Itaque ſæpiſſime literis illis addunt Siglas. N. P. L. M. D. Z. G. H. O. F. V. S. & quæ aliæ ſunt. Formulæ literarum hæ ſunt: Hiermit überſchicke ich demſelben durch Ludwig Bährn fuhrmann allhier einen Ballen mit nebenſtehenden Zeichen

chen

vel P. I. 20. Pfund wiegend. vel I. S. N. 1. 2. 3. Pœna hinc illi digni, qui Signa mutant, & alterius Siglas suis inscribunt mercibus.

§. III. Siglas quoque usurpant Papyri fabricatores Germ. die Papiermacher. Hi papyro suo insignia certa cum nomine per Siglas expresso indunt. Quidam aquilam, quidam Leonem, quidam aliud insigne adhibent nomine addito, qui hujus artifex sit. Imo severum mandatum promulgatum, ne quis Chartarum fabricator alterius signum, quod papyro exprimere solet, usurpet. Alii sunt, qui Signo cornu postarum Post-horn utuntur. Ut autem probemus hanc nostram opinionem, quæsumus, ut signa fabricatorum chartarum hujus regionis adspiciantur, & veritas palam erit. Quot enim quis nomina habet, tot Siglæ extant. Esto aliquis vocetur Samuel Stuff, Siglæ in charta hæ sunt. S. ST. Ita H. H. M. denotat. Hanß Heinrich Müller. Sic etiam alii Opifices Siglas nominum rebus à se factis imprimunt, uti quotidiana experientia docet.

Caput XLVIII.

De Sigla *ista qua Judæi notantur & Literis Alphabeticis Monetæ Gallorum incisis.*

§. I. Sat diu nobiscum mente revolvimus, unde consuetudo illa originem traxerit, qua Judæi tenentur gestare Siglam O flavum ein gelb Ringlein oder O. uti Francofurti & aliis in locis, ubi Judæi morantur, moris est. Inter Insignia merito numerantur hi circuli flavi die gelbe ringlein an den Röcken oder Kappen, welche sie allenthalben unverborgen tragen ex Reformat. guter Policey Zu Augspurg. Anno 1530. aufgerichtet. Rubr. von der Juden Kleidung. vid. *Petr. Denais. de jur. Cam. tit. Judæi* 150. *Arumn. discurs.* 5. *ad Aur. Bull. c.* 9. *th.* 6. Latè *Henr. Kornmann. resp. jur. de Jud. art.* 13. 14. & 15. ubi omnino vidend. *Mart. Mager. de Adv. armat. c.* 8. *n.* 277. *Joan. Mariana lib.* 21. *de reb. Hisp. c.* 7. *pag.* 222. *col.* 1. 161.

rubro, croceove signo à cæteris distinguuntor: viri in pectore, in fronte fœminæ.

§. II. Quidam sunt, qui dicunt & existimant à Venetis originem processisse, propterea, quod *Marq. de Susanis tr. de Judæis part. 1. c. 4. n. 2.* & *Hier. Megiser. lib. 1. descript. urbis Venet. cap. 20.* in hæc verba scribat: Im Jahr 1349. hat die Herrschafft von Venedig eine Ordnung gemacht, daß keine Jüden über 15 tage sich dürffen zu Venedig aufhalten, auch nichts auf Wucher leihen, sondern musten ein O. oder Ring, so groß als ein brodt auf der Brust tragen. Als nun hernacher nichts desto weniger die Jüden allerley betrug brauchten, sich unter die Christen mischten, und schwartze Paret trugen; also befahl die Herrschafft Anno 1436. damit sie von den Christen möchten unterschieden und erkandt werden, daß sie sollen in einer Insel bey S. Hieron. als in einen besondern Städtlein, beysammen wohnen, sie solten auch fürhin gelbe Paret und ein *gelbes* O. oder gelben Ring am Mantel tragen.

§. III. Verum si accuratius in rem inquirimus, affirmamus longe antiquiorem eum morem esse habendum, atque ab ipsis Judæis duxisse originem existimandum. Hi enim cum *Alexandriæ* machinas ad nocendum Christianis excogitare cæpissent, tesseram hanc sibi ipsis dedisse, nimirum, ut quisque *Annulum* sive O ex cortice palmæ confectum gestaret, & ita nocturnam contra Christianos pugnam instituisse, referente *Socrate lib. 7. hist. Eccles. lib. 2. pag.* 482. & ita non sine causa lex lata, ut Judæi flavo O ceu annulo distinguantur ab aliis.

§. IV. Similiter etiam ob hanc causam haud illepidam, quam seqq. versibus suppresso Authoris nomine annotavit *Heidfeld. Ind. Sphing. cap. 26. pag.* 973.

Cur ferat Hebræus VOCALEM pectore QUARTAM?
A multis quæri, Lector amice, solet
Addictum æternis ut se cruciatibus esse
Cogitet, hæc secum signa doloris habet
Aut quia pro nihilo numeris apponimus illam
Inter mortales se sciat esse nihil.
Aut quia Judæis augentur fœnore nummi
Major ab hac numerus nam solet esse nota.

De-

Delinquunt itaque Judæi si non deferunt illa signa, quibus ab aliis discernuntur, aperta & palam, non abscondita vel visu difficilia, quinimo & nocte talia signa ferre tenentur, aliàs puniuntur. Uti constitutiones jubent.

§. V. Ita non injucundum erit LITERAS in numismatibus Gallicis excusas explicare, quæ non significant, ut vulgò putatur, quod nummi isti litera A signati, melioris conditionis essent ac alii. Sed Literæ hæc indicant locum seu civitatem, ubi nummi cusi. Recenset hoc liber Gallic. *les Bigarrures du Seigneur des Accords à Poitiors* 1695. *in* 12. A. *Paris.* B. *Rouen.* C. *Saint LO.* D. *Lyon.* E. *Teurs.* F. *Angers.* G. *Poicteirs.* H. *la Rochelle.* I. *Lignoges.* K. *Bourdeaux.* L. *Bayonne.* M. *Thoulouse.* N. *Mompellier.* O. *Moulins.* P. *Dyon.* Q. *Chalon.* R. *Saint André.* S. *Troyes.* T. *Saincte Menehoust.* V. *Thurin.* X. *Ville Franche.* Y. *Bourges.* Z. *Dauphine* & *Provence.* ʒ. *Bretaigne.* ✠ *Cans.*

CAPUT XLIX.

De SIGLIS & NOTIS *pecudum.*

§. I. Nunc ad bruta accedimus, & illorum SIGLAS perlustremus. Non dicemus de notis ovibus astu à Jacobo impressis, sed illis, quas homines Ovibus imprimunt. Neminem latet, quod oves certis SIGLIS notentur, præprimis iis in locis, ubi plures gregem alunt, ubi oves atro vel rubro colore tinguntur & nomina possessorum inscribuntur per SIGLAS. v. g. Quidam civium esset, qui numerum aleret, ut igitur oves hæ ab aliis distinguantur, nomen suum ipsis imprimit, vel A. C. quod denotat ad Adolphum Casparum, vel Abrahamum Christophorum pertinere: Interdum tantum cognomen additur e. g. Dominus vocaretur *Funck*, tunc SIGLA F. notarentur oves. Hinc *Festus* Signare pecora explicat SIGLIS notare, alibi: Dignorant, Signa imponunt, uti fieri solet in pecoribus, ubi sic Scaliger Glossar. διαγνώσκς lege *dicnorat.* Ita etiam *Nævius apud Priscian. lib.* 7:

Signare oportet frontem calda forcipe

Cal-

Calpunius. in Bucolicis.

Ingressurus ovi tua nomina.

Virgil. 1. *Georg.*

Aut pecori signum aut numeros impressit acervis

Et lib. 3. *Georg.*

Continuoque notas & nomina Gentis inurunt.

§. II. Cum enim natus esset pullus, aut vitulus, confestim eum Siglis inustis signare & interstinguere bubulcum oportebat: ut quos juvencos aut admissuræ, aut sacrificiis aut aratris, aut plaustris consuefacere velit, in promptu habeat. vid. *Pontan. Ludovic. de la Cerd.* Comment. in h. l. Hinc forsan verbum DIGNORARE ortum. Dignorant ait *Festus*, signa imponunt, ut fieri solet in pecoribus. De *Equis Apulej. lib.* 2. *Metam. Virgil. lib.* 3. *Georg. v.* 79.

—— —— illi ardua cervix
Argutumque caput, brevis alvus obesaque terga:
Luxuriatque toris animosum pectus: honesti
Spadices glaucique; color deterrimus albis
Et gilvo

Apud *Homer. Iliad.* ψ. *v.* 445. 455. Idomeneus Cretensium Dux præ aliis equis oculos in eum vertit.

—— —— —— Equum spadica colore
Integrum fronte excepta, quam parva notabat
Alba nota in formam revocantis cornua lunæ

§. III. Quod itaque Equi Siglis notati fuerint testatur *Anacreon. Equi solent*, inquit, *inustum coxis habere signum.* Meminit ejusdem ritus ex *Arriano Titius l.* 7. *c.* 20. docens: Sibas Indorum gentem consuevisse *bubus* CLAVAE notam inurere in Herculis memoriam, qui illuc penetravit. Morem Siglas inurendi in equis agnoscere videtur *Aristophanes*, qui in Nebulis COPPATIAM inde Equum nominat, de qua re postea: *Suidas* prope *Phasidem* narrat equis solitam inuri *Phasianam* avem: & *Sisyphum* quendam solitum Ungulis suorum animalium SINGULAS LITTERAS i. e. Siglas inscribere. *Athenæus lib.* 11. ex *Aristoph.* scribit, equos, quibus Σ inscriptum erat vocatos σαμφόρας. In confesso itaque est olim apud Græcos curiosiores Equis illis, qui SAMPHORÆ vocabantur Σ. impres-

pressum, & quia hæc litera illis inusta fuerat, eo sunt nomine vocati, voce ipsa notæ hujusmodi signum præ se ferente.

§. IV. Sunt & alii equi, qui vocantur ΚΑΠΠΑΤΙΑΙ, quibus K. Καππα inurebatur, ut referunt *Cælius Rhodigin.* & *Stephanus* ex *Eustathio* & *Hesychio*, quos sequitur *Samuel Bochart. in Hieroz. part.* 1. *fol.* 129. *edit. Francof.* asserens: quod Equi Coppaticæ & Samphoræ non alia de causa dicti sint, quam propter SIGLAS K. vel Σ. impressas. Hujus vestigia premit *Höpping. de jure insign. fol. m.* 717. *edit. Norinberg.* Koppatiæ quibus K signum. Fuerunt, ait, apud *Pier. Val. lib.* 42. *hierogl. Rub.* de Σ & K. *pag.* 313. *col.* 2. *& seq.* Eustath. qui K. literam nominarent, uti nunc Teutones plerique omnes Papa scribunt & Popa pronunciant. Ita *Dorienses* Σ, Σαν dicebant. Ita usus in omnibus animalibus obtinuit, in coxa aut alio loco inurere SIGNA, docente *Virgil. lib.* 1. *Georg.* Sic etiam per Signa impressa equis C. de *Fabricens. per hunc text. & l.* 2. *cum sua Gloss. fin. C. de frum. Alex. Anton. Gomez. comm. ad L. Tauri* 45. *n.* 77.

§. V. Pace itaque virorum horum hæc dicta sunto, qui falluntur, uti ostendit *Scaliger* in not. Euseb. ex Alphabeto Jonico vetere vel Phænicio, ubi post literam Π hæ notæ, non literæ ϡ Ϡ: ἐπίσημον σάνπι vel Σὰν πῖ vel ἀντισίγμα πῖ vel ἐπίσημον ἐννεακόσια. Hæc enim nota ϡ nongenta significat, à qua equi quibus ea inusta vocantur σαμπόραι ἢ σαμφόραι, quemadmodum & κοππατίαι, quibus KOPHE seu KOPPA inustum, non autem ΚΑΠΠΑΤΙΑΙ. Κοππα enim & Καππα valde differunt.

§. VI. Ab Equis non ad Asinos sed Boves transimus, de quibus *Virgil. lib.* 3. *Georg. v.* 51. *seqq.*

—— —— optima torvæ
Forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix
Et crurum tenus & mento palearia pendent.
Tum longo nullus lateri modus, omnia magna:
Pes etiam, & camuris hirtæ sub cornibus aures.
Nec mihi displiceat maculis insignis & albo:
Aut juga detrectans interdumque aspera cornu

Et faciem tauro propior, quaque ardua tota
Et gradiens ima vertit vestigia cauda.

De Apide Scriptores referunt, quod Siglis seu notis insignitus fuerit, de bove hoc videatur *Athanas. Kircherus & alii.* Verum hic colophonem laboribus nostris de Siglis imponimus, gratias Deo Ter Optimo Maximo humillimas agentes, quod vires clementer largiri voluerit, ut tractatus ad finem fuerit perductus, cui laus & gloria in secula seculorum.

FINIS.

Sigla — letters put
for words; characters;
shorthand.

RIPA, 212

anima

248

201